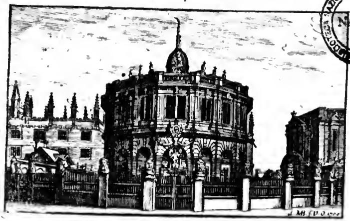
Commentarii
DE
SCRIPTORIBUS
Britannicis,

AUCTORE
JOANNE LELANDO
LONDINATE.

Ex Autographo *Lelandino* nunc primus edidit
ANTONIUS HALL, A. M. Coll. Reg. *Oxon.* Socius.

TOMUS PRIMUS.

NAPOLI

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO, MDCCIX.

Imprimatur,

GUIL. LANCASTER,

VICE-CAN. OXON.

Decemb. 11. 1708.

REVERENDO DOCTISSIMOQUE

VIRO

GUIL. LANCASTER

S. T. P.

Collegii *Reginenſis* PRÆPOSITO

ET ACADEMIÆ

OXONIENSIS

VICE-CANCELLARIO Digniſſimo.

INGENS turba Virorum Illuſtrium, Tui ſimillimorum, ad Te grato animo accedunt, ut, etiamſi Lelandum habeant laudatorem, Te unum pro Soſpitatore ſuo agnoſcant, quod Le-

lando vitam reſtituiſti. Mœrens enim & inglorius per multos annos delituit, donec Tu illum, caſum ejus acerbum miſeratus, in publicum prodire voluiſti. Multo ante mirifica Ingenii Tui ſuavitate, morum elegantia & probitate, præſtantia eruditionis, ſummo in litteras & litteratos ſtudio, bonos omnes ad Te colendum & ſuſpiciendum inflammaſti; hoc autem facto plane memorabili, atque adeo aliis Hiſtoricorum monumentis Tuis ſub auſpiciis publicandis, laudem Tibi diuturnam comparabis, & perpetuam apud Poſteros memoriam. Certe Collegium Reginenſe, Tuo ſub Imperio tam florentiſſimum, quam quod maxime, ea Tibi, in omni Beneficiorum genere, lætum debere ſe ſentit, ut Te ſolum ad Ornamentum, & Splendorem ejus augendum, & perficiendum, natum atque comparatum eſſe profiteatur. Quinetiam cum ad munus ampliſſimum, quod ſumma Tua cum laude & publica utilitate in Academia jam ſuſtines, Tua Te virtus evexerat, non modo ſpem, quam probi omnes de Te multo maximam conceperant,

verum

verum etiam Teipſum ſuperaſti. Faxit igitur Deus, ut Collegio & Academiæ, quibus feliciſſime præes, quam diutiſſime benefacias.

Tibi omni Officio

Devinctiſſimus

ANTONIUS HALL.

PRÆFATIO.

PRÆCLARE *mihi ſemper viſi ſunt de Republica litteraria meruiſſe, qui Vitas & Scripta Virorum illuſtrium & eruditorum poſteritati commendarunt. Inter hos ſi non primus*, (Boſtonus *enim præceſſerat*) *præcipuus tamen, è noſtratibus, fuit* Joannes Lelandus, *Antiquarius. Is enim, omni copia hoc genus cognitionis inſtructus, quatuor libris de* Viris *hujus gentis* Illuſtribus *accurate agere inſtituit: ſed, morte immatura abreptus, nec eos in lucem producere, nec perficere quidem potuit. Hoc opus, poſt mortem Auctoris deplorandam, in manus* Joannis Balæi, Sudovolgii, *pervenit; qui id fœde commaculatum, atque interpolatum in ſuas* Centurias *traduxit. Hunc ſecutus eſt* Joannes Pitſeus, *plagiarius, ſi quis alius, confidentiſſimus; qui* Lelandum, *etiamſi eum* [a] *oculis nunquam uſurpaverat, ſæpius importuniſſime laudat. Nemo adhuc repertus eſt, qui* Lelandum Lelando *reſtitueret. Sane* Thomas Galeus, *vir ſummus, & cui plurimum debent Antiquitates* Britannicæ, *in animo olim habuit non modo illum publici juris facere; verum etiam, beneficio* Boſtoni Burienſis, *illuſtrare. Cum autem ad munus in Eccleſia amplum & honorificum vocatus ſit, hanc curam penitus depoſuit. Tredecim, aut eo amplius, abhinc annis idem negotium ſuſcepit vir eruditus* Thomas Tannerus. *Sed cum jam in eo eſt, ut novam*

[a] Vide, præ cæteris, *Edoardum Maihevium*, ipſius *Pitſei* diſcipulum, in *Præfatione* ad librum de *Illuſtribus Angliæ Scriptoribus Ordinis S. Benedicti*, ubi hæc ſcribit: —Quos [i. e. libros *Lelandianos* de Scriptoribus] prædictum *Joannem Pitſium* nunquam vidiſſe certiſſime mihi perſuadeo.

Scriptorum

Scriptorum Hiſtoriam pertexat, exiſtimavi me facturum rem nec illi ingratam, nec orbi litterato inutilem, ſi præclaram hanc ingenii Lelandiani *fæturam ab interitu vindicarem. Autographum igitur diligenter exſcribi, &, quanta potui cura, emendate excudi curavi.* [b] *Indices præterea, & alia nonnulla, quæ lectoribus uſui eſſe poſſint, adjeci. Vale, & his fruere.*

[b] Specimen aliud genus Indicis dedi in *Willibrordo*; quem tamen, cum in immenſum excreſceret, de induſtria ſepoſui.

VITA AUCTORIS.

JOANNES *Lelandus*, Antiquarius, natus eſt [1] *Trenovanti*, principe *Britanniarum* civitate. De [2] tempore ejus ortus non poſſum recte computare. conjectura tantum eſt, illum circiter annos poſtremos *Henrici*, ejus appellationis ſeptimi, lucem adſpexiſſe. Ab ipſis pueritiæ annis, animum erga litteras mire propenſum ſemper habuit. Hanc bonam in puero indolem [3] *Thomas Milo*, ingeniorum fautor eximius, (parentes enim in ipſa pæne infantia amiſerat) exoſculatus eſt, & illum *Guilielmo Lilio*, nobili *Trenovantum* grammatico, educandum docendumque tradidit. Præfuit is eo tempore ſcholæ ad fanum *Pauli*, quod *Londini* celeberrimum eſt, à *Joanne Coleto*, viro incomparabili, paulo ante erectæ; &, inter primos, noſtræ gentis homines puritatem utriuſque linguæ perdocuit.

II. Sed alia ætas alia poſcebat ſtudia. cum igitur per annos maturos licuit, [4] *Grantam Girviorum*, felicium ingeniorum altricem, ſtudendi gratia, profectus eſt. Ibi, in collegio [5] *Chriſti* nomini ſacro, ſtudio eloquentiæ & bonarum artium totus plane conflagrans, magnam ex aſſidua in litteris exercitatione gloriam ſibi comparavit: tum præterea eadem opera omnes veneres, lepores, delicias, ac poſtremo gratias linguæ *Latinæ* tam alte coimbibit, quam cuiquam vix credibile.

III. Cum vero per aliquot annos liberales artes apud *Grantanos* edidiciſſet, [6] *Iſidis Vadum*, antiquiſſima ſimul & famoſiſſima totius inſulæ noſtræ Academia, illi præ oculis obverſabatur. Poſſidebat illa eo tempore, atque adeo hodie poſſidet, ingentem antiquorum exemplarium vim, quorum erat indagator curioſiſſimus. Illuc igitur cum perveniſſet, in collegio [7] *Chichelegano*, ut & loco ad ſtudia opportuno, & bibliothecæ *Hunfridinæ* vicino, ſedem ſibi

1 Syllabus Antiquarum Dictionum, voce *Trenovantum*. & alibi in Opuſculis paſſim. 2 Diem Natalem ipſe nos docuit in *Epigrammatibus* p. 31. 3 Ibid. p 26. 4 In *Epigrammatibus* p. 9, 27. 5 De Scriptoribus in *Sigeberto*. 6 In *Epigrammatibus*, ubi ſupra. 7 *G. Burtonus* in Corollario Vitæ *Lelandi*.

figendam

figendam eſſe ſtatuit. Hac factum ratione plane optima, ut omne genus litteras in *Iſidis* gymnaſio, tanquam è pleno quodam ſcaturientis ſcientiæ fonte, ita hauſit, ut variarum cognitione rerum contemporaneos ſuos omnes non modo æquaverit, verum etiam longo ſuperaverit intervallo.

IV. Inter hæc viderat, ut erat judicio plane acerrimo, aliquid ſibi deeſſe ad circulum eruditionis: nempe penitiorem *Græcæ* linguæ cognitionem. Quam ut plenius & purius hauriret, famoſam *Pariſiorum* Academiam, id quod ego ex ejus Operibus colligo, petiit. Illic [1] *Jacobo Fabro, Stapulenſi*, *Guiliemo Budæo*, *Gallorum* id temporis doctiſſimo, *Paulo Æmilio*, hiſtoriographo, *Joanni Ruellio*, *Dioſcoridis* interpreti & elegantiſſimis de *Natura Stirpium* libris celeberrimo, aliis innotuit. Præter cæteros tamen [2] *Franciſco Silvio*, *Ambiano*, rhetore & grammatico clariſſimo, familiariſſime uſus eſt.

V. Domum tandem reverſus, lingua [3] *Græca*, *Latina*, *Italica*, *Gallica*, *Hiſpanica* plenus, ſacra Theologi munia ſuſcepit, & inviĉtiſſimo Regi *Henrico* octavo à ſacello factus, ita Principi erudito carus eſſe cœpit, ut illum non modo [4] bibliothecæ ſuæ præfecit; verum etiam magnifico [5] ANTIQUARII titulo liberaliſſime donavit. Unus eſt inter *Anglicæ* ſcholæ Proceres, virorum eruditorum ſemper feraciſſimæ, qui ad tanti nominis faſtigium conſcenderit:

—— Habeat ſecum, ſervetque ſepulchro.

VI. Jamque clades infanda omnibus omnium monachorum cœnobiis imminebat. cum ecce *Lelandus* Regio [6] Diplomate munitus, atque amplo viatico donatus, miſſus eſt, ut univerſas per totam late *Angliam* bibliothecas perluſtraret; forulos omneis excuteret; libros rarioreis & vetuſtioreis conſervaret; materiam copioſam & divitem, patriis antiquitatibus illuſtrandis aptam & idoneam, undique conquireret. Quod ille negotium non modo alacerrime ſuſcepit; verum etiam per [7] ſexennium, aut eo amplius, tam expedite, tam dextre executus eſt, ut rem fecerit, & Prin-

1 In *Epigrammatibus* pag. 27. 2 De Scriptoribus in *Joſepho Iſcano*. 3 Eum *Græce* ſcientem fuiſſe abunde mihi conſtat: etſi *Guil. Burtonus*, *Regiodunenſis*, ad *Antoninum*, & alii hanc illi cognitionem eripere conantur. *Polydorus* etiam *Virgilius* & *Joannes Caius* falſo illum arrogantiæ inſimularunt. 4 *J. Pitſeus* de Scriptoribus p.742. & alii. 5 *T. Smithus* in Vita *Camdeni*, p.38. 6 De Scriptoribus in *Joſepho Iſcano*, & alibi. 7 *Pitſeus* ubi ſupra.

cipi

cipi ſuo omnium gratiſſimam, & poſteritati utiliſſimam. Nam plurima exemplaria vetuſtiſſima & rariſſima in bibliothecam Palatinam ejus opera tranſlata; ingens Collectaneorum copia *Trenovantum* ſecum traducta. ſed ibi, cum [1] ſex alios annos fere integros iis digerendis & perpoliendis inſumpſerat, in phreneſin, qua certe de cauſa neſcio, incidit; &, quod omnibus patriæ amantibus deplorandum, diem [2] obiit inſanus ſupremam. Atque hæc fuit finis *Joannis Lelandi*, viri optimi atque eruditiſſimi, & vita longiori plane digniſſimi.

VII. Si ad juſtam perveniſſet ſenectutem, tantarum vigiliarum præmium dubio procul accepiſſet. Donaverat illum utcunque patronus ejus munificentiſſimus, *Henricus* octavus, Canonicatu in [3] eccleſia *Chriſto* ſacra, quæ *Iſidis* in *Vado* eſt; & altero in [4] eccleſia *Severiana*: una cum aliis beneficiis, de quibus *Antonius Silvius* in *Athenis Oxonienſibus*.

VIII. Viros eruditos id ætatis pleroſque omnes in *Cygnea Cantione* & *Epigrammatibus* candide collaudat. quorum pluribus, ut erat homo ad amicitiam natus, familiariter uſus eſt. Sed eorum nomina illinc petenda, quæ ego, brevitatis quodam ſtudio ductus, omitto. Illud interim non eſt ſilentio prætereundum, *Thomam* [5] *Icenorum* principis filium, & [6] *Franciſcum Haſtingium*, Comitem *Venantodunenſem*, quem *Britannicæ* nobilitatis ornamentum appellat, bonis litteris à noſtro imbutos fuiſſe.

IX. Reſtat tandem, ut ſis ſciens, quot ille ingenii ſui monimenta chartis & poſteritati commendaverit. Scripſit igitur, quæ ſequuntur:

Næniam in mortem *Thomæ Viati*, Equitis incomparabilis, *Lond.* 1542. 4°.
Genethliacon illuſtriſſ. *Eadveardi*, Principis *Cambriæ*, Ducis *Coriniæ*, Comitis *Palatini*, Ibid. 1543. 4°.
Syllabum & Interpretationem antiquarum Dictionum, quæ paſſim per libellum lectori occurrunt. Ibid.
Aſſertionem inclytiſſ. *Arturii*, regis *Britanniæ*, *Lond.* 1544. 4°.
Elenchum antiquorum Nominum. Ibid.
Cygneam Cantionem. *Lond.* 1545. 4°. & ibid. 1658. 8°.

1 Athenæ *Oxon.* 2 18. April. 1552. ſepultus eſt in Eccleſia S. *Michaelis* in *Querno*, quæ *Londini* erat, & anno 1666. conflagravit. 3 De Scriptoribus in *Guimundo.* 4 Athenæ *Oxon.* 5 Comment. in Cygneam Cant. voce *Lomithis.* 6 Aſſertio *Arturii* p. 10. b.

Commen-

Commentarios in Cygneam Cantionem. Ibid.
Laudationem Pacis. *Lond.* 1546. 4°.
Strenam *Henrico* octavo oblatam A. D. 1546. Edidit *Joannes Balæus* cum Annotationibus *Lond.* 1549. 8°.
Epigrammata. hæc *Thomas Neodunus*, *Caſtrenſis*, edidit hoc titulo: "Principum ac illuſtrium aliquot & eruditorum in *An-* "*glia* virorum Encomia, Trophæa, Genethliaca, & Epitha- "lamia." *Lond.* 1589. 4°.
Collectaneorum Volumina quatuor MSS. in bibliotheca *Bodleiana* in Fol. horum poſtremum eſt de *Scriptoribus*. Et in *Strena* ſua, & in *Commentariis* ad Cygneam Cantionem meminit quatuor librorum de *Viris Illuſtribus*, quorum ultimum inchoaturum ſe promiſit ab *Henrico* octavo. Tres priores, ſed ſine librorum diſtinctione, nunc primum editi ſunt. Credibile eſt illum libri ſecundi initium ſumere voluiſſe à *Cedda*, tertii vero ab *Oſmundo Severiano*. conjectura eſt eum quartum librum non ſcripſiſſe.
Itinerarium 5. Voluminibus in 4°, MS. in Biblioth. *Bodl.* quibus addi poſſunt duo Collectaneorum Voll. ejuſdem magnitudinis.
Collectiones ex antiquiſſimis autoribus deſumptæ, quæ ad *Britanniam* ſpectant. MSS. in Biblioth. *Cotton.* Julius C. 6.
Codrum, ſive librum contra *Polydorum Virgilium* de Erroribus in ſcriptis ſuis MS. vide *Ant. Silvium*.
Næniam in Mortem *Henrici Duddelegi* Equitis. MS. *Silvius*.
Bononiam Gallomaſtigem, in laudem Victoris feliciſſimi *Henrici* 8. *Anglici*, *Francici*, *Scottici*. MS. *Silvius*.
Civilem [1] Hiſtoriam, ſive de Antiquitate *Britannica*. lib. 50.
De Pontificibus *Britannicis*. [2]
De Academiis *Britannicis*. [3]
De Origine & Incremento bonarum in *Britannia* literarum. [4]
De Nobilitate *Britannica*. [5]
De Inſulis *Britanniæ* adjacentibus. [6]

X. Plura videre eſt apud *Joan. Balæum*, hominem [7] ſubleſtæ fidei; qui inter alia ſcripſiſſe eum adfirmat librum peculiarem de *Vita Sigeberti*; cum mihi plane conſtat, hanc unicam eſſe *Sigeberti* Vitam *Lelandianam*, quæ in hoc opere à nobis nunc primum edita eſt.

1 Hujus præclari operis ſæpius meminit in lib. de *Scriptoribus*. 2 Comment. in Cygneam Cant. voce *Ant. Beccus*. 3 Ibid. voce *Granta*, & *Iſidis Vadum*. 4 Ibid. voce *Iſidis Vadum*. 5 Ibid. voce *Mons Dives*. 6 Ibid. vocibus *Portunia* & *Vecta*: nec non de *Scriptoribus* in S. *Davide*. 7 It is his vanity to *multiply* Authors as well as *Books*. *Stilling*. Orig. *Britann*. p. 209.

TESTI-

TESTIMONIA QUÆDAM

DE

JOANNE LELANDO,

ET EJUS OPERE

DE VIRIS ILLUSTRIBUS.

Ipſe in Commentariis ad Cygneam Cantionem,
voce Hunfridus.

PLURA de hoc tam claro * Duce dicemus libro tertio de *Viris Illuſtribus*. Hoc enim opus magna diligentia, cura, & labore congeſſimus, atque adeo in Tomos quatuor digeſſimus, ne *Britanniæ* noſtræ fama tot eruditorum & elegantium *Scriptorum* deperiret. Quotus enim quiſque eſt hac noſtra ætate, vel inter eruditos, qui recte norit quos literarum flores *Britanniæ* hortus protulerit. Certe, ut ingratitudinis notam multi in hac parte eluant, nunquam profecto deſidiæ maculam abſtergent.

Joannes Balæus *de Scriptoribus* Britanniæ,
Cent VIII. *num.* 81.

Joannes Lelandus, Antiquarius, inclytæ *Londinenſis* urbis indigena, omnium, quos præterita ætate *Britannia* nutrivit, rerum ſuarum ſtudioſiſſimus, patriam omnem exquiſitiſſimis laboribus adornavit. De ejus ingenii & doctrinæ amplitudine, non eſt quod hic dicam, cum opuſcula plura, tam proſa, quam carmine ab ipſo feliciter edita, in omni diſciplinarum genere *Græce* & *Latine*, atque in multis aliis linguis eruditiſſimum fuiſſe teſtentur. Sub *Sylvio* quodam *Lutetiæ Pariſiorum* ſtuduit: & alibi locorum, ſub præceptoribus ſemper optimis. Antiquitatis *Britannicæ* fervidus amator, ac diligentiſſimus perſcrutator, vetera

* *Hunfrido.*

totius

totius inſulæ monumenta, magna ubique induſtria & cura perluſtravit, ac quaſi ex ſilice flammam diſquiſivit, ut ipſam illuſtraret. Incognita locorum & rerum ex nimia vetuſtate vocabula prima, per antiquos & fide dignos auctores revocavit: &, quo facilius intelligerentur, tam originalibus quam nunc uſitatis explicuit illa nominibus. Exoletos ſeu ab uſu remotos, atque adeo in oblivione pæne ſepultos, *Britannicos* auctores hic ſolus reſuſcitavit, ut dignam haberent ex ſplendidis factis & ipſi memoriam. Nihil præterea omiſit, ex aliarum nationum ſcriptis aut linguis, quod ad natalis ſoli ornamentum quoquo modo faceret: quaſi ad communem ejus tum commodum tum decorem fuerit natus.

Eruditus Anonymus apud Balæum *in Præfatione ad* Strenam *Lelandi.*

*Surely, my Friend, I cannot therefore but lament this his * eſtate, boldly affirming that* England *never ſaw (nor I believe ſhall ſee) a man to him † herein in all things to be compared. For undoubtedly he was in theſe matters wonderfull and peerleſs, ſo that as concerning them* England *had yet never a greater loſs.*

Georgius Buchananus *in Hiſtoria Rerum* Scoticarum *lib.* 2.

Lelandus, genere *Britannus*, in ſuæ gentis antiquioribus monumentis proferendis homo apprime diligens.

Joannes Pitſeus *de Illuſtribus* Angliæ *Scriptoribus p.* 742.

Fuit non ſolum Urbis *Londinenſis*, verum etiam totius *Britanniæ* lumen, decus & ornamentum ſingulare. — Regius Bibliothecarius factus, omne ſuum ſtudium eo convertit, ut Patriæ laudes ſcriptis celebraret, ejuſque gloriam illuſtraret; omnique poſteritati, imo, ſi poſſet, æternitati commendaret.

Guilielmus Camdenus

In Defenſione *Britanniæ* appellat eum "Antiquarium eruditiſſimum," nec non in ipſa *Britannia* eundem ſæpius, non ſine honoris præfatione, laudat.

Antonius à Wood *in Hiſt. & Antiq. Academiæ* Oxon. *lib.* 2. *p.* 262.

Joannes Lelandus rei Hiſtoricæ & Antiquitatum cognitione eorum, quos *Anglia* unquam progenuit, facile princeps.

* Phreneſin auctoris noſtri intelligit. † In Antiquitatibus *Britannicis.*

Eruditiſ-

Eruditiſſimus Præſul Guil. Nicolſonus, *Epiſc.* Carleolenſis, *in Bibliotheca* Anglorum *Hiſtorica, Part.* II. *p.* 226.

The next [*to* Boſton] *that thought this* * *matter worth his conſideration, was* John Leland; *who was indeed an extraordinary perſon, having (beſides his being a great Maſter in Poetry) attained to a good ſhare of knowledge in the* Greek, Latin, Welſh, Saxon, Italian, French *and* Spaniſh *Languages. —He dy'd at* London *A. D.* 1552. *leaving a vaſt number of Hiſtorical Treatiſes behind him. Amongſt theſe the moſt valuable — is — entitled* de Illuſtribus Britanniæ Scriptoribus: *containing the Lives and Characters of moſt of the eminent Writers of this Kingdom.*

Joannes Balæus *in Additionibus ad Strenam* Lelandi.

Now [*after* Boſton] *cometh* John Leyland *with his four books* de Viris Illuſtribus, *and he ſo abundauntlye will ſatisfye the hungry expectation of many, may his work come once to light, that much more therein is not to be deſired. Bleſſed be that man, which ſhall ſett that worthy work abroad; and contrary wiſe curſed be he for ever and ever, that ſhall in ſpyght of his nation ſeek thereof the deſtruction.*

Jac. Waræus, *de Præſulibus* Hiberniæ, *p.* 115.

Joannes Lelandus in libro ſuo de *Scriptoribus Britanniæ*, ad publicam utilitatem, cum Deus voluerit, edendo—.

V. Cl. Tho. Smithus, *in vita* Camdeni, *p.* 31.

Quantus—fuit *Lelandus*, ſi non ex editis opuſculis & collectaneis, ſaltem ex eximio opere (quod perfectum reliquit) de *Scriptoribus Illuſtribus Britannicis*, quod in publicam lucem exeat digniſſimo, colligere licet.

Clariſſimus atque eruditiſſimus vir Wilhelmus Caveus, *Canonicus* Windeſorienſis, *in Litteris ad Editorem datis* IX. *Kal. Decemb.* MDCCVIII.

—Nec mirum tibi videri debet, me Operis *Lelandiani* Editionem, tot eruditorum deſideriis expetitam, tam calidis votis promovere. Exigit id à nobis gentis *Anglicanæ* decus & gloria, præclara Auctoris eruditio, præſtans ingenium, ipſius operis dignitas ac pretium, tot illuſtrium Virorum memoria redi-

* De Scriptoribus *Britannicis.*

viva,

viva, ſtyli longe ſupra ſæculi ſui ſortem venuſtas & elegantia. ut verendum ſit, ne in gentis noſtræ opprobrium vertatur, quod tam purum, politum, præſtantem ſcriptorem tot annis, per duo jam ferme ſæcula, Archivorum clauſtris detineri, & cum blattis & tineis luctari permiſimus. Quod vix apud ullam aliam eruditam gentem evenire potuit. Si putidas *Balæi* lacunas tanti æſtimamus, tam avide haurimus, quanto *purius ex ipſo fonte bibuntur aquæ? Si tanti vitrum, quanti margaritum?* ut ore *Tertullianeo* loquar.

JOANNIS

Joannis Lelandi Commentarii, de Scriptoribus *Britannicis*.

CAP. I. *De Druidis.*

DRUIDÆ, ſive *Dryidæ*, genus hominum tum antiquiſſimi nominis tum diſciplinæ, apud *Britannos*, indigenas quidem illos, in maximo olim honore fuerunt: id quod liquide apud veteres autores *Græcos*, ac *Latinos*, apparet. Quare operæ pretium erit, ab origine, eorum inſtituta & ritus luci reſtituere, numeroſo fideliſſimorum ſcriptorum teſtimonio. Et quanquam autores plerique omnes hanc tueantur opinionem, ut putent hanc ſectam in *Gallia* ortam incrementa accepiſſe prima; ego tamen, judicio *Julii Cæſaris* addictiſſimus, non verebor *Druidarum* primum chorum à *Britannia*, tanquam ab ovo, deducere. Ne autem nominis notatio, quod varie ſcriptum in antiquiſſimis codicibus reperio, tenebras cuiquam offundat; lubet ſignificare, commune eruditorum ſuffragium appellationem ſectæ *Græcam* ἀπὸ τῆς δρυὸς à quercubus, quod ſilvas inhabitarent *Dryidæ*, & eiſdem ſacra facerent, dediſſe. De quibus multi cum ſcribant multa, placet maxime ſelecta tantum in medium afferre, & *Cæſare* teſte optimo uti; cujus hæc ſunt ſexto *Commentariorum* libro verba: "Illi rebus divinis interſunt: ſacrificia "publica & privata procurant: religiones interpretantur. "Ad hos magnus adoleſcentum numerus, diſciplinæ cauſa,

"concurrit; magnoque ii ſunt apud eos in honore. nam fere "de omnibus controverſiis publicis privatiſque conſtituunt: "& ſi quod eſt admiſſum facinus; ſi cædes facta; ſi de hæ-"reditate, de finibus controverſia eſt, iidem diſcernunt præ-"mia, pœnaſque conſtituunt. Si quis autem privatus, aut "populus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. "Hæc pœna apud eos eſt graviſſima: quibus eſt ita inter-"dictum; ii numero impiorum atque ſceleratorum haben-"tur: ab iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque "diffugiunt, ne quid, ex contagione, incommodi acci-"piant: neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus "communicatur. His autem omnibus *Druidibus* [præeſt "unus,] qui ſummam inter eos habet autoritatem. Hoc mor-"tuo, ſi quis ex reliquis præcellit dignitate, ſuccedit: at ſi "ſunt plures; at ſi ſunt pares, ſuffragio *Druidum* allegitur. "Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt.--Di-"ſciplina in *Britannia* reperta, atque inde in *Galliam* tranſ-"lata eſſe exiſtimatur. Et nunc, qui diligentius eam rem "cognoſcere volunt, plerumque illo, diſcendi cauſa, profi-"ciſcuntur. *Druides* à bello abeſſe conſueverunt: neque tri-"buta cum reliquis pendunt: militiæ vacationem, omnium-"que rerum immunitatem habent. Tantis excitati præmiis,& "ſua ſponte multi in diſciplinam conveniunt, & à propinquis "parentibuſque mittuntur. Magnum ibi numerum verſuum "addiſcere dicuntur. Itaque nonnulli annos vicenos in "diſciplina permanent, neque fas eſſe exiſtimant, ea literis "mandare, cum in reliquis fere rebus, publicis privatiſque "rationibus, *Græcis* literis utantur. Id mihi duabus de cau-"ſis inſtituiſſe videntur; quod neque in vulgum diſciplinam "efferri velint; neque eos qui diſcunt, literis confiſos, minus "memoriæ ſtudere: quod fere pleriſque accidit, ut præſi-"dio literarum diligentiam in perdiſcendo ac memoriam "remittant. In primis hoc volunt perſuadere, non interire "animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios: atque "hoc maxime ad virtutem excitari putant, metu mortis "neglecto. multa præterea de ſideribus atque eorum mo-"tu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, "de Deorum immortali vi ac poteſtate diſputant, & juven-"tuti tradunt." Hæc *Cæſar*, & elegantiſſime, & ſignifi-cantiſſime. *Marcus Tullius* eloquentiæ princeps *Romanæ*

hæc,

hæc, libro primo de *Divinatione*, de *Druidis* ſcribit. “Eaque divinationum ratio ne in barbaris quidem regioni-“bus neglecta eſt. Siquidem & in *Gallia Druidæ* ſunt, è “quibus ipſe *Divitiacum Heduum* hoſpitem, laudatorem-“que cognovi; qui & naturæ rationem, quam Phyſiolo-“giam *Græci* appellant, notam ſibi eſſe profitebatur; par-“tim auguriis, partim conjectura, quæ eſſent futura dice-“bat.” Hactenus *Cicero. Druidarum Monam, Britanniæ* inſulam, quæ nunc dubio procul **Angleſege**, incolentium meminit *Cornelius Tacitus*, XIV hiſtoriæ ſuæ libro, his verbis, ubi de adventu *Paulini Suetonii* in *Monam* loquitur. “*Druidæ* circum preces diras, ſublatis ad cœlum manibus, “fundentes, novitate aſpectus perculere militem, ut quaſi “hærentibus membris immobile corpus vulneribus præ-“beret.” *Strabo* libro quarto *Geographiæ* ſuæ, *Cæſarem*, ut conjicio, ſecutus, *Druidarum* ritus perſtringit; ſed ejus ſingula in hac parte verba recitare omitto, quia apud *Cæſarem* & fuſiora, & luculentiora ſunt. In deſcriptione autem cæremoniarum *Plinius Cæſare* curioſior; qui ad hunc modum de *Druidis* capite ultimo XVIti libri naturalis hiſtoriæ ſcribit. “Nihil habent *Druidæ*, ita enim appellant “ſuos *Magos*, viſco & arbore in qua gignatur, ſi modo ſit “robur, ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos, nec “ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quo-“que interpretatione *Græca* poſſunt *Druidæ* videri. Enim-“vero quicquid adnaſcatur illis, è cœlo miſſum putant, “ſignumque eſſe electæ à Deo arboris. Eſt autem id rarum “admodum inventu, & repertum magna religione petitur: “& ante omnia ſexta luna, quæ principia menſium anno-“rumque his facit, & ſæculi poſt triceſimum annum, quia “jam virium abunde habeat, nec ſit ſui dividua. *Omnia-“Sanantem* ſuo appellantes vocabulo; ſacrificio epuliſque “rite ſub arbore præparatis duos admovent candidi coloris “tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacer-“dos candida veſte cultus arborem ſcandit, falce aurea “demetit; candido excipitur ſago. Tum demum victi-“mas immolant precantes, ut ſuum donum Deus proſpe-“rum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo poto “dari cuicunque animali ſterili arbitrantur, contraque ve-“nena omnia eſſe remedio. Tanta gentium in rebus frivo-

"lis plerumque religio eſt." *Suetonius* etiam in *Claudio* de *Druidarum* religione, qua cives *Romani* interdicti erant, loquitur. *Ariſtoteles* in libro de *Magia* de eiſdem ſcribit. Denique & *Sotion* in libro *Succeſſionum* confirmat *Druidas* divini humanique juris peritiſſimos fuiſſe, ac præterea religioni deditos, ac *ſemnotheos* appellatos, id eſt caſtos & venerabileis. Tale eſt *Pomponii* de *Druidis* judicium: "Æternas, ait, *Druidas* apud eos animas aſſerere; vitam-"que alteram apud manes."

Jam ſatis conſtat *Druidas* olim in *Britannia* magno functos eſſe honore. Supereſt, ut & inſinuem quoque caſum, qui tantam è medio tulit ſuperſtitionem. Edicto cautum *Romano*, ne uſus, aut exiſtimatio in provinciis religioni *Druidarum* ulla exhiberetur. Barbaræ tamen gentes, patrios ritus à *Druidis* ante tot ſæcula datos & acceptos mordicus retinuerunt. Donec *Chriſtus*, Servator optimus maximus, diſcuſſis erroris & craſſæ ignorantiæ tenebris, lumen univerſo, conſolatore ſpiritu, conſpicuum orbi infuderat. Tunc *Lucius* ille Magnus, *Britannorum* decus immortale, ſpreta *Druidarum* diſciplina, Evangelicam lubens doctrinam ſuis omnibus communem eſſe voluit. *Elvanus* & *Medvinus*, nobiles *Britanni*, oratores à *Lucio* ad *Eleutherium Rom.* miſſi, ac *Fugatius* una cùm *Damiano* à *Romano* huc miſſus, religionem morituram nunquam, Deo propitio hoc volente, ſolide conſtituerunt.

CAP. II. *De Bardis.*

BARDI apud illuſtreis utriuſque linguæ ſcriptores nomen decuſque ſuum etiam nunc retinent. Sed in hac plane nunquam fui, atque adeo nec jam ſum opinione, ut *Bardos* ſtupidos, id quod aliqui faciunt, interpreter. *Nonius* caſtæ & maturæ vir eruditionis longe aliter pronunciat; confirmans eos cantores nobilitatis, & rerum inſigniter geſtarum *Gallis* fuiſſe. Crediderim certe, & hoc genus originem quoque, perinde ac *Druidas*, teſte *Cæſare*, à *Britannica* inſula potius, quam *Gallia* traxiſſe. Utcunque ſit: recitemus antiquitatis de *Bardis* judicium. *Lucanus* libro primo de *Civili Bello* ſic canit:

Vos

Vos quoque, qui forteis animas, belloque peremptas,
Laudibus in longum vates demittitis ævum,
Plurima ſecuri fudiſtis carmina *Bardi*.

Strabo geographus, libro quarto, videtur tria illuſtrium in literis virorum genera recenſere, atque hæc adeo ſunt ejus verba: "Apud omneis tres paſſim nationes eximio in ho-"nore ſunt, *Bardi*, *Vates*, *Druidæ*. *Bardi* quidem lau-"dationibus, rebuſque poeticis ſtudent. *Vates* autem ſa-"crificiorum, naturaliumque cauſarum curæ dediti. *Drui-*"*dæ*, præter naturalium cauſarum ſtudia, moralem diſci-"plinam exercent. juſtiſſimi autem omnium opinione. ideo "privata & publica judicia eorum fidei mandantur. *Ammianus Marcellinus*, libro decimo quinto *hiſtoriæ*, de *Gallis* loquens: "Poſt hoc hominibus paulatim excultis in-"gruere ſtudia laudabilium doctrinarum, inchoata per *Bar-*"*dos*, *Batties*, & *Druidas*: & *Bardi* quidem fortia illu-"ſtrium virorum facta, heroicis compoſitis verſibus, cum "dulcis lyræ modulis cantitarunt. *Batties* vero ſcrutantes "ſecreta & ſublimia naturæ pandere conabantur: inter hos "*Druidæ* ingeniis celſiores." Hæc ille: & plura alibi de eiſdem referuntur, tum ab *Athenæo*, tum à *Poſidonio*, quæ ego brevitatis quodam ſtudio omitto: non omiſſurus tamen & receptum olim *Cambrorum* morem in *Bardis* celebrandis, qui neque adhuc omnino deſuevit, ſignificare. *Cambri*, *Britannorum* reliquiæ, habent muſicos quoſdam, quos *Bardos* patrio appellant ſermone. Hi vero genealogias nobilium, & facta bellatorum clariſſima perquirunt: perquiſita apte redigunt in numeros, ac paſſim in conviviis voce arguta lyræ conſonant. Fuere ex hoc hominum genere celebres aliquot in ipſa etiam *Britannici* imperii declinatione: videlicet *Telieſſinus*, *Mevinus*, *Merlinus*; de quibus, niſi quis eos *Vates* rectius dixerit, & ſuo loco dicemus.

CAP. III. *De Vatibus.*

VATES hic ſuo titulo, & gloria, & loco non celebrare, aut privatim nominare plane indecorum eſſet: quando à *Druidis* & *Bardis* etiam, tum *Græcorum*, tum

Latinorum teſtimonio judicioque magno diſcernuntur; atque adeo hoc acceſſionis calculo, ut functionem cæteris non modo clariorem, verum etiam penitiori philoſophiæ cognitione auctam habeant. Quare ſententia *Strabonis* è quarto de *Geographia* libro hic, & opportune quidem, repetenda eſt, ut præſentem ordine quodam expetito abunde illuſtret locum. ſic igitur ille: "*Vates* autem ſacrificiorum, naturaliumque cauſarum curæ dediti." Et *Ammianus*, at aliquanto fuſius & ſignificantius hæc eadem refert his verbis: "*Batties* vero ſcrutantes ſecreta & ſublimia naturæ pandere conabantur." hactenus *Ammianus*. Quod vero *Batties* vocet *Vates* jam primum ab eo didici. quanquam interim nec dubito illum hoc aliquando apud veterem, & illuſtrem aliquem autorem deprehendiſſe.

CAP. IV. *De Flaminibus.*

FLAMINES, eruditum & nobile genus hominum, antiquitus in *Britannia* claruiſſe, cum aliorum, tum præcipue teſtimonio *Ptolemæi Lucenſis* in confeſſo eſt. Præfuere autem illis tres, ut idem affirmat, quos ab excellentia *Protoflamines* appellabant. *Flamines* vero ſacerdotes erant, nec incogniti quidem vel ipſis *Romanis*. *Varro*, vir undecunque doctiſſimus, interpretationem nominis in libro de *Lingua Latina* hanc refert: "*Flamines* quod in *Latio* capite velato ſemper erant, ac caput cinctum filo habebant, *Flamines* dicti. Horum ſinguli cognomina habent, ab eo Deo cui ſacra faciunt: ſed partim ſunt aperta, partim obſcura. Aperta ut *Martialis*, *Vulcanalis*. Obſcura ut *Dialis*, *Furinalis*." *Servius* de *Flaminibus* talia edidit: "*Flamines* in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga deſuper habens lanæ aliquid; quod cum per æſtus ferre non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt: nam nudis penitus capitibus incedere nefas fuerat. unde à filo, quo utebantur, *Flamines* dicti ſunt, quaſi *filamines*. Verum feſtis diebus, filo depoſito, pilea neceſſe erat accipere; quæ ſecundum alios ad oſtendendam Sacerdotii eminentiam ſunt reperta: ſicut columnæ mortuis nobilibus ſuperponuntur, ad oſtendendum eorum columen. *Cicero* primo de legibus: "Diviſque aliis alii Sacerdotes;

"omnibus

"omnibus Pontifices, ſingulis *Flamines.*" Quin ad *Ptolemæum* revertor: ille in *Eleutherio Romano* adfirmat viginti quinque *Flamines* fuiſſe in *Britannia*; inter quos & tres *Archiflamines*, quorum in locum decreto *Eleutherii* tres Archiepiſcopi conſtituti ſunt. Atque hic quidem *Flaminum* in *Britannia* finis.

CAP. V. *De Aquila Propheta.*

AQUILAM, illuſtrem in primis virum, operi præponere cum alia multa me monent, tum hoc præcipue, ut poſteritas intelligat non defuiſſe aliquando *Britannis* ſuum prophetam, cujus in rebus arduis conſilium & peterent, & ſequerentur: perinde atque olim fecerunt *Romani*, qui *Numæ* oracula tanquam divinum quidpiam venerabantur. Nec mirum id quidem cum ipſa nominis etymologia, aut, ut cum *Cicerone* Latine loquar, notatio, neſcio quid ſublime promittat. *Aquila* vero, quod acute videat, nomen ſumpſit. Non illa phœbi radios, ne oculos perſtringant, timet. Volat etiam ſublime, unde à poetis *Jovi* Deorum maximo miniſtrare fertur. At quorſum hæc ſpectant? non alio certe, quam quod crediderim hunc vatem antiquitus *Aquilam* dictum à rebus, quas plane altas, cœleſtes, divinas tractabat. Sic & D. *Joannes* evangeliographus à quibuſdam AQUILA dictus, quod ſuprema cœli præpeti penna circinet, ac *Chriſti* optimi maximi divinitatem cognitam tanquam ab ovo repetat.

Incidit autem *Aquila* in illud ſeculum, quo *Rudubraſias*, *Luelli* filius, *Britanniæ* regno præfuit. Erat hic ſynchronius *Capys* filii *Epiti*, qui in *Italia* regnavit; princeps tam cordatus, juxta ac felix, ut *Britannos* à civili, quo conflagrabant, bello liberos reddiderit, aliquotque pulcherrimas urbes condiderit: inter quas & *Paladorum* una fuit, quæ etiam nunc in edito *Dorocaſtrenſis* provinciæ monte ſita extat, & à recentioribus Sceaftesbury, à frugum fertilitate, vocatur. Hic cum novæ urbi locum deſignaſſet, & murorum fundamenta jeciſſet, rogatus *Aquila*, ut, inſpecto urbis horoſcopo, de ejus fortuna & ætate aliquid pronuntiaret, multa vaticinatus fuiſſe dicitur; quæ chartis poſtea diligenter notata *Britanni*, idque cum religione quadam, legebant.

gebant. Qualia tamen ea fuerint, cum non, quod ego ſciam, extent, prorſus ignoro. Hiſtoriæ ſatis aperte docent, cum à *Saxonum*, tum à *Dacorum* violentia vehementer fractam eſſe *Paladurum* urbem; ſed tum maxime diminutam, cum *Alfredus* magnus *Viſiſaxonum* rex cœnobium ibidem, in *Ethelgevæ*, filiæ ſuæ pientiſſimæ, velatæ virginis, gratiam poneret. Nam ut monaſterium alte, & cum magnificentia quadam conſurgeret, latomi bonam partem veterum ædificiorum, & mœniorum urbis in novos uſus tranſtulerunt. Quo tempore etiam *Romanorum* inſcriptiones, quæ urbi immortalitatem quodammodo pollicebantur, à barbaris hominibus pro neglectis lapidibus temere, & in obſcuris locis repoſitæ, immo in multa fruſta comminutæ ſunt. atque hanc urbis demolitionem *Gulielmus Meildunenſis*, libro de Pontificibus *Anglicis* ſecundo, quamvis id quidem leviter & in tranſcurſu, ſignificare videtur.

Sed quo me rapuit *Paladori* antiquitas? Noſtrum rectius inſtitutum, ut *Aquilam* poſteritati commendatiſſimum faciam; id quod nulla alia magis ratione præſtitero, quam ſi indicavero illum *Prophetiarum* libros edidiſſe, quos *Britanni* in ſummo pretio, ut *Romani Sibyllinos* libros, habuerunt. Argumento autem huic rei eſſe poſſunt *Cadovalladrus* & *Alanus* reges; hic *Britanniæ Gallicanæ*, ille noſtræ *Britanniæ*; qui, cum viderent omnia ad internecionem, partim *Saxonum* tyrannide, partim etiam dira fame & peſte ſpectare, ad libros *Aquilinos* tanquam ad ſacram anchoram confugiebant. ſed cum ne in illis quidem ullam ſalutis ſpem inveniſſent, coacti ſunt de recuperando *Britannorum* imperio deſperare. Index Bibliothecæ fani Servatoris, *Duraverni Cantiorum*, Dictorum *Aquilæ* opportunam facit mentionem.

CAP. VI. *De Bladudo Rege.*

BLADUDUS, *Rudibracii Britannorum* regis filius, patri in regno ſucceſſit, vir tam acri, tam expedito, tam divino ingenio, ut MAGI cognomine publice appellatus ſit. *Magi* etenim ſunt, qui penitiorem naturalis philoſophiæ cognitionem perſcrutantur, è quorum numero primis regni ſui annis non infimus fuit. Philoſophiam igitur dum ſtudioſiſſime

dioſiſſime coleret, evenit, ut aliquid immortalitate dignum faceret. Eſt locus in *Somurotrigum* provincia, juxta ripas *Avonæ* fluminis, quem *Britanni* patrio ſermone *Cair Badune* vocabant. hic *Bladudus*, ſive aqua è terra cum calido ebulliens fumo occaſionem dedit, ſeu quod loci venas ſulphureas & aluminoſas, ut erat rerum naturalium peritiſſimus, cognoverit; *Thermas*, laxatis terræ viſceribus, in publicos uſus *Britannorum* primus oſtendit. Fuit certe labor ille populo tantæ voluptati, juxta ac utilitati, dum ſani robur, ægroti autem ex tepida lotione ſanitatem acciperent, ut numen aliquod in *Bladudo* ſubeſſe crediderint. Immo, quod majus eſt, quæ plebis erat ſimplicitas, naturæ opus principis omnino eſſe putabant. Jam fama *Thermarum* inventum ſimul & uſum per totam late divulgaverat *Britanniam*; unde non pauci, novitate rei capti, illuc convolabant. Hinc ego crediderim multos loci amœnitate, ſitu, commoditate illectos ſedes ibidem poſuiſſe; quæ, cum in juſtum excreviſſent numerum, civitatis nomine accepto, muro cinctæ ſunt. Atque hæc quidem, me judice, origo *Thermarum*, vocabulo ex re nato, quo ipſam appellat civitatem *Ptolemæus*. Quanquam *Cair Badune*, utpote *Britannicum* nomen contractum, magis familiare inſulanis, ſed ut ingenue fatear minus proprium. Nam Thermæ natura, Balnea arte incalent. Quorſum hæc? Profecto ut lector intelligat *Badune* Latine Balneorum montem ſignificare. Ex uſu tamen inolevit, quia *Britanni* in editis plerunque montibus ædificabant, ut *Dune* non tam montem, quam urbem & oppidum à ſitu ſignificet. Porro ne quis poſthac dubitet qui locus *Badonicus mons* ſit in *Gildæ* hiſtoriola, ego aſſero in eo *Badunum* urbem eſſe. Nam ad *Anticyras* deduci me malim, quam cum *Polydoro* inter *Tranſabrinos Blachomoranos* montes quærere.

Forſitan hic aliquis meam de *Cair Badune* notationem vellicabit; primum, quod *Cair* prætermiſerim, deinde quod non dixerim *Badune* à *Badudo* rege, tanquam à parente, nomen ſumpſiſſe. Certe, ut breviter reſpondeam, *Cair* quod caſtrum ſignificat, à *Britannis* urbium nomenclaturæ ornamenti, & magniloquentiæ gratia nonnunquam præponebatur. Quare in hac parte, *Romanorum* morem ſecutus, *Cair* à Latina urbis appellatione prorſus reſcidi. Porro à Principe urbis

urbis nomen derivare recte non potui. Nam ut vetera teſtantur exemplaria, à doctis ſcripta, *Bladudus* non *Badudus* dictus eſt. Itaque, ſi mihi liceret meæ indulgere conjecturæ, dicerem *Cair Bladune* proximius ad Principis nomen accedere. Fuit autem antiquitus *Cair Bladune* nobilis civitas propter ripas *Avonæ* fluminis poſita, eo loco, ubi nunc celebre *Benedictinorum* monaſterium eſt, quod *Saxones* à quodam *Maildulpho* eremita Maildulphesbury vocabant, recentiores, ſed corrupte, Malmesbury. Apparent adhuc foſſæ altiſſimæ, & mœniorum pars aliqua, antiquæ urbis manifeſta indicia. Sed de *Bladuno* plura & luculentiora in *Aldhelmo* dicemus. At quid fecit *Bladudus*, cum Thermas ſuas tanto in pretio eſſe videret? Fecit equidem quod cordatum decuit principem; cum non modo urbem præſentia frequentiuſcule illuſtraret ſua, verum etiam templum ibidem *Minervæ* ſacrum, una cum igne, qua neſcio arte, æterno, poneret.

Hactenus ut bonum decuit regem ſe geſſit. Quæ vero ſequuntur, ab eo inſolenter, abſurde, turpiter facta ſunt. Nam cum primum ſentiret *Britannos* ſtudiis ſuis, juxta ac factis mirum in modum applaudere, non contentus neceſſariis artibus, quas ſupra mediocritatem hauſerat, ab honeſta magia, ad infamem, & vaniſſimam illam receſſit necromantiam. Nec alio id fecit nomine, quam ut ſimplex populus, præſtigiis quibuſdam deluſus, illum pro Deo colerent. Crevit autem in homine uſque adeo hæc vanitas, ut divinitatis ſuæ non leve teſtimonium oſtenſurum ſe palam promiſerit. Quare recta ille *Trenovantum* ſe contulit, urbem *Britanniæ* celeberrimam. Excrevit late *Bladudici* fama promiſſi, & ingens omnium ordinum multitudo *Trenovantum* confluxit, viſura quid miraculorum princeps pareret. Ille vero, lætus opinione populi de ſe concepta, periculum divinitatis facere quamprimum ſtatuit. Alas igitur *Dædalea* concinnavit arte, quibus ſibi promittebat futurum, ut volucrum inſtar ſublimia, & vaſta cœli penetralia circinaret. Aderatque jam dies conſtitutus, cum, præſente numeroſo ſpectatore, excelſum peteret locum, & pennas humeris multa cura aptaret. Quo facto alas impiger quatiebat, ac magno animo aeri, ventis, & fortunæ ſe commiſit. Sed cum paululum ventos ſuſtinuiſſet, deficiente alarum remigio, cecidit ſuper faſtigia templi, quod *Trenovanti,*

vanti, Apollinis nomine, celeberrimum erat, ibique toto corpore miſere contrito exſpiravit. Sic qui bonas artes non ſine gloria exercuit, cum malis infamiam ſenſit, juxta ac pœnas. Atque hic quidem inſolentiæ, & immoderati voti finis ſemper fuit, eritque.

Dixerit nunc aliquis me ſatis multa locutum de *Bladudi* alis, quæ in dubium perinde ac *Dædaleæ* pennæ vocari poſſent. Cui hoc in promptu quod reſpondeam habeo: nempe aliud nihil me de *Bladudi* facinore audaciſſimo ſcripſiſſe, quam quod prius legerim. Illud tamen quod eſt apud *Gul. Meildunenſem*, non improbandum autorem, de quodam *Olivario*, ſui cœnobii monacho, qui fictitiis pennis tenueis ſublatus in auras cecidit, & ex caſu non mortem, ſed perpetuum clauditatis malum accepit, alicui fidem faceret non omnino vana eſſe, quæ de *Bladudi* alis referuntur. Utcunque ſit, non admodum refert. Hactenus de Mago, nunc ſtylus ad *Molmutium* vertendus.

CAP. VII. *De Dunvallone Molmutio.*

DUNVALLO *Molmutius*, *Clotenis* reguli *Coriniæ* filius, longa, juxta ac luculenta, oratione à me illuſtrandus eſſet, niſi *Galfredus Monumetenſis* primo Hiſtoriæ *Brit.* libro ejus genus, facta, denique totam vitam poſteritati, cura, quanta potuit interpres, maxima, commendaviſſet. Quare nullam mihi ex alieno labore gratiam comparabo; tantum hoc cum bona venia peto, ut mihi liceat ex multis unum aut alterum, ſed nobile, virtutis exemplum ſeligere, quod pulchre inſtituto reſpondeat meo. Itaque *Molmutium* ab eruditione laudabo. Is etenim, præterquam quod adoleſcens in literis profecerit, accepto patris regno, quod brevi per omnes *Britanniæ* fines dilatavit, ita ſtudiis indulſit, ut nullo alio magis nomine gloriam ſibi comparaverit æternam. Cujus rei vel hoc manifeſtiſſimum indicium eſſe poteſt, quod cum videret rempublicam ſine bonis legibus ſalvam eſſe non poſſe, animum ad ſcribendum appulerit. Neque tamen hoc fecit, quod *Britanni* ante ſuum imperium, ſine ullis prorſus legibus vixiſſent; ſed quia *alia tempora*, & *alii mores alias ſanctiones* deſiderabant. O quanta in principe virtus, publicam utilitatem laboris ſui unicum ſcopum facere! Quam ego nunc vellem, ut omnes

reges

reges ex hujuſmodi *Britanno* exemplum caperent. Nobilitas vero, populuſque *Britannicus*, audita honeſtiſſimi operis, quod præ manibus habebat, fama, magna quidem expectare. Quam expectationem adeo non fefellit princeps optimus, ut multis merito modis, edito ſanctiſſimarum *Legum* perneceſſario *volumine* auxerit. Porro ſi quis nunc quæret, quis novi operis fructus fuerit, dicam. Ex optimis legibus optimi mores nati ſunt: rurſus, ex optimis moribus quies, pacis alumna, nata eſt. Denique, ex quiete rerum omnium, quas ſol videt, longe optima opulentia orta. Non potuit igitur tantarum autor commoditatum juſta gloria carere. Juſta autem gloria immortalitas erat, quæ ne hac quidem noſtra ætate, ſi quis penitius rem inſpiciat, obſcura eſt. Sed ut id manifeſtius fiat, ab ovo facti gloriam repetamus. *Britanni* acceptas leges, quod nunquam antea privato aliquo nomine fecerunt, *Molmutianas*, vocabulo à conditore ſumpto, appellaverunt. Manſitque hujus appellationis gloria integra, quamdiu inſulæ imperium penes indigenas ſtetit: truncata vero per *Saxonum* victorias bona imperii parte, *Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.* Revera *Molmutianæ* leges, quas *Gildas*, declinante inſulæ fortuna, Latinitate donavit, non modo apud *Cambros*, indigenarum reliquias, uſque ad *Nortomannorum* in *Britanniam* adventum in pretio fuere, verum etiam longo poſt tempore: donec *Eadveardus*, cognomento *Longus*, totam late *Cambriam* victor poſſideret. At ne ſic quidem *Molmutianarum* legum extinctus honos. Nam & *Saxones*, & qui in regno ſecuti ſunt *Nortomanni*, *Molmutii* operam non contempſerunt. Inter *Saxones* exemplo eſſe poſſunt *Ethelbertus* magnus *Cantiorum* rex, *Ina* & *Alfridus Viſiſaxonum* reges, ac *Eadveardus* ejus appellationis inter *Saxones* tertius; qui cum leges in reipublicæ uſum ſancirent *Molmutiana* decreta, utpote antiquiſſima, ſimul & neceſſaria, per Latinum interpretem in conſilium vocabant; demumque ea, quæ in ſui ſæculi uſus accommoda eſſe judicabant, una cum aliis novis, *Saxonibus* religioſe obſervanda præſcripſerunt. Præcipue tamen elucebat in hac parte diligentia *Alfredi* nunquam ſatis laudata, qui non contentus tantum multa ex *Molmutio* in ſuum de *Legibus* librum transferre, ſapientiſſimi principis ſanctiones omnes, ne per vim temporis aliquando

quando deperirent, in linguam *Saxonicam* vertebat. Quantum vero ad *Nortomannos* pertinet, qui nec *Britannicas*, nec *Saxonicas* leges lubenter admittebant, in rebus adverſis tantum non coacti ſunt veteres leges, id eſt *Saxonicas*, cum *Britannicis* mixtas in uſum, pondus, & autoritatem, dempta aliquid de tyrannide, vel, ut mitius loquar, ſeveritate ſuarum ſanctionum, revocare. Quo pacto factum eſt, ut vel hodie pars aliqua *Molmutianarum* inſtitutionum inter forenſes, quamvis id quidem ignorent, legatur.

Hæc ego, ne *Molmutii* gloria per ſcriptorum incuriam aliquando marceſcat. Quanquam aliud eſt, ſi vera ſunt quæ ab autoribus referuntur, quod æque, forſitan & magis, *Dunvallonis* gloriam æternitati conſecraret. Nam quatuor vias illas publicas, quæ, per totam *Britanniam* hinc illinc extenſæ, ad celebria loca, utpote oppida & civitates ducebant, plauſtris equitibuſque partim ingeſta arena, partim etiam ſtratis lapidibus commodiſſimas fecit. Fuit certe opus illud, ſi quod unquam in *Britannia*, regium, & undecunque magnificum. Ideoque locus ipſe quodammodo poſcit, ut aliquid de tantæ rei magnificentia dicerem. Sed quoniam de his ſtratis frequens eſt apud noſtrarum rerum ſcriptores mentio, malo in præſentia tacere, quam pauca loqui. Aderit tempus aliud, quando noſtra in hac parte opera non deſiderabitur. Interea aliquam lectori dabit lucem *Ranulphus Higedenus*, *Caſtrenſis*, antiquarum rerum, ut illa ferebant ſæcula, non imperitus. Sint hæc ſatis de *Molmutio* legifero: nam *Martia* regina legifera & ipſa inſtat, petitque non tam proximum locum, quam æqualem, licet fœmina, cum viro honorem.

CAP. VIII. *De Martia.*

MARTIA, clariſſimarum virtutum heroina, mortuo *Ventolino*, *Britannorum* rege, marito ſuo, regnum, quia *Sicilius* parvulus nondum gubernationi reipublicæ maturus erat, accepit. Tantumque abfuit, ut cœptum non recte adminiſtraverit, ut fœmina illuſtriſſimos viros, qui in imperio inſulæ præceſſerunt, ſi non ſuperaverit, ſaltem, duce Prudentia, æquaverit. hæc illi ad publica munia obeunda ſola auxilio fuit. hæc pacem præ bello amplectandam docuit:

cuit: quæ igitur pacis erant, omnia diligentiſſime curavit. Utque ſuum cuique jus integre ſtaret, ac ſua quiſque ſorte libere frueretur, *Leges* magno conſilio uſa ſcripſit, ac publicas fecit. Continuo quo quiſque inter *Britannos* cordatior erat, hoc magis agnovit optimæ principis in ſuos pietatem. Sed & felicia tempora, quæ ſecuta ſunt, non modo pondus novis legibus, verum etiam immortalitatem addiderunt: nam fere religio erat tam ſalutiferas ſanctiones violaſſe. Præterea ne *Martiæ* fama aliquando interiret, curatum eſt, ut quemadmodum à *Molmutio* leges *Molmutianæ*, ſic à *Martia* leges *Martianæ* dicerentur. Quis tamen longo poſt tempore *Martianas* leges in *Latinum* ſermonem tranſtulerit, me fugit. Illud certe conſtat, *Alfridum Viſiſaxonum* potentiſſimum regem, qui toties cum *Dacis* aperto marte pugnavit, *Martianas* leges è *Latina* lingua in ſuam, id eſt *Saxonicam*, tranſtuliſſe. Unde occaſio enata eſt, ut *Britannicæ* leges, etiam inter *Saxones*, cum dignitatem, tum autoritatem priſtinam retinerent. Nec dubium eſt, quin bona pars *Martianarum* legum deliteat inter illas, quas ego *Saxonice* ſcriptas, ſed titulo *Alfridi* regis, *Medimni Chriſtocbirchenſium*, & vidi, & multo cum labore legi. Utinam aliquando ad manus veniant & *Martianæ* leges, ſi non *Britannice*, ſaltem *Latine* loquentes. Sic enim fieret, ut quæ à *Martia* profectæ ſunt, ab *Alfridinis* ſive *Aluredinis* diſcernerentur; & neuter ſuo defraudaretur honore. Sed quoniam in hujuſmodi rebus facile quidem optare, at non perinde adſequi, quicquid in hoc voto eſt, fortunæ & diligentiæ committam; ac alio, relicta *Martia*, me conferam.

CAP. IX. *De Perdice.*

PERDICIS prophetæ meminit hiſtoria *Britannica*, quam in *Hibernicis* inventam inſulis citramontanus quidam *Blaſius Briagus*, equorum domitor, ſed interim eruditus in *Italiam* traduxit. Fingit autem hiſtoria, *perdicem* avem *Rivalloni*, *Britannorum* regi, ſacra facienti in templo apparuiſſe, & prophetice multa admonuiſſe; quæ jam ut apertius, fuſius, denique ſignificantius appareant, ipſa *Pontici Virunnii*, qui *Britannicam* in epitomen redegit

git hiſtoriam, verba in medium adducam. "Poſt hunc ſuc-
" ceſſit *Rivallo*; cum triduum pluvia cruenta pluiſſet, &
" muſcarum affluentia, quibus homines moriebantur, huic
" ſacrificanti in templo *Dianæ*, perdix magnitudine, & va-
" rietate pennarum incredibili advolans, locuta eſt pro-
" phetiam. quam quia *Gildas* nobili epigrammate eſt com-
" plexus, & grandi marmore in eodem templo res notata
" idiomate pervetuſto, non curo memorare.

Hactenus *Epitomarius*. Me quoque in præſentia juvat *Perdicis* cauſam, diligenter, curioſe, accurate etiam excutere; ne poſteritas aliquando cauſetur umbras luminis poſſidere locum. *Perdicem* avem locutam fuiſſe, quantumvis verborum detineat metaphoris, & poetarum figmentis umbraticis, non poſſum adduci, ut credam. At facile poſſum credere vati divinarum rerum ſtudioſo, & prophetiæ cœleſti dono inſigni, Perdicis fuiſſe ab excellentia conſulto inditum nomen. Inter aves, ſi phœnicem excipimus fabuloſam, nihil perdice elegantius, venuſtius nihil: ſed neque ſagacius. Qua autem induſtria, qua cura, quo denique ingenio nidificet, narrant rerum naturalium inveſtigatores, prudentiæ miracula avi attribuentes. *Ovidius* quoque in Transformationum libris, ingenioſum perdicis inventum in *Dædalo* narrat. Si laudem *Naſo* inventori dedit famamque carmine, ipſe interim laudandus, qui rem tam elegantem elegantius expreſſit: quid obſtat, quo minus & ego à *Perdice Britanno* collaudato, ſi non gloriam, at interim gratiam conſequar. Et quoniam quæ, paulo ſuperius, ex *Britannica* deſumpſimus *Hiſtoria*, non modo ad *Perdicis* laudem plurimum conferunt, verum etiam majeſtatem quandam incredibilem, & antiquitatis ſacroſanctæ ipſiſſimam imaginem præ ſe ferunt, lubet ſingula ibidem expreſſa, depulſis tenebris, luciſſima facere. Principio, ubi de ſanguineo imbre fit mentio, neminem attonitum, & incredulum * minus detinere debet: cum conſtet interim, & ſanguinem aliquoties pluiſſe in *Britannia*. *Flaccus Albinus*, *Eboracenſis*, in epiſtola quadam ad *Ethelredum*, *Nortabrinorum* regem, ſic ſcribit: "Quid ſignificat pluvia ſanguinis,
" quam quadrageſimali tempore *Eboraci* vidimus? nonne
" poteſt putari à borealibus pœnas ſanguinis venire ſuper
" populum? Muſcarum etiam plaga, quoniam & hoc ad

* *Forte*, nimis.

" rem

"rem pertinet, *Britannis* cum *Ægyptiis*, atque adeo "gentibus aliis communis erat: videlicet pœna flagitiis de-"bita." Sacra vero in *Dianæ* templo facta, cum ritu quodam conſpirant *Britannorum* vetuſtiſſimo. Colebant *Britanni* inſulam ſilvis, & ferarum gregibus abundantiſſimam. Hinc *Dianæ* numen illis & celebre & magnum. Nota *Bruti Britannorum* parentis termaximi ad *Dianam*, quam unice excoluit, oratio:

Diva potens nemorum, terror ſilveſtribus apris,
Cui licet anfractus ire per æthereos.

Sunt qui putent, hos verſiculos non à *Galfredo Monemutenſi* ſcriptos, ſed apud *Gildam* inventos, & ab interprete ſuo loco appoſitos. quiſquis eos ſcripſit, certe eleganter ſcripſit, ſic vena aurea *Romanum* leporem exprimit. Primi verſiculi caput refert neſcio quid *Statianum*. Poſtremo *perdicem* locutam eſſe, & prophetæ adimpleviſſe munus; haud diverſum eſt ab *aquilæ* nobili facinore, quæ fata *Paladuri* urbis *Durotrigum* olim magnificentiſſimæ cecinit. Et ut placet etymon nominis *Aquilæ*, ita certe non diſplicet in *Perdice* annotatio. Illud interim audire volupe eſt, inſcripſiſſe priores dicta *Perdicis* memorabilia marmori, gratum poſteritati ſpectaculum dum reliquum. Quam vellem legiſſe, aut intellexiſſe potius patrium illud antiquiſſimum idioma; ut vel inde probe intelligerem, qui characteres antiquæ *Britannorum* linguæ, quæ compoſitio: aut, ut illud non ſuccedat, verſus ſaltem *Gildæ* interpretis vidiſſe. Tempus edax utrumque abſtulit, *Perdicis* nomen.

CAP. X. *De Plemmydio & Oronio.*

PLEMMYDII & *Oronii* nomina, Græcam originem referentia, vulgo eruditorum non modo incognita ſunt, ſed ne audita quidem unquam. Crediderim vero cauſam eſſe bella, *Pictis*, *Scottis*, *Hibernis*, denique & *Saxonibus Britanniam* immiſericorditer devaſtantibus, quo minus illuſtria antiquitatis cum nomina, tum monumenta poſteritati innotuerint. Hanc ego tam inſignem cladem dum animo volvo revolvoque, de gloria antiqua quidem illa *Britanniæ*, patriæ meæ, reſtituenda cogor profecto tan-

tum non deſperare. tam ſunt obducta omnia craſſis tenebris, & temporum iniquitate. Unicum morbo remedium eſt, ſolicite domi foriſque diſquirere, forulos omneis excutere, bibliothecas denique penitus introſpicere. Diſquirenti autem candidus ſe mihi offert *Lilius Gregorius Gyraldus*, *Ferrarienſis*, antiquarius magnus, idemque in omnibus linguis artibuſque, virum quæ decent liberalem, plane exercitatiſſimus. Is adeo ſecundo de *Hiſtoria poetica* dialogo hæc, homo ſuavis, in *Britanniæ* noſtræ tum laudem tum gloriam refert. "*Britanni* tametſi penitus, ut ait "poeta, noſtro orbe diviſi, poetas ſemper amaverunt, at"que inter eos *Plemmydius*, *Oronius*, & *Gildas* cele"brati fuerunt." Optime ſit *Gyraldo*, qui hæc in lucem protulit. Utinam & autoris nomen deſideratum una cum luculento teſtimonio in medium produxiſſet.

CAP. XI. *De Claudia Rufina.*

CLAUDIA *Rufina*, fœmina incomparabilis, *Romanorum* confirmato in *Britannia* imperio, ita & eloquentiæ & eruditionis ornamentis plane clariſſimis enituit, ut inter minora ſelene lumina merito quidem videretur. Senſerat has in virgine prælucere dotes *Aulus Pudens*, *Romanus*, vir ſenatorii ordinis, qui tunc in *Britannia* in provinciam redacta, inter legionum duces fortitudinis titulo eminuit; & modis contendebat omnibus, connubio ſpecioſam ſibi adjungere. Amor hinc ex conſuetudine coaluit, & tandem data eſt *Pudenti* conjux *Claudia*. Ille vero, ut bonarum artium & facundiæ torrentis cultor ſummus erat, ita & eodem titulo *Valerio Martiali*, poetæ elegantiſſimo, tum cognitiſſimus, tum familiariſſimus: unde factum, ut *Claudiam*, muſarum delicias meras, uno & altero epigrammate, in mariti gratiam, æternitati conſecraret. Epithalamium hoc etiamnum extat quarto libro *Epigrammatôn*:

Claudia, *Rufe*, meo nupſit peregrina *Pudenti*:
  Macte eſto tedis, ô *Hymenæe*, tuis.
Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo,
  Maſſica Theſeis tam bene vina favis.

Nec melius teneris junguntur vitibus ulmi;
Nec plus lotos aquas, litora myrtus amat.
Candida perpetuo reſidet *Concordia* lecto,
Tamque pari ſemper ſit *Venus* æqua jugo.
Diligat ipſa ſenem quondam; ſed & ipſa marito,
Tunc quoque cum fuerit, non videatur anus.

Martialis inſuper, libro *Epigrammatôn* undecimo, eandem accuratiſſime tum ab eloquentia & forma, tum fœcunditate collaudat:

Claudia cæruleis cum ſit *Rufina Britannis*
Edita, cur *Latiæ* pectora plebis habet?
Quale decus formæ! *Romanam* credere matres
Italides poſſunt, *Atthides* eſſe ſuam.
Dî bene, quod ſancto peperit fœcunda marito,
Quot ſperat generos, quotque puella nurus.
Sic placeat ſuperis, ut conjuge gaudeat uno,
Et ſemper natis gaudeat illa tribus.

Scripſit noſtro ſæculo *Joannes Pinus*, *Toloſanus*, egregium de *Claris Mulieribus* librum, in quo magnifice de noſtra *Rufina* & loquitur & ſentit, maxime de ejus facundia. Hæc ſunt quæ de *Claudia*, inter mulieres ave certe rariſſima, cognitiſſima eſſe volui.

CAP. XII. *De Lucio Britannorum Rege.*

LUCIUS Britannorum rex, tempore *Veri* & *Commodi*, imperatorum Romanorum, ab inſigni quadam virtutum excellentia MAGNUS dictus, elucet rectius exterorum, quam domeſticorum frequenti teſtimonio: quanquam nec ſuorum deſtitutus laude; ſed ea ſubinde & brevior & tenuior eſt, quam ut majeſtati tanti principis undecunque reſpondeat. Prædicat quidem Britannica Hiſtoria, *Lucium* per oratores cum *Eleutherio* Pontifice Romano de fide Chriſtiana ſolicite juxta ac pie egiſſe; eoque proceſſiſſe, ut, perſuaſione *Fugatii* & *Damiani* Apoſtolorum in *Britanniam* commigrantium, relictis idolis, uni Chriſto ſervatori ſe totum ſubmiſerit. Adventus autem horum Apoſtolorum, & factorum memorabilium ab iis geſtorum, cum alii multi, tum

præcipuè *Succetius*, qui & poſtea *Patricius* appellatus eſt, Hibernorum inſularium Apoſtolus, clariſſime meminit in epiſtolâ quadam, quam de *Antiquitate* ſcripſit *Avalonica*.

Ptolemæus Lucenſis, Bibliothecarius, ſi recte colligo, Romanæ ſedis, in *Eleutherii* Pontificis vita, accurate *Lucii* religionem commendat, celebrat, extollit etiam. cujus & induſtriam imitatus quidem ſedulo *Platina* non parce *Lucium* collaudat. *Alexander Necbamius* idem facit in elegantiſſimo de *Sapientia divina* libro; cujus & hoc diſtichon eſt:

Prima Britannorum fidei lux *Lucius* eſſe
Fertur, qui rexit mœnia, *Brute*, tua.

Et hæc, tanquam receptiſſima, publice leguntur & conſtant. At ego longo tenebar plane deſiderio pernoſcendi quid bonus ille *Lucius* à Chriſtiana religione ſuſcepta fecerit. Solicite ac curioſe quærenti *Hermannus Schedelius* Germanus hæc tandem mihi retulit in chronicis ab eo editis, quæ ad inſtitutum in primis faciunt meum. “*Lucius*, relicta “patria, regnoque, *Galliam* ingreſſus eſt: deinde *Rhetiam* “petiit per *Auguſtam* civitatem, ad *Curienſem* urbem pro“ficiſcebatur. hos populos Domino ſubjugavit, virtute ac “miraculis clarus, ibique in pace quievit. *Emerita* autem “ſoror ejus in caſtello finitimo, *Trinis* appellato, martyrii “coronam æternam meruit. Ejus feſtivitas tertio nonas De“cembris celebris habetur. totamque *Bavariam* & *Rhetiam* “Chriſto acquiſivit.” Optime fit felicibus calamis, qui hæc in gratiam poſteritatis pinxerunt. nec minus opto *Schedelio* eadem tam opportune repetenti.

CAP. XIII. *De Elvano & Medvino.*

ELVANUS & *Medvinus*, viri in primis memorabiles, toti interiiſſent, niſi felix caſus illos ab indigna oblivione commodum aſſeruiſſet. Quare operæ pretium duxi, ſi teſtatiſſimum facerem, quid mihi in hac parte acciderit. Annis ab hinc tribus, aut eo amplius, auctioni veterum librorum interfui, rogatus à quodam familiari amico, qui me hujuſmodi ſupellectilem magni facere certo ſciebat. Hic ego non carbones, ſed theſauros inveni: nempe Oreſten, tragœdiam antiquiſſimi ſed autoris hactenus mihi incerti nominis,

minis, non iambicis ſenariis, verum, quod admiraberis, hexametris heroicis accuratiſſime ſcriptam; conjectura tantum eſt, opus à *Pomponio Secundo* poeta conſcriptum. Præterea *Sulpitii Severi* theologi cl. aliquot opuſcula inveni. Sed inter cætera, dum forulos omneis diligenter excuterem, incidit mihi in manus *Galfredus Monumetenſis*, qui Hiſtoriam Britannicam interpretatus eſt; cui etiam adjunctus erat libellus de rebus Britannicis, ſine ulla tamen autoris mentione; in quo, præter alia, hæc nunquam prorſus à me antea audita, nedum lecta, offendi. "Anno Domini 156, *Lucius* "Britannorum rex ad *Eleutherium* P. R. legatos miſit, ſcil. "*Elvanum* & *Medvinum*, ut juxta ejus admonitiones Chri-"ſtianus fieret: qui eoſdem legatos baptizavit, & catholica "fide ſuſcepta ordinavit *Elvanum* in epiſcopum, *Medvinum* "autem in doctorem." Hæc ego ad verbum ex veteri hiſtoria, quæ mihi non modo venerandam antiquitatem, ſed & veritatem præ ſe ferre videntur. Nam multi autores, inter quos & *Ptolemæus Lucenſis*, qui vitas RR. Pontiff. ſcripſit, adfirmant *Lucium* Britannorum regem literas de fide Chriſtiana accipienda ad *Eleutherium* miſiſſe. Nec dubium id quidem eſt, quin & graveis, juxta ac eruditos viros una cum epiſtolis tam magni momenti miſerit. Immo quid ſi *Elvanus* & *Medvinus*, ante acceptam legationis provinciam, à Chriſtianis, qui circiter tempora Apoſtolorum ex Gallia in Britanniam commigrabant, ut refert *Meildunenſis* autore *Freculpho*, fidei myſteria didicerint. Certe, ut conſtat ex libris de *Antiquitate Gleſſoburgenſis Monaſterii* ſcriptis, duodecim eremitas, homines Chriſtianos, duce quodam *Joſepho*, ſed non illo, niſi ego plurimum fallor, *Arimathiano*, è Gallia in Britanniam anno à Chriſto nato 63 veniſſe, ut evangelium prædicarent, ſedemque in *Avalonia*, loco *Somarianæ* provinciæ paludoſo, poſuiſſe: ita veriſimile non eſt, aut *Lucium*, aut oratores ſuos prorſus ignaros fuiſſe Chriſtianæ religionis. Quis enim inter cordatos principes id peteret, quod quale eſſet, omnino neſciret?

Forſitan hic aliquis *Fugatium* & *Damianum* mihi objiciet, quos multi autores ab *Eleutherio* R. P. in *Britanniam* miſſos adfirmant. Ut demus hos ab *Eleutherio* ad *Britannos* tranſmiſſos, nihil obſtat, quin & illi *Romæ Lucii* cauſam egerint, tanquam à fide leviter prægustata. Non interim

terim omnino vana conjectura eſſet, ſi dicerem *Lucii* oratores ante acceptam Chriſti religionem *Archiflamines*, vel *Flamines*, inter *Britannos* fuiſſe. Nam non modo *Ptolemæus Lucenſis*, inter externos hiſtoriographos clarus, verum etiam noſtri ſcriptores adfirmant, principes myſtarum, qui ritus & cæremonias in templis deorum *Britannicorum* curabant, *Archiflamines*, alioſque paulo inferioris notæ myſtas *Flamines* vocatos fuiſſe. Jam de eruditis *Lucii* ad *Eleutherium* oratoribus, quæ volui omnia dixi. Vos, mea maxima cura, *Antiquarii*, favete linguis & animis ejus induſtriæ, qui hæc in veſtram gratiam è tenebris in lucem protulit. Sic plura & meliora per totum hunc late interſeret librum.

CAP XIV. *De Amphibalo.*

AMPHIBALI vitam ſcripturo mihi tot craſſiſſimæ tenebræ undique ſuboriuntur, ut qua potiſſimum parte lucem ſequar plane neſciam. Eluctabor tamen per quaſcunque nubes, comparatis in hunc uſum ex veterum autorum libris facibus. Ad rem igitur. *Amphibalus*, ut ego nuper ex hiſtoriis *Albanenſis* cœnobii didici, in *Cambria Iſcelegiæ* natus fuit, *Græcæ*que & *Latinæ* linguæ, *Romanorum* morem & induſtriam ſecutus, etiam puer operam dedit. Deinde, accreſcente ætate, *Romam* ſe contulit; ubi bonas artes, una cum *Chriſtiana* religione pleno ore, veluti ab ipſo fonte, hauriebat, addocente *Zepherino* epiſcopo *Romano*. Invidebat tamen illi neſcio quis cacodæmon hanc felicitatem, immo univerſæ urbi invidebat. Nam ecce *Diocletianus* imperator, furiis agitatus, ſeveriſſimis edictis juſſit, ut *Chriſtiani* nominis profeſſores non modo in urbe, ſed in orbe toto exquiſitis pœnis cruciarentur. Perculit hæc immanis crudelitas innocentis animum, uſque adeo, ut neceſſe habuerit poſt magnam de *Chriſtianis* ſtragem factam, iſtinc ex urbe fugere, & *Britanniam*, ſed latenter, repetere. Jamque *Verolamium*, nobile municipium, cujus ruinæ viginti paſſuum millibus à *Londino* via *Vethelingiana* etiam nunc extant, pervenerat. Ibi, ſive ita caſus, ſeu amicitia tulit, ab *Albano*, viro magnæ nobilitatis, in hoſpitium receptus eſt; cum quo poſtea tam bene

illi conveniebat, ut longum quotidie ſermonem de *Chriſto*, & ejus religione faceret. Audiverat & ante *Albanus* de *Chriſto*; à quo, ut neque ab ejus doctrina, [non] abhorrebat: ſed communis *Verolamienſium* error credidit, illum de numine *Apollinis*, cujus ibidem celeberrimum templum erat, recte ſentire; donec *Maximianus Herculius*, & *Aſclepiodotus* tyrannus per *Britanniam* in *Chriſtianos* miſere ſævirent. Tum vero apparuit, quam ex animo *Chriſtum* coleret. Nam pro *Amphibalo*, à ſatellitibus ad ſupplicia quæſito, ultro ſe exhibuit; tormentaque graviſſima, ac tandem mortem tulit. ſed de *Albano* fuſius in libro *Civilis Hiſtoriæ*, ſive de *Antiquitate Britannica* loquemur.

Interea quid fecit *Amphibalus*? Certe, *Albano* conſultore, furori ad tempus cedebat, conferens ſe in *Cambriam*, natale ſolum. Sunt qui ad *Venetos* recta iviſſe putent. *Veneti*, qui vulgo *Venedoti*, ea gens ſunt, quæ hodie aquilonares *Cambriæ* partes incolit. Ego vero ad *Iſcanos* fugiſſe illum puto. Erat illo tempore *Iſcanum* urbs totius *Cambriæ* clariſſima, ſic dicta, quod in ripis *Iſcæ* fluminis ſita eſſet: quam recentiores *Britannice* vocabant *Cair Leon ar Wiske*, i. e. caſtrum vel civitatem legionum ſuper *Iſcam*; & *Antoninus*, ſi recte memini, *Iſcelegiam* appellat. Hic, ut ego facile credo, *Amphibalus* aliquandiu cum *Julio* & *Aarone*, ejuſdem urbis civibus nobiliſſimis, moratus, effecit, ut pro *Chriſti* cauſa gladios & dira tormenta libenter paterentur. Scribit *Joannes Roſſus*, *Verovicenſis*, in libro de *Epiſcopis Wiccenſibus*, "magnum numerum audientem doctrinæ *Amphibali* impiorum telis occubuiſſe, in loco, qui ab eventu "Lichefeld, id eſt, campus cadaverum, dictus eſt." Hæc ille. Quocunque fugerit *Amphibalus*, certum eſt revocatum fuiſſe à perſecutoribus *Chriſtiani* nominis *Verolamium*; ibique, poſt multa exquiſita tormenta, lapidibus obrutum fuiſſe.

Requires hic forſitan plura de ejus eruditione, & num aliquid poſteritati per libros reliquerit. Ad quæ ego hæc in præſentia reſpondeo, illum non levia eruditionis ſigna in perſuadenda religione *Chriſtiana* oſtendiſſe; ſed libros, ſi quos ſcripſit, à tyrannis igne conſumptos fuiſſe. Nam ea prima cura erat, ne nova religio late ſerperet. Quamquam nos non tam ſcriptorum, quam eruditorum illuſtria nomina

æternitati

æternitati conſecramus. At ſi quem nunc juvat plura de *Amphibalo* noviſſe, legat anonymi autoris antiquiſſimi librum de *Amphibali* & *Albani martyrio*. Anonymum ideo appello, quia ſcribit ſe metuiſſe vim gentilium, id eſt, ut ego interpretor, *Saxonum* infidelium, eaque de cauſa librum ſine ulla ſui nominis mentione edidiſſe.

CAP. XV. De *D. Helena*.

D. *Helena*, fœmina tam illuſtris quam quæ unquam fuit maxime, locum jure quodam optimo inter claros viros poſtulat; cum quod aliis multis virtutibus ornatiſſima, tum præcipue quod literis, de quibus nos agimus, belle inſtructa fuerit. Age igitur tantæ heroinæ genus, & vitam altius repetemus. *Coilus*, qui in *Britannia*, ſublato *Aſclepiodoto* tyranno, regnavit, *Helenæ* pater fuit. De matre autem quamvis multum & diligentiſſime quæſiverim, apud antiquarum rerum ſcriptores nihil hactenus inveni. Multa tamen conjecturam mihi faciunt, illam è nobilibus utrinque ortam fuiſſe parentibus. Educatio vero talis fuit, qualem cordati multi, in hac noſtra ætate, in principum liberis deſiderant. Nam præterquam quod à teneris annis ſobrietati & pudicitiæ, virtutibus plane maximis, aſſueverit; literas etiam, quantum ſexus patiebatur, didicit. Nec difficile quidem illud fuit, præſertim eo tempore, quo *Romani*, non modo *Latinæ* linguæ autores, verum etiam doctarum artium profeſſores, diviſum in hac inſula cum *Britannis* imperium habuerunt. Unde certe crediderim linguam *Britannicam*, quæ, ante adventum *Cæſaris*, partim *Hebraica* & *Græca*, partim etiam barbara fuit, quemadmodum & *Gallica*; longa conſuetudine, redacta, licet ægre, in provinciam inſula, ſeſquilatinam factam fuiſſe.

Miſerat circiter hæc tempora S. P. Q. R. *Conſtantium*, patricii ordinis virum, in *Britanniam*, ut provinciales in officio contineret. Huic *Coilus* advenienti, tanquam *Romanorum* legato, adſurgere: & quæ pacis erant omnia facile promittere. Quid multis moror? Tam bene inter illos conveniebat, ut paulo poſt, mortuo *Coilo*, regnum *Britanniæ* cum *Helena*, unica ejus filia, acceperit. Poteratque forſitan, pro autoritate ſua, ſceptro inſulæ ſine hujuſmodi connubio

nubio obtinuiſſe. Conſilio tamen optimo uſus eſt: nam regiæ puellæ nuptiis, non modo *Britannorum* animos ſibi conciliavit, verum etiam imperium ſibi ſuiſque firmum, ſtabile, certum reddidit.

Non poſſum hic non vehementer inſurgere in illos, qui falſo ſcribunt *Helenam* ſtabulariam fuiſſe, & *Conſtantii* concubinam. Nam ſi ex tam humili fuiſſet genere, nec *Sextus Aurelius Victor*, nec *Eutropius*, ut neque *Pomponius Lætus*, aut *Baptiſta Egnatius*, qui vitas *Conſtantii* & *Conſtantini* imperatt. multa cum fide poſteritati tradiderunt, ſilentio præteriiſſent. Solus *Ambroſius* videtur locum dediſſe errori, à quo *Helena* ſtabularia ſed bona dicta eſt. Quare tantum aberit, ut ejus in hac parte autoritati ſubſcribam, ut modis omnibus diſſentiam. Quid ſi turpiſſimi *Judæi* hanc infamiam commenti ſunt, quod viderint, indoluerintque, pulcherrimam baſilicam à ſancta fœmina erectam eo loco, quo Chriſtus O. M. inter jumentorum præſepia natus eſt. Certe, quæ *Judæorum* malitia fuit, facile adducor ut credam, ab humili ſtabulo, quod magnis merito *Cæſarum* palatiis prætulit, ſtabulariam per contemptum fuiſſe dictam. Hæc, ut ingenue fatear, opinio alium ante me autorem habuit. Porro cur ab *Aldhelmo* 47. cap. libri de *Virginitate* pellex vocetur, non ſatis video, quemadmodum nec cur à *Beda* VII. cap. primi libri *Hiſtoriæ Anglicanæ* concubina appelletur; præſertim cum ab antiquis autoribus, *Latinioribus* quidem illis, nuſquam prorſus hujuſmodi notetur ſtigmatibus. *Eutropius*, ſed citra infamiam, refert *Conſtantium*, tantum non compulſum, poſt *Cæſaris* acceptum nomen, *Helenam* repudiaſſe, ut *Theodoram*, *Maximiani Herculii* privignam, ſuperinduceret. Nullum illic nec de pellicatu, nec de concubinatu verbum. abſit igitur procul à candido lectore tam ſordidarum rerum vel ſuſpicio omnis.

Sed ad *Conſtantium* redeo, cujus in *Britannia* imperium tam quietum fuit, ut nihil ſupra. Acceſſit & illud ad ſummæ fælicitatis cumulum, quod *Conſtantinum* ex *Helena* uxore ſua genuiſſet, quem probitas, quem virtus, quem fortuna, tanquam individuæ comites, etiam adhuc juvenculum, non ſine multorum invidia, & maxime *Galerii*, ſequebatur. *O terque quaterque* felicem *Britanniam*, quæ talem

talem ac tantum orbi primum oſtendit. O feliciorem *Helenam*, quæ talem peperit, cujus poſtea auſpicio *Chriſtianorum* res publica in immenſum excrevit. Certe fatale quiddam fuiſſe arbitror, ut quemadmodum *Græca Helena* multis *Aſiam* calamitatibus miſere adflixit, ita *Britannica Helena* magnis adornaret commoditatibus. Erat jam ſenio & morbis gravatus *Conſtantius*, cum filius ejus *Conſtantinus*, *Galerii Maximiani* tyrannidem fugiens, in *Britanniam* rediret. Fuit ille reditus patri longe jucundiſſimus, quia quem paulo ante & *Cæſarem* & hæredem fecerat, videre geſtiebat. Quid multis moror? Parvo poſt tempore *Conſtantius* diem obiit, & *Eboraci* ſepultus eſt.

Non hic inſtitui res geſtas & fortia *Conſtantini* facta juſto encomio proſequi. Aliud ago, nempe ut *Helena* noſtra aliquanto oratione clarior fiat. Fiet autem nulla magis ratione, quam ſi oſtendero, quibus modis religionem promoverit *Chriſtianam*; à qua ſola filii in imperio ſucceſſus omnes, tanquam è fonte perenni, ſcaturiebant. Juvat itaque paulo altius rem repetere. *Lucius*, *Britanniæ* rex laudatiſſimus, fidem per evangelicos præcones, ab *Eleutherio* P. R. ad ſe tranſmiſſos, accepit; manſitque illa in multorum *Britannorum* pectoribus ſincera & illæſa, donec *Maximianus Herculius*, *Diocletiani* in imperio ſocius, & *Aſclepiodotus* tyrannus, per totam late inſulam, *Chriſtiani* nominis profeſſores tam exquiſitis tormentis laniarent, ut nullum omnino crudelitati relinquerent locum. Perculit ſubito calamitas inſulanorum animos, &, ab illo templis everſis ac ſacris libris igne conſumptis, fides cum religione per multos annos in obſcuro latuit.

Quanquam paululum quiddam *Chriſtianis* licuit reſpirare ſub *Coilo*, qui tyrannum extinxit, & de fide bene ſentiebat. ſed breve ejus imperium religioſis *Britannis* multa commoda abſtulit, ſuccedente præſertim *Conſtantio*, homine *Romano* & idolorum cultore. Verum, poſtquam ille fato functus fuiſſet, filiuſque ejus *Conſtantinus* regnum accepiſſet, *Helena*, quæ de fide juvencula à patre audiverat, magni merito fecit. Nec antea promovere cauſam religionis, vel per momentum temporis ceſſavit, quam perſuaſerit fortiſſimis argumentis filio *Chriſtianum* nomen in honore habendum. Ecce nobiliſſimæ heroinæ nobilius conſilium. Ut-

que

Digitized by Google

que magis mireris, fertur hujuſmodi conſilia inſtillaſſe, quo tempore ne ipſa quidem baptizata fuit. nam ſunt qui putent, ſacris undis à *Silveſtro Romæ* poſtea perfuſam fuiſſe. A qua ſententia non admodum diſcedo, cum conſtet in primitiva eccleſia permultos fuiſſe utriuſque ſexus fideliſſimos, qui ætate, prudentia, religione, bene maturi ad ſacros fontes accederent. manifeſto exemplo *Conſtantinus* eſſe poteſt; qui paulo ante mortem lavacrum regenerationis ab epiſcopo *Nicomedienſi* accepit. Non tamen me interim fugit multos eſſe ſcriptores, qui mira præſtigia de *Conſtantini* lavacro referant. Illud certe longe veriſſimum eſt, quod devicto *Maxentio* & *Licinio*, partim matris partim etiam *Silveſtri* conſilio, eccleſias magnificentiſſimas in uſum *Chriſtianorum Romæ* poſuerit, quemadmodum & poſtea *Byzantii*. Quæ vero erectæ ſunt *Hieroſolymis*, libenter & integre pietati *Helenæ Auguſtæ* attribuerim. Næ tu multum, *ſancta Civitas*, noſtræ debes *Britanniæ*, quæ nomen tuum, quæ famam, quæ gloriam, poſt multas calamitates acceptas, reſuſcitavit.

Vides, candide lector, quam hic ſit vaſtus dicendi campus, ſi vellem juſta oratione *Helenæ* laudes proſequi. Dicentem certe tempus citius, quam materia deſereret. Nos tamen, brevitati ſtudentes, pauca ex multis, quæ *Hieroſolymis* fecit, perſtringemus. *Chriſti* optimi maximi venerandam crucem, & quatuor claves, adjutore *Juda*, alias *Quiriaco*, quæſivit & invenit in monte *Calvariæ*; ubi & ſepulchrum, ut referunt, *Adami* fuit: quo poſtea loco, deturbato *Veneris* fano *Hadriani* imperatoris opere, pulcherrimam Chriſto conſecravit eccleſiam. Dedicavit aliam in monte *Thabor*. Tertiam in civitate *Nazareth*. Quartam in *Bethleem*. Alias data opera omitto; de quibus tamen multa lector ab illis, qui res geſtas D. *Helenæ* ſcripſerunt, cognoſcet. Sint hæc ſatis à me de ejus pietate dicta. Nunc in literis laudanda eſt, quas partim in *Britannia*, partim etiam in *Italia*, *Latinæ* linguæ parente, tanquam è fonte, hauſit. In qua parte non longa utor circuitione. tantum narrabo, quid nuper inter veterum librorum theſauros repererim. Incidi in antiquum exemplar, in quo, præter cætera, lectu ſane digniſſima erat vita *Silveſtri* Pontif. R. *Latine* ſcripta, & ſine mendaciis, quæ à recentioribus publice

in

in ejus vita leguntur. ſed autoris nomen nuſquam comparuit. Hic D. *Helenæ Auguſtæ* epiſtolas aliquot docte, argute, eleganter ſcriptas oſtendi. Nec mirum videri debet, quod fœmina *Britannica* per tot annos inter doctiſſimos Rom. nobilitatis verſata, pure & *Latine* ſcripſerit. Nam id temporis erat lingua *Latina* vel apud plebem Rom. multo purior, quam aliquot ſæculis præteritis apud magiſtros noſtros.

Sed hic finis orationi excreſcenti ponendus, ſi prius in medium adduxero pauca de *Helenæ* morte & ſepultura, ex *Pomponii Læti* de *Cæſaribus* hiſtoria. ſic igitur ſcribit: "*Helena*, *Auguſti* mater, quæ totam ſe dederat noſtræ re-"ligioni, octogenaria diem obiit. Filius in templo duode-"cim Apoſtolorum condidit: ibi enim commune ſepul-"chrum ſibi poſteriſque ſuis fecerat." Hæc ille. *Carolus Capella*, vir undecunque doctiſſimus, qui nuper *Venetorum* in *Britannia* noſtra orator erat, ſignificavit mihi quo pacto *Helenæ* reliquiæ, declinante *Græcorum* imperio, à *Conſtantinopoli Venetias* tranſlatæ ſint.

CAP. XVI. *De Conſtantino Magno.*

CONSTANTINUS *Auguſtus* proximum ab *Helena Auguſta* locum in hoc catalogo poſcit; quem per me etiam habebit, hac tamen conditione, ne ejus vitam ab ovo repetam. Id enim laborioſum magis eſſet, quam fructiferum; præſertim cum *Sextus Aurelius Victor* & *Eutropius*, autores clari nominis, de eadem re ſatis feliciter ſcripſerint. Immo, ut apertius loquar, cum *Pomponius Lætus*, ille, inquam, omnis antiquitatis & eloquentiæ *Romanæ* vel ad miraculum peritus, tantum in hac parte præſtiterit, quantum mihi, homini ſplendidæ orationis ornamentis deſtituto, ne ſperare quidem unquam licuerit. Quare optimum factu ſentio, ut aliena religioſe ſequar veſtigia, idque cum judicio decerpam, quod oſtendat, quod monſtret, quod denique probet *Conſtantinum* Max. talem fuiſſe, qualem, ſi non inter celebres ſcriptores, quorum ego memoriæ conſervandæ præcipue ſtudeo, ſaltem inter eruditos recte numerem. Itaque quod res poſtulat, agamus. *Eutropius* in hiſtoria *Cæſariana* ſcribit, ſed paucis quidem verbis: "*Conſtantinum* civilibus artibus & ſtudiis literariis

"deditum

" deditum fuiſſe." At plenius, amplius, illuſtrius eſt *Pomponii Læti* teſtimonium, cujus verba *Latina*, & rotunda, nos hic ſubjiciemus: "Cumque fuerit armorum ſtudioſiſſi-" mus, eloquentiæ expers non fuit, ac philoſophiæ; & in " differendo ſatis accuratus." Jam certe opus non erit, poſt tanti viri ſuffragium, alios quærere. Hic unus inſtar multorum eſt. Quid ſi nunc ego, mea fretus autoritate, dicerem, *Conſtantinum* non modo eruditum, verum etiam ſcriptorem fuiſſe? An quiſquam mihi in hac re obſtreperet? Certe, quanquam nolim libenter temere quidquam aſſerere, tamen multa ſimul concurrunt, quæ conjecturam mihi faciunt, illum in tanta ingenii felicitate & facundiæ copia, calamo aliquando uſum fuiſſe. Sed veſtrum, candidi lectores, de hac conjectura eſto judicium. nam me plura dicere parantem turba illuſtrium virorum alio vocat.

CAP. XVII. *De Mellone.*

MELLONIS vitam aliquando legi; ſcriptam quidem & editam ab homine pio, at non adeo eleganti. Hinc intellexi *Mellonem*, relicta *Britannia* natali ſolo, *Romæ* bonis dediſſe jugem operam literis; & eo exquiſitæ cognitionis perveniſſe, ut tandem, maturo *Stephani* Pont. *Rom.* judicio, Epiſcopus deſignaretur, ſede *Rothomagi* conſtituta. id quod factum volunt circa tempus *Valeriani* imperatoris. Cætera ab archivis *Rothomagenſis* eccleſiæ perquirenda ſunt.

CAP. XVIII. *De Albano.*

ALBANUS, nobilitatis & pietatis omnis eximium plane ornamentum, ita *Britanniam*, ſuſcepta fidei perſuaſione, illuſtravit; ut hactenus ejus fama & ſacroſancta memoria univerſæ eccleſiæ catholicæ vel celeberrimæ fuerint. Sed quoniam longa dies, & rerum viciſſitudines pleraque ſi non extinguunt, obſcurant tamen, & alioqui magna diminuunt; putavi facturum me piis rem nec ingratam, nec inutilem, ſi divini *Albani* vitam compendio, ſed lucido, explicarem. Sequar igitur inſtitutum meum.

Eo

Eo tempore, quo floruit *Albanus*, bonæ literæ, beneficio magno *Romanorum*, in *Britannia* jam in provinciam redacta, enituerunt; uſque adeo, ut nobiles votis omnibus eloquentiam, una cum receptis artibus, inſigniter excolerent. Utque felicius hæc ſibi ornamenta compararent, ipſos ſcientiarum fontes, nempe *Romam*, de more, petebant. *Amphibalus*, juvenis ad virtutes natus, alumnus urbis *Legionum*, iter *Romam* verſus adornabat. Fecerunt & ſimili ſtudio idem alii multi nobiles. Ille vero præcipue *Albanum* recte ſibi cognitum, tanquam jucundum itineris comitem, delegit. Perventum eſt ad Urbem, terrarum dominam, regnante *Diocletiano*, imperatore fortiori quam meliori: cum quo, ut nobilem decuit, ſtrenue totos ſeptem, ſi vera refert hiſtoria, annos militavit. Deinde revertendi in patriam data poteſtate, viatico honorifice donatus, & magiſtratus munere auctus, *Verolamium*, nobile municipium juxta ripas fluminis *Verlumi*, à quo nomen ſumpſit, ſitum, pervenit. Non longo poſt intervallo ſævit * *Diocletianus*, ſævit & *Maximianus*, uterque crudelis, impius, immanis carnifex, in piam *Chriſtianorum* turbam. *Amphibalus*, hoc tonitru perterritus, fugit ad *Britannos*, & *Verolamium* recta contendit. Ecce *Maximianus Herculius*, Chriſti contemptor, in partem imperii vocatus, pleniſſimus iræ & ſanguinem ſitiens, in *Britanniam* navigat; ubi invenit *Aſclepiodotum* gubernationi provinciæ, publico ſenatus decreto, præfectum. Et erat ille quidem *Maximiano* dignum patella cooperculum. Emiſſa ſtatim in *Chriſtianos* edicta. *Albanus* & *Amphibalus* religionem *Chriſtianam*, qua leviter ante *Romæ* imbuti erant, meditabantur. Non defuerunt corycæi. *Amphibali* nomen ad *Aſclepiodotum* delatum. Quæſitus, at non inventus ille. Interea *Albanus* diſcipulus pro præceptore inquiſitoribus ſe obtulit: & tormentis exagitatus, carceris quoque moleſtias paſſus eſt. Quæſitus, inventus, revocatus *Amphibalus*. Examinati *Chriſto* ſe devovebant. Inde factum, ut ille ſecuri percuſſus, hic lapidibus miſſilibus obrutus, vitam finirent hanc momentaneam, recepturi æternam. Concidit *Albanus* in monticulo urbi vicino, quem *Saxones* poſtea Holme-hurſte, à ſilva ibidem excreſcente, nominabant; ubi &

* In MS. *Domitianus*.

ignobili

ignobili ſepulchro principio conditus. Fama & ſcriptores referunt *Amphibalum Retheburnæ* ſepultum fuiſſe.

Reddita eccleſiæ tranquillitate, honos ingens habitus ſepulchro *Albani*, & erectum ſacellum. Civitas vero *Albani* de tyranno triumphos portis ac muris, in pium opus exſculptis quadratis ſaxis, inſeruerunt. Cujus facti & Anonymus, qui *Vitas Albani* & *Amphibali* elegantiſſime perſcripſit, *Saxonibus* paganis *Verolamium* tum occupantibus, mentionem facit. *Fortunatus* in libello de *Laude Virginum*, qui pars octavi libri ejus carminum eſt, ubi & martyres commemorat, de *Albano* ſic ſcribit:

Egregium *Albanum* fœcunda *Britannia* profert.

Invaſerat *Britanniam* hæreſis, & *Ariana* & *Pelagiana*. *Germanus* epiſcopus *Altiſiodorenſis*, & *Lupus Trecaſenſis*, acciti in *Britanniam*, *Verolamii*, ut ego didici, ſynodum celebraverunt, anno 163. à martyrio *Albani*. Quo tempore *Germanus Albani* ſepulchro pia vota fecit; & ejus nomine ſacellum ibidem adhuc ſacrum extat. *Gildæ* hiſtoriola meminit D. *Albani* his verbis: "Ne penitus craſſa atræ noctis "caligine *Britannia* obſcuraretur, clariſſimas lampades ſan-"ctorum martyrum nobis accendi, quorum nunc corporum "ſepulturæ & paſſionum loca, ſi non lugubri divortio bar-"barorum, quamplurima ob ſcelera noſtra, civibus adime-"rentur, non minimum intuentium mentibus ardorem in-"cuterent. Sanctum *Albanum Verolamienſem*, *Aaron* & "**Julium* Legionum urbis cives, & cæteros utriuſque ſexus "diverſis in locis ſumma magnanimitate in acie *Chriſti* "perſtantes dico." *Beda* quoque primo hiſtoriæ *Anglicanæ* libro præclare de *Albano* ſcribit: "à regni *Saxo-"num* initio uſque ad imperium potentis *Offæ*, regis *Mer-"ciorum*, *Albani* ſepulchrum tantum eccleſiola, & pau-"cis miniſtris donatum. *Offa* autem, tum loci, tum mar-"tyris celebritate tactus, amplum, ſumptuoſum, & unde-"cunque magnificum cœnobium *Benedictinorum* à funda-"mentis erexit, & latifundiis ditavit.

* In MS. *Julianum*.

CAP.

CAP. XIX. *De Aarone & Julio.*

AARON & *Julius* conjuncti inſtar clariſſimi aſtri in veterum ſplendent monumentis. Egregie vero eruditos fuiſſe eos *Cambriana* paſſim meminit hiſtoria; id quod & *Giraldus* confirmat quoque in *Itinerario* ſuo, addito nobilitatis calculo. ut ſileat, amplum de eiſdem *Bedæ* teſtimonium eſt c. 7. primi libri *Hiſtoriæ Anglicanæ* his verbis: "Paſſi ſunt & ea tempeſtate *Aaron* & *Julius*, urbis *Legionum* cives." Brevior certe in hac parte *Beda* eſt, quam ego optarem: ſed danda *Saxoni* venia, nihil minus quam antiquitatis *Britannicæ* ſtudioſo. Conjectura plane mea eſt, illos aliquando in *Italia*, & urbe *Romana* ſtuduiſſe. Ego alibi legi tum de literis, quibus enitebant, tum etiam de illorum pietate. Erantque olim tam ſanctis etiam *Iſcæ* fana poſita; ſed quæ poſtea, ingruente toties hoſtili calamitate, tandem in ruinas, eaſque graveis, devenerunt. Atque hæ quidem rerum vices humanarum.

CAP. XX. *De Sylvio.*

SYLVIUS forſitan incognitiſſimus huic noſtro fuiſſet ſæculo, niſi D. *Auſonius*, *Burdigalenſis*, ejus nomen ab interitu, maledico epigrammate, aſſeruiſſet. Non ille tamen credidit aliquando futurum, ut verſus, quos mordaci aceto & ſale nigro aſperſerat, *Britanno* gloriæ ducerentur; quin potius medium traherent in perpetuum apud poſteros opprobrium. Sed, ſumme Jupiter! quanta de ſpe opinionis decidit; cum ego, vel citra mediocritatem doctus, adſim conterraneum ab invidis *Galli* morſibus defenſurus. Qua parte candidos lectores tantum rogatos volo, ut mihi in re annis abhinc mille acta liceret uti conjecturis, ſed acutis, ſed probabilibus, atque adeo ex ipſius *Decii* carminibus petitis. *Auſonii* epigramma ſic incipit:

> *Sylvius* ille bonus, qui carmina noſtra laceſſit,
> Noſtra magis meruit diſticha *Britto* bonus.

An ideo meruit *Sylvius* virulentis impeti diſtichis, quod carmina *Galli*, eo tempore ſcribentis, quo *Lat.* lingua aliquantulum

quantulum à puritate degeneraverat ſua, non omnibus numeris probaverat. Hinc ſi poeta ſe læſum putavit, redeat ad vivos, ut & me etiam ſævis verſibus protelet; quandoquidem quod meum eſt judicium aperte pronuntio, multa eſſe in ejus carminibus, quæ mihi & aliis non perplaceant. Quare næ tu, *Sylvi*, dignus es honeſta memoria, qui talia ſive voce, ſeu calamo notaveris; nunc adponam aliud dicterium nigro felle redundans, & ex eodem fonte petitum. *Nemo bonus Britto eſt.* O novum acumen! An ob hoc malus dicendus, quod originem à *Britannia* ſumpſerit. Salem hunc magis fatuum eſſe, nemo non ſentit, quam ut delicato palato placeat. Accipe denique, ut cauda facetus vates feriat. *Nec ſe quit jungere Britto & homo.* Quid hoc erat aliud dicere, quam Brutum non belle cum homine convenire. Bella mehercule notatio. Atqui tam recte conjunguntur Brutum & homo, quam *Gallus* & homo. Vah! ſtolidus plane ſum, qui non citius intellexerim cauſam, quæ *Gallum* in *Sylvium* armavit. *Britannus* erat. In *Galliam* una cum *Maximo*, cujus forte & laudes cecinit, transfretavit. unaque adfuit, cum totam late *Armoricam* in ſuam redigeret ditionem, & *Gratianum* imperatorem, olim *Galli* diſcipulum, vita privaret. Hinc aculeatum ſcil. epigramma. Hinc ingens odium in gentem *Britannicam*. Quare operæ pretium duxi *Sylvium* ſuæ non modo famæ, verum etiam gloriæ, reſtituere, atque ab *Auſonii* invidia liberum facere. Sed ſcrupulus hic mihi volenti finem orationi imponere ſe injecit. Nam in codice impreſſo epigramma hujuſmodi præfert titulum: "De quodam *Sylvio* bono, qui "erat *Britto*." Ex titulo non ſatis liquet, num *Sylviobonus* ſit unicum necne vocabulum. *Decius* ipſe diſſecat. Rurſus dubium, num *Bonus* ſit agnomen, an adjectivum ironiæ ſubſerviens. Curioſius ego certe iſta. quare ne verbum amplius.

CAP. XXI. *De Faſtidio.*

FASTIDIUS, *Britanniarum* Epiſcopus, jam totus periiſſet, niſi *Gennadius*, ſcriptor diligentiſſimus, tanti viri nomen à morte aſſeruiſſet: quare operæ pretium videtur, ſi ejus vitam vel ab ipſo *Gennadii* catalogo, in quo brevitati quidem ille ſtudebat, deſumpſero. Sic ergo ſcribit:

bit: "*Faſtidius*, *Britanniarum* epiſcopus, ſcripſit ad *Fa-*
"*talem* quendam de *Vita Chriſtiana* librum unum, de *Vi-*
"*duitate ſervanda*, & *ſana* Deo digna *doctrina*." Hæc ille pauciſſimis perſtringit; quibus nos nihil prorſus adjicere poſſumus, uſque adeo craſſiſſimis tenebris *Britannicorum* ſcriptorum omnis antiquitas obducta eſt. Tantum memini *Honorium Auguſtodunenſem*, in libro de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, *Faſtidium* veluti in tranſcurſu nominaſſe; ſecutus forſitan *Gennadii* autoritatem.

CAP. XXII. *De Pelagio.*

PELAGIUS *Britannus*, in ipſis *Cambriæ* finibus, quantum ex reconditis antiquorum ſcriptorum monumentis intelligo, natus fuit; quamvis alii aliter ſentiant, *Britannum* continentis eum ſubinde facientes: cum interim liqueat *Armoricæ* potius, quam *Britanniæ* continentis nomen tum in uſu fuiſſe. Communis præterea conſenſus autorum noſtræ gentis omnium de ejus mecum conſentit patria. Notius vero viri nomen eſt & *Græcis* & *Latinis* Theologis, quam ut noſtra illuſtratione indigeat ulla. Nos tamen, quia ejus tempora prima vulgo eruditorum ignotiſſima ſunt, non recuſabimus aliquo lumine ignorantiæ tenebras, craſſioreis illas, diſcutere. Legi ſemel, iterum, atque adeo tertio *Pelagium* monachum fuiſſe *Bannachorenſem*. Erat olim *Bannachorus* cœnobium monachorum ampliſſimum, juxta ac celebratiſſimum, in ripis *Devæ* fluminis ſitum, plus minus quatuordecim paſſuum millibus ſupra *Devam*, quæ & alias *Legionum Urbs*. Atque hæc ideo refero, ne quis putet eo aliquando loci ſtetiſſe illud, quo nunc *Bannachorus*, ſedes epiſcopalis, *Monæ* proſpicit litora. In quo errore videtur *Meildunenſis* hæſiſſe; laudator interim veteris loci, his verbis, in *Hiſtoria Regum*: "—quorum incredibilem noſtra
"ætate numerum fuiſſe indicio ſunt in vicino cœnobio tot
"ſemeruti parietes eccleſiarum, tot anfractus porticuum,
"tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernes. Vocatur
"locus ille **Bangor**, tunc monachorum famoſum receptacu-
"lum, nunc mutatus in epiſcopatum." *Beda* cap. 2. ſecundi libri *Anglicanæ H.* ſic hujus monaſterii meminit; quo loco de ſynodo ab *Auguſtino*, *Anglorum* Apoſtolo, celebrata

ſcribit: " Venerunt ſeptem, ut perhibent, *Britonum* " epiſcopi, & plures viri doctiſſimi, maxime de nobiliſſi- " mo eorum monaſterio, quod vocatur lingua *Anglorum* " Bangorburch: cui eo tempore *Dinoth* abbas præfuiſſe " narratur." Et rurſus ibidem de monachis *Bannachorenſibus* ab *Ethelfrido*, *Nortabrinorum* rege, crudeliter occiſis hoc addit: " Erant autem plurimi eorum de monaſterio " Bangor, in quo tantus fertur fuiſſe numerus monacho- " rum, ut cum in ſeptem portiones eſſet cum præpoſitis ſibi " rectoribus monaſterium diviſum, nulla harum portio minus " quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore ma- " nuum ſuarum vivere ſolebant." Hæc *Beda*. Ego alias legi bonam partem monachorum frequentiuſcule manuaria uſam fuiſſe opera; partem vero reliquam exquiſite doctam, ſcribendis in ſacram ſcripturam commentariis, tum populum docendo, omne collocaſſe ſtudium.

Ad *Pelagium* revertor, quem monachum fuiſſe *Bannachorenſem* ſuperius docui; & modo abbatem quoque ejuſdem monaſterii fuiſſe doceo: nec id à me factum ſine luculento noſtrorum teſtimonio. At quo loco prima in literis ingenii pericula fecerit, non pronuntio. At incrementa diſciplinarum magna ſibi *Bannachori* comparaſſe facile crediderim. Erat in homine & alacritas & vigor ingenii plane incredibilis: unde altiora & ſeveriora indies meditabatur. Pigebat eum inglorium quodammodo domi ſe perpetuo continere. In *Galliam* igitur mature profectus eſt: & quoniam *Britanni* inſulares paulo ante, imperio *Maximi* tyranni, in *Armoricam* commigraſſent, cognitam inviſit gentem; & quos illa aluit eruditos, magna ſibi conjunxit familiaritate. Deinde per univerſam exſpatiabatur *Galliam*, urbes & cœnobia celebriora inviſens; & ea maxime, in quibus literarum florebat exquiſita cognitio. Dumque hæc ageret, incidit in quendam *Julianum Campanum*, paulo ante ob corruptos mores epiſcopali defunctum munere, eoque catholicis infenſum, quem arctiſſima ſibi poſtea devinxit conſuetudine. Non defuit recondita *Juliano* doctrina; mores candidi, mens integra, ſincera, recta defuere potius. Infecerat jam longo tempore *Ariana* pravitas orbem: ſed ea conſilio, prudentia, autoritate catholicorum, tum maxime divini verbi virtute acriter primum caſtigata, deinde etiam

&

& ſublata penitus. Invidit neſcio quis cacodæmon eccleſiæ, ſuæ tranquillitati reſtitutæ. Ecce *Pelagius* & ſuccentor *Julianus*, novo audacter invento dogmate, privatis quibuſdam primum tacite inſtillato, ac mox, fixis alte radicibus peſſimis, late propagato, ſimplex eruditorum vulgus corruperunt. Divina ante in ſua ſtabat juſta exiſtimatione gratia. At tum cœperat per illos, humana cura, induſtria, voluntas, facta denique, munere ſuperni ſpiritus, potius quam ullo naturæ noſtræ per ſe pravæ inſtinctu, bona, in opinionis pretium excreſcere: uſque adeo, ut gratiæ elevatæ & laboranti catholicis neceſſe fuerit humeros ſupponere, liberique arbitrii laudes importunas tollere. Ex hiſtoria liquet *Pelagium* editis libris *Hieronymo*, atque adeo *Auguſtino*, ſacræ ſcripturæ interpreti in primis illuſtri, negotium, & quidem perplexum, exhibuiſſe. *Honorius Auguſtod.* in libro de *Viris illuſtribus* trium librorum de *Fide Trinitatis*, tum libri de *Actuali Vita*, meminit in *Pelagio*. *Proſper Aquitanicus*, D. *Auguſtini* olim diſcipulus, ſic in *Pelagium*, præceptoris cauſa, in libro *Epigrammatôn* inſurgit:

Aut hunc fruge ſua æquorei pavere *Britanni*,
Aut huic *Campano* gramine corda tument.

Rurſus & hoc diſtichon in libro de *Ingratis* ſcribit:

I procul inſana impietas, arteſque malignas
Aufer, & autorem comitare excluſa *Britannum*.

Notius eſt, quam ut indice egeat, *Auguſtinum*, libris accurate ſcriptis, *Pelagium* ac ejus ſectatores concuſſiſſe, protriviſſe, denique viciſſe. At interea *Britanniam* repetiit calumniator, & literarum profeſſores ſacrarum nova peſte infecit: quæ & poſtea per totam late inſulam miſere graſſata eſt, animarum diſpendio magno. Quod cum feciſſet, *Galliam* repetiit, victoriam canturus iniquam. Malum vero in *Britannica* eccleſia uſque adeo invaluit, ut proceres ejuſdem coacti auxilium à *Gallis* petere: quo tempore *Germanus* epiſcopus ſemel atque iterum morbo creſcenti manum adhibuit medicam. De ſynodis ab eo celebratis in *Britannia Heirericus*, qui *D. Germani* vitam ſcripſit, luculente multa refert. *Beda* etiam earundem cap. 17. primi libri A. H. & in Zenone meminit. Quid quod & *Tho-*

mas Bredovardinus, *Cantiorum* archiepiſcopus, recentioribus ſæculis cauſam Dei contra *Pelagium*, edito inſigni volumine, defendit. Qui vero *Pelagii* finis fuit, non pronuntio. crediderim exulem in terra peregrina aliqua obſcure obiiſſe.

CAP. XXIII. *De Patricio.*

PATRICIUS ut erat vir in primis eruditus, juxta ac bonus, ita ejus à me vita poſteritati luculenta, ornata, ſplendida oratione tradenda eſſet; niſi *Gulielmus Meildunenſis*, monachus inter ſcriptores ſui ſæculi clarus, hanc provinciam præoccupaſſet. Nos itaque, ne nihil feciſſe videamur, ex duobus *Gulielmi* de *Vita Patricii* libellis (nam tertius quem pollicetur toties à me quæſitus nuſquam comparet) pauca, ſed quæ maxime illuſtria, colligemus. *Potitus*, presbyter ex *Cambria*, quæ in diviſione tertia *Britanniæ* pars eſt, oriundus, *Calpurnium* genuit: qui poſtea diaconus factus ex *Conche Patricium*, cognomento *Succet*, genuit; cui poſtea nomen divo à *Germano Altiſiodorenſi Magonius*, & à *Cœleſtino* P. R. *Patricius*, teſte *Mariano Scotto*, inditum eſt. Huic *Banavona*, alias *Nantechor* dicta, viculus litoralis campi *Tabernarii*, qua recta ex *Cambria* in *Hiberniam* navigatur, locus non modo natalis erat, verum etiam educationis. Ibi etenim *Chriſtianæ* religioni à quodam *Gornia* initiatus eſt: ibi literis operam dedit; & cum *Lupida*, parvula ſorore ſua, fœmina magnæ poſtea continentiæ & virtutis, feliciter, parentibus omnia abunde miniſtrantibus, vixit. Jamque annos natus erat plus minus ſexdecim, cum ecce *Scotti*, piratæ infeſtiſſimi, ex *Hibernia* deprædatum ad loca litoralia nimium vicinæ *Britanniæ* navigantes, *Patricium*, neſcio quo caſu, captivum cum magna juvenculorum turba abducunt. Deinde ad ſuos reverſi ingenuum adoleſcentem pro ſervo vendunt cuidam *Milucho*, qui illum ſtatim paſcendis per deſerta porcorum gregibus deſtinavit. Sed quamdiu ſerviverit ex *Gulielmo* non ſatis liquet. Scribit tamen dato pretio manumiſſum fuiſſe, dominumque poſtea pœnitudine ductum cogitaviſſe de repetendo ſervo. At *Patricius*, ſecundo vento uſus, feſtinanter abierat: ita tamen, ut per mare per terras multa

multa pericula [antea] ſit paſſus, quam ad parentes perveniret. Erat circiter hæc tempora *Germanus* epiſcopus *Altiſiodorenſis*, vir magnæ eruditionis ſimul ac virtutis, in ſummo pretio non modo apud *Gallos* ſuos, verum etiam apud *Britannos*; quos ſemel, atque iterum à *Pelagiana* hæreſi, & *Saxonum* violenta tyrannide liberos fecit. Hunc *Patricius* libertati reſtitutus tanquam præceptorem & patronum obſervavit, dilexit, coluit: nec ante ab ejus receſſit latere, quam totos duodeviginti annos exegiſſet. Quo longo ſpatio tantum per omnes cum eruditionis, tum virtutis numeros profecit, quantum illi ad immortalem gloriam ſatis erat. Senſerat hæc *Germanus*, cupienſque virum juſtis modis illuſtrare, commendatiſſimum per epiſtolas ad *Cœleſtinum* P. R. una cum *Segetio* presbytero miſit: à quo non multo poſt ad *Hibernos* apoſtolus miſſus eſt, ut fidem & Chriſti evangelium prædicaret. Nam *Palladius*, qui paulo ante eo ſe contulerat, non ferens ignotæ gentis barbariem, *Britanniam* petiit; ubi & diem obiit. Illud interim non prætereundum ſilentio *Piranum Hibernum*, *Domuelis* filium, cujus fanum in *Corinia* ad *Sabrinum* litus eminet, *Patricio Romæ* fuiſſe familiarem. Fervebat jam *Patricius* cura *Provinciæ* ſibi delegatæ: itaque *Hiberniam* recta profectus eſt, ubi, tonitru & fulmine verbi evangelici, multos ab idolorum cultura deterruit. Longum hic eſſet ſingula enarrare, quæ ille ibidem magna cum totius gentis gloria tum utilitate fecit. Quare ego in præſentia tantum unum, ſed quod reliqua omnia tanquam circulo complectatur, apponam; nempe illum tam diu, tamque ſtrenue in promovendo evangelii negotio laboraſſe, ut ab illo tempore *Hiberni*, gens antea effera & pertinaciſſime pagana, *Chriſtianam* religionem acceptam in hanc noſtram uſque ætatem ſervaverint. Ferunt *Carantocum Britannum*, filium *Ceretici* reguli, *Hiberniam* petiiſſe in *Patricii* gratiam, &, accepto *Cernachii* nomine, cauſam una promoviſſe evangelicam. Unde & poſtea in ejus memoriam quædam civitas *Cirnachum* dicta.

Hic ordo orationis poſtulat, ut breviter attingam quo pacto, jactis in *Hibernia* ſanctæ fidei ſeminibus, in patriam redierit, vitæque extremum diem clauſerit. Conantem tamen ſcribere *Gulielmi* deſerit autoritas, qui talibus verbis ſecundum de *Vita Patricii* libellum claudit: "Nunc ad

" ejus in patriam gratioſum reditum, & ad cœlos glorioſum " tranſitum, dirigam mentem ſimul & ſtylum." Hæc ille. Sed ego multis in locis, & præcipue *Gleſſoburgi Somurotrigum* quæſivi tertium, quem pollicetur, libellum, nec tamen inveni. Nihil enim erat in exemplari *Gleſſoburgenſi*, à quo omnia integra expectabam, quam in eo quod paulo ante inveneram *Medimnæ*, alias **Chriſteſchyrche**, antiquiori vero nomine *Saxonico* **Twinhamburne**. Si integrum exemplar vel illic vel alibi uſpiam inveniſſem, multa clara, quæ jam lucem deſiderant, feciſſem. Nihilominus quod hic deeſt, aliunde quantum licet reſarcietur. Scribit *Gul. Meildunenſis* in libro ſuo de *Antiquitate Gleſſoburgenſi*: *Patricium Hibernos* ad fidem convertiſſe, anno à Chriſto nato 433. deinde ſolitariæ vitæ amore ductum, in patriam rediiſſe, & inter eremitas *Avalonianos* (*Gleſſoburgus* antiquitus *Avalonia* dicebatur) totos triginta novem annos vixiſſe, ibidemque, cum ageret undecimum ſupra centeſimum annum, fato conceſſiſſe; ac in veteri eccleſia, quæ regnante *Henrico* ſecundo *Anglorum* rege, tota conflagravit, ſepultum fuiſſe. Quid, quod in eodem libro refert eremitas *Avalonianos* una cum *Patricio* veterem eccleſiolam, opus *Fugatii* & *Damiani*, *Eleutherianorum*, ruinas minitantem eo loco reparaviſſe, quo nunc *Fanum Michaelis* in monte, cognomento *Turrito*, prope *Gleſſoburgum* eminet, per totam late *Somariam* conſpiciendum.

Sed neque illud ſilentio prætereundum, quod ibidem refert: nempe *Patricium*, dum *Turriti montis* antiquum oratorium repararet, inter neglectas reliquias librum tantum non conſumptum carie reperiſſe; in quo deſcripti erant actus Apoſtolorum, una cum rebus à *Fugatio* & *Damiano* in *Britannia* geſtis. Cave putes hæc vana eſſe: *Gul. Meildunenſis* in hac parte non alterius quam ipſius *Patricii* teſtimonio utitur; qui de *Antiquitate Avalonica*, ſed breviſſime, ſcripſit. Et hic opportune quidem, quoniam in mentionem ejus ſcriptorum incidimus, admonendus eſt lector, illud, quod in libro de *Vitis Sanctorum Britannorum* typis excuſo, *Patricio* attribuitur, fragmentum eſſe hujus libelluli, ſed mutilum admodum, & conciſum. *Meildunenſis* autem veneratus chartulæ, quamvis brevis, vetuſtatem in ſuum de *Antiquitate Gleſſoburgenſi* librum totum pæne tranſtulit.

tranſtulit. Scripſit etiam *Patricius Odæporicon* ſive *Itinerarium*: qui liber titulo *Confeſſionis*, neſcio quam apto, à *Meildunenſi* in libro primo de *Vita Patricii* frequentiuſcule citatur. Quæ præterea ille ſcripſit, in obſcuro omnia. tantum valet tempus edax, & invidioſa vetuſtas, etiam in clariſſimorum virorum monumentis.

Hic finem dicendi libenter facerem, niſi quorundam aſſertiones, dicentium *Patricium* non *Gleſſoburgi*, ſed *Duni* in *Hibernia* ſepultum fuiſſe, me ad partes revocarent. Quare neceſſe habeo aliquid reſpondere, & præcipue *Bedæ*, qui tanquam anteſignanus procurrit, in primis negotium mihi facturus, vel unico hemiſtichio: quod tamen ne puſillum videatur, totos hos ſeptem verſus ex ſuorum *Epigrammatum* libro ſelectos, intrepido ore, tanquam victoriam reportaturus, pronunciat:

> Iſtam *Patricius* ſanctus ſibi vendicat aulam,
> Quem merito noſtri ſummo venerantur honore;
> Iſte medeliferi monſtravit dona lavacri.
> Hic nobis Chriſtum Dominumque Deumque colendum
> Juſſit, & ignaram docuit bene credere gentem.
> *Calpurnus* genuit iſtum, alma *Britannia* miſit,
> *Gallia* nutrivit, tenet oſſaque *Scottia* felix.

Ecce ut cauda feriat; non tamen ſtatim ita me uno ſolo ictu invalidum reddet, quin facile ſentiat, & quod *noſtro ſequitur de vulnere ſanguis*. Nam ego primum *Bedæ* antiquitatis *Britannicæ* ignorantiam impingam; præſertim cum *Patricius* ipſe ſcribat ſe, poſtquam ex *Hibernia* rediiſſet, præfuiſſe paucis eremitis *Avalloniam* incolentibus. Deinde objiciam *Benignum*, *Hibernorum* epiſcopum, qui *Avalloniam* venit, ut *Patricium*, à quo baptizatus & educatus fuerat, inviſeret; forſan & vitam ibidem ſolitariam duceret. Nam ejus tumulus adhuc oſtenditur propter lacum *Feranium*, qui tribus aut quatuor paſſuum millibus diſtat à *Gleſſoburgo*. Tertio opponam frequentiſſimas antiquorum *Hibernorum* in *Avalloniam* itiones, & cœnobiolum nominè **Bekerp**, id eſt inſula *Hibernorum*, in ſilva *Wirallenſi* prope *Gleſſoburgum* olim ſitum. Quid aliud, obſecro, ſibi voluit ille frequens *Hibernorum* concurſus in *Avalloniam*, quam ut ſuum apoſtolum vivum viderent, vel mortui cine-

res exoſcularentur? In ſumma. autoritatem *Meildunenſis Bedæ* autoritati, veluti *clavum clavo truſurus*, opponam. Nam ego in hac parte, & merito quidem, *Meildunenſem* præfero: quem conſtat omnes inſcriptiones, tabulas donationum; omnes, denique & ſacros tumulos una cum libris vetuſtiſſimis (quorum ingens erat *Gleſſoburgi* antequam conflagraret numerus) fidelibus, juxta ac curioſis oculis perluſtraſſe, ſententiamque certam de *Patricii* ſepultura tuliſſe. Sunt qui ſcribant, duos olim fuiſſe *Patricios* viros clariſſimos, & hinc natum eſſe errorem de ſepulchro *Patricii Hibernorum* apoſtoli. Sed heus lector! vide ne *Scottiæ* vocabulum in *Bedæ* carmine te fallat. Ille etenim de more ſuo *Scottiam* pro *Hibernia* ponit, quod eam antiquitus *Scotti* incoluerint. Quanquam ea pars noſtræ inſulæ, quæ olim à *Britannis Albania*, à *Ptolemæo Britannia* minor, à *Sexto Rufo Britannia* ſecunda dicta eſt; nunc vulgo *Scottia* appellatur. Hæc ſunt quæ de *Patricio* doctos ſcire volui.

CAP. XXIV. *De Telieſino.*

TELIESINUS ſuo apud *Britannos* ſæculo vir tam claræ famæ fuit, ut ejus ne dum quidem memoria oblivionis extremam ullam perſenſerit injuriam. Erat enim ex *Vatum*, ſive *Bardorum* genere, quos *Cambri* antiquitus in pretio habuerunt plane maximo; ut communi ſcriptorum cum teſtimonio tum fide conſtat. Mira ſunt quæ de eo *Cambri* referunt. nam præter literarum multarum & hiſtoriæ cognitionem variam, penitiorem, reconditam, prophetiæ quoque donum rariſſimum, inſtinctu quodam divino, in ejus delapſum olim pectus audacter confirmant. Sunt qui putent familiarem fuiſſe cum *Gildæ* hiſtoriographo, atque verſiculum hunc, qui *Britannis* familiaris eſt, ad vatem hunc pertinere,

Dulcia qui didicit *Sapientis* dogmata *Gildæ*.

Ferunt etiam conjunctum fuiſſe conſuetudine quadam cum *Mevino* tum *Merlino Caledonio*, alias Silveſtri, vatibus fama notiſſimis; uſque adeo ut credant *Caledonium*, hoc autore, tam ſignificanter de adventu vulnerati in *Avalloniam Arturii* ſcripſiſſe. Fragmenta quidem *Carminum* multa

hac etiam ætate circumferuntur in *Cambria*, quæ & *Bardi* qualeſcunque vel hodie meditantur, ediſcunt, concinunt; putantes non levem ſibi partam eſſe gloriam, ſi *Teliaſinum* aliquid argutæ reſonent cantiones. Cauſa equidem cur ita faciant vel juſtiſſima eſt: habent enim à *Telieſino* profecta conſonantiam, cadentiam, dexteritatem, acumen, nervos, denique pondus & judicium; atque ita audita & intellecta admirationem quandam, potius quam imitationem, magnifice oſtentant. Hæc habui ex antiquitate deprompta, quæ volui eruditis omnibus mecum eſſe communia.

CAP. XXV. *De Melchino.*

MELCHINUS olim celebris erat cum eruditionis, tum ſapientiæ titulo. Sed ejus gloria, quemadmodum & *Britannorum* fere omnium, ita *Saxonica* tyrannide obſcurata eſt, ut vix auſim tam nitidum ſolem ſperare, quam *Melchini* vita deſiderat. Ne tamen perpetuis deliteat tenebris, aliquid dicam, quod veterem autorem noſtræ ætatis hominibus, tanquam per tranſennam, oſtendat. Accipite igitur, quæ mihi primum fortuna *Melchini* nomen obtulerit. Eram aliquot abhinc annis *Gleſſoburgi Somurotrigum*, ubi antiquiſſimum ſimul & famoſiſſimum eſt totius inſulæ noſtræ cœnobium, animumque longo ſtudiorum labore feſſum, favente *Richardo Whitingo* ejuſdem loci abbate, recreabam; donec novus quidam cum legendi tum diſcendi ardor me inflammaret. Supervenit autem ardor ille citius opinione. itaque ſtatim me contuli ad bibliothecam, non omnibus perviam, ut ſacroſanctæ vetuſtatis reliquias, quarum tantus ibi numerus, quantus nullo alio facile *Britanniæ* loco, diligentiſſime evolverem. Vix certe limen intraveram, cum antiquiſſimorum librorum vel ſolus conſpectus religionem, neſcio an ſtuporem, animo incuteret meo; eaque de cauſa pedem paululum ſiſtebam. Deinde, ſalutato loci numine, per dies aliquot omneis forulos curioſiſſime excuſſi. Inter vero excutiendum, præter alia multa admirandæ vetuſtatis exemplaria, reperi fragmentum *Hiſtoriæ* à *Melchino* ſcriptæ, ex quo hæc quæ ſequuntur, non ſine diligentia notavi. Primum, in *Cambria* ortum fuiſſe *Melchinum* & educatum; porro, *Bardorum* ſive *Vatum*

ſtudiis,

ſtudiis, quos *Cambri* plurimi ſemper fecerunt, impendio adhæſiſſe. Denique *Hiſtoriolam* de rebus *Britannicis*, ſed patrio more vaticiniis refertam, ſcripſiſſe. Sed, ut ingenue fatear id quod ſentio, non tam approbo ea, quæ de ſacro cœmeterio *Gleſſoburgenſi* loco antiquitatis plane venerandæ, ſcripſit; quam improbo quæ, ſine certo aliquo autore, de *Joſepho Arimathiano* adfirmet. Nam ego facile credere non poſſum *Joſephum*, Chriſti optimi maximi diſcipulum, *Gleſſoburgi* ſepultum eſſe. Crediderim tamen, ſanctiſſimum aliquem ejuſdem nominis eremitam ibidem ſepultum, atque inde natum hunc eſſe errorem. quanquam nemo neſcit, Chriſti diſcipulos *per varios caſus & tot diſcrimina rerum* ad gentes remotiſſimas perveniſſe; & aliquot ex *Philippi* apoſtoli diſcipulis è *Gallia* in *Britanniam* commigraſſe. Quare non me opinioni ante mille fere annos natæ medium opponam, tanquam pro aris & focis dimicaturus. Certe plauſibilius aliquid fecero, ſi lectorem admonuero, hunc *Melchinum* non uno in loco *Mevinum* vocari à *Joanne Hardingo*, qui *Hiſtoriam* noſtræ gentis, regnante *Henrico* ſexto, rhythmis *Anglicis* ſcripſit, publicamque fecit. Nihil amplius in præſentia ſuccurrit de *Melchino*, quam quod, teſte fragmenti inſcriptione, ante tempora *Merlini* floruerit.

CAP. XXVI. *De Ambroſio Merlino*, Cambro.

AMBROSIUS *Merlinus Mariduni*, quæ celebris *Cambriæ* urbs eſt, natus fuit; nomenque à patria, meo quidem judicio, accepit: quanquam non ſum neſcius *Galfredum Monemutenſem* & *Silveſtrem Giraldum* una cum *Bardis*, qui etiam hac noſtra ætate in *Cambria* rhythmos in lyræ uſum componunt, aſſerere *Merlinum* nomen urbi ſuæ, quod vel hodie retinet, dediſſe. Sed tantum abeſt, ut illorum in hac parte autoritati ſubſcribam, ut non dubitem rationes aliquando adducturum me, quæ oculatis lectoribus contrarium perſuadeant. Interea dicturus pauca, ſed quæ cum communi non conſpirent opinione, de ejus genere. Quis enim tam abſurde ſtultus eſt, ut credat *Merlinum* ab incubo dæmone, quales bene multos ſimplex & anilis credulitas olim finxit, genitum fuiſſe? Certe illud propius ad verum accedere videtur, nempe quod velatam

&

& virginitati conſecratam matrem habuerit. Ut enim illi ſæculo mirum non fuit, veſtalem virum in coitum admittere, ita nec noſtro videri debet. Sed quod gravida facta incubum dæmonem fucum inceſtui prætexerit, credibile eſt mulieris flagitii pœnas metuentis, vel amatoris infamiæ notam declinantis, ingenioſum fuiſſe commentum: niſi quis in hac ſit ſententia, ut putet incubum dæmonem pro ſciente aliquo, aut philoſopho in hiſtoria obſcure poſitum. Utcunque ſit, de parentibus non admodum refert. refert tamen, idque plurimum, ut quod ego à *Maridunenſibus* nuper didici alios doceam; hoc eſt, cœnobium ſacrarum virginum in ſua antiquitus fuiſſe urbe, cujus reliquias mihi, antiquarum rerum admiratori plane maximo, digitis certatim demonſtrabant, adfirmantes, natum ibi fuiſſe è veſtali *Merlinum*. Atque hic quidem locus in ipſo urbis umbilico eſt, è regione parochialis cœmeterii.

Nunc de ejus educatione, quam dubio procul optimam fuiſſe virtutes hominis mox ſatis declarabunt, dicendum aliquid. Quam primum per maturos annos licuit, eruditis linguis ac artibus operam dedit, & præcipue magiæ naturali; de qua multa cum copioſe tum docte *Apuleius* * *Maudarenſis*, antiquæ memoriæ autor, *Rogerus Baconus*, & *Cornelius Agrippa*, homo noſtri temporis, ſcripſerunt. Sed ubi ſtudiis tam diligenter incubuerit, aut quibus uſus ſit præceptoribus, nihil certi pronunciare poſſum. Fieri tamen potuit, ut *Iſcanas* ſcholas, ubi tunc bonæ literæ, tanquam in principe totius *Cambriæ* civitate, florebant, frequentaverit. Ubi ubi gentium ſtuduit, non dubium eſt, quin eo loci in literis pervenerit, ut doctorum omnium ſuæ ætatis, meo judicio, facile primus fuerit. Atque hinc accidit, ut cum *Vortegirnus*, calamitas noſtræ *Britanniæ*, *Loegria Saxonum* violentia totus fere excluſus eſſet, & in *Crege Eriri*, id eſt, montes niveos, altiſſimos totius *Cambriæ* quidem illos, quos Anglice Snowdune vocant, confugiſſet; nec tamen incepto novæ arcis operi ſatis confideret, à Magis ſuis conſilium de accerſendo *Merlino* acciperet. Miſſi ſunt itaque *Maridunum*, qui vatem accerſant, non ut nova fundamenta ſanguine ſuo, quemadmodum fabulantur, firmiora redderet; ſed ut, inſpecto operis horoſcopo, cum judicio pronunciaret aliquid de fortuna, quam aſtra promittebant.

* Vulg. *Madaurenſis*.

Ille

Ille vero per oratores, ut ad principem veniret, rogatus maturavit; multaque coram, cum de operis infelicitate, tum de regis imminenti calamitate prædixit, &, ut veriſimile eſt, victuris chartis commendavit: quas *Cambri*, *Britannorum* reliquiæ, etiam nunc aſſidua manu cum multis aliis ab eodem profectis verſant; ſed tam prodigioſe injuria temporis & hominum corruptas, ut *Apolline* opus ſit, qui veras à fictitiis dijudicet. Locus autem in quo vaticinatus eſt, non procul diſtat ab ortu *Conovii* fluminis, & à poſteris *Britannice* dictus eſt *Dinas Emeris*, id eſt, mons *Ambroſii*. Deſiſtebat igitur ab incepto opere recte admonitus *Vortegirnus*, & non longo poſt tempore, cum durum neceſſitatis urgeret telum, montem *Cloartium* caſtro & præſidio, quo potuit maximo, firmavit. Sed, *heu! nihil invitis fas quenquam fidere divis.* nam fulminante *Aurelio Ambroſio*, caſtrum una cum *Vortegirno* conflagravit.

Hic ne ſis, lector, ignarus loci, eſt mons *Cloartius* non longe admodum diſſitus à ripis *Vagæ* fluminis in *Herinacia*, quam regiunculam *Cambri Ergin*, *Angli* Erchinfeld appellant. Rudera vero præſidii veteris, una cum vallo & foſſa adhuc comparent. Caſtrum autem *Genovium*, alias Gronwy, quod poſtea reparatum à recentioribus *Goderici* nomen accepit, hinc, ut quidam volunt, originem traxit. Sublato è medio *Vortegirno* tyranno, *Britanni* cum novo principe novos animos ſumpſerunt: uſque adeo, ut brevi majorem *Saxonum* partem, una cum *Hengiſto* victricibus gladiis ad tartara demiſerint, & reliquos precario victuros ſub jugum miſerint. Tum vero *Ambroſius Britannorum* ſuorum gloriæ ſtudere, urbes & caſtra reficere, religionem etiam ad priſtinam dignitatem revocare. Inter quæ tenebatur honeſtiſſimo quodam deſiderio illuſtrandi memoriam nobilium *Britannorum*, qui in campo *Severiano*, dolo neſcio an virtute *Hengiſtianorum*, occubuerunt. Satis ſcio quid *Galloſridus Britannicæ* interpres *Hiſtoriæ* de hac re ſcribat. monticuli tamen illi ex egeſta terra conglobati, & intervallis quibuſdam in uſus militares ingéniose diſtincti, ut alia multa omittam, quodammodo perſuadent mihi acerrime ibidem inter *Britannos* & *Hengiſtianos* pugnatum fuiſſe. Communis indigenarum opinio eſt, moles illas egeſtas, tumulorum inſtar, tanquam ſepulchra nobilibus occiſis fuiſſe erectas. Sed

ad rem. Conſuluit itaque *Tremorinum* archiepiſcopum *Iſcanum*, hominem cum magnæ experientiæ, tum prudentiæ. Ille vero, ut monumentum aliquod æternitate dignum conſurgeret, cenſuit accerſendum *Merlinum*, cujus ingenium, ars, & induſtria in rebus præpollebat omnibus. Quæſitus eſt ergo *Merlinus*, inventus, adductus, & operi faciundo præfectus.

Hic mihi præfandum eſt me longe diſſentire ab illis, qui de hoc nobilium virorum monumento ſcripſerunt. Nihilominus non peto, ut quiſquam mihi fidem habeat, niſi aperta, probabilia, & cum communi ſenſu conſpirantia in medium adferam. Nam ſomnia, & nugæ canoræ à ſanis capitibus procul ſunto. Age igitur. Principio ingentium lapidum venas, quarum feraciſſimus eſt campus *Severianus*, quæſivit; inventaque una, quæ & vicina præſcripto loco & ſaxorum immenſa mole conſpicua fuit, ſtatim comparavit ſibi magnum foſſorum numerum, quos juſſit ſtrenue operi incumbere, ac terræ viſcera late juxta ac alte aperire. Illi autem arma parare ac juſſa facere. Sed cum eo ventum fuiſſet, ut maximas moles è nativis ſedibus in altum tollerent, ſtabant foſſores attoniti, utpote prorſus neſcientes, quo id primum fieret modo. Tunc *Merlinus*, quod illi viribus uſi præſtare non potuerunt, ingenio & arte præſtitit. machinas ergo, excellenti & fere divina uſus induſtria, fabricare præcepit; quales aut certe non *Dædaliores* fuerunt, quas *Vitruvius*, libro de *Architectura* decimo, *Cteſiphonti* & *Metageni* attribuit. Tanto ingenium in rebus arduis corpore præſtantius eſt. Jamque erectæ erant machinæ, fervebatque opus, dum unuſquiſque ſtudioſe munus curabat ſuum. Quid multis moror? quinquaginta ad minimum tabulæ ingentis magnitudinis ſimul & ponderis, in locum, ubi nobilitatis *Britannicæ* non parva pars ferro occubuit, tranſlatæ ſunt. Rurſus ad ingenium & machinas reditum eſt. nam, circinato loco, juſſit *Merlinus* latomos immania illa ſaxa, longe altiora quam lata, erigere, & ſpatiis ex æquo inter ſe diſtinctis, in formam orbis collocare. Deinde etiam præcepit, ut vacua illa capitum intervalla ſuperpoſitis ſaxis inuſitatæ magnitudinis, tanquam corona, redimirent. Erecta ſunt præterea & alia ſaxa eodem, aut non admodum diſſimili, modo intra aream extimi orbis; quorum pars temporis

ris

ris injuria delapſa eſt, quemadmodum & aliquot ex coronariis ſaxis primi circuli. Sed nolo in præſentia audacter nimium de ſitu & forma hujus famoſiſſimi monumenti aliquid ſcribere. cum ſemel tantum *Ambroſiam*, alias 𝔄𝔪𝔟𝔯𝔬𝔰𝔟𝔲𝔯𝔶 oppidum, à quo non longe diſtat, egreſſus viderim. Hoc tamen adfirmare auſim, ſaxa tam ingentia eſſe, ut tria aut quatuor plauſtra unius oneri vix paria ſint. Mirabitur hic forſan aliquis, quod *Chillarai* montis *Hiberniæ*, unde ſaxa iſta advecta, credula ſimplicitas putavit, nullam omnino mentionem fecerim. Certe tantum abeſt, ut ex *Hibernia* adducta credam, ut prorſus impoſſibile eſſe contendam. Nam *Avona* fluvius, & portus maxime vicini viginti ad *Medimnam* paſſuum millibus diſtant ab *Ambroſia*. Porro viæ, per quas ſaxa à locis illis maritimis neceſſario tranſvehenda erant, adeo impeditæ & inæquales ſunt, ut omnes machinas ac artes facile quidem fatigarent. Adde quod *Avona* fluvius, qui *Ambroſiam* præterlabitur, & *Medimnæ* mare intrat, impatiens ſit tantorum propter vada onerum; & ſi patiens eſſet, averſo tamen nitendum flumine. Hæc mea eſt opinio: ideoque & ante præfatus ſum, me non ſentire in hac parte cum vulgo ſcriptorum. Potuit tamen uſu veniſſe, ut vel *Merlinus*, vel familiarium aliquis, *Aurelii Ambroſii* in monte *Chillarao* inſigne aliquod monumentum viderit, induſtriamque *Hibernicam* in novo opere imitandam perſuaſerit. Offert ſe jam mihi locus opportunus dicendi recondita quædam de antiquitate *Ambroſiæ*. ſed quoniam in hoc libro inſtitutum meum eſt, eruditorum vitas potius, quam urbes aut oppida illuſtrare; malo in præſentia ſilere, quam eadem in libro de *civili hiſtoria* ſive de *antiquitate Britannica* repetere.

Ad *Merlinum* redeo; quem *Aurelius*, viſo tam magnifico juxta ac ingenioſo opere, laudavit, & laudatum non modo liberaliter remuneratus eſt, verum etiam in ſummo poſtea pretio habuit. At novo tam ſpecioſi operis monumento nomen deerat, per quod honos rei ad poſteros transferretur. nomen itaque inditum eſt *Chore gaure*, id eſt chorus gigantum: *Britanni* autem viros excellenti virtute præditos *gaure* vocabant; ut *Arture gaure*, id eſt *Arturius* gigas, vel, ut ſignificantius loquar, nobilis: & *Gogaran gaur*, id eſt nobilis *Gogaranus*, quem *Bardi Cambrenſes* adfirmant fuiſſe

patrem *Guenneræ* conjugis *Arturii*. Niſi quis putet rectius *Gaur* pro *vaur* corrupte ſcriptum, quod & magnum ſignificat. Eſt etiam locus inter *Nivicollinos*, quem vocant *Cather Edrice gaur*, id eſt, cathedram nobilis *Edricii*. Dicitur & *Icenum* Britannice *Carr Leon gaur*, hoc eſt, nobilis civitas legionum. quanquam alio nomine vocatur *Cair Leon ar Wiske*. At cum, devictis *Britannorum* regibus, *Saxones* per totam *Loegriam* poſtea dominarentur, *Chore gaur Britannicum* nomen in Stanheng *Saxonicum* vocabulum degeneravit. ſonat autem Stanheng lapides in ſublimi pendentes. Poſſet hic aliquis per conjecturam dicere *Chore gaur* non magis à *Britannis* in campo *Severiano* interfectis, quam ab *Aurelio Ambroſio*, *Uthero Pendracone*, & *Conſtantino* nobiliſſimis *Britannorum* regibus, ibidem, ut communis fama refert, ſepultis, nomen accepiſſe. Sit libera per me ſua cuique conjectura: rogoque viciſſim, ut nemo meæ ſit moleſtus. Nam ego conjicio reges illos, dubio procul *Chriſtianos*, una cum nobilibus *Britannis*, qui in campo *Severiano* occubuerunt, in ſacro *Ambroſiani* monaſterii cœmeterio ſepultos fuiſſe; lapideſque ingentes non alio nomine erectos, quam ut fama nobilium virorum, fortiſſime pro patria in armis morientium, æternitati conſecraretur. In hac ego ſententia perſtabo, niſi aliquis autoritate convicerit *Chore gaur* ſacroſanctis cœmeterii uſibus dedicatum fuiſſe. Satis jam ſatis de hac re dixi: & cometes quæ apparuit in morte *Aurelii Ambroſii*, principis nunquam ſatis laudati, *Merlinum* ad calamum revocat. *Utherus* etenim *Pendraco*, qui in *Cambria* contra *Scottos Hibernienſes*, & *Paſcentium Vortegirni* filium belligerabat, inſolitæ ſtellæ cum magnitudine, tum forma territus accerſiri juſſit *Merlinum*, virum poſt hominum memoriam aſtrorum, & impreſſionum aeris longe peritiſſimum. Quid ego hic referam, quam multa, quam arguta, quam ſublimia adductus *Merlinus* de *cometa* diſſeruerit? Admirari quidem *Utherus*, & numen aliquod in vate loqui credere. Sed ex *Aurelii* interim fratris ſui morte, vulnus in animo accepit plane maximum. Non tamen uſque adeo conſternatus erat, quin omnibus telis impugnandos hoſtes ſtatim cenſuerit. Utque id majori faceret cum ſecuritate *Merlinum* ſibi comitem, amicum, conſultorem adjunxit: cujus poſtea opera clariſſimas

clariſſimas victorias non tam ſibi, quam patriæ peperit. Quid? quod ejus ſtrategemate uſus vigilibus *Tindagii* impoſuerit, caſtrumque, quod munitiſſimum erat, expugnavit. Hactenus de *Merlino* omnium, qui unquam fuerunt, *Britannorum*, meo quidem judicio, eruditiſſimo, ſimul & ingenioſiſſimo. Cætera, quæ fecit, una cum ejus morte in obſcuro ſunt.

CAP. XXVII. *De Merlino Caledonio.*

MERLINUS à ſilva *Caledonia*, notiſſima quidem illa, quæ, cis *Tueſim* incipiens, longa per *Scotiam* mediam extenſione protrahitur, *Caledonius* dictus eſt. A *Britannis* vero aliud ejus nomini etiam epitheton inditum, videlicet *Wilte*, quod vagus ſilvarum loca devia, frequentiam hominum & rerum fugiens ſtrepitum, percoluerit. Sunt qui eum inter *Bardos* numerent. *Vatem* qui eum fuiſſe commemorant, veriſimiliora narrant. Hoc in confeſſo eſt; philoſophiæ eum fuiſſe ſtudioſiſſimum, quo nomine & *Magi* prænituit titulo. Fuit illi cum *Ambroſio Merlino* magna neceſſitudo, nec minor cum *Theliesino*, hominibus vel in faſtigio cognitionis rerum naturalium eminentibus. Non deſunt, qui confirment hunc multa excepiſſe, *Theliesino* dictante, & chartis commendaſſe. Quis eruditorum in *Britannica* antiquitate ignorat, *Merlinum Caledonium Divinationum propheticarum* librum ediḍiſſe? At utinam talem eum librariorum fides nobis reliquiſſet, qualem ſcripſiſſe credibile eſt. Hoc mihi in ſcriptoribus *Cambricis*, recentioribus illis, placuit ſane nunquam; quod aliquanto procliviores ad laudes ſuorum, majora in ſpeciem, quam fidem commentati ſint. *Veneti* adfirmant *Merlinum* Silveſtrem vaticinatum fuiſſe in *Cragis Eririis*, id eſt, montibus niviferis, ubi locus Britannice *Dinas Emerice*, id eſt, mons *Ambroſii* dictus. Si notationi nominis fides adhibenda, colligerem rectius *Ambroſium Merlinum* vaticinatum ibi fuiſſe; ut interim *Caledonia* ſuo apte reſpondeat vati. Scripſit autem, ut fama refert, publica *Britannice* exemplaria qualiacunque, quingentis ab hinc rariora annis. *Galfredus Monemutenſis* unum aut alterum nactus eſt: gaviſuſque operis raritate, in latinos tranſtulit libellum numeros.

CAP.

CAP. XXVIII. *De Magantio.*

MAGANTIUS ſe neglectum, ſpretum, & contemptum putaret, niſi ad numerum eruditorum accederet. certe, quantum per me ſtabit, officii meminero. Ad rem igitur. *Magantius* penitiori rerum naturalium cognitioni ſtudebat; ſed tanta cum felicitate & ſucceſſu, ut præter communem philoſophorum ſortem viſus ſit ſapere: quo calculo vel ipſis *Britanniæ* principibus quam chariſſimus erat, & præcipue *Vortegirno* regi; cui, cum propter multam in rebus humanis experientiam, tum etiam propter ſingulare in magia, naturali quidem illa, judicium, à ſecretis conſiliis fuit. Unde & libenter crediderim, illum regi ſuo perſuaſiſſe, ut *Merlinum*, inter magos id eſt ſapientes ſemideum, accerſiret. Nec me interim fugit, multas circumferri & nugas & vanitates; quæ tantorum virorum elevent autoritatem. Sed placeant talia *Bardis Cambriæ* indigenis. Ego autem mea ſcribo terſis auribus, & exquiſitis noſtri ſæculi judiciis: non quod legerim aliquid à *Magantio* ſcriptum (qui enim facile potui poſt tam inſignem cladem à *Britannia* acceptam aliquid ab eo editum, ſi modo quidquam edidit, invenire) ſed ut fidem lectori faciam, inſulam non caruiſſe noſtram magnæ famæ pholoſophis; ne tum quidem, cum *Vortegirnus* & *Saxones* de imperio contenderent.

CAP. XXIX. *De Amphibalo,* Monacho.

AMPHIBALI monachi & abbatis, viri probatiſſimæ vitæ, *Gildas* in mutila de rebus *Britannicis* hiſtoriola mentionem obiter facit; ſed levem, tenuem, & parum ſignificantem. Nam ex ea apparet tantum abbatem fuiſſe & præſidem eccleſiæ, ad quam duo regii juvenes, tanquam ad aſylum, confugientes, à *Conſtantino Domnoniano* jugulati ſunt. Mihi quidem ſi liceret meæ nunc indulgere conjecturæ, dicerem plane *Amphibalum Ventæ Simenorum*, urbi auſtralis *Britanniæ* celeberrimæ, præfuiſſe. Illuſtrem autem fuiſſe eum vel hinc liquet, quod oppreſſi ad ejus ſinum, veluti ad ſacram anchoram, ſe contulerint.

CAP. XXX. *De Theliao.*

THELIAUS, qui & *Eliud*, inter *Britannicæ* proceres eccleſiæ conſpicuus erat: & quoties de rebus agebatur literariis, aut eccleſiaſticis, judicium illius apud congregationem in pretio ſtetit magno. Contigit ut *Dubricius*, *Lantavanæ* proto-epiſcopus ſedis, autoritate ſynodi archiepiſcopus *Urbi Legionum* ad *Iſcæ* fluenta deſignaretur. Non diu caruit gubernatore *Lantava.* nam *Theliaus* à patribus continuo ſurrogatus. Ille vero muneri ſolicite invigilans, egregium ſe paſtorem exhibuit; ac bonis artibus eccleſiæ miniſtros erudiendos anxie curavit. Hic talem peperit ſibi famam, qualem nulla certe unquam auferet dies. Longa ætas, quæ & ipſa morbus eſt, *Theliaum* è medio rapuit. Succeſſit *Odoceus* monachus, doctrinæ & pietatis nobile plane exemplar.

CAP. XXXI. *De Dubricio.*

DUBRICII vitam ſcripſere *Cambri* aliquot, ejus tum eruditionem, tum pietatem miris extollentes laudibus. quorum ego ſtudio, diligentia, fide etiam fretus, talem, tantumque virum ſuis depingam coloribus; hac præcipue elaboraturus parte, ut reciſa orationis circuitione, compendio quodam, quæ maxime memorabilia ſunt, eluceant. Natus eſt propter ripas *Vagæ* fluminis, qui *Ventaniam* inferiorem à ſilva *Denæa* diſterminat: quo loco maturus annis fertur ſcholam bonarum artium & exploratæ religionis, convolantibus eò *Theliao*, *Sampſone*, & *Aidano*, optimæ notæ juvenibus, aperuiſſe. Inviſit tunc temporis D. *Germanus*, atque adeo alii multi *Galli* inſignes doctrina, *Britanniam*, errores abacturi fœdos, quos *Pelagiani* induxerant. Convocato in ſynodum clero *Britannico*, gratia, vincente veritate, priſtino loco, dignitati, ſplendori reddita eſt. Interfuit concilio *Dubricius*; cujus cum *Germanus* & doctrinam & pietatem penitius inſpexiſſet, in epiſcopum eum conſecravit; ac dedicato D. *Petro* fano inſigni, ad *Tavæ* fluminis alveum, præfecit. Non longo poſt temporis intervallo, fit archiepiſcopus *Urbis Legionum* ad

Iſcam fluvium. Poſtremo tantæ curam provinciæ *Davidi*, viro doctrina & ſanctitate admirabili, contulit; ac amore ſolitudinis percitus, *Liniam* privatus inſulam, aliis *Abredeſegam*, boreali litori *Venetorum* adjacentem, petiit: ibique, ut ego ex annalibus *Tavanæ* eccleſiæ didici, obiit. Locus inde vero inclareſcere cœpit, & fama ſanctitatis celeberrimus eſſe. Laudati fanum inſulæ ſplendorem poſtea exauxit. Tempus quo floruit indicare non eſt neceſſe; cum aliunde & *Germani* & *Davidis* ſæculum abunde hoc indicent. Illud certe dolendum maxime, periiſſe tot ingeniorum illius temporis monumenta chartis inſcripta; hinc *Scottis* & *Pictis*, una cum peſte depopulatrice, rem literariam extenuantibus, & miſere confundentibus.

CAP. XXXII. *De Gilda Sapiente.*

GILDAS, cognomento *Sapiens*, ex *Cambria* oriundus, eo anno, ut ipſemet teſtatur, natus fuit, quo *Aurelius Ambroſius* rex *Britanniæ* de *Saxonibus* glorioſiſſime in *Monte Badonico* triumphavit. Eſt autem *Badonicus Mons*, quamvis aliter ſomniet *Polydorus*, ea civitas, quam *Britanni Cair Badune*; noſtra vero ætas lingua vernacula Bath appellat. Sed de hac re alias latius dicemus. nunc *Gildæ* vita, quæ præ manibus verſatur, perſcribenda eſt. in quo negotio mihi per tenebras etiam craſſiſſimas eluctandum. Primum liberaliter, & in bonis artibus educatum, vel in ipſa adoleſcentia, fuiſſe, cum ex aliis multis, tum ex hoc præcipue argumento colligi poteſt; quod non prius maturam, hoc eſt, virilem ætatem attigerit, quam nomen aliquod decuſque per literas, inter *Cambros* ſuos, ſibi pepererit. Quo tamen loco ſtuduerit, non ſatis conſtat. At cum in confeſſo ſit, barbariem per totam late *Britanniam*, à *Pictis*, *Scottis*, & *Saxonibus* miſere depopulatam, circiter illa tempora invaluiſſe, ſoloſque monachos literarum qualeſcunque reliquias in ſuis cœnobiis ab interitu ſervaſſe; veriſimile eſt, quod in aliquo *Cambriæ* monaſterio eruditis ſtudiis operam dederit. Et quoniam eo tempore *Bannochorenſe* cœnobium, præ cæteris quæ in *Britannia* erant, tanquam ſol inter minora lumina, elucebat; facile crediderim locum fuiſſe ſtudiorum *Gildæ*. Auget mihi hanc conjecturam, quod ipſemet

met fateatur, ſe monachum fuiſſe; quanquam non ita ſuo adhæſit monaſterio, ut nuſquam pedem alio, ſtudendi gratia, moverit. nam in *Gallia* doctis artibus incubuiſſe fertur, ac *Romam*, voti, neſcio an literarum, cauſa petiiſſe. deinde, addito ſtudiis colophone, in patriam rediiſſe; ſed cum tam copioſa juxta ac eleganti librorum ſupellectile, ut magnum toti *Britanniæ* non modo theſaurum, verum etiam ad virtutes ornamentum intuliſſe videretur. Non tamen ille, meo quidem judicio, tantum patriæ per mutos magiſtros, quantumvis multos & eruditos, profuit; quam viva ſua voce, & probatiſſimis continentiæ exemplis. late etenim prædicabat evangelium, idque tam pio, tam ſincero, tam denique ſancto ferventis animi ſpiritu, ut nemo homo unquam facile ſanctiori. Eratque labor ille tanto fructuoſior, & magis neceſſarius, quanto religio in *Britannia* aſſidua barbarorum incurſione facta imbecillior. Acceſſit etiam ad prædicationem pondus longe maximum, cum populus recte videret, doctoris ſui vitam ad amuſſim cum evangelicis quadrare præceptis. Quare ut quiſque inter *Cambros* ardentiori ferebatur ad virtutem ſtudio, ita ſolebat *Gildam*, conſilii cauſa, perquirere. Ipſe etiam non raro viros, fama continentis vitæ celebres, adire, & de animi immortalitate plurima audire ſimul ac dicere. *Cadocum* tamen inter alios ſumme dilexit, obſervavit, coluit. Erat autem *Cadocus*, vir probatiſſimæ vitæ, locum in *Morgania* ab omni ſtrepitu remotiſſimum incolens; quem *Cambri*, quod ipſe in condendo cœnobio ſuo ac faciundo opere cervis pro jumentis uſus ſit, *Lancarovan*, id eſt, locum à cervis deſignatum, poſtea appellavere.

Jam clarus erat *Gildas* titulo cum ſcientiæ tum virtutis; omnibuſque, qua erat morum integritate, mirifice placebat: at ſibi uni non placuit. cogitavit igitur de arctiori vivendi genere; & invento tandem loco, ſtudiis ſuis bene commodo, monaſterium, in quo longum vixerat, ſive illud *Bannochorenſe*, ſeu quodcunque aliud fuit, reliquit. Sunt qui putent, quibus & ego fere totus conſentio, illum mare *Sabrinaicum* petiiſſe; unamque ex inſulis, quas ibi æſtuantis aquæ impetus fecit, incoluiſſe. Sunt duæ parvæ inſulæ in ea parte *Sabrinaici* maris, qua proximus eſt à *Somaria* in *Morganiam* trajectus. vulgus uſitato vocabulo **Holmes** vocat.

vocat. Holme vero lingua *Saxonica* montem ſignificat. unde, quia inſulæ iſtæ in mediis fluctibus inſtar monticulorum apparent, nomen ſumpſerunt. Sed qui paulo curioſiores ex natura nominis differentiam ſumpſere, unam vero Stepeholme, alteram Flatholme vocant. Stepe latine ſonat id quod præruptum. Flate autem planum ſignificat. Quare ego nova nomina, ſed latina & ejuſdem prorſus ſignificationis, donec vetera, *Britannica* quidem illa, ſuccurrant, imponam. Stepeholme *Præruptaria* certe à me vocabitur, Flatholme *Planaria.* Multa hic mihi conjecturam non vanam faciunt, *Gildam* ex iſtis inſulis unam ſilentio ſuo primum deſtinaviſſe; deinde etiam in ſedem accepiſſe. Sed quam non ſunt humana conſilia, ullo tempore certa, firma, ſtabilia! nam quo loco altiſſimum ſibi promiſerat ſilentium, & quietem multo ſecuriſſimam, evenit, ut ſtrepitum & turbas non raro ſentiret. Piratæ mali cauſa fuerunt; qui facinorum conſcii, ad parvas *Sabrinaici* æſtus inſulas, tanquam ad loca minime populoſa, atque ob id prædæ & latibulis opportuna, proras vertebant. Tulit ille aliquandiu improborum furta, rapinas, ſacrilegia. Sed cum deprædationibus nec modum nec finem ullum adeſſe videret, coactus ipſa neceſſitate, de mutanda ſede cogitavit. Inter cogitandum autem *Somaria* illi præ oculis obverſabatur. in qua cœnobium fuit eremitarum, nomine *Avallon*, quod ego pomarium interpretor: de cujus cum antiquitate tum religione multa quidem & ſæpe ante audiverat. Nacta igitur opportune navicula, vela fecit, brevique optato litore potitus eſt. Nec mora, itineri ſe accinxit, & proſpere, quo voluit, pervenit, id eſt *Avalloniam.* Quem locum recentiores Gleſſonebury vocaverunt. ego autem latina compoſitione *Gleſſoburgum.* Hujus loci antiquitates, ſi diligens lector quæſiverit, cum in *Patricio*, tum præcipue in *Arturio Monemutenſi*, mea opera illuſtratis, bene multas, nec ſcitu quidem indignas, inveniet. Nunc mihi dicendum quam magni ad *Avalloniam Gildæ* eremitæ, eremitæ & ipſi adventum fecerint. certatim hoſpitem amplectebantur, adventui ejus congratulabantur, denique nullam non humanitatem exhibebant: atque hæc quidem omnia promptius, alacrius, impenſius faciebant, quod multa de *Gildæ* continentia & literis, per famam, ante audiviſſent. Tam non poſſunt eſſe virtus & eruditio

eruditio in obſcuro. Ille rurſus gratias, quantas potuit, maximas agere, & cum modeſtia, quam ultro obtulerunt, humanitatem accipere. Quid longa hic oratione opus eſt? uſque adeo bene illi cum nova ſede conveniebat, ut nihil ſupra.

Miraris forſitan, lector, quod nullam hactenus de libris à *Gilda* ſcriptis mentionem fecerim. certe in hunc uſque locum de induſtria diſtuli. Quare jam ipſa res poſtulat, ut aliquid accurate ſcribam. quanquam quo minus id faciam aliquantum obſtant externi ſcriptores; de quibus, ſi veteres illos numerem, quorum monumenta publicis noſtra ætate manibus teruntur, pauci, quod ego ſciam, *Gildæ* luculentam aliquam mentionem fecerunt. At ſtultus interim plane ego, qui in hac parte foris quæram, quod domi habeam. noſtris itaque innitar autoribus. Principio *Gildæ* hiſtoriographi mentio eſt apud *Bedam*, 22. cap. primi libri *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ*. *Flaccus* etiam *Albinus* in ſecundo *Epiſtolarum* libro ad *Ethelbardum*, *Cantiorum* archiepiſcopum, ſcribens, *Gildæ* & ejus hiſtoriæ, tanquam in tranſcurſu meminit. Porro inter paulo recentioris memoriæ autores *Galfridus Monemutenſis*, *Gulielmus Meildunenſis*, & *Silveſter Giraldus Gildæ* teſtimonio non ſemel uſi ſunt. Nihilominus ab *Anglis* doctis, quos noſtra ætas protulit, dubitatum eſt, num illa hiſtoriola inſtar duarum epiſtolarum, quæ nuper *Polydori* opera prodiit, *Gildæ* utpote vero parenti adſcriberetur. In qua parte ego certe, modo id quidem citra invidiam fiat, meum interponam judicium. Non equidem negabo aliqua poſſe in medium adferri, quæ ſuadeant *Gildam* illius hiſtoriolæ autorem non fuiſſe. ſed quæ contrarium adfirment, tam mulra & quodammodo manifeſta ſunt, ut mihi, homini minime credulo, rantum non perſuaſerint, *Gildæ* opus eſſe, ſed mutilum. Nec interim tamen ſum neſcius extare quandam malæ fidei titulo *Gildæ Hiſtoriolam*; cujus ego anno ſuperiori exemplar, *Iſidis* ad vadum in *Maridunenſi* bibliotheca vidi. Ut autem aperte fatear *Gildam* verum fuiſſe parentem hiſtoriolæ, quæ *Polydori* cura typis commendata eſt; reſtat adhuc aliquid in quo ſententiam nec poſſum nec volo celare meam. hoc eſt *Gildam* pium fuiſſe monachum juxta ac eruditum theologum; ſed adeo non cognoviſſe penitiorem *Britannicarum* rerum

rerum antiquitatem, ut paucula quædam, eaque conciſa, obſcura, & confuſa, veluti de cortice in ſuum libellum abraſerit. Poſſem hic plura de *Gildæ* hiſtoriola dicere; ſed *Polydori* ferula, ut manum de tabula ſubtraham, facit. At ſi extaret liber, quem *Gallofridus* primo cap. ſecundi libri *Britannicæ Hiſtoriæ* adfirmat *Gildam* de victoria *Aurelii Ambroſii* ſcripſiſſe; aut ſi rurſus leges *Molmutianæ*, quas idem 18 cap. primi libri *Hiſtoriæ Britannicæ* aſſerit *Gildam* latinitate donaviſſe, uſquam comparerent, forſitan meliuſcule de illo, quantum ad antiquitatis pertinet cognitionem, ſentirem. Age, age, ad hæc connivebo, ac aliquid de hæreſi demam mea. Illud certe non eſt tacendum, quod *Giraldus* ſcribit librum evangeliorum *Gildæ* in magno apud *Cambros* pretio fuiſſe. unde ego colligo evangelia commentariis ab eo olim illuſtrata eſſe. Quid, quod exemplar Hiſtoriæ *Rogeri Hoveduni*, quod eſt *Ventæ Simenorum* in bibliotheca *Petrina*, hæc verba, ubi de *Lindisfarna* inſula agitur, in margine minutis literis, à quodam docto ſcripta habet: “*Lindisfarnenſis* inſula vocata fuit ſecundum *Gil*-“*dam* tempore *Britonum* Medcaut.” ex quibus verbis liquido apparet, aliquid librorum *Gildæ*, quod hac noſtra non comparet ætate, inter *Ventanos* monachos olim delituiſſe. Adde huc, quod & *Ponticus Virunnius*, qui incidens in *Britannicæ Hiſtoriæ* exemplar, ejuſdem compendium edidit, interſeruerit novo operi verſus aliquot ex libro *Cambreidos Gildæ*; & pronunciaverit verſiculos, qui apud *Gallofridum Monemutenſem* de *Bruti* ad *Dianam* precibus extant, fuiſſe à *Gilda* ſcriptos; ac poſtremo *Perdicinam* prophetiam carmine latino ab eo donatam. ſed neque *Lilii Giraldi* in dialogo de *Poetarum Hiſtoria* quinto in hac parte teſtimonium [prætereundum.] Ita enim ſcribit: “*Gildam* etiam memini “me legere *Britannicum* poetam his, ut puto, longe anti-“quiorem; cujus tum mihi elegiacum carmen mira facili-“tate conſcriptum viſum, nec ideo aſpernabile: quem poſt-“ea etiam citatum reperi in perveteri Hiſtoria *Britannica*.” Præterea de *Gildæ* libris hactenus nihil. Quæſivi tamen diligentia quanta potui maxima; & ſpes fere certa erat, ſi non *Ventæ*, ſaltem *Gleſſoburgi* aliquid invenirem. at evenit, ut ne pagellam quidem offenderim. Rurſus, longe lateque per *Cambriam* angulos & forulos multos curioſiſſima

manu

manu excuſſi. ſed ne hic quidem apparuit aliquid. Quare finem dicendi faciam, ſi prius pauca de morte, & ſepultura *Gildæ* adjecero. Scribit etenim *Gulielmus Meildunenſis* in libro de *Antiquitate Gleſſoburgenſi*, *Gildam* inter eremitas *Avallonienſes* obiiſſe; & in veteri eccleſiola juxta ſacrum cœmeterium ſita, quæ, regnante *Henrico* ſecundo, una cum auguſtiſſima baſilica, *Inæ* regis opere incomparabili, conflagravit, ſepultum, non ſine monumenti inſcriptione, fuiſſe. quanquam & fieri potuit, ut alterius cujuſdam *Gildæ* titulum prætulerit.

CAP. XXXIII. *De Niniano.*

NINIANUS *Britannus*, cujus fama per literas notiſſima omneis *Britannicæ* inſulæ partes, quas oceanus alluit, inradiat, non eſt, cum de *Illuſtribus* agitur, temere ſilentio prætereundus. Quanquam exiguum quidpiam eſt in me, quod cognitum talem tantumque ab injuria oblivionis aliquando vindicet. Attamen fretus tum diligentia *Bedæ Girovicenſis*, tum cura *Alredi Rhiævallenſis* (quorum uterque vitam *Niniani* ſcriptam edidit) conabor, ſurculis amputatis, vitem olim & fertilem & generoſam, ab excellentia, ſed breviter, laudare. Ex *Venetica* duxiſſe eum originem provincia antiquitas adfirmabat, fratremque habuiſſe nomine *Plebenium*, & teneros in melioribus ſtudiis annos collocaſſe. Hinc, virili accreſcente ætate, & *Brigantes Nortabrinorum* gentem, & *Novantes* maritimos illos ſedulus inviſit: quorum ſedes ibi erant, ubi nunc *Begæ* promontorium, *Luguballia*, & *Gallovidia Pictica*. Erant tenuia tunc temporis in *Scottia* Chriſtianæ religionis indicia, à *Palladio* inducta; quæ & *Ninianus*, perſuaſione fidei *Scottis* maturior, promovebat. Utque aliquando majori tantam aggrederetur ſucceſſu curam, ſtatuit *Romam* ipſam, tum approbatæ eruditionis fontem vivum petere. Quod cum feciſſet ſucceſſu quodam egregio, & laudem inter *Romanos* quoque ſibi comparaſſet; cœpit rurſus *Pictorum*, nondum in fide recte inſtitutorum, conditionem deplorare. Hinc proceribus, atque adeo primati *Romanæ* eccleſiæ, cauſam ſignificanter inſinuebat *Picticam*. unde, accepta pontificia dignitate & munere apoſtolico, alacer & expeditus ad munia

nia ſuſcepta ſe contulit. *Scotti* redeuntem ulnis amplexere. Deinde & *Pictos*, populum ſilveſtrem, vagum, & *Britannorum* fuſo adhuc ſanguine madentem, intrepidus concionator adibat. Ecce veneranda viri pietate & majeſtate commota gens effera, colla Chriſti jugo ſuavi, ut refert *Beda* tertio cap. libri tertii *Anglicanæ* Hiſtoriæ, tandem ſubmiſit.

Imperabat eo ſæculo *Pictis Tudovaldus*; ex feroculo, addocente epiſcopo, jam mitior factus prædicationem de religione tolerabat. Poſtremo, locus patria lingua *Witbern* dictus in ſedem epiſcopalem collatus eſt: ubi poſtea bella eccleſia ex quadratis conſtructa ſaxis *Candidæ Caſæ* nomen accepit: quod & nunc fanum *Niniani*, urbs *Gallovidiæ* prima. Perſtitit ille in hac pietatis functione ibidem ad mortem uſque. *Picti*, patroni memores, reliquiis ſepulchro incluſis honorem juſtum & jugem impendebant, vicinoſque ad ſimilia excitabant, ne viri cœleſtis emoreretur in terris gloria.

CAP. XXXIV. *De Davide.*

DAVID, *Xanti* & *Nonitæ* filius, ab *Elvio* epiſcopo ſacris undis perfuſus, tot virtutibus etiam in ipſa pueritia claruit, ut *omnes uno ore bona omnia* de ejus rara, in tam tenera ætate, indole prædicarent. quanquam non hæc laus tam pueritiæ, quam adoleſcentiæ propria fuit. Nam cum jam per annos paulo maturiores licebat in ſtudiis labores tolerare, continuo relicta *Ceretica* regione, patrio ſolo, quam vulgus Caerdiganſhire modo vocant; relicta etiam antiqua *Menevia*, *Henmenew* Britannice dicta, ubi aliquandiu vixerat, *Vectam* inſulam petiit. Ibi erat *Paulinus*, *Germani Autiſiodorenſis* diſcipulus, vir magnæ eruditionis, tum præterea vitæ continentiſſimæ. Hunc in præceptorem, hunc in morum & vitæ ducem ſibi delegit.

Paulinus autem videns honeſtum impetum adoleſcentis, vel ad ipſa virtutum culmina contendentis, omnem facile humanitatem & officium exhibere: immo, quod magis eſt, omnem diligentiam & laborem impendere, quo tandem ad ſuos cum literis, tum vitæ exemplis inſtructiſſimus reverteretur. Ita dum inter diſcipulum & præceptorem de virtute pulcherrime certatur, non parum temporis præteriit. Quare

ſubiit

ſubiit *Davidis* animum ardens quædam cupido reviſendi cum patriam tum parentes: hos, ut reditu ſuo lætiores tandem faceret; illam, ut evangelicæ doctrinæ præceptis totam illuſtraret. Itaque *Vectam* inſulam & *Paulinum* præceptorem, optime de ſe meritum, relinquens, in *Cereticam* ſuam reverſus eſt. Sed neque illic longum manſit, aut ullis voluptatum illecebris ſervivit. ſtudebat potius ſtrepitum rerum humanarum vitare, & ſolitudinem petere.

Eſt in extrema *Cambriæ* parte, qua terra in mare *Hiberniam* verſus longiuſcule procurrit, regiuncula *Pebidiacia* antiquo nomine dicta; tota olim, ut bene conſtat, nemoroſa, at nunc prorſus indiga propter cœli & maris inclementiam. Hujus regiunculæ vallem nomine *Roſinam*, in ipſo litore ſitam, ubi *Patricius* ſedem aliquandiu habuerat, locum ſolitariæ vitæ, favente *Boia* tyranno, opportunum ſibi deligebat. Quid ego hic commemorem, quam parcam, quam duram, quam denique ſanctam vitam duxerit? non ille timebat cœnare olus omne modica patella. Fons parvus, ſed nitidis ſcaturiens undis, & qui vel hodie *Piſtel Dewi*, id eſt *fiſtula Davidis* vocatur, potum miniſtrabat. Fuit hæc poſtea illi abſtinentia magnæ apud *Cambros* omnes gloriæ; à quibus, quoniam perpetuo abſtemius erat, dictus eſt vulgo *Dewi Deveror*, id eſt, *David* aquaticus.

Nunc tecum expendas, candide lector, quæ res virtus ſit, & quam non poſſit in obſcuro eſſe. Fama etenim per univerſam *Cambriam Davidis* ſanctitatem prædicavit, laudavit, & ad ſidera tantum non extulit. Multi igitur, & ii quidem magnæ nobilitatis viri, relictis rebus omnibus, *vallem Roſinam* petierunt, & *Davidis* abſtinentiam totis animis ſecuti ſunt. inter quos hi clariſſimi nominis; nempe *Eliud*, qui & poſtea *Teliaus* dictus; *Aidanus*, qui & *Madocus*, cui templum adhuc ſacrum ſtat *Tovennæ Mervinianæ*; & *Iſmael*, homo tam ſanctus, ut à *Cambris* Divorum numero adſcriptus ſit; hinc & *Hiſmaelis* domus vulgo *Hiſham Roſſis* non incognita maritimis. Non caruit *Davidis* virtus, ut neque continentia ejus, ſociorum invidia. nam *Boias* ſubregulus habens duo caſtra, vicina admodum *valli Roſinæ*, eremitas, perſuadente uxore, limis aſpiciebat oculis. Tanta illorum tamen patientia erat, ut tandem, ſi non amicum, ſaltem mitiorem habuerint tyrannum.

Deinde

Deinde rebus monaſterioli ſui non male compoſitis, *Romam* atque adeo *Hieroſolymas*, *Teliao* ac *Paterno*, magno quidem illo, comitibus profectus eſt. Fuit hæc illi peregrinatio labori maximo: ſed laborem talis poſtea fructus ſecutus eſt, qualis non modo ſibi, ſed & toti patriæ ſuæ longe utiliſſimus erat. hinc enim magnum quiddam cum ad prudentiæ, tum ad virtutis cumulum adjecit. Tanta res eſt *multorum hominum mores & urbes vidiſſe*. Confecto autem tam longo itinere, multa plane immortalitate digniſſima fecit. Nam in *Britanniam* ſuam una cum comitibus reverſus, *Avallonios*, *Somarianæ* provinciæ eremitas, inviſebat; templumque ibidem, ut teſtatur *Gulielmus Meilduneñſis* libro de *Antiquitate Gleſſoburgenſi*, citato opere poſuit. Deinde etiam, ſi ſcriptores vera referunt, fundamenta duodecim cœnobiorum, quæ in juſtam aliquando excreverunt magnitudinem, jecit. Præcipue tamen *Menevenſis* monaſterii gloriæ ſtudebat, id eſt, ut eremitæ, homines ſui prorſus ordinis atque loci, caſtam, ſobriam, piam vitam ducerent. Dumque ſic elaboraret virtutem vel ad ipſa extollere faſtigia, ecce *Dubricius*, *Iſcanus* archiepiſcopus, vir magnæ cum eruditionis tum ſanctitatis, ſynodum multorum epiſcoporum & abbatum, recrudeſcente *Pelagianæ* hæreſeos malo, in *Ceretica* regione celebravit. ſed contagio tam late per mortalium corda ſerpſerat, ut de remedio plurimum dubitarent. non tamen defuit bonus Genius, qui in rebus adverſis conſilium de accerſendo *Davide* inſtillaret. Unanimes igitur ad *vallem Roſinam* oratores mittunt, *Dubricium* videlicet & *Danielem*, qui *Davidis* conſilium ſimul & auxilium in re tam ardua peterent. Ille vero rogatus nec potuit, nec voluit, reipublicæ deeſſe. itaque maturavit, ut patribus catholicis ſocium ſe in avertenda peſte *Pelagiana* adjungeret. Prævolavit ejus adventus fama: virique magnæ celebritatis certatim evolabant, ut venienti occurrerent, & ſalutes de more darent. *David* tamen, qua erat modeſtia, illa non magni facere; quin potius ad locum deſtinatum perveniens ea dicere, quæ adverſariorum cauſam facile enervarent, convellerent, denique infringerent. Habebant certe antea ex catholicis multi optimam de eo opinionem: ſed illa dies ita omneis ingenti occupavit admiratione, ut dicentem non modo frequenti acclamatione comprobarent;

verum

verum etiam tanquam numen aliquod è cœlo delapſum ſuſpicerent & venerarentur.

In primis autem *Dubricius* ejus facundiam & eruditionem, cum quadam, ut ita dicam, divinitate conjunctam admiratus eſt; enixiſſimeque rogavit, ut ſuas vices in archiepiſcopatu acciperet. At *David* ſuam cauſabatur tenuitatem, utpote tantæ dignitati imparem; donec proceres uno conclamarent ore, ſolum illum eſſe, quem tanto dignum judicarent honore. Accepit itaque homo minime ambitioſus, ne unus omnibus obſtare videretur, oblatum munus; quo etiam tam recte poſtea uſus eſt, ut ne invidia quidem aliquid in illo reprehendere unquam potuerit. Locus vero ubi hæc acta ſunt, vocatur *Landewi brevi*, id eſt, locus *Davidis* mugientis, vel, ut ſignificantius loquar, magno ore in *Pelagianam* hæreſim intonantis; habetque hac noſtra memoria eccleſiam canonicis, quos vulgus *Præbendarios* vocat, inſignem.

Curato his mediis *Pelagianæ* peſtis malo, *David Iſcam, Cambriæ* metropolim, quæ & alio nomine *Cair Leon ar Wiske* appellatur, id eſt, *civitas Legionum* ſuper *Iſcam* fluvium, petiit. *Dubricius* vero, quem *Germanus Autiſiodorenſis* in archiepiſcopum conſecravit, *Bardeſegam* inſulam, locum ſolitariæ vitæ profecto aptiſſimum, ſibi delegit. Hæc inſula à *Cambris* nunc vocatur *Enis Enthle*, ſed meo quidem corrupte judicio. nam *Enislhin* rectius ſonat, id eſt, inſula *Lhiniæ* adjacens. Eſt enim *Lhinia* rigiuncula litoralis *Venetiæ*, id eſt, borealis *Cambriæ*, & pars *Arvoniæ*, quæ vulgo Cairarvonſhire vocatur. Sed nos latius dicemus de *Enislhin* in libro de *Inſulis Britannicis*.

Hic locus poſtulat, ut pauca ſcribam de arciepiſcopali ſede ab *Iſca Meneviam* tranſlata. *David*, homo ſilentii & eremi appetens, abhorrebat à ſtrepitu & frequentia *Iſcanorum*, quæ illi in virtutibus exercitatiſſimo impedimento erant. Quare *Meneviam* ſuam, locum ſtudiis aptiſſimum, novæ dignitati conſecravit; ibique ſancta quiete ac continentia per non paucos annos gaviſus eſt. cum ecce cacodæmones aliquot ſepultos *Pelagiani* erroris cineres refocillarent. Mature igitur proceres eccleſiarum catholicos (inter quos & *Chinedus Armoricanus* à *Morgantio* fundo in uſus monaſterii donatus) in concilium vocat, & adverſarios evangeli-

co

co fulmine vicit, diſſipavit, protrivit. De hac ſynodo *Silveſter Giraldus* in vita *Davidis* ſic ſcribit: "Poſtea alia ſynodus de eadem re congregata, cui nomen erat Victoria. Decreta hujus ſynodi *David* ſcripſit, & alia plurima, quæ vis piratarum eccleſiam *Menevenſem* infeſtantium igne deleverunt." Hactenus *Giraldus*. Denique, devictis adverſariis, & pace una cum religione per omnes *Cambriæ* eccleſias pulcherrime florente, obiit *Meneviæ*, exactis 147, ut autores referunt, vitæ ſuæ annis, & ibidem ſepultus eſt. *Cambri* epiſcopum ſuum in Divorum numerum, & merito quidem, retulerunt. Succeſſit *Chinotus* præſes fani *Paterni* magni.

CAP. XXXV. *De Petroco.*

PETROCUS honeſto inter *Cambros* loco natus, ubi maturos pervenerat ad annos, relicta patria, in *Hiberniam* ſecundis ventis navigavit. ibi ſtudiorum inſolito quodam conflagrans amore præceptores eximie doctos excoluit; nec manum prius de tabula ſuſtulit, quam totos viginti annos in lectione bonorum autorum exegiſſet. Quæſitus hac laborioſa ſcientiæ theſaurus cura, tandem inventus eſt: qui jam ne deliteret, inventor *Hibernicas* gazas in *Coriniam* tranſtulit, & videndas omnibus exhibuit. Regnabant eo in *Corinia* ſæculo duo reguli, fama celebres, *Theodorus* & *Conſtantinus*; quorum cum liberalitate tum pietate adjutus, locum condendo aptiſſimum monaſterio, aliquot paſſuum millibus à *Sabrino* diſtantem litore, accepit; cui nomen patria lingua *Boſmanach* à monachis inditum. Extat *Petroburgi* libellus de *Sepultura ſanctorum Anglorum*; ex quo liquet *Credanum*, *Medanum*, & *Dachunum*, viros ſanctitate vitæ illuſtreis, & *Petroci* imitatores, in *Boſmanach* fuiſſe ſepultos. *Guronus* eremita, ſanctitate vitæ conſpicuus, hunc prius incoluerat locum. *Æthelſtanus* longo poſt tempore *Coriniam* victor penetrans, *Petroci* monaſterium reparavit & auxit. Sed non longo poſt tempore canonicis, quos *Præbendarios* vocant, locum dederunt. ..... comes *Moridunenſis* & *Corinianus*, frater uterinus *Gulielmi* primi, regis *Angliæ*, fanum *Petroci* prædiis ſpoliavit omnibus. *Algarus* nobilis & *Gulielmus Guarveſtius* epiſcopus *Iſcanus* fundos

fundos, canonicis *Auguſtinianis* in loci poſſeſſionem adductis, ſolicite in jus priſtinum reduxerunt.

CAP. XXXVI. *De Cadoco.*

CADOCUS nobilis *Gundelæi* & *Gladuſæ* filius nobilior, relicta *Ventolugia* ditione paterna, *Morganiam* vicinam, & *Sabrino* litori adjacentem petiit. Ibi in loco amœno, qui tribus paſſuum millibus à *Ponte* diſtat *Vaino*, monaſterium à fundamentis erexit: cui & poſtea *Lancarovan* nomen à re inditum eſt. Sonat enim Latine locum à cervis deſignatum: quos ille in operis initio familiareis habuit & ſervos. *Gildas* ex *Hibernia* rediens, *Codocinæ* admonitus tum eruditionis cum ſanctitatis, ejus mature inviſit monaſterium. id quod fecere & alii multi doctrina clari, tanquam exemplo excitati.

Succeſſit *Cadoco Ellenius*, diſcipulus optimus præceptori optimo, in novi gubernatione cœnobii; & literariam cauſam, ibidem enaſcentem, ad ipſam cum maturitatem tum florem juſta perduxit cultura. Loco à cervis deſtinato vel hodie ſua fama integra manet. Nec ceſſat unquam *Ventolugia*, qua novum præminet caſtellum, alumni ſui *Cadoci* ſplendorem laudeſque eximias perſonare. Hinc *Carodocus* ille proceſſit, cujus fidei *Galfredus Monemutenſis*, in fine interpretationis *Britannicæ Hiſtoriæ*, recentiorum principum *Cambriæ* res geſtas accurate ſcribendas commendavit.

CAP. XXXVII. *De Iltuto.*

ILTUTUS, nobili familia genitus, *Bicanum* & *Rienguildam* parentes habuit. quorum amplas adeo ille non magni fecit fortunas, ut, relicto ſtrepitu & ſplendore domus paternæ, quietem & ſilvarum umbras unice amplecteretur. Nec alia ab eo hoc plane factum ratione ulla, quam ut opportune, ſecure, libere, bonis artibus & pietati invigilaret. Delegit ſibi in præceptorem *Cadocum*, doctrina & religione præcellentem; cujus veſtigiis anxius inhærebat, donec & ipſe parem cum inſtructore cum famam tum gloriam ſibi peperiſſet. Utque fructum operis feliciter incepti aliquem orbi produceret, regulum *Morganiæ* tunc imperantem

tem ſupplex adiit, à quo fundulum erigendo monaſterio commodum petiit & accepit.

Crevit opus inſtitutum; & brevi eo perventum, ut, paſſim confluentibus ad *Iltutum* adoleſcentibus optimæ indolis & ſpei maximæ, ejus monaſterium tantum non *Academia* & videretur & diceretur. Venerunt inter alios, adprobatæ notæ juvenes, *Gildas*, *David*, *Paulinus*, & *Sampſon.* Jamque, egregio abſoluto opere, *Armoricam* petiit, *Britannos* inviſurus ſuos: hac interim uſus cura, ut, abſente eo, *Iſamus*, ſtudiorum bonorum candidus amator, collectæ præeſſet ſocietati. Obiit *Iltutus*, ut ego accepi, *Doli* in *Britannia* continentis. fama tanti at non obiit viri. Fanum ejus nomini ſacrum, ab eo conditum in *Morgania*, non procul à *Sabrino* mari, etiam nunc in pretio eſt: utinamque ſimili monumenta ab eo ſcripta felicitate fruerentur. Sed fata ſiniſtra *Britannorum* theſauros, quantum ad literas pertinet, pæne omneis, pro dolor! abſtulerunt, maximo plane poſteritatis incommodo.

CAP. XXXVIII. *De Honorio.*

HONORIUS, *Trefriauci* filius, virtutis & eruditionis ornamenta lucida à *Davide* ſanctiſſimo præceptore ſanctiſſimus diſcipulus accepit; eo loco, quo terræ extenſio occidentem *Cambriæ* terminat. Adjacet extenſioni inſula, ambitu parva at fama maxima; cui nomen antiquitus à *Græca* origine *Limenus* fuit, nunc vero *Rameſega.* hic vitam *Honorius* illuſtris parcam ac duram exegit. *Juſtinianus*, monachus ex *Britannia* continentis, *Davidis* gratia, hic appulit. Incola humaniſſime accepit hoſpitem. Venit & univerſus una cum *Davide* *Menevenſium* chorus eundem ſalutaturus. Piratæ poſtea, vim inſulæ inferentes, *Juſtinianum* occiderunt. Martyrii loco nomen *Scopulus leproſus*, à morbis ſancti beneficio percuratis, inditum eſt. Sic dum *Honorium* luci reſtituimus, commode & *Juſtiniano* tantundem præſtitimus.

CAP.

CAP. XXXIX. *De Machuto.*

MACHUTUS, qui & *Maclovius*, locum inter *Ventanos*, gentem *Cambricam*, vel in primis celebrem jure quodam ſuo poſcit. Nemo unquam, quod ego ſciam, ex illa prodiit regione; cujus ſplendor, virtus, gloria denique tam omnibus numeris conſpicue eluxerunt. Utque ego in hac parte taceam, non defuit ei ſuus encomiaſtes *Bilius Armoricanus* levita, homo caſtigatæ cum eloquentiæ, tum fidei. Prima ſtudiorum fundamenta jecit in *Lancarovanenſi* cœnobio; uſus *Brindano* præceptore, tum ejuſdem loci præſide, viro certe ad miraculum tum docto, tum bono: quique creſcenti per omneis virtutum gradus *Machuto* mirifice favebat. Jam magnus ſuorum æſtimatione fuit, & univerſæ quaſi anteſignanus ſocietati *Lancarovanenſi*. Ecce ſancta ejus occupavit animum cupido, ut *Armoricam Britannorum* victorum ſedem inviſeret, ac ibi ſemen ſpargeret evangelicum, fructum relaturus uberrimum. Non hominem ſpes vana fefellit: læta ſeges excrevit; cujus & fructiferæ radices vel hodie incrementa pollicentur ſua. *Alethenſem* præter cætera urbem excoluit. cui & tandem pontifex præfuit, aucta ibidem incredibile quantum fide. *Rivanum* & *Domnechum* vitæ comites, & teſtes celeberrimos habuit. nec ejus frater *Tatbu* longius à latere abſuit.

Interea *Ventani*, deſiderio tam clari luminis, umbras patientes, precibus, literis, lacrymis egerunt, ut reditu ejus patriam, alioqui obſcuram, radiis toties expectatis, illuſtraret. Annuit ille: & rediens obſcura diſpulit certe omnia, tandemque *Alethenſes* repetiit. Innotuit tum ejus & eruditio & virtus *Philiberto*, *Francorum* dominatori. venit igitur cauſam acturus eccleſiaſticam ad eum regem plane potentiſſimum, ſex pontifices *Britonum* itineris comites fideliſſimos habens: videlicet *Sampſonem*, *Paternum* epiſcopum *Venetorum Armoricanorum*, cujus vitam *Fortunatus* eleganter ſcripſit, *Courentinum*, *Paulum*, à quo *Fanum Pauli*, oppidum *Britanniæ* continentis celebre, nomen adhuc retinet, *Ninianum*, *Fabium*, *Tutovaldum*, denique & *Briomelem*.

Poſtremo, ut non dubito *Machutum* virum inſigniter fuiſſe

fuiſſe literatum, ita pronunciare cogor nihil ejus monumentorum ad noſtras unquam, quod ſciam, perveniſſe manus. Quin iſta *Alethenſibus* relinquo diſcutienda, ejus factorum & memoriæ conſervatoribus. Conſtat, autore *Bilio*, obiiſſe eum apud *Sanctones*. Fanum ad litus *Armoricanum*, hac noſtra memoria, *Machuto* ſacrum elucet.

CAP. XL. *De Chebio.*

CHEBIUS, *Solomonis Coriniæ* reguli filius, majori literarum, quam opum paternarum ſtudio tenebatur. Non abſurde illud certe ab eo factum. Opes facile à poſſeſſoribus excidunt. Literaria virtus, parta ſemel, non adimitur niſi cum vita. quanquam ac ne ſic quidem: gloria etenim per doctas comparata artes, etiam poſt funera vivit. Sed quoniam rariuſculum eſt videre prophetam inter ſuos florentem, foris periculum ingenii facere omnino conſtituit. *Galliam* ergo petiit, & *Pictonum* inviſit urbem, numero doctorum celeberrimam: cui tum præfuit *Hilarius* pontifex, theologorum decus plane eximium. *Chebius* hic anchoram altius figendam exiſtimans, gratiam antiſtitis modis omnibus ſibi comparare ſatagebat. Tandem, quod voluit maxime, impetravit; idque tanto cum ſucceſſu, ut epiſcopus ab eo deſignaretur. hac interim injuncta provincia, ut *Venetos* & *Monadas*, gentes *Cambriæ* verſus boream, patriæ redditus, exemplis & ſana informaret doctrina. Imperium patroni tanti lubens amplexus eſt; & *Veneti* redeuntem non contempſere. Deinde & in *Monam* trajecit inſulam; ac in promontorio, quod *Hiberniam* ſpectat, & ſacrum vocatur, humilem principio poſuit ſedem. regulus inſulæ, ejus miſertus tenuitatis, caſtrum, quod in ipſa ſitum erat extenſione, dono liberalis dedit. unde & ibidem erectum monaſteriolum, quo ab ejus poſtea nomine *Caſtrum Chebii* appellatum eſt. hac ætate canonicos alit præbendarios, gratum in *Hiberniam* transfretantibus hoſpitium præbens.

CAP XLI. De *Anonymo*, qui *Albani* & *Amphibali* vitas ſcripſit.

ANONYMUS, vir non mediocriter eruditus, eo tempore floruit, quo *Saxones* victores *Loegriam*, fertiliſſimam totius *Britanniæ* partem, per tyrannidem occupabant; & Diis gentilibus, nondum audita *Auguſtini* de fide prædicatione, thura dabant. tantum abfuit tamen ut communem cum plebe ex animo ſequeretur errorem, ut *Chriſtianam* fidem, de qua multa eaque optima audiverat, tota mente coleret. Itaque quantum temporis patiebatur infelicitas, ſedulo quærebat, quid rerum *Chriſtiani* in inſula antiquitus geſſiſſent. Et quoniam *Albani Verolamienſis* ac *Amphibali Iſcani* ejus præceptoris clariſſima erat apud indigenas memoria, omnia diligentiſſime, ſed tanquam aliud agens, didicit; quæ illi vel uſque ad mortem invicti pro religione *Chriſtiana* patiebantur. Cumque jam probè inſtructus eſſet, calamum ſumpſit pingendæ hiſtoriæ non ineptum; ac operi longe ſanctiſſimo ita incubuit, ut nullus unquam *Apelles* gentilium deorum effigies melius expreſſerit, quam hic *Albanum* & *Amphibalum*, ſacratiſſimos *Chriſtianæ* fidei teſtes. Quanquam ſtultus ego plane, qui *Anonymum* cum *Apelle* conferam. nam tabulæ *Apellis* omnes funditus interierunt; at *Anonymi* opus floridum, luculentum, venuſtum vivit, perpetuoque vivet. Vis igitur, candide lector, tam laudati pictoris tabella oculos ſimul & aures paſcere? Immo quis nollet? Aſpice igitur paucas ex multis lineas, quas tabulæ, veluti parergon, præfixit: "Si quis "enim de nece martyrum, aut de ſanctorum gloria narra- "tionem cœperit ordinare, mox qui eorum felicitati invi- "dent, iraſci, fremere, & ad mortem uſque perſequi con- "ſueverunt. Inde eſt, quod paſſionem ſancti *Albani* mar- "tyris, qualicunque ſtylo poſteris traditurus, operi titulum "non præpono; mälens tacendo nomen omittere, quam lo- "quendo nomen pariter & vitam amittere. Quamvis igi- "tur inſidiantium laqueis plena ſint omnia, ſuppreſſo tamen "nomine, quid viderim, quid audiverim, non tacebo. Ci- "ves quondam *Verolamienſes* ob elationem cordis ſui de- "clarandam, qualiter paſſus ſit beatiſſimus *Albanus* in mu-

" ris civitatis ſuæ ſculptum reliquerunt. quam ſculpturam, " longo poſt tempore, in muris eorum jam rimoſis, & ad " ruinam inclinatis, inveni; vidique mœnia præ vetuſtate " jam labi. Vidi locum repleri arborum denſitate, in quo " Martyr invictus quondam pro *Chriſto* ſententiam ſubiit " capitalem." Aſpice rurſus quos ille flores, conſummata venuſtiſſimi operis tabula, in coronide pinxit: " *Albani* " memoria non delebitur, ſed ejus laudabile meritum — " — *ſi quid mea carmina poſſint*, longe lateque, per orbem " diffundetur. Tempus erit, ut confidimus, quo religioſi " viri, viri *Chriſtiani* ad prædicandum gentibus venient in " *Britanniam*. verum tempus futuræ gratiæ quando futu- " rum ſit, quia certum non habeo, iſthic hujus lætitiæ magni- " tudinem non expecto. Sed ne poſteri ſuper meo nomine " reddantur omnino ſoliciti, ſciant, quia ſi voluerint verum " mihi ponere nomen, me miſerum, me peccatorem nomi- " nabunt. *Romam* autem proficiſcor, ut illic gentilitatis er- " rore depoſito, & lavacro regenerationis adepto, veniam " aſſequi merear delictorum. Libellum quoque iſtum, qui " habetur in manibus, offeram examini *Romanorum*." Undè illi in tam rudi ſæculo, idque inter barbaros *Saxones* eloquentia, non *Aſiatica* aut redundans, bene caſta tamen ac preſſa? An credibile eſt *Saxones* ante *Auguſtini Romani* in *Britanniam* adventum bonis literis operam dediſſe? Vix equidem credibile. At rara avis erat *Anonymus*, (ſic enim appello, quia ipſe ſine nomine eſſe voluit) immo unicus *Phœnix*. Nam præter *Anonymum* nemo, quod ego ſciam, ante *Ethelbertina* tempora inter *Saxones Britannienſes* aliquid latine ſcripſit. Quare non levis eſt ſuſpicio illum non ex *Saxonica*, ſed ex *Britannica* gente ortum; ſupplicii tamen metu inter tyrannos ſuppreſſo *Chriſtiani* animi titulo vixiſſe. Sed de *Autoris* genere non admodum diſputabo. Aliud etenim commodum mihi in mentem venit de loco martyrii D. *Albani*, quem ſuperius ex prologo *Anonymi* deſumptum citavimus. Certe florente *Verolamio*, à cujus mœniis *Muro* tantum fluvio diſtinguebatur, tormentis flagitioſorum deſignatus eſt. Defloreſcente autem nobiliſſimo municipio, & ſenſim in ruinas cadente, cœpit locus ille totus ſilveſcere, uſque adeo ut Holmehurſt, uſitato inter *Saxones* nomine, vocaretur. At poſt adventum *Auguſtini* prædicatoris in

Britanniam, *Albani* memoria honoſque ſtatim refloruerunt. Quare *Saxones Chriſtianæ* fidei initiati monticulum ſuppliciis olim infamem, eccleſia pro tempore humili, ſed detruncata prius ſilva, illuſtraverunt. *Offa* vero inclytus *Merciorum* rex, & *Caroli Magni* ſynchronius, multum *Albani* gloriæ addidit. nam non modo ejus corpus, quæſito ſepulchro, in Holmehurſt invenit; verum etiam magnificum loco eodem *Benedictinorum* cœnobium poſuit. Erat opus illud non levis ſane impenſæ; attamen tantum abfuit, ut oculis ſequentis ſæculi perplaceret, ut abbates aliquot ejuſdem monaſterii violentas, pro facinus indignum! manus nobili *Verolamio* intulerint. Dirutæ ſunt illo tempore, vel ad ſolum uſque, quotquot in municipio ædes ſupererant; & multæ coctilium laterum, cum inuſitatæ latitudinis tum longitudinis, myriades ad cœnobii aream deductæ; ex quibus poſtea adjutore *Lanfranco*, *Cantiorum* archiepiſcopo, conſtructa eſt à *Paulo Cadomenſi* maximæ molis baſilica, quæ ibidem hodie extat. Ita ex ruinis *Verolamii*, meliore fortuna digni, fanum *Albani* excrevit.

CAP. XLII. *De Daniele.*

DANIEL eo in *Cambria* floruit tempore, quo *Pelagianæ* cauſa hæreſis ſecundo ventilata eſt. Quanta autem apud ſuos in exiſtimatione, cum ob eximias artes, quas è fontibus ipſis pleno hauſerat ore, tum propter alias, quæ in eo prænitebant & multæ & magnæ, virtutes; vel hinc colligere licet, quod univerſæ *Britannorum* eccleſiæ jam laboranti digniſſimus viſus ſit; qui, *Dubricio* adjunctus magno, communem apud *Davidem*, religionis ornamentum rariſſimum, cauſam orator dulcis ageret. Lites ubi & hæretica pravitas ſolidis convictæ argumentis, cecidere: ſua catholicæ pax late adfulſit eccleſiæ. *Daniel*, ſacræ applaudens quieti, eruditorum collegium in *Arvonia Venetorum* gente inſtituit, non procul à trajectu in *Monam*, cui nomen *Portus*. Locus vero à chori excellentia & magnitudine *Banchor vaur*, *Britannico* vocabulo apto, eleganti, ſignificanti appellatus eſt. Hujus nominis apud *Britannos* conſtat olim duas fuiſſe celeberrimas eccleſias. quarum quæ prima, in *Devæ* fluminis ripa, tyrannide *Ethelfridi*, *Nortabrinorum*

ſabrinorum regis, concidit. ſecunda vero, de qua & nunc agitur, perſtat. ſunt & qui tertiam prædicent, *Clutinæ* vallis incolam, non procul à fano *Aſaphi*. *Daniel* jam videns pulchri operis incrementa pulcherrima, *Romam* petiit; epiſcopuſque rediens *Bannochoro* novam intulit dignitatem, quam & adhuc integram conſervat. Obiit jam ſenex, & in ſua tumulatus eſt eccleſia.

CAP. XLIII. *De Sampſone.*

SAMPSONIS, archiepiſcopi *Dolenſis*, vitam *Baldericus*, & ipſe ejuſdem ſedis antiſtes, accurata ſane perſcripſit diligentia, nullum omnino reliquens aut facundiæ, ut illud tulit ſæculum, aut fidei locum. Nos igitur, ne libri pereat autoritas, cujus exemplar tantum unum venerandæ antiquitatis vidimus, ſedulitate expedita utemur; & quæ ille fuſius tractavit, breviter expediemus. *Sampſon*, *Demetarum* alumnus, in ea provinciola natus fuit, quæ nunc *Glatmorgania* dicitur à regulo quodam *Morgano*. Illi pater fuit *Ammonius Venetus*, mater vero *Anna*; patruus *Umbrael*. Conſultus *Librarius*, philoſophus eo tempore eximii nominis, de puelli tum fortuna tum educatione, reſpondet tantum literis imbuendum eſſe. Traditur igitur curæ *Iltuti*, viri inſigniter docti juxta ac integri, qui monaſterium in *Morgania* paulo ante inſtituerat. Crevit hic adoleſcens, prudentiæ & virtutis ſucceſſu quodam profecto longè feliciſſimo: tandemque loco præfuit, poſt *Iſamum*, ut ego colligo. deinde ad *Pironis* monaſterium ſe contulit, ducens una ſecum fratres quatuor, quos habebat uterinos, ſtudiis ſacris & pietate informandos. *Piro* diem obiit ſupremum: hinc *Sampſon* abba deſignatus. Venerunt eo tempore ad *Pironis* monaſterium quidam fratres de genere *Scottorum*, ſcientia non contemnenda illuſtres (nam *Romæ* ſtuduerant) quos ille literarum gratia vel in *Scotiam* uſque ſecutus eſt. Poſtea, domum rediens, cuidam cœnobio, à *Germano Altiſiodorenſi* conſtructo, præficitur.

Refert obſcura quædam hiſtoria *Sampſonem*, precibus *Germani* & *Lupi*, *Eboracenſem* à rege *Ambroſio* archiepiſcopum fuiſſe ad tempuſculum deſignatum. *Roſſus*, *Verovicenſis*, idem adfirmat; additque ſtuduiſſe eum *Crecoladæ*.

ſed fides incerta. Sequentibus quoque annis conſcendit *Menevenſem* thronum; quem cum aliquandiu tenuiſſet, coactus peſte ictericia, depopulatrice tum *Britannicæ* tum *Saxonicæ* gentis, *Dolum*, *Armoricanam* urbem, à *Britannis* inſularibus poſſeſſam cognatis ſuis, triſtiſſimus petiit; ibique primus archiepiſcopi munere, relicta perpetuum patria *Britannia*, functus eſt. Tantum præſtitit ille *Dolenſi* eccleſiæ, quantum nulla dies memori unquam eximet ævo.

Sunt qui ſcribant & credant, *Sampſonem*, huc commigrantem, bonam partem librorum, à *Britannis* catholicis ſcriptorum, una ſecum tranſtuliſſe: commoditate, ut ei tum videbatur, opportuna; at, ut eventus docuit malus, importuna. Obiit *Doli*; ubi & magnifice ſepultus eſt. Succeſſit in epiſcopatu *Maglorius Britannus*, & ipſe *Sampſonis* conſanguineus atque idem comes individuus: vir plane non minoris ſanctitatis, quam eruditionis.

CAP. XLIV. *De Dionoto.*

DIONOTUS, *Bannochorenſis* cœnobii monachus, ita vel ab ipſa pueritia continentiæ & literis operam dabat, ut vir factus, digniſſimus judicatus ſit, qui tam famoſo juxta ac numeroſo collegio præeſſet. Abbas itaque conſtitutus quotidie aliquid ad virtutis cumulum adjecit, quo magis ſuos ad ſimilia animaret. Hinc illi maxima apud *Britannos* accrevit exiſtimatio, cum viderent ejus vitam quam proxime ad evangelicam accedere inſtitutionem. Adde huc quod & *Auguſtinus* ille non leviter ejus famam auxerit, qui à *Gregorio*, pontifice *Romano*, in *Britanniam* miſſus, & ab *Ethelberto Cantiorum* rege receptus, ſynodum in *Claudiana* provincia celebravit, hoc nomine ut *Romano* & ſibi *Britannicæ* eccleſiæ proceres audientes haberet. Ad hanc ſynodum rogati venerunt ſeptem (ut *Beda* ſecundo cap. ſecundi libri *Angl. Hiſtor.* adfirmat) *Britannorum* epiſcopi. Venerunt & abbates, inter quos *Dionotus* facile primus fuit: id quod vel ex hoc apparet, quod *Beda* de illo ſolo nominatim mentionem fecerit. Atqui *Bedæ* de tanto viro teſtimonium, veluti in tranſcurſu factum, mihi non ſatisfacit. Qualecunque tamen, illud apponendum interim, atque adeo hæc ſunt ejus verba: "Quod cum eſſet ſtatu-

"tum

“ tum, venerunt ſeptem, ut perhibent, epiſcopi, & plures “ viri doctiſſimi, maxime de nobiliſſimo eorum monaſterio, “ quod vocatur lingua *Anglorum* Bencornaburg, cui eo “ tempore *Dinoth* abbas præfuiſſe narratur.” Hæc *Beda*. Hoc, ne quis dubitet, monaſterium ſitum fuit in ipſis *Devæ* fluminis ripis, aliquot paſſuum millibus ab *Writeleſhamo*, Fabrorum oppido. Tantum abeſt, ut *Bannochorum Monæ* adjacentem intelligit.

Magnificentiora & illuſtriora ſunt, quæ in hanc partem à ſcriptoribus rerum *Britannicarum* traduntur. Affirmant etenim illi *Dionotum* in ſynodo *Claudiana* copioſe, graviter, docte de non admittenda *Gregorii* aut *Auguſtini* autoritate diſputaſſe. præterea defendiſſe archiepiſcopi *Menevenſis* in rebus eccleſiaſticis poteſtatem. in ſumma concluſiſſe, non eſſe è re publica *Britannorum*, ut *Romanorum* faſtum vel *Saxonum* tyrannidem in communionem admitterent. Hic ego *Gregorium*, pium paſtorem, & de re *Chriſtiana* tam bene meritum, quam qui optime, nulla prorſus labe aſpergam. Debuerat tamen mediusfidius admonuiſſe *Saxones*, gentem perfidam, ut ſi ſincere *Chriſtianiſmum* vellent admittere, *Britanniæ* imperium (quod, contra ſacramentum militiæ, per tyrannidem occupaverant) juſtis dominis & poſſeſſoribus quam primum reſtituerent. Nam, quæ erat *Dionoti* eruditio, recte ſentiebat non eſſe penes *Romanum*, ut gentem advenam fidei prætextu in alieno confirmaret imperio. Nam ſi id admitterent, non deeſſet fucus ad explodendos quoſcunque è ſuis regnis principes.

Dicerem hic plura de *Dionoto*, ſi veterum autorum lectio plura ſuppeditaret. Cum autem amplius nihil ſuppeditet, quod vitam ejus illuſtret, de morte hoc accipies: nempe, non omnino diſſimile eſſe vero occubuiſſe illum, una cum bona parte monachorum ſuorum, non longe à *civitate Legionum*, alias *Caſtria*, tyrannide *Ethelfridi* regis *Northumbriæ*. quanquam temporum intervalla ſcrupulum noſtræ conjecturæ injicere poſſunt.

CAP.

CAP. XLV. *De Elbodo.*

ELBODUS apud *Britannicos* ſcriptores frequentiuſcule in memoria. at quæ de eo referuntur leviter & quaſi per tranſennam oſtenſa, potius quam aperta, mihi quidem eſſe videntur. *Saxones* etiam & *Scotti*, in primitiva florentes eccleſia, mentionem quoque *Elbodi* eruditi fecerunt, ſed raram, brevem, ac jejunam. deſtituor ergo juſto in hac parte præſidio. Ne tamen hic nihil feciſſe videar, hac uſus excuſatione, quæ novi, qualiacunque ea ſint, communia facere minime gravabor. *Elbodus*, literarum titulo bonarum inſignis, magnam merito apud *Cambros* inivit gratiam; & initam ſolide, qua erat prudentia, retinuit.

Ab errore *Ariano*, qui late graſſatus eſt, *Britannia* liberata, alter æque peſtifer *Pelagio* increvit incentore. & tertius neſcio quo autore de celebratione *Paſchali* enatus eſt: cui & ſe totum opportuniſſime, tum *Britannos* tum *Scottos* perſtringens, oppoſuit vel longo tempore. Nec ante cauſæ reliquit acrem defenſionem ſuæ, quam fuſos virtute verbi hoſtes evangelici dare manus coegiſſet. Eruditus quidam rerum *Cambricarum* ſcriptor ſolida cum gloria *Paſchalis* obſervantiæ dignitatem reſtitutam *Elbodo*, tanquam teſtis honorificus, attribuit. Hæc dum chartis illiniret victuris, affulſit novo labori, & victoriæ præmium vel ampliſſimum. nam à congregatione epiſcopus *Venetorum* unanimi fit ſuffragio; quam ille ſuſceptam ſemel provinciam tam pie tractavit, ut beneficium idem eccleſiæ miniſtris dediſſe potius, quam dignitatem accepiſſe viſus ſit. *Nennium* & *Samuelem*, viros eruditos habuit familiariſſimos. de quibus & nos ſuis dicemus locis.

CAP. XLVI. *De Chentegerno.*

CHENTEGERNUS in *Britannia* genitus, matre commigrante, in *Hibernia*, ut fertur, natus eſt. Hic adultæ ætatis flore ſtudiis eruditis, juxta ac piis, animum intendebat. Præceptores avido ſuam lubenter operam *Hiberno* impendebant; & *Servanus* in primis, vir perinde ſanctus ac doctus: quo præceptore, & altore, alumnus virtutis

virtutis ſumma conſcendit faſtigia : & deinde, ut cauſam unice promoveret evangelicam, *Venetos* & *Roſſos* illis vicinos, gentem patriam officii memor repetiit. Erant illi partim rudes, partim *Pelagiana* paulo ante contagione infecti; & deerant rectæ exempla vitæ, una cum ſacris admonitoribus. Invidit tam ſancta emolienti *Morchenius*, *Venetorum* regulus, tyrannus atque idem impius, conſilio *Catheni* hominis impuri. ille vero, intentiſſimus operi, *Scotiam* petiit, & *Gleſcuenſis* fundamenta jecit monaſterii; homo ad promovendam veram natus religionem.

Lubet hic verba ſcriptoris ejus vitæ in medium afferre: " *Pictorum* patriam, quæ modo *Gallovidia* dicitur, ab ido-" lolatria, & pravitate hæretica, doctrina ſua purgavit. *Al-*" *baniam* partim convertit, eccleſias conſtruxit, & mona-" ſteria multa fundavit. Miſit ex diſcipulis ad *Orcades*, " *Norvegiam*, & *Iſelandiam* luce fidei imbuendas." Hæc ille. Neque tamen ejus ſedulitas rara quicquam *Niniano* clariſſimo, qui in eo præceſſit vigilantiſſimus munere, detrahit. quin addit potius. Collata fuſius elucent lumina. *Catgallus*, *Roſſorum* regulus, pietate imbutus dedit petenti *Chentegerno* locum, condendo cœnobio aptum, hinc *Eilvio* hinc *Cluta* fluminibus amœne incluſum. Crevit opus ad juſtam non modo magnitudinem, verum etiam ad magnificentiam quoque. Præſes interea frequentiuſcule *Romam* petiit, & pontifex factus *Eilvianam* eccleſiam in ſedem conſtituit.

Erant tunc temporis in monaſterio *Chentegerni* trecenti, qui operam colendis dabant agris: & totidem cœnobii officinis inſerviebant. trecenti quoque officiis vacabant divinis, & doctarum reconditæ artium cognitioni. Felix illud ſæculum, quod tam aureos protulit monachos. Senſerat *Rodericus* princeps abſentiam *Chentegerni*, *Scotiam* frequentantis, aliquid detrahere gloriæ *Eilvienſis* eccleſiæ; & pontificem ad reditum hortabatur. Venit ille, &, rebus compoſitis omnibus, *Aſaphum* diſcipulum ſuum, virum cum humanioribus tum divinis literis inſtructiſſimum, ſucceſſorem in epiſcopatu ſibi conſtituit. Poſtremo, ſenio gravatus, *Scottos* & *Gleſcuenſem* repetiit ſedem; & fato ibidem conceſſit, ac ſepultus eſt. *Aſaphus* vero ſpartam, quam nactus eſt, ſtudioſiſſime excoluit. Poſteritas, memor patroni, nomen loco *Fanum Aſaphi*, moriturum nunquam, impoſuit.

CAP.

CAP. XLVII. *De Nennio.*

NENNIUS in noſtro locum quodammodo poſcit catalogo; & per me quidem libenter habebit. ſed ejus gloria, olim illuſtris, ita modo obſcurata eſt, ut quo potiſſimum pacto luci reſtituam, ſane dubitem. Ne tamen ingrati ſilentii aliquando arguar, excutiam omnes antiquitatis forulos: ſic enim futurum eſt, ut ſi non magnam feneſtram ad lucem, ſaltem rimam oculato lectori aperiam. Dicam igitur quid mihi nuper contigit, dum obequitarem per *Eboracenſem* provinciam. Inviſebam abbatem *Eurovallenſis* cœnobii in ipſis ripis *Euri* fluminis (à quo una cum tota late circumjacenti regione nomen ſumpſit) poſiti. Is omnem mihi humanitatem, perlecto principis diplomate, oſtendere; & in bibliothecam ſuam, libris bene refertam, recta deducere. Tum ille ad publica munia; ego vero, & avide quidem, ad vetera exemplaria. inter quæ unum ſe mihi obtulit, cum hac inſcriptione: "*Nennius* de Origine *Britanniæ.*" Titulus hic mihi prima fronte adblandiebatur; putabam etenim me theſaurum aliquem nactum. Sed cum operis aliquantuulm guſtaſſem, de ſpe illa aliquantulum decidi. nolui tamen librum prius deponere, quam perlegiſſem. Quis unquam liber tam inepte ſcriptus eſt, ut nullum prorſus ab ejus lectione fructum ſperare queas? Certe hunc ego ex illa lectione fructum cepi, ut deprehenderim ſciolum aliquem monachum id in *Nennii* gratiam, quod quidam etiam in *Gildæ* hiſtoria fecit, præſtitiſſe. nempe totum opus ſplendidis mendaciis, anilibus fabulis, & prodigioſa barbarie confudiſſe. Ita tandem evenit, ut pro vero *Nennio* emerſerit neſcio quis fictitius & ſubornatus nugator. Neque pauci quidem ex vetuſtiſſimis autoribus, per hujuſmodi nimium diligentes defloratores, funditus interierunt. unum tamen erat, vel in ipſo libelli exordio, quod ſolum ex multis diligenter notavi, hoc eſt, *Nennium* cujuſdam *Elbodi* diſcipulum fuiſſe.

Hinc multis diſquiſivi anxius locis, num alibi extaret *Nennius*. inventa tandem duo, multo cum labore, exemplaria; plane antiquiſſima; ex quibus deprehendi non incorruptam autoris hiſtoriam. Multa illic de *Britannorum*

origine

origine, & genealogiis, ac urbibus; tum de *Arturio*, & *Saxonum* tyrannide. Liquet eum *Britannum* fuiſſe ex multis vocabulis, quæ interſerit, *Britannicis*; ſtuduiſſe quoque illum in finibus *Scottorum Hibernienſium*: de quorum rebus geſtis pauca, ſed antiqua ſcribit. Inciderat *Henricus Venantodunenſis* quadringentis abhinc annis in *Nennii* hiſtoriam, ſed nomine ignotam; id quod eo maxime liquet loco, quo fortia *Arturii* bella recitat.

CAP. XLVIII. *De Samuele*, Britanno.

SAMUEL *Britannus Nennio* familiaris erat, ejuſque hiſtoriolam, non ſine judicio quodam acri, terque quaterque excuſſerat. Uſus eſt præterea *Elbodo* præceptore; cujus diſcipulus erat *Nennius*, ut paulo ſuperius docui. Utrinque multa didicit, ac memoriæ commendavit; ne tantis altoribus degener aliquando alumnus aut videretur, aut diceretur. Annotaverat multa in *Nennio*, quæ lucem deſiderabant; & in pluribus *Elbodi* judicium religioſe ſecutus eſt: quæ ego vetuſtiſſimo codici *Nennianæ* hiſtoriæ inſcripta reperi. Hunc quoque à *Britannis* ad *Scottos* perveniſſe, ſtudiorum gratia, ex his quæ ſcripſit, non male colligo. *Arturii* apud *Scottos* inter cætera gloriam, & facta aliquot illuſtria celebrat. Monachum fuiſſe eum facile crediderim. nam pæne apud monachos ſolos literæ tunc florebant.

CAP. XLIX. *De Elerio.*

ELERIUS olim fuit, atque adeo nunc eſt, in ſuo apud *Cambros* pretio. Crediderim ſtuduiſſe illum primum ad ripas *Eilvii* fluminis, ubi fanum divo ſacrum *Aſapho*: poſteaque ſtrepitus & frequentiæ vitandæ cauſa tanquam ad eremum abiiſſe. Illud apertiſſimum, erexiſſe illum monaſterium circa vallem *Clutinam*, in quo numerus erat & virorum & fœminarum inſignis. inter quos *Guenvreda* nobiliſſima virgo, alumna *Bennoi*, quæ gladium impotentis *Caradoci* abſciſſa pertulit cervice.

CAP.

CAP. L. *De Eata.*

EATA in hiſtoria *Bedæ* totus elucet. unde & nos pauca, ſed appoſita, de ejus feligemus vita. Principio occurrit de educatione & inſtitutione hominis teſtimonium *Bedæ* plane honeſtum, cap. 24. tertii libri *Anglicanæ Hiſtoriæ*: " *Eata* unus ex duodecim *Aidani* epiſcopi diſcipulis, " quos primo epiſcopatus ſui tempore de natione *Anglorum* " in Chriſto erudiendos accepit." Hæc *Beda*. Studuit poſtea propter ripas *Tueſis* fluvii inter *Mailroſſenſes*, quibus & tandem præfuit. orta vero de *Paſchali* obſervatione controverſia, *Colmannus Scottus*, abba *Lindisfarnanus*, ſuos repetiit: in cujus locum *Eata* ſubrogatus eſt. Scriptor vitæ *Wilfridi* Magni refert *Theodorum*, *Cantiorum* archiepiſcopum, conſecraſſe *Eatam* in *Lindisfarnanum* epiſcopum, & *Haguſtaldenſem*: quo integro honore tribus annis functus eſt. Deinde ſola cathedra *Lindisfarnenſi* contentus, eam retinuit dignitatem, donec, permutatione facta, ipſe *Haguſtaldunum* reciperet, *Cuthbertus* vero *Lindisfarnam*.

CAP. LI. *De Cedda.*

CEDDA, vir immortali vel digniſſimus memoria, natus eſt & puer educatus apud *Tranſabrinos*, à quibus & originem duxit. Illuſtria vero ejus facta accurate, ſed ſparſim, à diligentiſſimo *Bedæ* chartis, & præcipue hiſtoricis, commendata ſunt. Næ ego rem haud ingratam aut inutilem facerem, ſi, quæ ſparſa ſunt & curioſum expetunt inquiſitorem, in numerum colligerem, ac data cura, expedita & ſuo ordine obvia redderem. Agnoſco officium, quod & præſtabo. Operam bonis literis & religioni ſedulam admodum impendebat *Lindisfarnæ*, ubi *Nortabrinorum* ſedes erat pontificia. Patrono & præceptore *Aidano*, *Scotto* pontifice, uſus eſt: cujus & inſtitutis & exemplis inſtructiſſimus, eo tandem pervenit, ut à ſuis ornamentum virtutis non modo diceretur, ſed & crederetur quoque. Interea vir factus matura quadam cum ingenii tum experientiæ dexteritate, felicitate, ſucceſſu quoque, ita multorum ſibi conciliavit animos, ut & principibus gratior eſſet viris. *Oſwius*,

wius, *Tranſabrinorum* rex, *Wilfridum*, adprobatiſſimæ in literis notæ hominem, in epiſcopum elegit *Eboracenſem*. Antiſtes ille deſignatus conſecrationis munus ab *Agilberto Gallo* petiit, & accepit; tum præterea longiuſcule abſuit; unde & enata occaſio, ut rex *Alfridi* filii ſui conſilio *Ceddam* in ejus inſtitueret locum, ægerrime & pæne impotenter *Wilfrido* hoc ferente. quod fecerat princeps vel ratiſſimum eſſe voluit; & *Finnanus Scottus*, epiſcopus *Lindisfarnanus*, infulas ei ſacras tradere non recuſavit. Synodus forte celebrata eſt circa hæc tempora, viz. anno D. 664. & regni *Oſwii* 22. in *Phario* ſinu, monaſterio *Hildæ*, de obſervatione *Paſchali*. in qua *Wilfridus* multa copioſe, argute, cordate expreſſit, *Cedda* interpretis partes inter *Anglos* & *Scottos* agente.

Cœperat jam fides *Merciorum* genti, regnante *Peada*, leviter innoteſcere. hinc *Oſwii* conſilio nunquam ſatis laudato, cum *Scotti* aliquot provinciam prætentaſſent, *Ceddam* ad tam pium animavit opus. Injunctum ille munus tanto cum fructu adminiſtravit, ut cœlitus eo demiſſum facile quidem omnes crederent. Sic ille vigilantis epiſcopi parteis integre præſtabat, inſtitutus à *Theodoro Cantiano*, rogante *Wolpherio* rege. Extat libellus de vita *Vulfeati* & *Rufini* martyrum, filiorum *Wolpherii* regis *Merciorum*; in quo multa appoſite de *Cedda Canachinam*, *Sovaniæ* ſilvam, & *Lichinum* campum incolente dicuntur. Venerunt in *Merciam* una cum *Cedda Bettius* & *Adda*, fratres *Uttanii* abbatis *Capræ-capitis*. quid quod & *Wolpherius Ceddam* fundo fertili donaverit apud *Lindios*, cui nomen Berne, id eſt nemus. Crediderim hunc eſſe locum Berdenige, quem olim à *Danis* funditus deſtructum, fulminantibus *Angero* & *Ubbone*, tyrannis immaniſſimis, & longo poſt temporis intertervallo à *Gisleberto Gandavo*, *Lindiorum* comite, extinctis *Romariis* nobilibus, reſtauratum. Nec ſic ceſſavit egregia pontificis erga religionem pietas. *Oſwius* ſatagebat *Chriſtianarum* rerum: unde & *Ceddam* non paucis illuſtribus comitatum ſociis ad *Sebertum* orientalium *Anglorum* regem, tanquam apoſtolum tranſmiſit in opus evangelicum. Fundamenta interea loci, favore & beneficio principis *Ethelwaldi*, filii *Oſwaldi*, regis *Nortabrinorum*, *Leſtingani* monaſterii apud *Eboracenſem* gentem poſuit. Crevit

vit in juſtam monaſterium amplitudinem; & monachos, doctum chorum, aluit, donec clades omnia *Danica* confunderet. Erat enim *Ceddana* propago ad bonas artes & exornandas & promovendas plane nata. Nam præter hunc *Ceddam* & alter erat ejuſdem nominis, quem ego ad differentiam, *Ceddam* juniorem appello, vir bonus, idemque in rebus divinis clarus, ſi quis alius, facile orator; & meritis dignitatem recte exigentibus abba *Leſtinganus*, ac poſtremo epiſcopus. *Cimbillus* quoque & *Chelmius*, *Ceddarum* fratres, ejuſdem loci & inſtituti homines, evangeliique aſſertores fortiſſimi fuerunt. *Cedda* ſenior peſtem fugiens ictericiam, relictis *Anglis* orientalibus, ad *Leſtinganos* rediit, ubi Charybdim devitans in Scyllam incidit, peſte ſtatim tactus & ſublatus. Audita apud orientaleis *Anglos* morte *Ceddæ*, triginta monachi ex ejus cœnobio commigraverunt *Leſtingam*, teſte libello de vita *Ceddæ* impreſſo, qui & omnes excepto uno ibidem peſtifera clade extincti ſunt. at libellus nomen non indicat monaſterii. credibile eſt illud vel in *Cnobheri* burgo, vel in *Dunovico* fuiſſe. Sed incerta pro certis non refero. hæc partim ex *Beda*, partim ex aliis deſumpſi autoribus.

CAP. LII. *De Tunberto*, Monacho.

TUNBERTUS, à *Mariano Cathed* dictus, monachus, ut ego conjecturam facio, *Lindisfarnanus*, eo eruditionis famæ pervenit, ut, exulante *Wilfrido*, ſecundus antiſtes *Haguſtalduno* deſignaretur. quo honore tribus annis functus, ac poſtea inter literas privatus conſenuit, relicta dignitate *Cutheberto*, cui & *Eata* ſtatim ſucceſſit. Argumentum ejus luculentæ doctrinæ vel hinc magnum colligere licet, quod præcipuus inter *Bedæ Girovicenſis* præceptores annumeretur.

CAP. LIII. *De Joanne Fibrolegano*.

JOANNES, quem recentioris memoriæ *Saxones*, à *Fibrilega*, loco celebri, *Fibroleganum* appellabant, in Harpeham, *Deirorum* pago, natus ex nobili familia fuit. *Beda* ſcriptorum ejus ſæculi, tum doctiſſimus tum fideliſſimus,

mus, multa de hoc *Joanne*, viro plane erudito & pio, tum præterea ſuo in bonis literis præceptore, ſcribit, cap. *viz.* 2, 3, & 4, quinti libri *Hiſtoriæ Anglicanæ*. & eſt præterea libellus antiquiſſimus *Fibrolegæ*, inter theſauros repoſitus, qui loci ejuſdem antiquitatem ſimul ac *Joannis* vitam fuſius prædicat. His ego fretus præſidiis, breviter quæ ad *Joannem* inſigniter pertinent, explicabo. omnia autem repetere & mihi ſcribendi & vobis audiendi forſitan ingeneraret tædium. Adoleſcens *Theodorum* & *Adrianum*, bonarum literarum lumina, *Duroverni* prælegenteis audiebat, ut ex his partim verbis, quæ in libro *Folchardi Durovernenſis* de ejus vita referuntur, apparet: "Subduxit primo manum ferulæ "*Theodoro* archiepiſcopo *Cantiæ*, cujus doctrinis accurate "inſtitutus, à ſummo doctore ſummam conſcendebat api-"cem philoſophiæ." hæc ille. Reverſus poſtea ad ſuos, literis incubuit totus in ſinu *Pharenſi*, *Hildæ* virginis ſpectatiſſimæ ad *Iſcæ* fluminis oſtia monaſterio. Deinde & in *Aquilino* monte, vulgo Ernesḧaulc, propter ripas *Tynni* fluminis, eremiticam, ſtrepitum rerum fugiens, ducebat vitam. Præfuiſſe autem illum *Fibrolegano* monaſterio, quod & ipſe inſtituit ſubſidio nobilitatis vicinæ, *Puccæ* viz. & *Accæ* comitum, notius eſt quam ut enarratione indigeat: at non perinde notum *Bedam* olim fuiſſe ejus diſcipulum. Communis ut affirmat ſcriptorum conſenſus, *Joannem Fibrolegæ* monaſterium, ubi prius eccleſia *Joanni* evangeliſtæ ſacra erat, erexiſſe: ita comprobant plerique *Bertinum*, alias *Brightewinum*, ejus diſcipulum, primum fuiſſe abbatem *Fibroleganum*. non contendam in re levicula: dicturus interim, eum inſignitum poſt *Eatam Haguſtaldenſis* epiſcopatus dignitate; tandemque *Eboracenſi* etiam. *Sigga* diaconus, vir integerrimæ vitæ, *Joanni* ſerviebat. Idem fecit *Herebaldus* poſtea *Tynnenſis* cœnobii abba, & *Audoenus*, alias *Owinus*, qui ſplendidus *Etheldredæ* reginæ miniſter fuerit. ſucceſſere in *Fibrolega*, quæ & ante *Deirorum* ſilva dicta eſt, *Bertino* abbati *Vinbaldus* & *Volfeatus*. Anno vero ab obitu *Joannis* 146, depopulatores *Dani Fibrolegam* ferro & igne devaſtaverunt. *Ethelſtanus* tandem *Scottorum* domitor antiquum loci non modo reparavit, ſed & auxit quoque decus.

CAP.

CAP. LIV. *De Cappa.*

CAPPA, rarum apud ſcriptores in primitiva eccleſia *Saxonum* nomen; non tamen ita abolevit, ut ejus prorſus dignitas omnis interierit. Interim ſic comparatum eſt, ut res *Cantianæ* & *Tranſabrinæ* eccleſiæ majorem tum cognitionem tum lucem, quam aut *Viſiſaxonicæ* aut *Mercianæ*, ſcriptorum diligentia, acceperit. quare ut *Cappæ* famam & gloriam depulſis tenebris ſuo nitori utcunque reſtituam, lubet per *Birinum*, *Viſiſaxonum* apoſtolum, ab *Honorio* epiſcopo *Romano* in *Britanniam* tranſmiſſum, feneſtram patefacere. ille quidem *Cunegilſum* & *Oſuualdum* ejus hoſpitem, reges, illum *Geviſſorum*, hunc *Berniciorum* ſacro perfundebat fonte, ac Chriſtiana rite informabat religione; donatus interea *Hydropoli* ſede epiſcopali. Deinde comparatis optimæ notæ presbyteris, plebem eis fide imbuendam, juxta ac baptizandam ſolicite commiſit; inter quos & *Cappa*, vir cum eruditus tum pius, primas tenebat partes.

Bene ſit *Thomæ Rodeburno*, monacho *Ventano* apud *Simenos*, cultori antiquitatis plane maximo, cujus in eruenda veteris eccleſiæ *Viſiſaxonicæ* cognitione incredibilis diligentia, *Cappam* poſteritati de nomine non obſcurum reliquit, ut neque *Paddam*, *Burgelinum*, aut *Cyddium*, incomparabiles presbyteros, & comites *Cappæ* individuos. Annis paulo recentioribus venit *Dicolus*, homo *Scottus*, ſocioſque ſui ordinis quinque aut ſex ſecum deducens, miris religionem Chriſtianam modis promovit inter *Viſiſaxones*, ſimul & *Sudoſaxones*; atque monaſterium in Boſenham, propter litus æſtuarioli, paucis paſſuum millibus à *Ceicaſtro* diſſiti, poſuit. Venit nec longo poſt tempore *Wilfridus* magnus à *Tranſabrinis* epiſcopus, ſed exul, comitatus *Beorwino* ad eaſdem gentes, & verbi divini felicia ibidem ſparſit ſemina. unde & ad *Vectanos* etiam inſulanos illos pervenit, plebem ſacris addocens concionibus: ſedeſque deinde epiſcopalis in ejus gratiam deſignata eſt, quo loco æſtus *Ceoleſegam*, id eſt marinorum vitulorum inſulam circumfluit. Hactenus de prima *Viſiſaxonicæ* eccleſiæ inſtitutione in perpetuam divini *Cappæ* memoriam, ac ejus ſalutiferæ eruditionis laudem emeritiſſimam.

CAP.

CAP. LV. *De Theodato.*

THEODATUS, *Saxonice Frithona* dictus, magnifice per diſciplinas à doctis acceptas in juſtam uſque gloriæ accrevit magnitudinem. originem vero ſui generis à nobili *Viſiſaxonum* gente traxit. Sacris operam dedit literis *Duroverni Cantiorum*; quo tempore *Honorius*, olim *Gregorii* pontificis *Romani* diſcipulus, metropoli præfuit: cui & ipſe notus, juxta ac charus fuit; uſque adeo, ut in ejus mortui locum ſuccedere digniſſimus judicatus ſit. Multa referunt de hoc epiſcopo literato *Beda*, *Gulielmus* à *Meildulphi* curia, & *Gervaſius Durovernenſis* monachus, qui vitas archiepiſcoporum *Cantianorum* libro accurate ſcripto perſtrinxit.

Hoc quoque ad laudis cumulum ei acceſſit, quod unus omnium *Saxonum* dignus ſit viſus, qui primus *Cantianam* regeret diœceſim. Quam hic mihi diſplicent rerum eventus infelices illi, qui nobis tot erudita miniſtrorum illuſtrium primitivæ *Saxonum* eccleſiæ monumenta funditus eraſerunt. nomina pæne tantum ſervata ab oblivione. De libris ſane ab eis editis, quaſi ſomnium & umbra, eaque inconſtans.

CAP. LVI. *De Tatfrido*, monacho.

TATFRIDUS monachus ſinus *Pharii* muſei celebratiſſimi, in quo, *Beda* teſte optimo, vel juſtus eruditorum enituit numerus, publico plane *Saxonicæ* commodo eccleſiæ. *Boſillus* hujus loci alumnus (poſtea *Wicciorum* epiſcopus, ut quidam hoc verſiculo cecinit, primus:

Antiſtes primus fuit *Hildæ Boſillus* alumnus)

ſenio laborabat, & ſucceſſorem ſolicite quærebat. Hanc curam ſic *Beda* 20. cap. libri quarti *Anglicanæ Hiſtoriæ* explicat: "Languente *Boſillo*, vir ſtrenuiſſimus, ac doctiſſi-" mus, atque excellentis ingenii *Tatfridus*, ejuſdem mona-" ſterio electus eſt antiſtes: ſed priuſquam ordinari poſſet, " morte immatura præreptus eſt.

CAP. LVII. *De Sigeberto*, Rege.

SIGEBERTUS, *Reodwaldi* orientalium *Anglorum* regis filius, jure quodam ſuo locum in illuſtrium catalogo virorum poſcit: non quod aliquid poſteritati editis à ſe libris tradiderit, ſed quod bonas literas, literatus & ipſe, in *Britannia* ſepultas, tanquam ab orco, in lucem revocaverit. Quare operæ pretium videtur talis ac tanti principis vitam paulo altius repetere. *Sigebertus* itaque adoleſcens ad publicas ſcholas, incertum à patre an à *Corpovaldo* fratre ſuo, in *Galliam* miſſus, ita *Chriſtianæ* religionis myſteria una cum doctis artibus imbibebat, ut cuncti de ejus indole ſpem multo maximam conciperent. Dumque ſic in *Gallia* virtuti ſedulo operam daret, *Corpovaldus* ejus frater germanus, qui mortuo patri in imperium *Oſtroanglorum* ſucceſſit, à *Ricberto* tyranno, cum jam fidei ſacramentis initiatus fuiſſet, occiſus eſt. Quæ calamitas in cauſa erat, ut *Oſtroangli*, qui inceperant de religione *Chriſti* bene ſentire, per tres poſtea annos in cultu idolorum perſtiterint. Adfuit tamen deus aliquis, qui, tandem caſum gentis miſeratus acerbum, aut revocavit, aut à ſuis revocari juſſit *Sigebertum*, virum & Chriſtianum & ad imperium natum. Rediens igitur avitum regnum accepit, non ſine ſummo populi cum gaudio, tum applauſu. utque erat ipſe optime inſtitutus in rebus omnibus, quæ vel ad religionem vel ad literas pertinent; ſic præter cætera cupiebat gentem etiam ſui quam maxime ſimilem facere. Fidem tamen eruditioni præferens, ab ea, tanquam à re adprime neceſſaria, feliciter auſpicatus eſt.

Venerat circiter hæc tempora in *Cantium* ad *Honorium* archiepiſcopum *Burgundus* quidam, nomine *Felix*, vir cum doctiſſimus tum ſanctiſſimus; & qui non alio in *Britanniam* transfretaverat nomine, quam ut pomœria *Chriſtianæ* urbis latiſſime promoveret. *Honorius* autem, laudato hominis propoſito, utpote undecunque ſancto, tranſmiſit illum ad *Sigebertum*, talia jamdudum meditantem; à quo tanta cum humanitate acceptus erat, quantam hoſpes nemo facile expectare poterat. Agnovit *Burgundus* optimi principis erga ſe benevolentiam; & aliquo modo reſpondere cupiens, animum

mum in hunc ſcopum intendebat, nempe ut *Oſtroanglos* bonæ vitæ exemplis, & ſana fidei doctrina *Chriſto* adquireret. Non defuit tam pio animo ſuus ſucceſſus. nam *Oſtroangli*, fidei præcepta edocti, ſe totos Deo O. M. conſecraverunt. principſque, impendio delectatus apoſtoli & epiſcopi ſui ſanctitate, ſedem ei de more ſtatuit in litorali ſed antiqua *Sudovolcarum* civitate. quam *Oſtroangli* veteres quidem illi, ut ex numiſmatum inſcriptionibus apparet, Donmoc appellabant. Sed poſtea, invaleſcente epiſcopi autoritate, Felixſtow à vulgo, & à doctis *Felicia* dicta eſt: noſtra tamen ætas reliquias urbis olim magnæ, at nunc longa maris violentia multum diminutæ, Dunewic vocat, & nos, ut latinius perſonet, *Dunovicum*.

Hactenus de fundamentis piæ religionis bene jactis. nunc vero locus poſtulat, ut oſtendam quo pacto literas in *Britannia* mortuas reſuſcitaverit. Viderat *Sigebertus* in *Gallia* literarum in publicis ſcholis exercitia, quæ ingenuorum adoleſcentum animos, ad res clariſſimas anhelantes, pulcherrime exacuebant. ideoque cum ſuo egit *Felice*, ut & *Oſtroangli* ſimili fruerentur felicitate. Quid multis moror? Laudavit mentem docti regis erga bonas artes tam liberalem. deinde communi conſilio locum ſtudiis aptiſſimum, *Grantam* nomine, decernunt. Fuit *Granta* antiquitus, florente *Britannia*, urbs celeberrima, nomenque à *Granta* fluvio præterlabente ſumpſit. ſed, ingruente *Saxonum* violentia, adeo tota concidit, ut *Beda* Grantaceſtre civitatulam deſolatam vocet: nec aliud hodie eſt, quam pagus humilis, ſolo nomine retento, ubi olim nobilis civitas. Non tamen omnis ejus gloria ita obſcurata eſt, quin ex ruinis depopulatæ urbis nova, & quidem pulcherrima emerſerit, quam *Angli* in imperio utcunque confirmati poſuerunt etiam in ipſis *Grantæ* ripis, uno à veteris ſtructuræ loco milliario, atque à fluvio & ponte, quem ſua lingua Bridge vocabant, Grantbridge appellaverunt. quanquam nunc à vulgo ſed corrupte Cambridge vocatur.

Vides, candide lector, quo me *Grantæ* antiquitas rapuit. ad ſcholas igitur, unde abii, redeo. Deſignato autem loco ſtudioſæ juventuti commodiſſimo, alia reſtabat cura, nempe ut ædes, pædagogos, ſtipendia compararet. Quæ omnia nunquam ſatis laudatus princeps tam accurate fecit, ut nullis

 impenſis

impenſis aut laboribus pepercerit. Atque hæc quidem origo, ut ego à doctiſſimis juxta ac fideliſſimis autoribus didici, *Grantanæ Academiæ*, quæ ex parvis ſed felicibus initiis in tantam excrevit cum magnitudinem tum gloriam, quantum noſtrum hoc ſæculum, ſi quis literas ſpectat, undicunque aureum, admiratur, ſuſpicit, veneratur. Ex hac etenim academia, regnante illuſtriſſimo rege *Henrico* octavo, tot inſignes viri non modo in tribus linguis, verum etiam in omni diſciplinarum genere ad unguem eruditi prodierunt, quot totam late *Britanniam* priſtinæ eloquentiæ, quam olim à *Romanis* accepit, reſtituerunt. Nihil mehercle fingo, & teſtis optimus eſſe poſſum, ut qui *Grantæ*, in Collegio *Chriſti* nomini ſacro, bonis artibus operam dederim, quo tempore hæc felicitas claruit.

Sed quid hoc rei eſt, quod alio properantem me *Granta* revocet? Certe aliquando libellum vidi (non illum intelligo *Grantæ* nuper à quodam *Germano* rhythmis *Anglicis* impreſſum) Latine ſcriptum, ſed incerto autore, qui tam multa & magnifica de antiquitate *Grantani* gymnaſii prædicat, ut à nullo fere fidem mereatur. Attamen vix adducor, ut credam antiquæ *Grantæ* olim fuiſſe celebres ſcholas, in quibus, *Britannis* unice cum *Romanis* conſpirantibus, viri eruditionis ſelectæ doctas artes una cum linguis profitebantur. Quanquam ab hac ſententia non admodum abhorret *Joannes Roſſus*, *Verovicanus*, in libro de *Academiis Britannicis*; quamvis alias libellum, de quo modo locutus ſum, telis omnibus impugnet. Hinc forſitan *Sigebertus*, audita rei antiquitate, novæ *Grantæ* novas ſcholas; quemadmodum poſt aliquot ſæcula *Alfredus* rex ad *vadum Iſidis*, id eſt, *Oxonii*, poſuit. Quid quod *Eadveardus* ſenior, *Alfridi* patris ſui nobile ſecutus exemplum, fertur *Grantanam* academiam regia reparaſſe munificentia?

Nunc iterum à literis ad rem Chriſtianam. *Furſæus* quidam *Scottus*, vir magnæ eruditionis ſimul & ſanctitatis, ad *Oſtroanglos*, jam fidei initiatos, venit: quem *Sigebertus*, quia ſincere & indefeſſa diligentia plebi evangelium prædicabat, non modo tenere dilexit, verum etiam *Cnobberoburgo* caſtello maritimo donavit; in quo ſtatim *Furſæus*, annuente rege, monaſterii fundamenta jecit, quod poſtea à principibus *Oſtroanglorum* auctum in immenſum fuit. De-

nique, cum optimus princeps hæc & hujuſmodi multa alia nunquam moritura rite feciſſet, *Ecgrico* cognato ſuo regnum commendavit, vitamque monaſticam totis votis ſecutus eſt. Poſtea tamen neſcio quis malus dæmon tam ſanctam illi invidebat quietem. nam *Penda*, tyrannus *Merciorum*, *Oſtroanglis* bellum indixit; cujus illi cum potentiam tum immanitatem, utpote inferiores, veriti *Sigebertum* è cœnobio forſan *Cnobheroburgenſi* (quod olim ſitum propter litus *Sudovolcanum* non procul à *Blitheburgo Furſæum* abbatem habuit) in prælium vocant, ut illo præſente præſenti animo pugnarent. Quid faceret? unus multis præſentiam ſuam pernegare non potuit: arma tamen ferre prorſus recuſavit, pro gladio virgam tantum manu gerens. cumque ad manus ventum fuiſſet, inermis *Sigebertus* una cum *Ecgrico* & bona parte exercitus *Oſtroanglici* cecidit. Hæc finis erat principis longa vita, niſi ſuperi aliter ſtatuiſſent, plane digniſſimi.

CAP. LVIII. *De Trumhero.*

TRUMHERUS ex nobili regum *Nortabrinorum* genere originem duxit, qui cum maximæ ſpei juvenis eſſet, relicto aulæ ſtrepitu & pompa, literas & ſanctiorem vitam ſolicite quæſivit, ac invenit. unde & monachatus ei perplacuit. Hujus viri longe clariſſimi ſcriptores veteres multi honeſtam fecere mentionem; inter quos & *Beda Girovicenſis.* At ille, quiſquis is fuit, qui vitam *Oſuuini* regis *Nortabrinorum* & martyris ſcripſit, unus inſtar multorum ejus vitam breviter, at interim ſignificanter, exprimit. cujus & hæc verba ſunt: "In *Gedlingo*, modo Gillinger vocato, non procul ab "urbe *Richemondiæ* ſito regina *Eanfleda Oſwii* regis uxor, "& regis *Oſuuini* propinqua, in expiationem necis ejus, im"petrata à rege *Oſwio* licentia, monaſterium conſtruxit: "in quo orationes aſſiduæ pro regis occiſi & ejus qui occi"dere juſſit animæ ſalute quotidie Domino deberent of"ferri; & virum devotum, nomine *Trumherum*, natione "*Anglum*, à *Scottis* ordinatum & edoctum, regis occiſi pro"pinquum, conſtituit abbatem: qui poſtea ſub rege *Mercio*"*rum Wolpherio*, in provincia *Merciorum* & mediterraneo"rum *Anglorum* epiſcopus effectus, gentium multitudinem "ad fidem convertit." Hæc ille. Præceſſerant in ſede *Lichifeldenſi Diuma* & *Ceolachus* homines *Scotti*; at *Anglus* ille

ille tertius, cujus monumenta literaria, ut fertur & credibile eſt, *Danica* tempeſtas, vehementiſſima quidem illa, abſtulit.

CAP. LIX. *De Cedmone.*

CEDMON ad provectam uſque ætatem ſe honeſtum juxta ac utilem ſervum exhibuit monachis, ac ſacris *Pharenſis* cœnobii virginibus; unde merito illis cariſſimus erat. Contigit autem huic frequentiuſcule intereſſe conviviis, in quibus cum videret citharam de more circumferri, & ſuas canendi vices inſtare, ipſe amuſus & inglorius dejecto vultu loco ſemper ceſſit. Quod cum aliquando feciſſet mœſtus, noctu jumentorum ſtabula (nam cura illa tum ei in ſortem ceciderat) petiit; & videns ſalva eſſe omnia, membra ad quietem compoſuit: quieſcenti autem ſupervenit, qui hæc diceret: "*Cedmon* canta." ille quaſi per ſomnium reſpondet, "non poſſum; atque hac de cauſa modo "è convivio me ſubduxi." At rurſus ut cantaret juſſus, rogat quid cantet. tum juſſit neſcio quis bonus genius, ut principia rerum caneret; id quod tam docte etiam in ſomnis fecit, ut, cum domum reverſus fuiſſet, & de eadem re vigilans caneret, monachi *Pharenſes* alioqui doctiſſimi facile quidem omnes admirari, imitari vero nullo modo potuerunt: eoque hæc virtus proceſſit, ut *Angloſaxonum* omnium in patria lingua (cum tamen ne horulam unquam unam literis dediſſet) judicatus ſit plane eloquentiſſimus. Poſtea, divino cantandi munere impendio lætatus, fit monachus inter *Pharenſes* maximæ continentiæ: cujus & laudes *Beda* his celebrat verbis, 22. cap. quarti libri *Hiſtoriæ Anglicanæ*: "in hujus cœnobio abbatiſſæ fuit frater quidam divina gra- "tia ſpecialiter inſignis, qui carmina religioni & pietati "apta facere ſolebat; ita ut quicquid ex divinis literis per "interpretes diſceret, hoc ipſe poſt puſillum verbis poeti- "cis, maxima ſuavitate compoſitis, in ſua, id eſt, *Anglo-* "*rum* lingua proferret: cujus carminibus multorum ſæpe "animi ad contemptum ſæculi & appetitum ſunt vitæ cœ- "leſtis accenſi. Et quidem & alii poſt illum in gente *An-* "*glorum* poemata religioſa facere tentabant; ſed nullus "eum æquiparare potuit. namque ipſe non ab hominibus,

"neque

" neque per hominem inſtitutus canendi artem didicit, ſed " divinitus adjutus gratis canendi donum accepit." Hæc *Beda*.

Lilius Gregorius Gyraldus tertio de hiſtoria poetarum dialogo hæc infert, quæ & huic loco apte admodum conveniunt: "illud tamen mihi mirandum magis videtur, quod " eſt à *Syneſio* proditum, per ſomnum poſſe etiam aliquem " poetam fieri, idque per ſua tempora contigiſſe affirmat. " Idem ait & *Plutarchus* de *Socrate*." & ibidem: "ut mittamus & quæ de *Meleſagora Eleuſinio*, qui *Athenis* nullas " artes edoctus, ut à *Maximo Tyrio* ſcribitur, à nymphis " inſpiratus, & vates & ſapiens evaſit." Hactenus *Lilius*. Multa non ſine admirabili facundia *Saxonicis* rhythmis ſcripſit. de quibus ego pauca ex multis, quæ *Beda* cap. eodem hiſtoriæ ſuæ recitat, adponam:

De Creatione mundi.
De Origine humani generis.
De tota hiſtoria Geneſeos.
De Incarnatione Domini.
De Paſſione.
De Reſurrectione.
De Aſcenſione.
De Adventu Spiritus ſancti.
De Doctrina Apoſtolorum.

Vixit circa tempora *Ecfridi*.

CAP. LX. *De Vigegardo.*

VIGEGARDUS *Anglus* ſuo ſæculo commendatiſſimus a literis laudem merito tulit magnam. Vixit *Duroverni Cantiorum*, quæ urbs tunc academiæ præ ſe ferebat ſpeciem; tandemque *Ecberto*, *Cantiorum* regi, recte cognitus eam facile inivit gratiam, ut mortuo *Theodato*, *Cantiano* archiepiſcopo, ipſe in metropolitana ſuccederet dignitate. Agebat igitur perſuadente *Oſuuio*, *Tranſabrinorum* rege, qui tunc apud *Cantios* hoſpes erat, ut comparatis in uſum neceſſariis *Romam* peteret, infulaſque de more acciperet.

De hac profectione libellus, qui de vita *Theodori* archiepiſcopi inſcribitur, hæc refert: " *Wighardus* presbyter, vir " doctiſſimus, de gente *Anglorum*, ab *Ecberto* rege *Can-*

“ *tiorum* & *Oſuuio* rege *Nortabrinorum Romam* miſſus, ut “ in archiepiſcopum conſecraretur, peſte cum ſuis *Romæ* “ ſublatus eſt.” *Beda* in libro de *Abbatibus* ſui monaſterii hæc eadem refert; unde & conjectura juſta, ea, quæ prius attulimus, inde fuiſſe tranſlata.

CAP. LXI. *De Ealfrido, Tranſabrinorum* rege.

EALFRIDUS, potentiſſimi *Oſuuii Northumbrorum* regis ex concubina (ut autor eſt *Beda* 24. capitulo libri de *vita D. Cutheberti*) filius, quam primum per annos maturos licuit, ad *Scottos*, qui tum religione juxta ac literis præpollebant, erudiendus miſſus eſt. decreverat enim pater ejus, ut aliquando epiſcopus eſſet, modo in virum eruditum evaderet: ſed mors cita *Oſuuii* propoſitum interrupit. Et *Ecfridus* germanus, filius patri in regno ſuccedens, magis bello ac dilatandis imperii ſui finibus, quam literis aut fratri promovendo ſtudebat. Quare *Ealfridus*, mediocri contentus fortuna, totus virtuti & doctrinæ incumbebat. Sed quam difficile eſt fatorum avertere legem. namque *Ecberti* inſtabat cædes; & *Ealfridus*, aliud agens, à ſuperis regno deſtinatus fuit.

Circiter hæc tempora gravis orta eſt diſſentio inter *Ecfridum* & *Pictos*. *Picti* tamen, potentia & virtute inferiores, bellum modis omnibus detrectabant. *Ecfridus* autem per omnes limites, diſſuadente *Cutheberto* & *Ecberto* viris plane optimis, fulminabat. nec aliud ſpirabat quam martium illud, “*bella, horrida bella.*” *Picti* igitur, de pace deſperantes, ad arma confugiunt, ſe ſuaque omnia fortunæ committentes. Addidit hic novus *Pictorum* animus calcar *Northumbrano*, ſatis alioqui ſua ſponte currenti. Procurrit itaque vi maxima in *Pictos*, quem illi, inſidioſa fuga in loca devia & arcta una cum bona parte exercitus deductum, miſere occidunt.

Atque hæc quidem finis fuit *Ecfridi*; cum quo gloria rerum *Nortabrinarum* uſque adeo diminuta eſt, ut multis poſtea annis vix priſtinum ſtatum recuperaverit. Perculit inſolita clades reliquias *Ecfridianorum* militum, qui ſtatim, neceſſitati conſulentes, *Ealfridum* à literis ad arma evocabant. Illi focos lareſque commendare: illi regnum & rem publicam

publicam committere; quod poſtea tam bene rexit non parvo tempore, quam brevi, id eſt momento unius temerariæ pugnæ, male perdidit *Ecfridus*.

Sed dixerit nunc aliquis præter noſtrum inſtitutum eſſe, ut vitas regum, *majori dignas tuba*, ſcribamus. Certe non eſt. atque adeo utinam mihi liceret vel juſtum volumen hujuſmodi doctorum principum nominibus implere. Objiciet alius, nihil librorum titulo *Ealfridi* extare; ideoque in albo ſcriptorum non eſſe ponendum. Profecto conſtat extare nihil ab illo ſcriptum. num tamen olim aliquid librorum ediderit, non perinde certum eſt. Utcunque autem ſit, *Beda*, 24. cap. quarti libri hiſtoriæ eccleſiaſticæ, *Alfridum* in ſacris ſcripturis doctiſſimum fuiſſe adfirmat. & rurſus, 12. cap. quinti libri, eundem appellat virum undecunque doctiſſimum, quemadmodum *Terentianus*, in ſuo quodam ſenario, *M. Varronem*. Inſuper ex *Bedæ* hiſtoria liquet *Ealfridum* literatos in ſummo habuiſſe pretio; & *Adamnanum Scottum*, abbatem *Hiuenſis* monaſterii, qui ei librum de locis ſanctis *Solymorum* dedicavit, liberalitate plane regia remuneratum fuiſſe. Quid quod & *Aldelmus*, *Clarofontanus* epiſcopus, librum eidem dedicaverit. Lubet hic, ad circulum gloriæ *Ealfridi*, *Gul. Meildunenſis* de eo teſtimonium, plane honorificum, in medium producere. is enim libro de *Regibus Angl.* primo hæc refert: "Is quia nothus, "factione optimatum, quamvis ſenior, regno indignus æſti- "matus in *Hiberniam* (*Scotiam* intelligit) ſeu vi, ſeu in- "dignatione ſeceſſerat. ibi & ab odio germani tutus, & "magno otio literis imbutus, omni philoſophia compoſue- "rat animum. Quocirca imperii habenis habiliorem æſti- "mantes, qui quondam expulerant ultro expetiverunt." Et ibidem: "nec unquam, præter in perſecutione Magni *Wil*- "*fridi*, quod livor edax digne carperet, commiſit."

Denique completis in regno quatuor fere luſtris, diem obiit *Drifeldæ* in provincia *Eboracenſi*, ut autor eſt *Henricus Huntendunenſis* quarto *Hiſtoriæ* ſuæ libro, anno à Chriſto nato 705. unde conjectura eſt, *Ealfridum* ibidem ſepultum. nam *Drifeldenſes* etiam nunc monſtrant ſepulchrum cujuſdam *Tranſabrini* regis.

CAP.

CAP. LXII. *De Berthowaldo.*

BERTHOWALDUS monachus, ipſis adoleſcentiæ annis, *Gleſſoburgi* vitam duxit ſolitariam; eamque inter ſuos, virtutis & ſcientiæ penitioris titulo, cum laudem, tum exiſtimationem ſibi comparavit, ut tandem communi ſuffragio, mortuo *Bregoredo* viro longe ſanctiſſimo, cujus nomen alteri pyramidum *Avaloniæ* in ſacro cœmeterio inſcriptum eſt, abba quartus ab *Worgreſio Gleſſoburgenſis* deſignatus ſit. id quod manifeſtiſſimum ex libro *Gulielmi* à *Meildulphi-curia* de antiquitate *Gleſſoburgenſi*: in quo etiam *Beorwaldi* nomen adjunctum *Bregoredo*, in pyramide, affirmat. Unde veram nominis ejus tum orthographiam, tum etymon deprehendere licet. Beortwalde Saxonicum, Latine *Urſina ſilva.* Dubitat *Maildunenſis* quo factum conſilio, ut, relicto *Gleſſoburgo*, monaſterio non modo antiquiſſimo, verum etiam famoſiſſimo, *Cantiam* migraret. Ego vero hic conjecturam interponere meam non gravabor. Monachi id temporis eximiæ literarum cognitioni rectius inſudabant, quam fortunarum ſplendori. Erat eo ſæculo *Theodorus, Cilix, Durovernenſis* archiepiſcopus, vir in omni bonarum artium genere ad miraculum uſque eruditus. Nec longe inferioris notæ fuit *Adrianus Afer*, abba ſani *Auguſtiniani, Duroverni Cantiorum.* Ad hos, tanquam ad bonarum literarum fontes ipſos, *Saxonum* turba ingenuorum confluebat ingenti juxta ac ardenti ſtudio diſcendi. Crediderim hanc fuiſſe cauſam commigrationis *Beorwaldi.* Utcunque fuit, habuit ille quidem ſucceſſus abunde lætos: nam abba *Raculphi* caſtri, non procul à *Thanato* inſula, conſtitutus eſt. quod acceptum monaſterium mirifice auxit.

Jam, ſenii totus confectus morbo, *Theodorus* diem obiit; & *Beorwaldus* ſolus dignitati archiepiſcopi aptiſſimus viſus eſt. De hac ſucceſſione ſic ſcribit *Beda* octavo libri quinti *Anglosaxonicæ* hiſtoriæ capitulo: "Succeſſit *Theodoro* in "archiepiſcopatum *Berchtwalde*, qui erat abbas in mona-"ſterio, quod, juxta oſtium aquilonale fluminis Genlade "poſitum, Racult nominatur, vir ſcientia ſcripturarum im-"butus." Hæc *Beda.* Quem quoniam ab eruditione collaudat, ego ſignificandum puto ſcripſiſſe eum egregium plane

plane libellum, de *Origine* & *Inſtitutione Eoveſhamenſis monaſterii*, in gratiam *Egvini*, epiſcopi *Wicciorum*. Quantum vero ſedi profuerit *Durovernenſi*, *Gervaſii* de *Archiepiſcopis Cant.* liber oſtendit.

CAP. LXIII. *De Tobia.*

TOBIAS monachus, *Doroverni Cantiorum* educatus, præceptoribus undecunque doctiſſimis, nempe *Theodoro Græco* & *Adriano Afro*, uſus eſt: quorum virtutes tam feliciter æmulatus eſt, ut nullum prorſus diligentiæ locum reliquerit. Unde tantus poſtea evaſit, ſive eruditas artes, ſive linguarum elegantiam ſpectes, quantum illa ſæcula & merito quidem obſervabant, ſuſpiciebant, venerabantur. Fieri hic poteſt, ut aliquis me putet eloquentiorem quam veriorem laudatorem. cui, ſi quis talis erit, habeo hoc honorificum teſtimonium, ex octavo capitulo quinti libri *Hiſtoriæ Bedæ*, quod apponam: "*Tobiam* pro illo conſecra-" vit, virum *Latina*, *Græca*, & *Saxonica* lingua atque eru-" ditione multipliciter inſtructum." Et illud rurſus ex 23. cap. ejuſdem libri: "Cum eruditione literarum vel eccle-" ſiaſticarum vel generalium ita *Græcam* quoque cum *La-*" *tina* didicit linguam, ut tam notas ac familiares ſibi eas, " quam nativitatis ſuæ loquelam haberet." Jam, ut meum de *Tobia* ſit vanum præconium, nemo, certo ſcio, tam temere ſtultus erit, ut non quam primum *Bedæ*, autoris minime mendacis, ſuffragium admittat. Quare nos reliqua, quæ ad ejus vitam pertinent, paucis attingemus.

Non diu fuit, quemadmodum nec eſſe decuit, tam clara virtus & doctrina ſine ſuo & honore & gloria. nam *Gebmundo* pontifice mortuo, ipſe à *Berthovaldo*, *Cantiorum* archiepiſcopo, *Roſenſis* eccleſiæ antiſtes conſecratus eſt: quæ provincia illi fuit magnæ dignitati, parœcis vero ſuis majori uſui. Nemo homo enim illo uno vel diligentius curam ſibi commiſſam obſervabat, vel propius ſuorum res adverſas aſpiciebat. Sed, quæ eſt fatorum malignitas, præclara non diuturna ſunt. non enim in epiſcopatu tot annos, quot per ætatem potuit vixit: ſi autem vixiſſet, indubie, præter alia, libros multos nobis, cedro digniſſimos, reliquiſſet. Quanquam quorſum hæc vota? nam, quos reliquit,

quit, *Dacorum* depopulatrix flamma in cineres, pro ſcelera! omnino redegit. Reliquiſſe autem ſui ingenii monumenta cum ex aliis argumentis multis, tum ex hoc præcipue apparet, quod *Beda* illum omnibus fere numeris eruditum fuiſſe non ſemel fateatur. id quod nunquam feciſſet, niſi ex ejus prius libellis judicium accepiſſet. Reſtat nunc tantum, ut ſignificem floruiſſe illum, regnante *Vithredo* rege in *Cantia*. mortuus autem eſt anno à Chriſto nato 726. & ſepultus *Roſæ Cantiorum*, in baſilica S. *Andreæ*.

CAP. LXIV. *De Boſa.*

BOSA tamdiu in juſto ſtabit pretio, quamdiu eruditorum chorus *Bedæ* monumenta ſolicita verſabit manu. Operam bonis artibus in *Phario* vigilantiſſimus monaſterio, partim virginibus partim viris conſecrato, dedit. *Hilda*, fœmina incomparabilis, filia *Hererici*, *Deirorum* regis, & *Beorſwidæ*, porro D. *Begæ Hibernicæ* alumna, ac *Pharii* conditrix cœnobii, merito creſcenti per omneis doctrinæ ac virtutis gradus ad altiſſima quæque *Boſæ* favebat. *Wilfridus*, neſcio qua infelicitate aut abſens aut exul, ſedem *Eboracenſem* viduam fecerat. *Hilda*, virgo regia, in magna tum apud nobiles tum apud clerum gratia, ita egit, ut *Boſa Eboracenſi* præeſſet metropoli. vixit in epiſcopatu annis decem. *Eboraci* ſepultus eſt. Hæc ego breviter de *Boſa* perſtrinxi.

CAP. LXV. *De Daniele.*

DANIELEM niſi inter eruditos collocarem, ingratum me plane literatorum chorus omnis vel merito appellaret. Ferunt enim eum *Bladuni* ſtuduiſſe, & à *Meildulpho Scotto*, ac ejus diſcipulis, multa quidem didiciſſe. Erat illi frequens cum *Aldhelmo* conſuetudo; qui & idem, tanquam præſes, gubernabat monaſterium. Fontes, *Aldhelmi* & *Danielis* nuncupatione ſacri, *Maildulphi-curiæ* adhuc ſcaturiunt. Una dies honorem utrique parem detulit. nam ille epiſcoporum primus *Ventæ Simenorum* præfuit; hic *Clarofonti* alias *Shiroburnæ*. Chronica *Fontanæ* eccleſiæ affirmant *Danielem* epiſcopum fuiſſe primum *Congeri-curiæ*, & conjugium

jugium *Inæ* regis ac *Ethelvegæ* celebraſſe, ac ſedem *Fontes* tranſtuliſſe. Refert *Mailduneńſis*, in libro de *Pontificibus Anglicis* ſecundo, *Danielem* epiſcopum *Ventanum*, depoſita paſtorali cura, jam ſenem *Meildulphi* petiiſſe *Curiam*, ibidemque obiiſſe.

CAP. LXVI. *De Ecberto*, monacho.

ECBERTUS, nobiliſſimo apud *Anglos* loco natus, monaſticæ vitæ ſanctiſſimus imitator fuit. Non illum opes non genus detinuerunt, quo minus ad *Scottos Hibernienſeis*, ſolitariæ vitæ cauſa, proficiſceretur, una cum *Ethelhuno*, viro etiam natalibus claro. Quo cum perveniſſet, *Rithmelſigenſis* cœnobii monachis ſe adjunxit. Hujus commigrationis ſic meminit *Beda* in libro de *Temporibus*: " *Ecbertus* vir ſanctus de gente *Anglorum*, & ſacerdotium " monachica vita, etiam pro cœleſti patria peregrinus, exor-" nans, plurimas *Scotticæ* gentis provincias ad canonicam " *Paſchalis* temporis obſervantiam, à qua aberraverunt, pia " prædicatione convertit, anno D. *716*." Hæc *Beda*. Ingens paulo poſt & famoſa peſtis, quæ totam late *Britanniam* miſerrime adflixit, ad ipſos pervenit *Scottos*, & *Rithmelſigenſes* monachos pæne omnes acerbo fato extinxit. Ab hac calamitate *Ecbertus* non immunis fuit; ita tamen tactus, ut convaluerit. & ibidem multa rariſſimæ virtutis exempla poſtea ediderit.

Inter hæc fuit illi non parva cum *Ceadda Anglo*, qui id temporis in *Scotia* ſtuduit, conſuetudo; minor tamen quam ipſe cupiebat. nam *Ceadda Anglos* ſuos reviſens, & *Leſtingenſis* monaſterii curam gerens, à *Theodoro*, *Cantiorum* archiepiſcopo, petente *Wolpherio* rege, *Merciorum* epiſcopus factus eſt. Sic apud *Anglos* crevit *Ceaddæ* autoritas. Nec minus crevit *Ecberti* fama non modo apud *Scottos*, verum etiam apud *Anglos*; uſque adeo, ut interminatus ſit *Ecfrido Northumbrorum* principi, ne *Scottos* aut *Pictos*, tum quietos, bello laceſſeret. id quod rex, alioqui utcunque bonus, vitæ cum diſpendio neglexit.

Interfecto *Ecfrido* ad *Nectam* lacum, cœpit majora, inſtigante currentem aliquo bono genio, ſecum cogitare. Erant eo tempore in *Germania* multæ gentes populoſiſſimæ idolorum

idolorum culturæ ſervientes; quas ille nimio quodam (ſi modo in tam ſancta re nimius eſſe quiſpiam poteſt) ardore ad *Chriſtianam* fidem convertere cupiebat. Quare paratis rebus omnibus, quæ tam piæ expeditioni neceſſariæ viſæ ſunt, navem, quanquam ſuorum quorundam ſomniis deterritus, alacer conſcendit. Vix navis è conſpectu telluris progreſſa fuit; cum ecce, ſæva tempeſtate orta, navis, undecunque violentiſſimis fluctibus exagitata, tantum non præſentem mortem *Ecberto*, & ſuis comitibus minabatur. Hic ille, ut erat matura prudentia, optimum eſſe ſentiens iratis elementis cedere, proram vertit, cupitoque litore, ſed ægre, potitur. Tantum tamen abfuit, ut quod propoſuerat omnino omitteret, ut monaſterium ſuum reverſus continuo *Withebertum*, unum ex ſociis ſuis, genere *Anglum*, virum literis inſtructiſſimum, ad *Friſios* tranſmiſerit: qui poſtea hominibus duræ cervicis, toto biennio, evangelium Chriſti O. M. prædicavit.

Interea quid fecit *Ecbertus*? Quid fecit? *Huenſis* inſulæ monachos, totius *Scottiæ* famoſiſſimos, petiit; qui tum, inveterato quodam errore, *Paſchale* tempus, & coronæ tonſuram, præter canonicum morem, obſervabant. Tantum certe hic valuit, ut, cum ſolidæ ſcripturæ argumentis, tum etiam ſuæ vitæ quadam, ut ita dicam, divinitate, *Huenſes* omnes ad rectum canonem deduxerit. Hæc ego ex 16. & 26. cap. tertii libri, item ex 3. & 24. quarti libri, ex 9. & 22. cap. quinti libri hiſtoriæ *Anglicanæ Bedæ*. Denique ex his omnibus *Bedæ* capitulis apparet illum excellenti eruditione fuiſſe præditum: non tamen hactenus certo collegi aliquid ab illo, præter librum de *Obſervatione Paſchali*, editum. Floruit utpote grandævus ſub quatuor aut quinque *Northumbriæ* principibus. Obiit, exacto vitæ ſuæ xc. anno, & in cœnobio *Huenſi* tumulatus eſt circiter annum à Chriſto nato 728.

CAP. LXVII. *De Oſtophoro.*

OSTOPHORUS, *Pharenſis* monaſterii alumnus, in albo illuſtrium virorum à me ponendus, ita probe omnes adoleſcentiæ ſuæ annos cum humanioribus tum divinis literis conſecravit, ut non prius in virum evaſerit, quam nomen

nomen decuſque ab inſigni eruditione ſibi comparaverat. Lubet igitur in ejus gratiam pauca de *Phario*, ſive *Pharenſi* monaſterio, ſed quæ venerandam referant antiquitatem, dicere. *Pharos* editiſſima ſpecula eſt, æquori prominens, in ea parte *Eboracenſis* provinciæ, qua *Eſca* fluvius in mare ſe exonerat; olimque à *Saxonibus* Streoneſhalc dicebatur, Latine autem, *Beda* interprete, *Sinus Phari*. Sed jam antiqui nominis nulla prorſus apud incolas mentio. nam recentiora ſæcula locum Presby, deinde & Whitby appellaverunt.

Hic *Hilda*, *Begæ* veſtalis quondam diſcipula, relicto ſacrarum virginum collegio, in *Cervinia* alias Hertpole peninſula, oſtio *Theſis* fluminis adjacenti, ſito, novum monaſterium, favente *Oſwio Northumbriæ* rege, fœminis juxta ac viris ſacrum, poſuit. Ex quo poſtea tot clara utriuſque ſexus lumina prodierunt, ut inſolito quodam virtutum fulgore totam late *Britanniam* illuſtraverint. Neque ego hæc ſine *Bedæ* teſtimonio adfirmo, qui eadem 20. cap. quarti libri *Eccleſiaſticæ* hiſtoriæ ſcribit. Nos tamen, nobilium fœminarum grege relicto, pauca ex multis doctorum nomina ſubjiciemus. Prodierunt itaque ex monaſterio *Pharenſi*, tanquam ex literarum fœcundo alveario, *Boſa*, qui, expulſo *Wilfrido*, *Deirorum* provinciæ epiſcopus deſignatus eſt: deinde *Ætla* & *Joannes*; quorum ille *Durocaſtrenſis*, hic *Eboracenſis* epiſcopus fuit. Prodiit & *Wilfridus* Magnus, *Eboracenſium* antiſtes, una cum *Tattofrido*, viro cum doctrinæ tum ingenii plane excellentis; qui electus in epiſcopum *Wicciorum*, ante diem obiit, quam conſecraretur: quo mortuo *Boſelus* ſucceſſit, & *Boſelo Oſtophorus*, de quo nunc ſcribimus. Is tamen non paucos ante annos, relicto *Pharenſi* monaſterio, *Theodorum Cantiorum* archiepiſcopum, ut *Græcæ* linguæ guſtum acciperet, adivit. poſtea etiam *Romam* profectus eſt, ut ſtudiis ſuis colophonem adderet: quæ omnia, cum ex animi ſententia perfeciſſet, in patriam non inglorius rediit. Divertens ad *Wiccios*, quibus tunc *Oſricus* rex præfuit, ibique poſt multam evangelii meſſem factam, ipſo procurante *Boſelo*, epiſcopus deſignatus eſt. ſed, pro dolor! ſævientibus poſtea barbaris *Dacis* per omnia fere monaſteria *Angliæ*, ignis edax, quantum ego divinare poſſum, quicquid olim ſcripſit *Oſtophorus*, penitus abſumpſit.

CAP.

CAP. LXVIII. *De Egwino.*

EGWINUS, qui & *Eugenius*, ex nobili genere regulorum *Merciæ*, tantum olei & operæ in ſtudiis, quæ ingenuum virum decent, collocavit, quantum noſtro nemo facile ſæculo claris natalibus ortus. Sed, quæ illa erant tempora, quo quiſque erat illuſtriori ſtemmate natus, hoc animo ad omne genus virtutis, maximeque ad literas proniori erat: id quod bene in *Egwino* apparuit, qui non alio nomine in epiſcopum ab *Wicciis* electus eſt. Succeſſit itaque *Oſtophoro* bono paſtori bonus, docto doctus, ſtrenue per totam parœciam ſuam evangelicum ſemen ſpargens, donec ab *Ethelredo Merciorum* rege in exilium detruderetur. Quo tempore *Romam* recta profectus eſt. At poſtea domum reverſus eundem *Ethelredum* fautorem, quam qui maxime, habuit. Porro, mortuo *Ethelredo*, uſus eſt *Chenredo* rege uſque adeo amico, ut dono ab eo acceperit locum cum ſpatioſis agris adjacentibus, Hetheholm antiquitus, nunc autem Eoveſham dictum, in uſum tamen condendi monaſterii, cujus ſtatim nobilia fundamenta jecit. Deinde *Chenredo Romam*, una cum *Offa Orientalium Anglorum* rege, peregre proficiſcenti comitem ſe adjunxit. Poſtremo, acceptis multis à *Conſtantino* pontifice *Romano* privilegiis, cœnobium, quod inceperat, feliciter abſolvebat. Et ne operi tam magnifico ſua aliquando deeſſet immortalitas, libellum de ejus *Origine & Inſtitutione* ſcripſit: ut poſteritati appareret, ex quam tenuibus veteris eccleſiolæ *Britannorum* reliquiis tanta adcreviſſet moles. Cætera, quæ plurima & optima fecit, *Joannes Roſſus* in libro de epiſcopis *Wiccenſibus* pleniſſime narrat. *Wilfridus* vir pius juxta ac eruditus, atque adeo ejus diſcipulus, in epiſcopatu ſucceſſit.

CAP. LXIX. *De Hedda.*

HEDDA monachus & abbas, incertum cujus cœnobii, *Eleutherio Gallo*, qui tertius *Ventanæ* eccleſiæ epiſcopus fuit, ſucceſſit; & à *Theodoro Cantiorum* archiepiſcopo *Londini* conſecratus eſt. De quo *Beda* 18. cap. quinti libri hiſtoriæ ſuæ hæc ſcribit: "Bonus quippe erat "vir

" vir ac juſtus, & epiſcopalem vitam ſive doctrinam, magis " inſito ſibi amore virtutum, quam lectionibus inſtitutus, " exercebat." Cui certe ſententiæ tantum abeſt ut *Gulielmus Meildunenſis* accedat, ut, libro de Pontificibus *Anglorum* ſecundo, cum *Beda* quodam modo expoſtulet; quod, addito aliarum virtutum calculo, literas hominis leviter, tenuiter, frigide laudaverit. Quoque fortius in *Bedam* inſultet, adfert non contemnenda teſtimonia; nempe *Heddæ* epiſtolas non illiteratas, quarum pars ad *Aldhelmum* miſſa: rurſus etiam *Aldhelmi* opera *Heddæ* dedicata. Ego tamen judicem me hic non interponam; tantum contentus *Heddam* non inter primæ, ſed mediæ notæ ſcriptores numerare. Illud certe memoria digniſſimum, *Cadovalladrum*, ultimum *Britannorum* regem, quem *Beda Cedwallam* vocat, & *Viſiſaxonum* regem, *Romam* peregre profectum fuiſſe, quo tempore hic noſter *Hedda* in *Venta*, principe *Weſtſaxonum* urbe, dignitate epiſcopali fungebatur. Vixit ad ipſam uſque ſenectutem, triginta amplius annis in pontificatu exactis: mortuus eſt *Ventæ Simenorum* & ſepultus.

CAP. LXX. *De Eleutherio.*

ELEUTHERII, quarti *Viſiſaxonum* epiſcopi, vita à *Gulielmo Meildunenſi*, partim in opere de *Pontificibus*, partim in *Hiſtoria* Regum cùm eleganter, tum fideliter deſcribitur. Quare, quæ ad literas non pertinent, omitto; contentus tantum oſtendere *Maildulphum Scottum*, virum eximie doctum, fundamenta muſei & monaſterii ſui nominis ſolo *Eleutherii* beneficio jeciſſe. cujus facti ne aliquando moreretur gloria, ſcripſit *Eleutherius* ipſe epiſtolam non indoctam de ejuſdem origine. Fertur præterea & alia ſcripſiſſe; ſed tempus edax rerum ea nobis abſtulit.

CAP. LXXI. *De Aldhelmo.*

ALDHELMUS *Chentuni* alias *Chenredi* filius, & nepos *Inæ* nunquam ſatis laudati regis *Viſiſaxonum*, primis adoleſcentiæ annis *Maildulpho Scotto* monacho & eremita præceptore uſus eſt: qui id temporis, ur-

gente neceſſitate, duro telo, *Bladuni* ſcholam publicam aperuit, ut ſic ſaltem inopiam utcunque depelleret. Impetraverat prius tamen à *Caſtellanis*, qui *Bladunum* inhabitabant, humilem domum, ſed quæ tam parvis initiis ſatis ampla fuit. creſcente vero diſcipulorum numero, cœpit de domo ampliori cogitare.

Interea *Aldhelmus Dorovernum Cantiorum* petiit, ut, jactis *Latinæ* linguæ fundamentis, adjiceret artes, nempe *Dialecticam* & *Rhetoricam*; tum etiam *Græcæ* linguæ cognitionem: in quibus diligentiſſime, & à *Theodoro Cantiorum* archiepiſcopo, & ab *Adriano Auguſtiniani* cœnobii abbate inſtructus eſt. Dumque hæc *Dorovernia Aldhelmus* ageret, mirum in modum *Maildulphi* ſchola aucta fuit; uſque adeo, ut favente *Ina* rege, & *Agilberto Ventano* epiſcopo, collegium monachorum multorum intra caſtelli ſepta inſtituerit, officinis tumultuario opere ad tempuſculum extructis. Hujus ſucceſſus lætiſſimus nuntius ad *Aldhelmum* pervenit, qui paulo poſt, relicta *Cantia*, *Bladunum* reverſus eſt. ubi ſtatim monachus factus, plurima virtutis exempla oſtendit.

Jam locus eſt, ut lectori antiquitatis *Britannicæ* ſtudioſo rem cognitam pauciſſimis aperiam. Urbs, quam ego hic latine *Bladunum* appello, à *Britannis* antiquitus *Caer Bladune* dicebatur, à *Saxonibus* autem *Britanniam* occupantibus Ingelburne Caſtel, quod nomen uſque ad *Maildulphi* tempora duravit: qui cum cœnobium ibidem ex ruinis veteris urbis & caſtelli ædificaſſet, cœpit Mailduplhesburp, & poſtea Malmesbiri, ſed corrupte vocari. *Gulielmus*, ejuſdem cœnobii monachus olim doctiſſimus, latinitati ſtudens, *Meildunum* vocabulo non omnino inepto nominabat. Hæc ego, quæ hactenus de *Aldhelmo* & *Maildulpho* ſcripſi, ex libro incerti autoris, quanquam libenter crediderim *Gulielmum Meildunenſem* autorem fuiſſe, de antiquitate *Maildulphini* cœnobii.

Sed nunc ad noſtrum inſtitutum. *Maildulphus* jam ſenio gravatus obiit, & *Aldhelmus* abbas ab *Eleutherio Ventano* epiſcopo deſignatus præceptori ſucceſſit. ſub quo quantum creverit monaſterium, non facile eſt credere. Erat enim in maximo pretio, cum propter generis nobilitatem, tum maxime propter literas: quarum gratia ad illum confluxere

 multi,

multi, non modo ex *Hibernia* & *Scotia*, verum etiam ex ipſa *Gallia*. *Artvillus* cujuſdam reguli *Scotiæ* filius literarum ſtudioſiſſimus ſua ſcripta *Aldhelmo* examinanda miſit, ut his *Meildunenſis* verbis narrat: "Hic quicquid literariæ "artis elaborabat, quod non adeo exile erat, *Aldhelmi* com"mittebat arbitrio, ut perfecti ingenii lima ſcabredo eradi"caretur *Scotica*." Hactenus *Meildunenſis*.

Hæc & ſimilia effecerunt, ut vel *Sergius* ipſe pontifex *Romanus* illum accerſiret, & venientem ad ſe ſummo cum honore & humanitate acciperet, ac abeuntem munificentia quadam dimitteret. Deinde mortuo *Hedda*, epiſcopatus *Viſiſaxonum* in duas parœcias diviſus eſt; nempe in *Ventanam* & *Clarofontanam*. *Clarus Fons* alias *Shireburna* olim pagus fuit *Durocaſtrenſis* provinciæ, nunc forum non incelebre. *Ventæ Daniel*, *Shireburnæ Aldhelmus*, conſecrante *Brightwaldo*, epiſcopus factus eſt; uterque utrique familiaritate conjunctiſſimus: quo tamen honore non diu functus eſt *Aldhelmus*; nam poſt quartum annum obiit. ſed quantum ille bonorum in tam exiguo tempore fecerit, juvat paucis perſtringere. *Shireburnæ* baſilicam conſtruxit: in oſtio *Frommæ* flu. unum cœnobium condidit; alterum *Bradefordæ*; utrumque in *Durocaſtrenſi* provincia. Quantus autem nunc in literis fuerit, *Beda* 18. cap. quinti libri Hiſtoriæ ſuæ teſtis his verbis optimus eſt: "Denique *Aldhelmus*, cum adhuc eſſet presbyter, & abba monaſterii, "quod *Meildulphi* urbem nuncupant, ſcripſit, jubente ſy"nodo ſuæ gentis, librum egregium adverſus errorem *Brito"num*, quo vel Paſcha non ſuo tempore celebrant, vel alia "perplura eccleſiaſticæ caſtitati & paci contraria gerunt; "multoſque eorum, qui occidentalibus *Saxonibus* ſubditi "erant *Britones*, ad catholicam Dominicæ Paſchæ celebra"tionem hujus lectione perduxit. Scripſit & de *Virginitate* "librum eximium, quem in exemplum *Sedulii* geminato "opere & verſibus hexametris & proſa compoſuit. Scripſit "& alia nonnulla, utpote vir undecunque doctiſſimus. nam "& ſermone nitidus, & ſcripturarum, ut dixi, tam libera"lium quam eccleſiaſticarum erat eruditione mirandus."

Nunc reſtat, ut nomina librorum, quos illum edidiſſe refert *Gulielmus Meildunenſis* in libello longe elegantiſſimo, quem de ejus vita accuratiſſime ſcripſit, indicem.

De Erroribus *Britannorum*, ſive de Circulo *Paſchali.*

Et erat hoc primum opuſculum, in quo acuti ingenii periculum fecit.

De Virginitate proſa & carmine libri duo,

cui tertius de *Pugna Vitiorum* adjunctus eſt, quos & *Hildelithæ* virgini dedicavit. Addit hæc *Meildunenſis*: "Scri-"pſit præterea ad *Alfridum*, regem *Tranſabrinorum*, li-"brum hæc continentem; de *ſeptenarii numeri* dignitate "ex veteris & novi teſtamenti floribus, diſciplina philoſo-"phorum collectum; de *Admonitione charitatis*; de *Inſen-*"*ſibilium rerum natura.*"

De veteris & novi inſtrumenti Floribus.
De Charitate.
De mirabilium, alias ſenſibilium rerum Natura.
De Arithmetica.
De Aſtrologia.
De metrorum Generibus & Schematibus,

in quo libro ſic de ſe ſcribit, ad *Virgilianum* illud alludens:

> Primus ego in patriam mecum, mea vita ſuperſit,
> *Aonio* rediens deducam vertice muſas.

Enigmatôn libellum

centum titulis & mille verſibus diſtinctum edidit.

Cantiones *Saxonicæ*,

in quibus vel ad miraculum, teſte *Ealfrido*, claruit. Edidit etiam

Librum Epiſtolarum.

Vixit ſub *Ina*, potentiſſimo *Vueſtſaxonum* rege. ſepultus eſt *Mailduni*; ubi adhuc monachi ſui patroni monimenta oſtentant. nempe ſacram veſtem, qua indutus miſſam celebrare ſolebat. Præterea, *Davidis* pſalterium literis *Saxonicis* longiuſculis ſcriptum. Tertium, altare ſed minutilum ex *Ophiutico* marmore argento revinctum, in quo *Latina* inſcriptio apparet. Hæc ego nuper *Meilduni* vidi. Vidi etiam, atque adeo ibidem inveni his multo præſtantiora, *Tertulliani* librum de *Spectaculis*, de *Jejunio*, *Fortunati* omnia opera, *Groſolanum* epiſcopum *Mediolanenſem* de Spiritu ſancto, fragmenta *Junilii* & *Primaſii*; aliquid

quid etiam *Apuleii* à *Bebelio* nuper imperfectiſſime editum. Scripſerunt vitam *Aldhelmi Oſmundus Severianus*, *Faritius Abbandunenſis*, & *Gul.* à *Maidulphi-curia*. Obiit *Dultingi Somurotrigum*. ſepulchro hujuſmodi epitaphium poſtea additum. . . . . . .

CAP. LXXII. *De Willibrordo.*

WILLIBRORDUS, qui & *Clemens*, *Vilgiſii* filius, ac *Tranſabrinæ* regionis alumnus, à parentibus ſuis traditus eſt *Ripodunenſis* cœnobii monachis, ut, una cum caſtæ vitæ exemplis, bonas imbiberet literas. Quam ille propinquorum ſuorum curam tam alte imis reponebat ſenſibus, ut, contempto rerum ſtrepitu & pompa, monaſticæ vitæ præceptis ſe totum addixerit: ita tamen, ut prius, inſigni quadam diligentia, latam ſibi ad doctas artes viam patefecerit. Quanto vero in pretio fuerit, vel ex his verbis, quæ ſcriptor ejus vitæ refert, manifeſtiſſime deprehenditur: "Erat omni dignitate præclarus, ſtatura decorus, facie venuſtus, corde lætus, ore jucundus, conſilio ſapiens ſimul & providus, & in omni opere Dei ſtrenuus." Hæc ille. At poſtquam in *Ripodunenſi* monaſterio aliquandiu, idque ſtrenue, virtuti ſtuduiſſet, de arctiori vivendi genere cogitavit. Tantum eſt teneris aſſueſcere ab annis. *Hiberniam* igitur petiit (ſic enim de more ſuo *Beda Scottiam* appellat, quod *Scotti* ex *Hibernia* in *Britanniam* commigraſſent) ubi *Ecberto* & *Wiberto*, *Anglis*, claris natalibus ortis, ſed ſolitariam vitam procul à patria degentibus, ſocium ſe adjunxit. nec dubium id quidem, quin Deus aliquis, ut ex ſucceſſu facile apparebit, ita voluerit. Nam, exactis in *Scottia*, ut quidam ſcribit, annis duodecim, animum ad rem *Chriſtianam* promovendam adjecit.

Prædicaverat *Withebertus*, circiter idem tempus, evangelium *Friſiis*, genti tum incredulæ, tum duræ cervicis: ſed, poſt biennium, tanto labore parum aut nihil ſuccedente, in *Scottiam* rediit. Senſerat hoc *Willibrordus*, & manum populo de ſalute periclitanti admovere cupiens, collectis cum undecim comitibus, tum aliis rebus tam ſancto negotio neceſſariis, recta in *Friſiam* navigavit. Convolavit itaque turba magna, ut novum apoſtolum, Chriſti præcepta addo-

centem, audiret. Venit & *Ratbbodus*, ejuſdem gentis regulus, humanitatis non levia ſigna oſtentans. Erat tamen ſimplici plebe in retinendis idolorum cultibus pertinacior: illa etenim tonitru & fulmen ſanctæ prædicationis tacito venerabatur pectore.

Jactis in hunc modum veræ religionis ſeminibus, *Friſianus* ager cœpit ſpem aliquam frugis promittere: & *Willibrordus* in *Italiam*, autore *Pipino* ab eo baptizato, profectus eſt; conſulturus cum *Sergio*, pontifice *Romano*, de ratione culturæ ſuæ, à quo ibidem epiſcopus conſecratus eſt, novoque vocabulo *Clemens* dictus. cujus facti & *Beda* in *Zenone* imperatore ita meminit: "*Sergius* ordinavit venerabilem virum *Willibrordum*, cognomento *Clementem*, *Freſonum* genti apoſtolum: in qua uſque hodie pro æterna patria peregrinus (eſt enim de *Britannia* gentis *Anglorum*) innumerabilia quotidie diabolo detrimenta, & Chriſti facit augmenta."

Interea *Pipinus Francus*, *Caroli* Magni pater, cogitabat quibus modis *Willibrordum*, jam pontificem factum, ornaret; redeuntem igitur ad ſe agris ad victum neceſſariis donavit. Tum præterea *Carolus Viltaburgum*, alias *Trajectum*, pro ſede epiſcopali ei deſignavit. Ille autem utroque lætus munere *Friſios* repetiit genteſque vicinas, meſſurus cum fœnore ſemen quod terræ ante mandaverat. Fuit hæc meſſis ſub principium utcunque fœcunda. ſed poſt paucos annos uſque adeo excrevit, ut copiæ cornu recte dici potuerit. Denique, ne quid ſummæ felicitati *Chriſtianæ* religionis, undique per vicinas gentes emicantis, deeſſet, totos triginta ſex annos, nulla unquam officii ſui parte ceſſans, epiſcopatum gubernavit. Quo longo tempore ſi quid lolii in ſulcis præconum, aut vicinorum ſuorum excreſcebat, ſtatim eradicavit: ut nihil loquar de canonibus & decretis ad rem eccleſiaſticam pertinentibus, quæ ſcripto edidit; utpote à poſteris religioſe obſervandis.

Sunt hæc fere ex quarto libro hiſtoriæ eccleſiaſticæ *Bedæ* decerpta. Tu modo *Friſia*, terra felix, una mecum aſſurge; & apoſtolo, cui tanta debes, applaude. At ſi quem modo juvat omnia *Willibrordi* egregia facinora, ejuſque vitæ ſeriem, ab extero autore perdiſcere, legat *Servaſii Ædicollii*, *Agrippinatis*, librum, quo res ab illo geſtas carmine

vere

vere heroico, hoc eſt, magnifico & canoro, poſteritati conſecravit.

CAP. LXXIII. *De Ivio.*

IVIUS, *Bravonis* filius, in *Tranſabrina* regione natus, ſolitudini & monaſticæ vitæ operam dedit: idque, quantum ego colligo, in cœnobio *Lindisfarnenſi.* Præceptore uſus eſt D. *Cutheberto*: & famam à literis honeſtam inter ſuos emeritus eſt. Deinde ampliora meditatus *Armoricam* petiit; ac læta evangelici verbi ſemina piiſſimus ſparſit.

CAP. LXXIV. *De Wilfrido.*

WILFRIDUS, *Tranſabrinæ* regionis non moritura fama, ab ipſis pueritiæ annis animum erga literas mire propenſum ſemper habuit. Hanc bonam in puero indolem *Eanfleda* regina, uxor *Oſwii* regis *Nortabrinorum*, exoſculata eſt, & illum quatuordecim annos natum educandum docendumque ad monachos *Lindisfarnenſeis* miſit. *Lindisfarna* inſula eſt à *Linde* fluviolo ita nomen capiens; ut à *Farna*, inſula ejuſdem nominis, ſed minori, alia eſſe dinoſcatur. quæ & alias à vulgo Halig Eiland, id eſt *ſacra Inſula*, propter ſanctitatem monachorum antiquitus in illa vitam degentium, vocatur. nec longe diſtat à *Bebba*, ſive Banburg caſtro nobiliſſimo, ut neque ab oſtio *Tuedi* fluminis, quod *Scottos* ab *Anglis* dividit.

Hic optimis literis & moribus cum recte inſtitutus fuiſſet, poſt aliquot annos, *Eanfledam* reviſit; indicans ſibi eſſe in animo, ut *Romam*, diſcendi gratia, petat. Regina alumno annuit, literiſque commendatiſſimum ad *Erconbertum*, *Cantiorum* regulum, tranſmiſit. Ille, dato honeſto viatico, & nobili comite, cui nomen erat *Benedictus* Biſcop, vel, ut Latine loquar, *Epiſcopius*, juvenem itineri longo accinctum dimiſit. Tum vero maturabat adoleſcens, nullum remittens diem, donec *Lugdunum* veniret; ubi à *Delphino*, ejuſdem urbis pontifice, detentus eſt; *Benedicto Epiſcopio*, comite ſuo, cœptum iter continuante. Non tamen longum cum *Delphino* ceſſavit, quamvis viro nobili, & ejus convictum modis omnibus ambiente; quin *Romam*, honeſto via-

tico

Digitized by Google

tico donatus, recta pergeret. ubi præceptore uſus eſt *Bonifacio* archidiacono *Rom.* ſub quo, cum poſt paucos annos in ſtudiis pulchre profeciſſet, & præcipue in obſervatione *Paſchali*, *Delphinum* reviſit. quem paulo poſt *Bathildæ*, reginæ *Galliæ*, ſatellites impie trucidaverunt.

Wilfridus tam dirum abhorrens ſcelus patriam ſtatim, eloquentia, prudentia, apoſtolica denique doctrina inſtructiſſimus, repetit; & *Alfrido*, *Oſwii* regis *Northumbriæ* filio, ſe totum dedicavit. Regius autem juvenis, annuente patre, curavit, ut *Stenofordiæ Brigantum* locum condendo cœnobio aptum acciperet. *Wilfridus* jam presbyter ab *Agelberto*, *Geviſſorum* epiſcopo, factus, & rurſus majori liberalitate, expulſis *Scottis* in *Paſchali* celebratione errantibus, *Ripenſe* monaſterium, in margine *Schellæ* fluminis ſitum, obtulit. Nec ſic contentus princeps effecit, ut *Wilfridus* in epiſcopum totius *Northumbriæ* conſecraretur ab *Agilberto Pariſiorum* antiſtite. Quo facto, & novo antiſtite *Lutetiæ Pariſiorum* diutiuſcule manente, *Cedda* ab *Oſwio* rege, à malis inſtigato, epiſcopus *Eboracenſis*, neglecto *Wilfrido*, factus eſt. Tulit ille injuriam, &, poſt aliquantulum temporis, ad *Ripodunenſe* monaſterium reverſus, privatam vitam egit. quo tempore uſus eſt *Ethelwolphi*, olim diſcipuli ſui, familiaritate, tum qui in *Farna* poſtea eremiticam vitam, proximus à *Cutheberto*, duxit. Deinde *Cantios* accerſitus reviſit; apud quos manſit, donec à *Theodoro*, archiepiſcopo *Cantiæ*, *Eboracenſi* eccleſiæ, extruſo *Cedda*, dignitati reſtitueretur. ita quieti redditus baſilicam *Eboracenſem*, olim inchoatam, abſolvit. Cœnobium *Haguſtaldunenſe*, ubi & ſedes epiſcopalis in ripa *Tini* fluvii, condidit, & D. *Andreæ* dedicavit. ſed, pro facinus indignum! conſpirante *Ermenburga*, uxore *Ecfridi Nortabriæ* regis, iterum epiſcopatu pellitur, & fortunis omnibus ſpoliatur. At ſtatim à *Tibba* & *Ebba*, monitu *Ceolredi* regis, ad *Mercios* invitatus eſt.

Quid ego nunc commemorem, ut exul bis *Romam* petierit? ut *Friſiis* evangelium prædicaverit? ut, favente *Chentvino* rege, *Auſtroſaxones* ad fidem converterit, conſtituta in *Ceoleſega* inſula ſede epiſcopali? Ut à *Cadwaladro Britanno*, rege potentiſſimo, acceptus & remuneratus fuerit donatione prædiorum in *Vecta* inſula? aut ut tempore *Oſredi*, regis *Northumbriæ*,

Northumbriæ, dignitati ſuæ (ante à rege *Eadulpho* rogato repulſam paſſus) jam ſenex reſtitutus fuerit? *Beda*, qui ejus vitam ſcripſit 18. cap. quinti libri hiſtoriæ ſuæ, *Stephanus* etiam & *Fridegodus*, qui libros de ejus vita ediderunt, ille ſoluta oratione, hic carmine, abunde, quæ à me omiſſa ſunt, omnia oſtendunt. Hoc unum ſupereſt, quod nec ſilentio prætereundum; nempe illum edicta *Pharenſis* ſynodi uno libello, altero quoque canonicam *Paſchæ* obſervationem poſteritati, devicto *Colmanno*, commendaſſe. *Pharos*, ne hic dubites lector, monaſterium eſt *Eboracenſis* provinciæ ſitum in *Iſcæ* fluminis oſtio; quod *Saxones* vulgo Streoneſhaulc, recentiores autem Whitby appellant. Floruit ſub *Oſwio*, *Ecfrido*, *Alfrido*, & *Oſredo*, *Northumbriæ* regulis. obiit autem poſt quartum receptæ dignitatis annum; & tumulatus eſt à *Baccula* abbate in *Ripodunenſi* monaſterio *Eboracenſis* provinciæ. Succeſſit *Tattebertus*, ejus comes individuus, in præfectura *Ripodunenſi*. *Acca* vero fit epiſcopus *Haguſtaldenſis*, *Boſa Eboracenſis*.

CAP. LXXV. *De Fortherio.*

FORTHERIUS, vir in primis literatus, ac proceribus *Viſiſaxonum*, virtutum titulis, tum cognitiſſimus tum gratiſſimus, eo exiſtimationis, famæ, gloriæ pervenit, ut mortuo *Aldelmo Clarofontano*, ejus ſæculi ornamento incomparabili, epiſcopus deſignaretur. hoc calculo, ut eruditas artes, ab *Aldelmo* feliciter ad *Durotriges*, *Vilugianos*, & *Atrebates* revocatas, in pretio conſervaret. id quod & integre præſtitit. Unius *Bedæ* de *Fortherio* illuſtre hoc teſtimonium multorum inſtar erit. ille autem ſic libro quinto *Ang.* hiſt. loquitur: "quo defuncto" (*Aldelmum* intelligens) "pontificatum pro eo ſuſcepit *Forther*, qui uſque hodie "[ſupereſt] vir & ipſe in ſcripturis ſanctis multum eruditus.

CAP. LXXVI. *De Acca.*

ACCA, cum adhuc puer eſſet, ſpirabat neſcio quid literarum; id quod in cauſa fuit, ut parentes eum traderent educandum à doctis, qui *Boſam* archiepiſcopum *Eboracenſem* obſervabant. à quibus poſtea diligentiſſime inſtru-

ctus

ctus contulit ſe ad *Wilfridum*, cui individuus, quamdiu viveret, comes fuit. Hinc illi magna cum rerum humanarum, tum doctrinæ cognitio. nam toto fere tempore, quo *Wilfridus* Magnus exulavit, *mores hominum multorum vidit & urbes*; & *Romæ* longiuſcule fuit cum patrono ſuo, ubi puritatem *Latinæ* linguæ & doctas artes, tum præterea cantandi peritiam, tanquam à fonte, hauriebat.

Interea, mortuo *Ecfrido* rege, & *Alfredo* qui in regno *Northumbriæ* ei ſucceſſit, pax data eſt *Wilfredo*, annuente *Oſredo* rege; & *Haguſtaldenſem* reverſus pontificatum, una cum *Ripodunenſi* cœnobio, recepit. ſed jam ſenior factus quatuor tantum annis ſupervixit. Non tamen diu *Haguſtaldunum* epiſcopo viduata eſt; nam communi ſuffragio *Acca* in epiſcopum electus, & conſecratus eſt: qui quantum eccleſiæ ſuæ dignitatem auxerit, paucis docebo. *Haguſtaldenſem* baſilicam, quam *Wilfridus* inchoaverat, auxit, ornavit, abſolvit; accitis etiam ex ipſa *Italia* latomis & vitreariis. quodque multo majus erat, comparatis *Græcis* & *Latinis* voluminibus, ampliſſimam juxta ac nobiliſſimam bibliothecam ibidem fecit. Quæ omnia *Beda* fuſius ſcribit, 20. cap. ultimi libri hiſtoriæ *Anglicanæ* eccleſiæ. Librorum denique, quos ſcripſit, aut in bibliothecæ uſus collegit, *Daci*, cognatis urſis truculentiores, deſtructo funditus *Haguſtalduno*, ne pagellam, quod ego ſciam, ſalvam reliquerunt.

Epiſtolæ aliquot ſolæ extant ad amicos miſſæ, quæ *Dacicos* ignes non ſenſerunt. inter quas & illa eminet, qua *Bedam* hortatur, ut *Lucæ* evangelium commentariis illuſtret. Vixit ſub *Ceolvulpho* & *Ecberto*, *Northumbriæ* regibus. Obiit anno DCCXL, expletis in pontificatu 24. annis, & *Haguſtalduni* ſepultus fuit. Elapſis poſtea trecentis amplius annis, à quodam presbytero tranſlatus eſt, ut *Hovedenus* in *Annalibus* ſuis teſtatur, & in Sanctorum numerum relatus.

CAP. LXXVII. *De Stephano.*

STEPHANUS presbyter & monachus, ſed cujus cœnobii nondum ſatis mihi conſtat, vir, ut ex ejus apparet oratione, ſi tempora recte conſideremus, terſe, nitide, eleganter

eleganter eruditus: quo nomine chariſſimus fuit *Accæ*, *Haguſtaldenſi* epiſcopo, & *Tathberto* abbati. Fuit hic mos olim bonis epiſcopis & abbatibus, ut doctis faverent, quos ſolos in quotidianam familiaritatem accipiebant; acceptos fortunis ſuis juvabant. At noſtra ætate quam nuſquam hoc genus virorum, aut raro admodum appareant, qui ſunt paulo cordatiores, vident & prorſus deteſtantur; totis interim votis meliorem mentem illis & eorum nepotibus, quibus indulgent, plerumque vere nepotibus, comprecantes. ſed hæc *Camarina* non eſt movenda.

Age igitur: ad *Stephanum* recurro; qui, adhortante *Acca* epiſcopo, *Wilfridi* Magni, epiſcopi *Haguſtaldenſis*, vitam luculento libro poſteritati commendavit; cujus nuper copiam mihi fecit *Robertus Witingus*, abba *Gleſſoburgenſis*. Claruit ſub *Ceolvulpho*, *Nortabrinorum* rege.

Sed heus lector, quo properas? ſiſte pedem. habeo enim in hac parte præterea aliquid, quod te ſcire volo. Veriſimile eſt hunc eſſe *Eddi* cognomento *Stephanum*, quem *Beda*, ſecundo cap. quarti libri hiſtoriæ ſuæ, ſcribit ab *Wilfrido* Magno è *Cantia* vocatum, ut *Tranſabrinæ* eccleſiæ myſtas cum arte canendi, tum etiam cæteris canonicis ritibus informaret. Habes quod dicere volebam. perge lector, quo properabas.

CAP. LXXVIII. *De Ethelwino.*

ETHELWINUS, literarum cultor aſſiduus ſacrarum, temere ſilentio prætereundus non eſt; quandoquidem ipſe *Beda*, non iniquus aut teſtis aut judex, ejus famam ab ingrata his verbis olim aſſeruerit oblivione, cap. 10. libri tertii *Anglicæ* hiſtoriæ: "*Ethelhilda* ſoror ſanctorum virorum *Ethelwini* & *Aldewini*, quorum prior epiſcopus in Lindiſige provincia; ſecundus erat abbas in monaſterio, quod vocatur Bardenig, à quo non longe & illa monaſterium habebat." Hactenus *Beda*. Erant hi quidem tres illuſtres in magna apud *Oſtritham*, *Merciorum* reginam, gratia, bonarum literarum nomine.

CAP.

CAP. LXXIX. *De Cuneberto.*

CUNEBERTUS, qui & *Chinebertus*, quartus *Lindiſiorum*, ut teſtatur *Beda* 13. cap. quarti libri hiſtoriæ *Anglicanæ*, epiſcopus, non infeliciter eruditus fuit. id quod ex multis argumentis manifeſtis apparet, tum ex hoc præcipue, quod cum *Beda* hiſtoriam *Anglicanæ* eccleſiæ aggreſſus fuiſſet, hunc in primis conſulendum putavit in rebus *Lindenſium*. *Lindum* enim antiquitus à *Britannis* doctis ea urbs dicebatur, quæ à recentioribus poſtea *Lindiſpharos* & *Lindocollinum* dicta eſt; unde & tota circumjacens regio *Lindiſia* appellata. cujus nominis veſtigia etiamnum in eadem provincia manent. Sed nunc, ut evidentiſſime eluceat quanto uſui *Bedæ* fuerit, operæ pretium duxi ejus, ex hiſtoriæ prologo ad *Ceolvulphum Tranſabrinorum* regem, verba in medium adferre. hæc igitur ſunt: "At vero in "provincia Lindiſige, quæ ſint geſta erga fidem Chriſti, "quæve ſucceſſio ſacerdotalis extiterit, vel literis reveren-"diſſimi antiſtitis *Cuneberti*, vel aliorum fidelium virorum "viva voce didicimus." Hæc ille: quibus tantum abeſt, ut ego non adſtipuler, ut ſi nullo alio, quanquam & alia non deſunt, vel hoc uno tanti viri teſtimonio dignus eſſet, qui in numero noſtrorum *Scriptorum* poneretur. Nunquam certe me pœnitebit illum inter autores numerare, cui *Beda*, inter autores maximos non minimus, ingenue aliquam ſuæ *Hiſtoriæ* partem refert acceptam.

Neque hic miraberis, candide lector, quod non recenſeam præterea aliquid ab illo ſcriptum. nam & nunc, & alias ſæpe, à me monendus es *Dacos*, piratas diis & hominibus inviſos, per ducentos & quinquaginta fere annos ita totius *Britanniæ* monaſteria ſpoliaſſe, confudiſſe, devaſtaſſe, ut inter cætera ingentia mala multis in locis, flammis omnia conſumentibus, ne pagellam quidem librorum, pro ſcelera! non violatam reliquerint. Hinc eſt quod tam pauca extent, ſi demus *Bedæ* & *Flacci Albini* opera, à *Saxonibus Britanniam* incolentibus ſcripta. Cum interim conſtet *Saxones* id temporis, tota quaſi *Europa* à barbarie occupata (id quod etiam *Philippus Melancthon* in quadam oratione teſtatur) literis undecunque floruiſſe. Sed ſint hæc ſatis in truculentos, immanes, barbaros *Dacos* dicta.

CAP.

CAP. LXXX. *De Botulpho* & *Aldulpho.*

BOTULPHUS & *Aldulphus*, illuſtria nomina, ab antiquis ſcriptoribus celebrati ſunt, non modo ob pietatem, verum etiam eruditionem. Libellus, qui de *Vita Botolphi* circumfertur, adfirmat hos nobili fuiſſe loco natos, & fratres. Monachatus, eo ſæculo incorruptus, utrique perplacuit. unde & locus in *Icanno*, non procul à principe *Lindiorum* urbe, beneficio *Ethelmundi*, reguli *Anglorum* auſtralium, eis liberaliter deſignatus eſt. Liquet etiam ſtuduiſſe illos aliquando in *Gallia Belgica*, notoſque ibidem fuiſſe ſororibus *Ethelmundi*, virginibus ſacris, à quibus ſolicite fratri regi commendati. Inde etiam elucet *Aldulphum*, poſtea *Trajectenſi* donatum epiſcopatu, virtutibus præniruiſſe, & utrumque in *Icanno* fuiſſe ſepultum. Concidit tandem *Botolphi* monaſterium crudelitate *Angeri* & *Ubbonis*, imperatorum *Danici* exercitus. At *Fanum Botulphi* emporium frequentiſſimum in magno ſtat pretio. Chronica *Fani Eadmundi* hæc prædicant. An. Dom. 1000. "Tranſ-"latio *Botulphi* & *Jurmini*, filii *Annæ* regis, de *Gunde-*"*burgo* & *Blitheburgo* ad *Fanum Eadmundi.*" Hæc haud ſcio quomodo prioribus conſonent. Quin & chronica *Anguillariana Adulphum*, alias *Aldulphum*, filium *Annæ* regis, fratremque *Jurmini* fuiſſe prædicant.

CAP. LXXXI. *De Benedicto Epiſcopo.*

BENEDICTUS *Epiſcopus*, alias Biſcop, ex nobili ortus eſt ſtemmate; juvenis audaciſſimi animi ſub *Oſuuio Tranſabrinæ* provinciæ rege militavit: unde non raro ab inimicis gloriam, & ſpolia opima reportavit. Sed poſt aliquantulum temporis pertæſus terrenæ militiæ, meliori genio ductus, bellum vitiis indixit, *Romam*que de more tunc temporis celebri petiit; & domum reverſus *Benedicti* Magni profeſſionem continuo ſecutus eſt. Poſt annos autem aliquot *Romam*, ſed presbyter factus, ſecundo inviſit; ubi à *Vitaliano* pontifice cognitus, *Theodoro Tarſenſi*, qui tum *Cantiis* archiepiſcopus erat deſtinatus, & *Adriano* abbati in *Britanniam* iter adornantibus, dux & interpres non magis

magis gratus, quam neceſſarius deſignatus eſt: nam, ut ex 37. cap. primi libri *Gulielmi Meildunenſis* de regibus *Anglorum* apparet, fuit abbas circa illa tempora *Auguſtiniani* monaſterii, quem honorem poſtea *Adriano* detulit.

Jamque, perductis *Theodoro* & *Adriano Cantium*, civitatem nobilem, intellexerat obiiſſe *Coinwalchium* regem *Viſiſaxonum*, ad quem tanquam cognitum & amicum proficiſci decreverat; *Tranſabrinos* ſuos repetiit, maximamque brevi apud *Egfridum* regem, qui *Oſuuio* ſucceſſit, inivit gratiam. à quo poſtea accepit dono locum in oſtio *Wiri* fluminis, quod, niſi fallor, à *Ptolemæo Vedra* dicitur, monaſterio condendo aptum, & terras circumjacenteis, ne ad victum neceſſaria deeſſent. Jamque omni opinione citius nobile monaſterium, accerſitis ex *Gallia* latomis, condiderat; & trecentis, ut fama eſt, monachis ornavit. Adde quod & locupletiſſimam bibliothecam ibidem, comparatis hinc inde ex *Italia* exemplaribus cum *Latinis*, tum *Græcis*, poſuerit, *Theodoro* & *Adriano* tam ſanctum opus promoventibus. Non tamen hoc opus illi extrema meta laboris erat. Ecce ſtatim alterius cœnobii fundamenta jecit in ipſa pene ripa citeriori *Tini* flu. in loco, cui nomen *Girovicum*, quod diſtabat quatuor paſſuum millibus à monaſterio *Caprocephaliæ*, alias Geteſheved & Munkceſtre, ubi nunc *Novum-Caſtellum*, emporium *Nortabriæ* celeberrimum. Crevit brevi & hoc opus; principio ſeptendecim, deinde & magnum numerum monachorum admiſit, inter quos & *Beda* erat, ſui ſæculi non infimum decus. Cumque jam utrumque monaſterium, quantum temporis anguſtia patiebatur, recte inſtituiſſet; ipſe, quamvis utriuſque monaſterii abba eſſet, illi *Eſtrovinum* patruelem ſuum, olim *Egfridi* regis miniſtrum, huic *Ceolfridum*, tanquam vicarios, præfecit.]

Non hic abs re fecero, ſi lectori ſignificem, quæ poſtea tam famoſorum cœnobiorum fortuna fuerit. Circa tempora *Egberti* aut *Oſvulphi*, regum *Nortabriæ*, *Dani*, deprædatores noſtri orbis, utrumque ſpoliaverunt, & flammis violaverunt. Pauperes deinde reliquiæ *Dacorum*, poſt aliquot ſæcula à *Nortomannis*, *Gulielmum Victorem* ſequentibus, deſtructæ ſunt. At non multo poſt tres monachi *Eoveſhamenſis* cœnobii *Tranſabrinas* partes petentes, reſtaurandæ monaſticæ vitæ gratia, quorum primus erat *Aldwinus*, inter cætera

monaſterium

monaſterium *Wirenſe* & *Girovicenſe* reparaverunt, ſed leviter. Et nuper in utroque fuerunt tres aut quatuor *Dunelmenſis* cœnobii monachi. Ingentes tamen utrinque ruinæ maximorum olim ædificiorum manifeſta indicia etiam nunc extant, quas ego nuper non ſine admiratione aſpexi, rerum viciſſitudines tantarum deplorans. Sed ad rem redeo.

Inter publica hæc negotia, præter alia quæ multa & docta ſcripſit, edidit librum de *Conſonantia regulæ monaſticæ vitæ*. Floruit ſub *Oſuuio* & *Egfrido Nortabriæ* regibus; & cum jam quinquies fuiſſet *Romæ*, obiit ex paralyſi prid. Id. Jan. ac tumulatus eſt in *Wirenſi* monaſterio. tandem ejus corpus per *Ethelwoldum*, epiſcopum *Ventanum*, circa tempora *Edgari* monarchæ *Angliæ*, *Thornegam Girviorum* cœnobium delatum eſt. Plura ſcire cupienti *Beda* in libro de ejus *Vita* ſatisfaciet.

CAP. LXXXII. *De Ceolfrido*, monacho.

CEOLFRIDUS, monachus non minoris literaturæ quam virtutis, mortuo *Benedicto*, cui vicarius erat, abbas cœnobii S. *Pauli* in *Girovico* factus eſt; ubi plurima excellentis induſtriæ monimenta partim docendo & ſcribendo, partim etiam ædificando oſtendens, non vulgarem apud ſuos gratiam inibat. Accedit huc, quod, poſt *Benedictum*, *Bedam* adoleſcentem informaverit, non modo bonæ vitæ præceptis, ſed & eruditione quoque ſingulari. His modis cœpit ubique clareſcere, nec mediocri in pretio eſſe vel apud ipſos *Britanniæ* regulos.

Erat circa hæc tempora magna controverſia inter *Pictos* & *Anglos* de obſervatione *Paſchali*. Quare *Naitanus*, *Pictorum* regulus, oratores ad *Ceolfridum* miſit, cupiens ejus literis certior fieri, quid potiſſimum ſequendum. Cui ita nodum illum *Gordium* ſolidiſſimis rationibus poſtea diſſolvit, ut *Pictus* ab illo canonicum *Paſcha* ſecutus ſit. Sed de hac re *Beda* fuſius 21. quinti libri *Hiſtoriæ* ſuæ cap. ſcribit. Ego igitur in præſentia omitto; dicturus quo pacto ſenex jam factus poſt viginti octo annos feliciſſime in gubernatione *Wirenſis* & *Girovicenſis* cœnobii (nam utriuſque, ſicut & *Benedictus*, abbas erat) completos, *Hubertum* ſuis cœnobiis, monachum non vulgariter doctum, abbatem præfecit.

cit. quod ubi feciſſet, *Romam* ætate jam decrepitus peregre profectus eſt. Illud certe, quoniam de *Girovico* mentionem & hic, & in *Benedicti* vita, fecimus, ſtudioſo antiquitatis lectori non incognitum volo; me, nuper cum fuiſſem in *Tinenſi* monaſterio, trajecto *Tino* flumine, *Girovicum* petiiſſe, & inter cætera ibidem reperiſſe, ſaxum quadratum cum hac inſcriptione: "Dedicatio baſilicæ ſancti *Pauli* "VIIII. Calen. Maii anno XV. *Ecfridi* regis; *Ceolfridi* "Abbatis, ejuſdemQ. M. Eccleſiæ, Deo autore, conditoris, anno IIII." Ex his verbis liquido apparet *Ceolfridum* abbatem fuiſſe in ipſis *Girovicenſis* monaſterii initiis; quanquam *Benedictus* alias ejuſdem conditor & abbas nominetur, utpote qui *Ceolfridum* ſuo loco ſubſtituerit.

At nunc, quid librorum ſcripſerit, lector requiret. Certe in variis literarum generibus diligentiſſime verſatus multa ſcripſit, quæ omnia violentia *Dacorum* extinguiſſet; niſi *Beda*, in ultimo hiſtoriæ *Anglicanæ* libro, ejus de obſervatione *Paſchali* & canonica tonſura libellum ab interitu vindicaſſet. Floruit ſub *Ecfrido* rege *Nortabriæ* potentiſſimo. Mortuus eſt apud *Lingonas* in *Gallia* 7. Cal. Octobr. anno Dom. 706. & ſepultus; ut *Beda* teſtatur in libro de ejus *Vita*, tum etiam in libro de *Temporibus*. Nam impar erat itineri, quod *Romam* verſus acceperat. Verba autem *Bedæ* in libro de *Temporibus* hæc ſunt: "His temporibus "multi *Anglorum* gentis nobiles & ignobiles, viri & fœminæ, duces & privati, divini amoris inſtinctu *Romam* venire conſueverunt: inter quos etiam reverendiſſimus abba "meus *Ceolfridus*, annos natus ſeptuaginta quatuor, cum "eſſet presbyter annis 47. abba annis 35. Ubi *Lingonas* pervenit, ibi defunctus, atque in eccleſia beatorum "*Geminorum* martyrum ſepultus eſt." Et rurſus in libro de *Vitis Abbatum* monaſteriorum *Petri* & *Pauli*: "*Ceolfridus* "obiit 7. Cal. Octob. apud *Lingonas* anno D. 706. & ſepultus eſt in eccleſia beatorum *Geminorum* martyrum, "*Eleuſippi* & *Meloſippi*, qui uno matris partu editi, eadem eccleſiæ fide renati, una cum avia ſua *Leonilla*, "illam loco illi ſui martyrii dignam reliquere memoriam."

CAP.

CAP. LXXXIII. *De Huberto.*

HUBERTUS, alias *Huvetbertus*, juvenis accrevit bonis literis & virtutibus in monaſteriis *Petri* & *Pauli*: quorum illud in *Veri* fluminis oſtiis; hoc propter *Tynni* ripas ſitum eſt. *Sigfridus*, abba vicarius monaſterii *Petrini* ſub *Benedicto*, defatigatus aſſiduo ventris tormine, diem obiit ſupremum. *Hubertus* vero aptiſſimus, qui in ejus ſuccederet locum, univerſis viſus eſt. *Benedictus* quatuor tantum menſes à *Sigfridi* morte ſupervixit. *Ceolfridus* etiam obiit apud *Lingonas* 7. Cal. Octob. an. D. 706. Sic *Hubertus* utriuſque temonem monaſterii regebat ab *Acca* epiſcopo *Auguſtaldenſi* confirmatus. Eratque non modo ipſe doctarum artium cultor egregius, verum etiam eruditorum omnium fautor, & quidem præcipuus. Quo nomine & *Romæ* aliquandiu, præſidente *Sergio*, tum eloquentiæ, tum ſacræ legis cognitioni primo ætatis flore ſtuduit; ac egregie profecit. Extat ejus epiſtola ad *Gregorium* ſecundum, pontif. *Rom.* qua *Ceolfridi* peregre *Romam* proficiſcentis & venerandam canitiem, & virtutes raras vel commendatiſſimas fecit. Hactenus ex *Beda*.

CAP. LXXXIV. *De Milredo.*

MILREDUS quintus *Vigevonum* epiſcopus fertur bonarum artium ſtudioſus fuiſſe, multumque eccleſiæ ex theologica cognitione penitiori illa, quæ proprium ſacrorum concionatorum munus, profuiſſe. Verſus, qui de primis *Vigevonum* epiſcopis circumferuntur, ſic de hoc viro loquuntur:

Quintus *Milredus* caſtus, prudens, & honeſtus.

Legi præterea in antiquiſſimo codice epigrammaton, quæ eccleſiaſtica ſpectabant ornamenta, hos verſiculos in ipſa libelli fronte ſcriptos:

Hunc proprie librum *Milredus* poſſidet ipſe,
Antiſtes ſanctus, magno qui dignus honore:
Eſt etenim dapibus ſcripturæ plenus & actu.

Invidioſa vetuſtas *Milredi* monumenta deſtruxit. at fama ejus eruditionis etiamnum floret apud *Vigevones*.

CAP. LXXXV. *De Ecberto*, Archiep. *Eborac.*

Ecbertus vir regii generis, frater videlicet *Eadberti* regis *Nortabrinorum*, à primis pueritiæ ſuæ annis, eloquentiæ & bonis artibus ſe totum conſecravit. qui labor adeo illi non fuit inutilis, ut inde eximium gloriæ nomen ſibi facile comparaverit. Eccleſiæ *Eboracenſis* honos, à *Paulini* archiepiſcopi tempore uſque ad *Wilfridi* junioris ejuſdem urbis epiſcopi mortem, vix integre enituit, ſublata pallii dignitate. Tumque agebatur de ſubſtituendo novo pontifice, qui veterem ſacræ ſedi ſplendorem cumulate reſtitueret. *Ecbertus* ſuffragio publico infulis digniſſimus judicatus eſt: ille equidem non longo poſt tempore induſtria, cura, ſtudio pallium à *Romano* repetiit, & obtinuit. Defloruerat inter *Eboracenſes*, bellorum tumultu, priſtina illa erga bonas literas cum diligentia, tum alacritas. Hanc ille ita omnem abſterſit prorſus labem, ut facundiæ, cognitioni, & eruditis artibus, ſuam formam, decus, atque adeo lumen integre referret. Quo tempore comparata ſumptibus plane maximis copioſa juxta ac diviti antiquorum librorum multitudine, *Eboraci* elegantiſſimam in gratiam poſteritatis bibliothecam, homo promovendis ſtudiis plane natus, inſtituit. Utque tantis ſuis cuſtos pervigil theſauris non deeſſet, *Flaccum Albinum* alumnum ſuum eloquentia, eruditione, judicio denique valentem operi præfecit novo. Hujus bibliothecæ meminit *Albinus* in epiſtola ad *Carolum* Magnum, & rurſus in epiſtola ad *Eanbaldum* archiepiſcopum *Eboracenſem*.

Sed neque ſatis erat *Ecberto* bibliothecam ita exornaſſe; quin etiam ipſe libros eleganter, accurate, docte, ſcripſit: inter quos ille, qui de *Eccleſiaſticis* inſcriptus eſt *Conſtitutionibus*, adhuc extat, teſtis plane optimus ejus tum inſignis doctrinæ, tum pietatis rariſſimæ. hunc librum *Hucarus*, fani *Germani* in *Corinia* levita, ſtudioſe in compendium redegit. ſcripſit præterea librum, cui titulus *Pœnitentiale*. uterque in bibliotheca extat *Severiana*.

CAP. LXXXVI. *De altero Ecberto.*

ERAT & alter *Ecbertus*, vir in bonis literis verſatus, ac epiſcopus *Lindisfarnenſis*, ad quem ſcripſit, niſi titulus fallit (nam mihi *Ecbertus* recentior *Beda* videtur) epiſtolam plane aculeatam; in qua multa de officio epiſcopi, nec pauciora de ſcriptura ſacra in linguam *Saxonicam* vertenda, & quibus ea rationibus à plebe legenda. Denique ibidem inculcat, ut epiſcopus reges admoneat, pſeudomonachos, & importunos monaſteriorum conſtructores, ſi ſpecie otii potius quam virtutis id fiat, caſtigandos.

CAP. LXXXVII. *De Beda.*

BEDA ſupremum doctorum *Anglorum* decus tandem ad calamum venit, vir, meo judicio, ſiquis alius, immortali fama plane digniſſimus. nam præterquam quod in omni fere diſciplinarum genere cum felicitate quadam verſatus eſt; ita utramque linguam cognovit, ut illa ætate, tota pene *Europa* à barbaris occupata, pro eloquentiæ miraculò haberetur. Quare hic ſuis à me coloribus depingendus eſſet, & ejus vita luculenta oratione ſcribenda, niſi ipſe, quo nihil fidelius eſt, ſuam ipſius vitam, quam totam in literis exegit, in ultimo capitulo hiſtoriæ *Anglicanæ* ſcripſiſſet. Sed in hac parte hactenus obſtitit vel exemplariorum vitium, vel typographorum incuria, quo minus *Bedæ* hiſtoria integra prodiret in lucem. Nam in impreſſis exemplaribus omnibus, quæ ego vidi, ultimum caput quinti libri deſideratur. Nos itaque beneficio vetuſtiſſimi codicis hæc, quæ de vita *Bedæ* ſequuntur, apponemus. id quod *Gul.* à *Meildulphi-curia*, ſed decurtatis voluminum nominibus, primo hiſtor. ſuæ libro fecit: " *Beda*, famulus *Chriſti* & presbyter " monaſterii beatorum apoſtolorum *Petri* & *Pauli*, quod " eſt ad *Wiremutham* & in *Girvum*, qui natus in territo-" rio ejuſdem monaſterii; cum eſſem annorum ſeptem, cura " propinquorum datus ſum educandus reverendiſſimo abbati " *Benedicto*, ac deinde *Ceolfrido*: cunctumque ex eo tempus " vitæ in ejuſdem monaſterii habitatione peragens omnem " meditandi ſcripturas operam dedi, atque inter obſervan-

" tiam diſciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in ec-
" cleſia curam, ſemper aut diſcere aut docere, aut ſcribere
" dulce habui. nono decimo autem vitæ meæ anno diaco-
" natum, tricesimo gradum presbyteratus, utrumque per
" miniſterium reverendiſſimi epiſcopi *Joannis*, jubente *Ceol-*
" *frido* abbate, ſuſcepi. ex quo tempore accepti presbyte-
" ratus uſque ad annum ætatis meæ LIX. hæc in ſcripturam
" ſanctam meæ meorumque neceſſitati ex opuſculis venera-
" bilium patrum breviter adnotare, ſive etiam ad formam
" ſenſus & interpretationis eorum adjicere curavi.

"In principium *Geneſis* uſque ad nativitatem *Iſaac* & ejectionem *Iſmaelis*, libros quatuor.

De Tabernaculo & Vaſis ejus, ac Veſtibus ſacerdotum, libros tres.

In primam partem *Samuelis*, id eſt, uſque ad mortem *Saulis*, libros quatuor.

De ædificatione Templi allegoricæ expoſitionis, ſicut & cætera, libros duos.

Item in *Regum*, librum triginta quæſtionum.

In Proverbia *Salomonis*, libros tres.

In Cantica Canticorum, libros ſex.

In *Eſaiam*, *Danielem*, XII. Prophetas, & partem *Hieremiæ*, diſtinctiones capitulorum ex *Hieronymo* excerptas.

In *Ezram* & *Neemiam*, libros tres.

In Canticum *Abacuc*, librum unum.

In librum beati patris *Tobiæ* explanationes allegoricæ.

De *Chriſto* & Eccleſia, librum unum.

Item capitula lectionum in Pentateuchum *Moyſi*, *Joſue*, *Judicum*.

In libros Regum & verba dierum.

In librum beati patris *Job*.

In Parabolas, Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum.

In *Eſaiam* prophetam, & *Ezram*, quoque & *Neemiam*.

In Evangelium *Marci*, libros quatuor.

In Evangelium *Lucæ*, libros ſex.

Omeliarum Evangelii, libros duos.

In Apoſtolum, quæcunque in opuſculis S. *Auguſtini* expoſita inveni, cuncta per ordinem ſcribere curavi.

In actus Apoſtolorum, libros duos.

In Epiſtolas ſeptem catholicas, libros ſingulos.

In Apocalypſin *Joannis*, libros tres.

Item capitula in totum Novum Teſtamentum, excepto Evangelio.

Item librum Epiſtolarum ad diverſos, quarum de ſex ætatibus ſæculi una eſt.

De Manſionibus filiorum *Iſrael* una.

Una

Una de eo quod ait *Eſaias*: *Et claudentur ibi in carcerem, & poſt multos dies viſitabuntur.*
De Ratione biſexti una.
De Equinoctio juxta *Anatholium* una.
Item de Hiſtoriis Sanctorum.
Librum vitæ & paſſionis S. *Felicis* confeſſoris de metrico *Paulini* opere in proſam tranſtuli.
Librum vitæ & paſſionis Sancti *Anaſtaſii* male de Græco tranſlatum, & pejus à quodam imperito emendatum, prout potui, ad ſenſum correxi.
Vitam ſancti patris, monachi ſimul & antiſtitis, *Cuthberti*, & prius heroico metro, & poſtea plano ſermone deſcripſi.
Hiſtoriam Abbatum hujus monaſterii, in quo ſupernæ pietati deſervire gaudeo, *Benedicti*, *Ceolfridi*, *Huberti*; in libellis duobus.
Hiſtoriam eccleſiaſt. noſtræ Inſulæ ac Gentis; in libris quinque.
Martyrologium de nataliciis ſanctorum Martyrum duobus; in quo omnes, quos invenire, non ſolum qua die, verum etiam quo genere certaminis, vel ſub quo judice mundum vicerint, diligenter adnotare curavi.
Librum Hymnorum diverſo metro, ſive rhythmo.
Librum Epigrammaton heroico metro, ſive elegiaco.
De Natura rerum, & de Temporibus libros ſingulos.
Item de Temporibus librum unum majorem.
Librum de Orthographia, alphabeti ordine diſtinctum.
Item librum de metrica arte, & huic adjectum alium de ſchematibus ſive tropis libellum, hoc eſt, de figuris modiſque locutionum, quibus ſcriptura ſancta contexta eſt."

Hæc *Beda*: homo, ut jam vides, diligentiæ inexhauſtæ. Præter hos etiam libros redegit *Adamnani Scotti* librum de *Locis ſanctis* in compendium, ut ipſemet teſtatur, cap. 17. quinti libri *Hiſtoriæ Angl.* Accedit ad numerum & ejus carmen elegantiſſimum de *Die Judicii*, quod *Accæ* epiſcopo *Auguſtaldunenſi* dedicavit; & libellus de *Membris humanis*, qui à multis *Hieronymo* attribuitur. Vidi præterea ſex epiſtolas ab eo ſcriptas. quarum prima ad *Hemoaldum* de ratione quadrantis anni, quem biſſextum dicunt. ſecunda ad *Plegwinum* de ſex ætatibus mundi. tertia ad *Accam* epiſcopum ſuper locum *Eſaiæ* de die judicii. quarta de manſionibus filiorum *Iſrael.* quinta ad *Wightredum* de æquinoctio. ſexta ad *Ecbertum* epiſcopum de Pſeudomonachatu corrigendo. Ultimis quoque vitæ ſuæ diebus, evangelium *Joannis* in linguam *Anglo-ſaxonicam* tranſtulit, & libellum excerptionum de notis, *Iſidorum* ſecutus, ſcripſit: ut *Cuthbertus* mona-

chus *Girovicenſis* ejus diſcipulus teſtatur. Illud non eſt ſilendum, multos libros *Bedæ* falſo adſcriptos: nempe de Imagine mundi, de Naturis beſtiarum. inſuper de Ponderibus & Menſuris, de Situ Orbis. Legi aliquando *Duroverni* in fano Servatori ſacro libellum Arithmeticæ, titulo *Bedæ*, illuſtrem. Adde huc librum de Similitudinibus, de Differentiis vocabulorum, qui, titulo *Bedæ*, in bibliothecis extant. Eſt & alius ejuſdem ſortis, qui ſcutum *Bedæ*, ſede falſo appellatur. Sunt qui ſcribunt *Bedam* uſum fuiſſe *Joanne Fibrolegano* archiepiſcopo *Eboracenſi*, ac *Tunberto* præceptoribus. ſed quis hic *Tunbertus* fuerit, non ſatis intelligo; niſi is ſit, qui tertius antiſtes *Haguſtaldenſi* præfuit eccleſiæ. Hactenus de ejus vita & ſtudiis literariis.

Nunc, ſi quem juvat audire qua modeſtia, qua patientia, qua charitate, qua denique ferventis ſpiritus confidentia obierit, *Cuthberti* ejus diſcipuli & amanuenſis libellum de ejus morte legat. quanquam non mortuus eſt, qui tot eruditiſſimis monimentis vitæ & æternitati conſecratus eſt. Quid quod *Daci*, poſt hominum memoriam depopulatores violentiſſimi, & qui tot doctiſſimorum *Anglorum* lucubrationes flammis aboleverunt, ne tantillum quidem *Bedæ* famam aut monimenta obſcurare potuerunt, *Girovico* ejus monaſterio ſemel atque iterum incenſo. Illud certe propius ad miraculum accedit, quod nec *Dacorum* violentia, nec ferocia *Gulielmi* Magni *Nortmanni* ita *Girovicenſis* cœnobii, quod à vulgo nunc Jarwe vocatur, ædificia omnia concuſſerit; quin adhuc *Bedæ* oratorium extet, humile quidem opus, & cameratum, utcunque tamen integrum; in quo & hodie altare eſt; ſed neglectum, & in altaris medio cruſta *Ophiutici* marmoris. Hæc nos in gratiam lectoris antiquitatis ſtudioſi. Sed dum antiquitatem recolo, pene prætererieram quod maxime dictum oportuit; nempe *Hectora Boethium Scottum*, omnium, qui unquam hiſtoriam ſcripſerunt, longe vaniſſimum, tam ſtulte, tam inepte, tam aniliter de *Beda* fabulari, ut riſum mihi moveat, ſimul & ſtomachum, Nam primum patriam in dubium vocat, & fere *Italum* facit; porro juvenem in *Italia* ſtuduiſſe, & ſenem inter monachos *Mailroſenſes* frequenter habitaſſe, diverſatumque fuiſſe aſſerit; poſtremo illum *Dunolmi* obiiſſe. Quid nunc *Hector Bedæ* reſpondebit, qui ſcribit ſe natum fuiſſe in territorio *Girovicenſis*

cenſis cœnobii, quatuor aut quinque paſſuum millibus à *Novo Caſtello*, & omnem vitam ibidem intra ſepta ſui cœnobii, ut manifeſte apparet ultimo cap. *Hiſtoriæ Anglicanæ* à ſeipſo editæ, tranſegiſſe? quid denique *Cutheberto* ejus diſcipulo, qui ſcribit eum *Girovici* obiiſſe, & tumulatum eſſe? quid rurſus *Simeoni* præcentori & *Rogero Hovedeno*, qui in annalibus ſuis docent, quo tempore *Dunolmum* tranſlatus ſit? Sed ne ſis ignarus, lector, me autore, diſces nullum unquam monachorum collegium *Dunolmi* fuiſſe ante tempora *Gulielmi* Magni. Acreverat tamen ibi paulo ante ſedes epiſcopalis, autore *Alduino*. proinde neque *Bedam* unquam *Dunolmenſem* monachum fuiſſe, id quod *Hector*, ſed falſo, arbitratus eſt. Hoc certe conſtat (nihil enim ſtudioſum lectorem celare volo) *Bedam* olim à *Sergio* pontifice *Romam* accitum, miſſis ad *Ceolfridum* abbatem *Girovicanum* eadem de cauſa literis, quas ego etiam aliquando legi, & *Gulielmus* à *Meildulphi-curia* libro *Hiſtoriæ Regum* primo annexuit; nunquam tamen in *Italia*, nedum *Romæ* fuiſſe. At miſſum nunc facio, cum tota ſua vanitate, *Boethium*; & immortalis *Bedæ* gloriam, laudemque eximie magnam aliquot teſtimoniis, ſed candidis, nobilibus, luculentis cognitiſſimam lectori faciam. *Albinus* enim inter doctos ſua ætate doctiſſimus hæc ſcribit, libro *Epiſtolarum* ad monachos *Wirovicenſes* & *Girovicenſes*: “Recogitate “nobiliſſimum veſtri temporis magiſtrum *Bedam*, presbyte- “rum, quale habuit in juventute ſtudium: qualem nunc “habeat inter homines laudem, multo majorem apud Deum “remunerationis gloriam. Illius ergo exemplo dormitantes “excitate animos: magiſtris aſſidete, aperite libros, per- “ſpicite literas, intelligite ſenſum illarum; ut & voſmet “ipſos paſcere, & aliis ſpiritualis vitæ paſtum præbere va- “leatis.” *Melancthon* vero hæc in libro de *Corrigendis Studiis* refert: “Clarebantque hi cum aliis quibuſdam, tum “maxime venerabili *Beda*, *Græce* & *Latine* haud vul- “gariter perito: ad hæc, in philoſophia, mathematicis, ſan- “ctis ſic erudito, ut cum vetuſtis quoque conferri poſſit.” *Lilius Gregorius Gyraldus*, in quinto dialogo de *Hiſtoria Poetarum*, *Bedæ* luculentam facit mentionem. *Folchardus* etiam *Durovernenſis* luculentum certe de *Beda* hac oratione teſtimonium adfert in libello de *Vita D. Joannis* archic-

chiepiſcopi *Eboracenſis*, cujus & alumnus & diſcipulus aliquandiu fuit: "Quem ſecutus induſtrius tyrunculus à tanto "pædagogo affluenter imbutus, & in expoſitis evangeliis, & "in hiſtoriarum rebus digeſtis magnus enituit, & deſcriptis "temporum & computi rationibus ſubtiliſſimis, auditam "*Britannicæ* gentis hebetudinem purgavit, ſcriptorumque "ſuorum dignitatem, *Rom.* ſedis acquiſita autoritate, nobilitavit." Circumfertur & hic verſiculus in laudem *Bedæ*:

Anglia te celebrat; te totus perſonat orbis.

Alexander Nechamus, in libro de *Laude Divinæ Sapientiæ*, ubi de D. *Cutheberto* loquitur, hæc addit:

Beda, vir egregius aſſociatur ei:
Ingenium cujus non mundus claudere poſſet,
Corpus honorandum capſula parva tegit.

Gulielmus à *Meildulphi-curia*, libro de *Regibus* primo, de *Beda*, ſic ſcribit: "Elugens tantum orbi præreptum lumen. "Sepulta eſt cum eo geſtorum omnis pæne notitia, uſque "ad noſtra tempora. adeo nullus *Anglorum*, ſtudiorum ejus "æmulus, nullus gloriæ ejus ſequax fuit, qui omiſſæ monetæ lineam proſequeretur. Pauci, quos æquus amavit *Jeſus*, quamvis literis non ignobiliter informati, tota vita "ingratum conſumpſerunt ſilentium. Alii vix primis labris "illas guſtantes, ignavum confoverunt otium. Ita cum ſemper pigro ſuccederet pigrior, multo tempore in tota inſula ſtudiorum detepuit fervor. Magnum ignaviæ teſtimonium dabo verſus epitaphii, pudendi prorſus, & tanti "viri mauſoleo indigni:

Presbyter hic *Beda* requieſcit carne ſepultus.
Dona, *Chriſte*, animam in cœlis gaudere per ævum,
Daque illum ſophiæ debriari fonte, cuï jam
Suſpiravit ovans intento ſemper amore.

"Poteritne ulla excuſatione hic pudor extenuari, ut nec in "eo monaſterio, ubi illo vivente, totius literaturæ exultavit "gymnaſium? potuerit inveniri homo, qui memoriam ejus "formaret niſi exili & miſerabili ſtylo?"

Floruit autem *Beda* ſub *Chenredo*, *Oſricho* & *Ceolvulpho*, *Nortabriæ* regulis. Vixit annos, ut ego colligo, ſexaginta; quamvis

quamvis *Trittemius* ſeptuaginta duos, ſed male, numeretnam hiſtoriam annos natus LIX. abſolvit, nec diu ſupervixit. Obiit *Girovici*, ubi & ſepultus eſt. poſt multos vero annos ejus corpus *Dunolmum* tranſlatum eſt, ut ſcribit *Gulielmus Meildunenſis* libro de *Pontificibus Angliæ* tertio.

CAP. LXXXVIII. *De Flacco Albino.*

FLACCUS *Albinus*, qui & *Alcuinus* dictus eſt, ab *Ecberto*, *Eboracenſium* archiepiſcopo, educatus, & literis elegantiſſimis inſtructus fuit. id quod ipſe in libro *Epiſtolarum* ſuarum non ſemel teſtatur: & maxime in ea, quam ſcribit ad *Eboracenſes*: "Vos fragileis infantiæ meæ "annos foviſtis materno adfectu, & laſciviam pueritiæ meæ "pia ſuſtinuiſtis patientia; & paternæ caſtigationis diſcipli-"nis ad perfectam viri educaſtis ætatem, & ſacrarum eru-"ditione literarum roboraſtis." Hæc illi honeſta educatio poſtea tam bene ceſſit, ut aſſidua diligentia, induſtria, cura, quam ſtudiis impendebat, ad unum omnes, qui una cum illo diſcebat, facile vicerit. Gaudebat magnopere *Ecbertus* felici ſucceſſu alumni ſui; & illum bibliothecæ præfecit, quam tum *Eboraci*, non ſine infinita autorum tum *Latinorum* tum *Græcorum* varietate, in gratiam ſtudioſorum poſuit. Videtur *Meildunenſis*, libro de *Regibus* primo, laudem & gloriam bibliothecæ omnem *Albino* attribuere, ut ex his verbis liquet: "Hic omnium liberalium artium ar-"marium, ut ita dicam, & ſacrarium fuit: nobiliſſimam bi-"bliothecam conſtituit *Eboraci*. Inde data illi occaſio ma-"xime opportuna, ut optimos quoſque libros nocturna ver-"ſaret manu, verſaret diurna; qua tantum abeſt ut non ſit "uſus, ut nullum prorſus tempus remiſerit."

At jam maturior orbi factus, venit illi in mentem ut *Cantiam* peteret. cupiebat enim mirum in modum *Theodori* & *Adriani* lectionibus, dubio procul doctiſſimis, intereſſe. Quare, relicto *Eboraco*, *Durovernum*, primam *Cantiæ* urbem, profectus eſt; ubi ab *Adriano*, *Auguſtiniani* cœnobii abbate, humaniter acceptus eſt. Hic linguarum puritatem, hic doctas artes, hic, ut breviter finiam, bonarum literarum orbem abſolvebat. Interea fato conceſſit *Adrianus*, &, monachorum *Auguſtinianorum* communi ſuffragio, *Albinus* abbas

bas electus eſt. Sed non illum nova dignitas magis, quam ille dignitatem, illuſtravit. Nam *Adriani* veſtigiis incedebat; & monachos ſuos nullo non genere literarum informavit. ipſum quoque *Bedam*, ut *Anglicanæ Eccleſiæ Hiſtoriam* ſcriberet, hortatus eſt.

Dumque ſic virtuti ſtuderet, ecce *Offa, Merciorum* princeps potentiſſimus, una cum cæteris *Angliæ* regulis, habebat juſtiſſimas cauſas mittendi oratores ad *Carolum* Magnum. Quærenti autem quos potiſſimum mitteret, *Albinus* occurrit, inter alios, quem tam neceſſariæ juxta ac utili legationi præficeret. Hic itaque, una cum aliis & doctiſſimis & prudentiſſimis viris, in *Galliam* transfretavit; *Caroloque* Magno principum *Anglicorum* cauſas magna dexteritate, majori facundia, maxima vero prudentia aperuit: uſque adeo, ut *Carolus* delectatus, ſupra quam cuique credibile eſt, hominis eloquentia & ſapientia, tum etiam morum ſuavitate, illum in *Gallia*, forſan etiam annuente *Offa* rege, propoſitis honeſtiſſimis conditionibus, retinuerit. Erat ipſe *Carolus* optimo ingenio, & non à literis abhorrenti. quare cum *Albino* egit, quibus modis *Francos* ſuos eruditis artibus excoleret. Non hic defuit ſanum *Albini* conſilium, qui ipſum principio *Carolum* inſigni quadam diligentia, editis ad hoc aliquot, qui adhuc extant, libellis, inſtruxit; deinde publicis prælectionibus nobilitatem *Francicam Lutetiam Pariſiorum* illexit. poſtremum, & plebem ipſam, ut quiſque erat præclaro ingenio, ad optima ſtudia incitavit. Unde brevi ſcholaſticorum numerus magnus *Lutetiam* confluxit. Atque hæc fuit academiæ *Pariſiorum* origo, quam noſtro *Albino* debent.

Eginhartus, qui de *Vita Caroli* Magni, domini ſui, libellum edidit, hæc ſcribit: "In diſcenda grammatica *Petrum Piſanum* diaconum audivit. in cæteris diſciplinis *Albinum*, cognomento *Alcuinum*, item diaconum de *Britannia*, *Saxonici* generis hominem, virum undecunque doctiſſimum, habuit; apud quem & rhetoricæ & dialecticæ, præcipue tamen aſtronomiæ ediſcendæ, plurimum laboris & temporis impertit. At quo tandem munere retulit gratiam *Carolus*? Certe *Albinum* abbatem *Martiniani* cœnobii apud *Turones* inſtituit. Illum eleemoſynis ſuis, illum etiam ſanctis conſiliis præficere.

Quod

Quod ſi nunc quem juvat, quid amplius in *Gallia* fecerit, ſcire, perlegat librum ejus *Epiſtolarum*, & abunde doctus erit. Nos interea indicabimus quos libros ediderit, teſte *Donato Gallo*, minime mendaci hiſtoriographo:

De Trinitate libros tres.	Domino glorioſo *Carolo*.
In Geneſim librum 1.	Quomodo convenit.
In Cantica Canticorum, librum 1.	
In Eccleſiaſten librum 1.	
In Evangelium *Joannis*, libros 7.	
In Epiſtolam ad *Hebræos* libr. 1.	
Dialogorum ad diſcipulos libr. 1.	
De Ratione animæ ad *Eulaliam*.	Chariſſimæ.
Sententiarum libr 1.	*Moſes* per revelationem.
Vitam S. *Vedaſti*, *Atrebatenſis*.	
Carminum ad diverſos libr. 1.	

inter quæ extat unum de ſeptem ſcientiis. quibus & hos addit *Trittemius*.

In Apocalypſin *Joannis* libr. 1.	
Enchiridion in quoſdam Pſalmos.	
De Utilitate animæ ad *Guidonem* comitem.	Dilect. fil. *Guidoni*.

quem librum ex ſoluta oratione in carmen *Richaleon* vertit.

De Adoptione filiorum Dei.	Venerabili.
De Eccleſiaſticis Dogmatibus.	Credimus unum Deum.
Speculum parvulorum.	In ſcriptura.
De nominum Dei Proprietate.	
De Artibus liberalibus.	
Epiſtolarum libr.	
In Epiſtolas *Pauli*, libros 14.	
De Ratione animæ.	
De proprietate ſermonum.	

Nos præterea vidimus,

De Adoratione imaginum.
De Genealogia *Chriſti*.
De Aſtronomia.
De Dialectica.
De Rhetorica.

niſi quis putet hos libellos inter Dialogos numerandos.

De Orthographia.
De Auriculari Confeſſione libellum, qui in librum ejus *Epiſtolarum* irrepſit.
Orationum, quas *Miſſales* vocant, libr. 1.
De Sacrario Dei,

qui liber tamen falſo adſcribitur *Albino*.

Vitam

Vitam D. *Martini.*
Homiliarum libr. I.
Dogmata *Albini* ad *Carolum* imperatorem.
Orationem Dominicam, Symbolum Apoſtolorum, Canticum *Ambroſii* carmine.
De Octo partibus Orationis, per dialogum interlocutoribus *Fracone* & *Saxone.*

Hactenus de libris ab eo editis. nunc ſupereſt, ut vice corollarii, *Gulielmi* à *Meildulphi-curia* calculum niveum quidem illum, quo *Albinum* libro de *Regibus* primo collaudat, in medium proferam: "Hic eſt *Alquinus*, qui, ut dixi, pro "pace in *Franciam* miſſus, ibi apud *Carolum*, ſeu terræ "amœnitate, ſeu regis humanitate captus, reſedit; magni-"que apud eum habitus imperialem animum, quantum ab "aulicis curis vacabat, dialectica, rhetorica, & etiam aſtro-"nomia probe compoſuit. Erat enim omnium *Anglorum*, "quos quidem legerim, poſt *Aldelmum* & *Bedam* doctiſſi-"mus; multiſque libris ingenii periculum fecit. Jacet in "*F ancia* apud S. *Paulum* de *Cormarico*; quod cœnobium "*Carolus* Magnus ejus conſilio conſtruxit. unde hodieque "quatuor monachorum victus & potus pro ejuſdem *Al-"cuini* anima quotidianæ infertur eleemoſynæ in eadem "eccleſia.

CAP. LXXXIX. *De Siwolpho*, monacho.

SIWOLPHUS monachus, ut ego conjecturam facio, homo *Tranſabrinus*, religioſorum ejus ſæculi nunquam ſatis laudatam cum induſtriam tum pietatem fortiter ſecutus, in lectione divinorum librorum feliceis horas felicius collocavit. Utque fere fit in tam aſſidua librorum evolutione, incidit in quædam loca Geneſeos, quæ viri undecunque eruditi judicium deſiderabant. Cogitanti de interprete *Albinus*, ornamentum ſui ſæculi, occurrit, cui libellum de *Quæſtionibus* tranſmiſit. *Albinus*, intellecto ejus conſilio, eiſdem reſpondit.

CAP. XC. *De Cutheberto.*

CUTHEBERTUS monachus *Girovicenſis* cœnobii, quod diſtat à *Novo Caſtello* quatuor paſſuum millibus, poſitum in ipſis quaſi ripis *Tini* fluminis à *Ptolemæo* celebrati,

celebrati, *Bedæ* nunquam ſatis laudati comes, atque idem diſcipulus fuit; ſed tam charus, ut quæ præceptor jam ſenex, doloribus & ægritudine tantum non oppreſſus, dictaret, currenti calamo impiger exciperet. Neque huic defuit unquam officio, quamdiu *Beda* dictare potuit; potuit autem ad extremam fere vitæ horam. Poſtea autem, mortuo præceptore, & per immortales libros æternitati conſecrato, cœpit & ipſe magna cum laude nec minori fructu docere. quo factum eſt, ut à monachis *Girovicenſibus* ſimul & *Wirenſibus* ſumme coleretur. Recens namque adhuc erat memoria, & fama *Bedæ* altius omnium animis inhærebat. ſed tanti viri utcunque levabat deſiderium *Cutheberti* inſignis in promovendis bonis literis diligentia. Illis enim temporibus doctæ artes unicum erant monachorum ſolatium. nec aliud fuit religioſorum cœnobium, quam apium hinc inde laborantium alvearium; uſque adeo, ut tum merito *Virgilianum* hoc carmen de illis dici potuiſſet,

Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.

Inter hæc *Cutheberto* frequens in mentem *Beda* venit, & ejus virtus ſemper præ oculis illi obverſabatur. quare voluit aliquid memoria dignum præſtare, quo virum tantum poſteritati commendaret. Cumque cognitiſſimum haberet qua modeſtia, qua charitate, qua patientia, quo denique ſpiritu vitam finiverit; id orbi per libellulum, quem *Cuthvino* monacho dedicavit, teſtatiſſimum voluit. Gratiſſima quidem hæc diſcipuli erga præceptorem parentatio: quam, cum nuper reperiſſem in palatina illuſtriſſimi *Henrici* octavi, *Anglorum* regis, bibliotheca, avide ſemel legi, & majori voluptate relegi: multum diuque mecum conſiderans, quantus & quam non ullo eſſet virtutis titulo *Beda* cum noſtræ ætatis monachis conferendus. Denique, quanquam probabilis conjectura ſit, *Cuthebertum* multa ſcripſiſſe; ego, ne fucum lectori faciam, ingenue fateor me nihil, præter id quod commemoravi, vidiſſe. Sufficiet igitur ad ſummam addere, floruiſſe illum, regnante apud *Transhumbranos Ceolvulpho* rege.

CAP. XCI. *De Simeone.*

SIMEONIS claram facit mentionem *Flaccus Albinus* in libris *Epiſtolarum*, ut ex his verbis ad *Calvinum* apparet: "*Simeon* ſummus ſacerdos, quem ego, licet indignus pater, nutrivi, educavi, & ad perfectum perduxi virum: quem vos elegiſtis in pontificatus honorem." Extat præterea epiſtola *Albini* ad ipſum *Simeonem*, qua collaudatum admonet officii, & alioqui ſua properantem ſponte concitat. Apud *Albinum* nulla de ſede ejus epiſcopatus memoria. in *Gallia* fuiſſe eum epiſcopum mea quidem opinio eſt.

CAP. XCII. *De Winfrido.*

WINFRIDUS, qui poſtea *Bonifacius* dictus, *Trittemio Scottus*; *Beato Rhenano*, libro *rerum Germanicarum* ſecundo, *Londinenſis* eſt. Ego vero *Trittemio* ignoſco, qui de more ſuo multos ex *Anglicis* ſcriptoribus *Scottos* facit; & cum *Rhenano* ſentio, ut qui cognitiſſimum habeam *Winfridum Anglum* fuiſſe, at non perinde in agro *Londinenſi* natum. nam *Joannes Grandiſonus*, epiſcopus *Iſcanus*, in libro de *Vitis Sanctorum*, adfirmat eum *Crididuni* fuiſſe natum. eſt autem *Domnoniorum* oppidum ſedes olim epiſcopalis, diſtatque ab *Iſca* urbe celeberrima plus minus ſex paſſuum millibus. Adoleſcens cœlibatui ſe addixit, & *Benedicti* ſanctiones in *Exanceſtrenſi* monaſterio amplexus eſt. Exanceſter autem à *Saxonibus* ea urbs dicta eſt, quam *Ptolemæus Iſcam* à flumine ejuſdem nominis præterlabente vocat. nec aliud ſonat Exanceſter barbarum vocabulum, quam caſtrum poſitum ſuper *Iſcam* flumen. Hodie vero hæc urbs, quemadmodum & antiquitus *Damoniæ* ſive *Devoniæ* provinciæ caput eſt; & vulgo Excetre, eliſa ſ litera in penultima ſyllabá, vocatur. Hic cum aliquandiu ſub *Wolfhardo* abbate vixiſſet, data copia, *Winbertum Hundreſchellenſem* abbatem petiit; à quo poſt aliquot annos impetravit, ut fidem quam *Willibrordus Anglus*, cognomento *Clemens*, *Trajectenſium* epiſcopus, *Friſiis* prædicaverat, tyrannide *Rathbodi* tantum non extincta, reſuſcitaret.

ſuſcitaret. Itaque *Friſios* & *Rathbodum* petiit; cauſam evangelicam movens, ſed parum promovens. Domum igitur regreſſus *Danielem*, epiſcopum *Ventæ Simenorum*, conſuluit de fidei negotiis; à quo poſtea literis *Gregorio* ſecundo, pontifici *Romano*, commendatus urbem petiit; ubi multis modis animatus, iter in *Thuringiam* cepit, prædicandi evangelii gratia: qui labor illi felix fauſtuſque fuit.

Dum hæc ageret, diem obiit *Rathbodus*, *Friſiorum* regulus: unde, nacta occaſione, & candore fretus *Pipini*, ad *Friſios* reverſus eſt; & ſenem *Willibrordum* in opere evangelico adjuvit. neque hic ſanctus labor ceſſavit: *Heſſiam* uſque profectus eſt, ubi ſanctæ fidei ſemina ſparſit, quæ poſtea in fructum uberrimum creverunt. Crevit etiam & ipſe fama & rerum bene geſtarum gloria; uſque adeo, ut *Romam* à *Gregorio*, ad quem *Binnam* nuntium fideliſſimum præmiſerat, per literas vocatus ſit, dignitateque pontificia ornatus, procurante *Carolo* Magno. Non tamen diu *Romæ* fuit: *Heſſos* etenim, jam ſuæ curæ commiſſos, & *Thuringos* reviſit, quos tandem ad verum Chriſtianiſmum perduxit: quin & *Baugvarios* perſuaſione fidei, favente *Odilone* duce, imbuit. Denique per totam fere *Germaniam* jam clariſſimus factus, archiepiſcopus *Maguntinus* declaratus eſt, maximo cum plebis tum principum applauſu. Fuit hic honos illi inter mortales poſtremus. inter hæc ſenectus obrepſit; ille tamen non ſegnior factus evangelium prædicat, eccleſias dirutas reſtaurat, novas ædificat, monaſteriorum fundamenta jacit; unum in Fritzlar, *Petro* ſacrum; alterum in *Amanaburgo*, *Michaeli*.

Sed *Friſii* ſemper illius mentem occupabant; quos quam optimos eſſe Chriſtianos cupiebat. Quare epiſcopale munus *Lullo*, alias *Julio*, diſcipulo ſuo, teſte *Gul. Meildunenſi*, commiſit, *Friſiam*que adivit; ubi cum quinquaginta tribus comitibus, ut ſcribit *Hovedunus Anglus*, occiſus eſt, nonis Junii anno peregrinationis ſuæ 45. & epiſcopatus 36. anno à *Chriſto* nato DCCLIII. Illud hujus eſſe fertur: "Aureos ſacerdotes ligneis olim litaſſe calicibus, ligneos poſtea "aureis." Deſideranti plura cognoſcere *Willibaldus*, qui ejus *Vitam* ſcripſit, ſe offert. Ego igitur dicendi finem faciam: ſi prius oſtendero pauca ex multis, quæ ille, ut erat ſtudioſiſſimus, ſcripſit. *Symbolum fidei ſuæ Gregorio* ſecundo,

cundo, pontifici *Romano*, dedicavit. Ex *Epiſtolis* etiam, quas in *Angliam* miſſitavit, extat una ad *Ethelbaldum*, regem *Merciorum*, bene aculeata. Altera ad *Cuthebertum*, *Cantiorum* epiſcopum. *Trittemius* ait ſcripſiſſe illum aliquot *Sanctorum Vitas*. Hoc conſtat *Friſios*, occiſo, ſpe potiundi theſauri, *Bonifacio*, excuſſiſſe ejus ciſtas & manticas omnes, nec aliud præter reliquias & libros inveniſſe; quos illi nulla mora in vicinum fluvium projecerunt. Illa fuit *Bonifacii* libris dies ultima. Claruit ſub *Ethelbaldo Merciorum* rege, & *Pipino Francorum* rege. Sepultus eſt in monaſterio *Fuldenſi* (curante funus *Julio*) quod ipſe conſtruxerat.

CAP. XCIII. *De Ceolvulpho, Tranſabrinorum* rege.

CEOLVULPHUM, *Tranſabrinorum* regem, à literis commendavit, idque accurate, *Gul. Meildunenſis*, libro de *Hiſtoria Regum* primo, his verbis: "Conſcendit igitur tremulum regni culmen *Ceolvulphus*, ab "*Ida* ſeptimus; & idoneus ad cætera, & cui non deerat "literarum peritia, acri animo & alacri ſtudio comparata. "Vadatur ſermonis mei veritatem *Beda*, qui eo tempore, "quo maxime ſcaturiebat literatis *Britannia*, huic potiſſi"mum *Anglorum Hiſtoriam* elimandam obtulit: eligens ni"mirum in illo autoritatem bene dicta corroborandi propter "imperium, & ſcientiam perperam dicta emendandi pro"pter ingenium." Hæc *Meildunenſis*. Crevit, mortuo *Beda*, in hoc principe cum eruditio tum pietas; uſque adeo, ut tandem, relicto terreno regno, cœleſte monachus factus unice amplecteretur in *Lindisfarna*, inſula celeberrima; ubi tum ſedes epiſcopalis, quam ille, ut in *Chronicis Dunolmenſibus* liquido apparet, latifundiis donavit, relicto regno **Ecberto*, patrui ſui filio. Obiit *Lindisfarnæ*, ubi & ſepultus eſt.

CAP. XCIV. *De Willibaldo.*

WILLIBALDUS, quem *Trittemius*, *Anglicarum* rerum ignarus, *Scottum* fuiſſe ſed ſine autore ſcribit, homo fuit multæ virtutis juxta ac eruditionis; & qui

* Legendum videtur *Eadberto*.

qui monaſticam vitam, ſpretis mundi illecebris, lubenter ſecutus eſt. Cumque jam in illo vivendi genere pedem promoviſſet, novo quodam peregrinandi ardore totus conflagrans, recta ſe contulit ad *Winfridum*, poſtea *Bonifacium* dictum; qui ſtatim peregre profecturus erat, ut *Friſiis*, & vicinis *Germaniæ* gentibus, *Chriſti* fidem prædicaret. In hac tam omnibus modis ſancta expeditione comes individuus *Bonifacio* adhæſit; multa ingenii & induſtriæ ſigna certe præclariſſima oſtentans. Unde cum *Bonifacius* poſtea à *Gregorio* ſecundo, pontifice *Romano*, archiepiſcopus *Maguntinus* & legatus *Germanicus* deſignatus fuiſſet, *Willibaldum* tam arcta ſibi adjunxit amicitia, ut illi graviora negotia concrederet; & docendi provinciam, quam ipſe jam ſenio gravis recte obire non poterat, committeret. Quæ ille omnia tam ſolerter, tam ſtrenue, tam etiam diligenter curavit, ut poſtea à *Bonifacio* primus *Eiſtetenſi* eccleſiæ epiſcopus deſtinaretur.

Quid ego hic quæ ſunt notiſſima ſcriberem, quo pacto, accepta pontificis autoritate, orientales *Francos*, *Bagvarios*, *Sclavos*, *Saxones*que docuerit, & ad catholicam fidem multos perduxerit? aut quo pacto plebi fidem, quam verbis prædicavit, exemplis honeſtæ vitæ commendaverit? Interea *Bonifacius*, *Friſios* repetens, evangelium *Chriſti* prædicavit non ſine fructu; ubi tandem ab impiis occiſus eſt. Perculit hic enſis *Willibaldi* quoque animum. ſed quid faceret? certe quod corrigere non potuit, quanquam ægre, tulit tamen: unumque hoc, quod maximum potuit, præſtitit. luculento namque libro, cujus mihi ante aliquot annos copiam fecit *Talbotus* meus, vir inſigniter eruditus, *Bonifacii* præceptoris ſui vitam & illuſtria facta commendavit. Si quid præterea ſcripſit, ut certe ſcripſiſſe arbitror, aut tempus obliteravit, aut in *Germania* latet. Claruit regnante *Offa*, *Merciorum* potentiſſimo principe, in *Anglia*; *Carolo* autem *Gallos* & *Germanos* gubernante.

Cap. XCV. *De Hemoaldo.*

HEMOALDUS, ſtudio quodam diſcendi plane incredibili correptus, omnibus agebat modis, ut fructum aliquando ex eo copioſum, divitem, maturum colligeret; collectumque non modo ſibi conſervaret; verum

etiam, qua erat animi benevolentia, candore, prudentia, communem faceret: memor interim ſe non ſolum ſibi natum, ſed & patriæ quoque & utilitati publicæ. Jactis igitur fundamentis ſtudiorum optimis, conſilio novo, ſed utili, tranſmarinas expeditus regiones petiit, opes cognitionis amplioreis reportaturus. Interceſſerat & ante ei familiaritas cum *Beda*, viro in primis docto, quam & per literas, jam tranſmarinus, refricabat. Non fuit *Beda* collati immemor officii: at edito *de Ratione Quadrantis anni*, quem *Biſſextum* dicunt, libello, ac ei dedicato, ſtudium mathematices in homine caleſcens, exæſtuans reddidit. Comparet adhuc libellus inter epiſtolas *Bedæ*.

CAP. XCVI. *De Tatvino.*

TATVINUS, *Mercenſis* regionis alumnus, adoleſcentiæ annos in optimis ſtudiis feliciter exigens, tandem animum ad vitam monaſticam convertit; & in *Briodunenſi* monaſterio *Benedictinis* ſanctionibus ſe totum pura mente dedicavit. Profeſſionem quoque ita ad amuſſim ſacris initiatus obſervavit, ut magnum merito, cum domi, tum etiam foris, caſtæ vitæ exemplum haberetur. Inſuper & huic virtuti, tanquam ad cumulum, aliam non minimam adjecit, nempe purioris eruditionis exactam cognitionem: in qua uſque adeo prænituit, ut *Briodunenſis* cœnobii monachi, tanquam minora lumina, ab illo, utpote à ſole, ſplendorem caperent. Hinc poſtea uſu venit, ut cum *Berchtovaldus Cantiorum* archiepiſcopus ſenio confectus moreretur, hic ſummo *Anglorum* pontificatui *Ethelbaldi* regis *Merciorum*, ut credibile eſt, opera deſtinaretur. Sed ſit noſtra oratio de tanti viri laude levis. Accipite quid *Beda* autor illuſtris de *Tatvino* ſcribat, 23. cap. quinti libri *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglosaxonum*: "Pro quo (*Berchtovaldum* intelligit) anno eodem factus eſt archiepiſcopus, "vocabulo Tatwine, de provincia *Merciorum*, cum fuiſſet "presbyter in monaſterio, quod vocatur Brìodune." Et rurſus ibidem: "Vir religione & prudentia inſignis, ſacris "quoque literis nobiliter inſtructus." Hæc ille.

Quod ſi nunc aliquis paulo curioſior plura de *Tatvini* vita cognoſcere cupiat, legat *Godſelini Galli*, monachi ſani

 Bertini,

Bertini, de vita *Auguſtini Anglorum* apoſtoli, librum, in quo multa præclarà ſunt de archiepiſcopis, qui *Auguſtinum* ſecuti ſunt. Denique quæ ſcripſit omnia, ita à tempore & *Dacis*, *Britanniæ* depopulatoribus violentiſſimis, exhauſta ſunt, ut nihil fere ab illo olim editum nunc extet. Ego tamen, cum duobus abhinc annis eſſem *Gleſſoburiæ Somurotrigum*, ubi cœnobium eſt, non modo pulcherrimum, verum etiam totius inſulæ noſtræ antiquiſſimum, & inter ingenteis librorum theſauros veneranda plane antiquitatis monimenta verſarer, inveni librum *Ænigmatôn*, quem *Tatvinus* hexametris verſibus ſcripſerat. Neque hic lectorem celabo, quod ibidem repererim libellos *Sympoſii*, *Aldhelmi* & *Euſebii*, qui de eadem materia ſcripſerunt carmine non omnino improbando. Quanquam & antea repereram *Ventæ*, in *Hidenſi* monaſterio, *Sympoſii*, & *Aldhelmi Ænigmata*. Vixit regnante *Ethelbaldo*, *Merciorum* rege. fato conceſſit, poſtquam tribus annis *Cantianam* metropolin gubernaſſet; eodem anno, ut *Gulielmus Meildunenſis* ſcribit, quo & *Beda* obiit.

CAP. XCVII. *De Vithredo.*

VITHREDUS, homo bonis artibus addictiſſimus, atque idem *Bedæ* cognitiſſimus, intermiſcebat ſtudiis theologicis, ſeverioribus illis, plauſibilem & jucundam matheſeos cognitionem; quæ numeros, quæ proportionum conſonantiam, quæ denique ſtellarum motus erraticarum addoceret. Senſerat hæc *Beda*, mathematicus & ipſe quidem inſignis, ac à ſuis exoratus, ut quæſtioni de *Æquinoctio* exortæ ſatisfaceret, id præſtitit, *Anatolium* ſecutus, tum alacriter, tum docte; ac libellum editum *Vithredo* amico amicus dedicavit.

CAP. XCVIII. *De Nothelmo.*

NOTHELMUS à *Beda* inſigniter in *Hiſtoriæ* ſuæ præfatione collaudatus eſt, captata ex hominis non ſolum doctrina, verum etiam experientia, occaſione. Juvenis ſpectatiſſimæ probitatis fanum *Pauli* Magni, quod vertice *Londini* conſurgit celſo, celebravit. Ferunt ſcriptores

ptores aliquot, inter quos & *Rodulphus Dicetenſis*, decanus fani *Pauli*, annis abhinc plus minus quadringentis, monachos id temporis in ea fuiſſe eccleſia imitanteis *Melliti* ſui inſtitutum. Ac cum robur ingenii juſtum perſpicacis *Nothelmum* ad munia rerum aptiſſimum compoſuiſſet, ex juſta enata cupido cauſa videndi *Romam*, orbis olim reginam, ac fontem perennem, *Heliconis* inſtar, bonarum artium facile omnium. Mature igitur comparato viatico, quo voluit, maxime alacer pervenit; multa de antiquitate *Romanæ* eccleſiæ, omnia vero *Anglicanæ* expeditiſſime didicit; ac in commentariolos memoriæ gratia lucido redegit ordine. Scribebat tum *Beda Anglicanæ* gentis, adhortante *Flacco Albino Eboracenſi*, hiſtoriam: unde & neceſſe habuit, flores à *Nothelmo* collectos in operis partem comparare. Ille à *Beda* certior factus, quæ habuit optima, cum eo communicavit; opuſque *Bedæ* inchoatum hoc pacto aliquanto felicius conſummatum. *Nothelmus* tandem, ſi recte memini, factus epiſcopus.

CAP. XCIX. *De Burghardo.*

BURGHARDUS, inſignis continentiæ monachus, pauperem diutiuſcule vitam in ſuo cœnobio vixerat; cum ecce *Fremundus*, nobiliſſimi *Algari* nobilior filius, ſilentii & eremi appetens ad eum venit; rogans iterum atque iterum, ut ſibi liceret, illo tanquam comite, aut potius duce, ſolitariæ, quam jam decreverat, vitæ perfrui. Vicit hæc ſtatim oratio tam clari juvenis *Burghardum*, qui, ſuo mature relicto monaſterio, *Fremundum* ſecutus eſt. Uterque igitur ad litus deveniens navem conſcendit, velaque ventis committit, donec *Chriſto* nauclero pervenerunt ad inſulam deſertam, nomine, ut obſcurus quidam autor tradit, *Vagam*; ubi per aliquot annos plane cœleſtem vitam agebant. Non tamen illic tam ignotas latebras habuit *Fremundus*; quin à ſuis toties quæſitus tandem inventus ſit, & domum reductus: ſed non ſine infinitis precibus. Reverſus quoque eſt una cum illo *Burghardus* comes individuus. At, pro dolor! paulo poſt *Fremundus* à truculentiſſimis *Dacis* (ſi fama vera refert) occiſus eſt.

Rogabis forſan, quid, extincto *Fremundo*, *Burghardus* fecerit? Mortui certe cineres non violis, non roſis ſpargebat

bat (ut olim mos erat *Romanis* in ornandis amicorum tumulis) quin potius jejuniorum & eleemoſynarum balſamis ac pigmentis perpetuo fragrantibus defuncti manes fovebat. Addidit hoc etiam ad gloriam: nam de ejus *Vita* brevem quidem, ſed admodum luculentum libellum edidit. Hic, hic fuit noſter *Burghardus* (niſi aliter eruditus lector ſentiat) qui *Bonifacio Winfrido*, *Friſiorum* apoſtolo, poſtea fideliſſime adhæſit; à quo etiam factus epiſcopus fuit, conſenſu *Zachariæ Rom.* pont. & *Pipini* regis *Francorum* an. D. 751. *Hertmanus Schedelius* in chronicis ſuis ſcribit, *Burghardum* una cum fra. ejus * *Suduvio* in *Gallia* ſtuduiſſe. Indidem tandem cum libris, quos ſcripſerat, & ſex monachis Habenberg profectus eſt. ibique obiit, anno epiſcopatus quadrageſimo, an. D. 791. Claruit regnante *Offa*, *Merciorum* rege, in *Anglia*.

CAP. C. *De Candido.*

CANDIDUS literis & virtuti operam in *Lindiſfarna* inſula ſede epiſcopali dedit, uſus patrono & præceptore *Higebaldo* epiſcopo, viro plane tum docto, tum veræ religionis cultore ſummo. Hujus cura tandem factum eſt, ut *Candidus* in *Galliam* commigrans, ſe ad *Flaccum Albinum*, tanquam ad torrentem literarum eo ſæculo profluentiſſimum, conferret. id quod tam modis omnibus ei feliciter ſucceſſit, ut, longo poſt intervallo domum rediens, magnam merito ab eruditione, elimata quidem illa, ſibi laudem inter ſuos pepererit: & partam non modo conſervaverit; verum etiam auxerit quoque diligentiæ & candoris incredibili acceſſione. Senſerat *Albinus* hæc illuſtria in eo pullulantis virtutis incrementa, & deſiderio abſentis impendio tenebatur. Meminit idem ejus in patriam reditus in epiſtola ad *Flavium Damœtam* his verbis: "*Damœta Saxoniam*, "*Homerus Italiam*, *Candidus Britanniam* receſſit." Et, in epiſtola ad *Higebaldum Lindisfarnenſem* epiſcopum, hac oratione videtur tacito quodam ſtudio *Candidum* repetere diſcipulum: "quem ſi iterum vobis placuerit ad nos redire, "quicquid ad profectum ejuſdem eccleſiæ provenire credimus, ei libenter impendemus. quæcunque enim à magi"ſtris ad utilitatem ſanctarum eccleſiarum didici; hæc ma-

* In *Schedelio* legitur *Suiduno*.

"ximè noſtræ gentis hominibus communicare delector." Hactenus *Albinus*. An reverſus ſit ad præceptorem neſcio; hoc interim luculente mihi conſtat, quod *Albinus* commentarios quoſdam *Candido* presbytero, & *Nathanaeli*, alias *Naitano*, diacono dedicaverit. Atque adeo credibile eſt, *Nathanaelem Lindisfarnenſem* fuiſſe familiarem quidem aliquando *Albino*, & conſuetudine conjunctiſſimum *Candido*: alioqui non copulaſſet *Nathanaelem Candido*. illud certe cujuſdam familiaritatis indicium vel luculentum fuit. De libris, fructu videlicet utriuſque, ſcriptis frigida & jejuna eſt, quæ reſtat, cognitio. Peſſime ſit *Danis* piratis, *Lindisfarnenſis* bibliothecæ depopulatoribus.

CAP. CI. *De Cutheberto*, Archiep. *Cant.*

CUTHEBERTUS, ex nobili genere *Anglorum* ortus, vir magnæ celebritatis, apud *Ethelbaldum Merciorum* regem in tanta gratia fuit, ut nemo homo unquam facile majori. hanc tamen ſibi conciliavit cum rara quadam eruditione, tum etiam eximia morum virtute, quæ illi poſtea ad maxima dignitatis munia gerenda latam feneſtram aperuerunt. Nam primum, mortuo *Valſtodo Henoforthenſi* epiſcopo, communibus votis antiſtes eidem eccleſiæ deſignatus eſt. In qua provincia ita probe ſuas partes omnes complevit, ut amorem erga ſe populi, qui ante plane maximus fuit, majorem reddiderit. Ornamenta vero eccleſiæ multa, quæ moriens *Valſtodus* imperfecta reliquit, ipſe perfecit; inter quæ vexillum crucis erat, ut his teſtatur carminibus, quæ ego non modo in quarto libro *Gulielmi Meildunenſis* de *Pontificibus Anglorum* offendi; verum cum nuper *Meldunum* inviſerem, monaſterium *Severianæ*, ſive, ut nunc appellant, *Vilugianæ* provinciæ in vetuſtiſſimo libro ſacrorum epigrammatôn reperi.

Hæc veneranda crucis *Chriſti* vexilla ſacratæ
Cœperat antiſtes venerandus nomine Walſtod
Argenti, atque auri fabricare monilibus amplis;
Sed quia cuncta cadunt mortalia tempore certo,
Ipſe operæ in medio moriens è carne receſſit.
Aſt ego præfati ſucceſſor præſulis ipſe,

Pontificis,

Pontificis, tribuente Deo, qui munere fungor,
Quique gero certum Cuthbert de luce vocamen,
Omiſſum implevi, quod cœperat ordine pulchro.

Sunt & ibidem, unde & hæc deſumpta, verſus ejuſdem de tumulis illuſtrium virorum, qui ſepulti ſunt *Henoforthi Mageſetum*; quos ego, brevitati ſtudens, in præſentia omitto.

Sed dum ita ſtuduit ornandæ eccleſiæ ſuæ, obiit vir illuſtris *Nothelmus*, archiepiſcopus *Cantiorum*; quem *Beda* in prologo *Hiſtoriæ Anglicanæ* presbyterum *Londinenſem* fuiſſe ſcribit. Et cum jam aliquandiu de novo pontifice inſtituendo primates deliberaſſent, omnium ſuffragiis, & maxime *Ethelbaldi* regis, archiepiſcopus electus eſt, & ſtatim conſecratus. Poſt aliquot annos, creſcentibus in *Anglia* ſacerdotum vitiis, *Zacharias* pontifex *Romanus* epiſcopos errati ſimul & officii admonuit. admonuit & *Winfredus*, cogn. *Bonifacius*, homo *Anglus*, ſed epiſcopus *Maguntinus*. Quare ſynodum multorum epiſcoporum & abbatum, annuente tam ſancto propoſito *Ethelbaldo* rege, congregavit apud Cloveſho, & decreta ad informationem purioris vitæ inſtituit; quorum poſtea exemplum *Bonifacio* per *Chinebertum* diaconum ſuum tranſmiſit. Quod autem ad libros ab illo ſcriptos pertineat, nihil amplius novi, quam *Synodalia Decreta* ſui temporis, & *Carmina* non contemnenda. Claruit ſub *Ethelbaldo Merciorum* rege, & cum pontificatum *Cantiorum* 17. annis gubernaſſet, diem obiit extremum: primuſque fuit omnium archiepiſcoporum poſt *Auguſtinum*, qui in eccleſia S. Servatoris (nam ante in *Auguſtiniano* cœnobio tumulati ſunt) ſepultus eſt.

CAP. CII. *De Plegwino.*

PLEGWINUS & linguarum cognitioni politarum, & reconditis naturæ myſteriis prompta juxta ac expedita advigilabat diligentia: proinde ſiquid obſcuri, luxati, aut parum lucide interpretati occurreret, judicio eruditorum maturo prudenter quidem uſus eſt. Et quoniam *Bedæ* imprimis cenſuram magni faciebat, apud eum, orta de ſex ætatibus mundi quæſtione, per literas accurate egit, ut accuratius reſponderet in cauſa hærenti. *Beda* pro ſolita ſua humanitate,

humanitate, candore quoque, & facilitate, juſta rem omnem cura ſcripto explicuit libello: qui & adhuc ſpirat, ac inter *Bedæ* epiſtolas locum occupat non inglorium.

Cap. CIII. *De Julio.*

JULIUS, qui & *Lullus*, homo tum eruditionis tum ſanctitatis adprobatiſſimæ, comes pæne individuus erat *Vinfrido*, alias *Bonifacio*, *Germanorum* apoſtolo; à quo tantum conſpicui exhauſit luminis, ut exemplum tandem virtutum gentibus *Chriſtianæ* fidei ſtudentibus eximium ſe præberet. Cumque jam vis tyrannica *Bonifacium*, ejus patronum, epiſcopum plane optimum è medio ſuſtuliſſet, & *Moguntiaca* ſedes paſtore vigilanti careret; communibus decretum eſt ſuffragiis, ut piiſſimo præceptori diſcipulus ſuccederet ſimillimus: ne qua enatæ in eccleſia bonæ artes, & literæ ſacræ degenerarent. Tantum refert à teneris recte inſtitui annis. Quæ autem ejus æſtimatio à ſuſcepta fuerit dignitate, apud ſcriptores liquet: tum præcipue in libro *Gulielmi Meildunenſis* de *Regibus* primo. cujus & hæc verba ſunt: " *Bonifacio* ſucceſſit *Lullus*, & ipſe natione *Anglus*; " de cujus ſanctitate, & vita beati *Goaris* loquitur, & hi " verſus, quos jam inde à pueritia memini me audiſſe, " proteſtantur:

Antiſtes *Lullus*, quo non eſt ſanctior ullus,
Pollens divina, tribuente Deo, medicina,
Occurrit morbis, ut totus prædicat orbis.

Hæc ille: quorum ego vim, relictis ſibilis, adprobo.

Cap. CIV. *De Marcellino.*

MARCELLINUS homo *Anglus* è numero monachorum fuit, quos illuſtris memoriæ *Ecbertus*, archiepiſcopus *Eboracenſis*, in *Friſiam*, tanquam apoſtolos, miſit. Quocirca ſatis admirari non poſſum, qui factum ſit, ut *Beda* hujus rei ſcriptor vel diligentiſſimus, nullo prorſus, quod ſciam, loco *Marcellini* meminerit. Sed hæc tam docti viri incuriola mihi æquiori animo ferenda eſt, quod *Auguſtinus Acgæus*, clariſſimus antiquitatis & *Friſianæ* Hiſtoriæ

riæ aſſertor, illum luci ac patriæ nuper, me audiente, reſtituerit; atque hoc potiſſimum auctario, ut adfirmaverit *Marcellinum D. Suithberti*, alias *Wiberti*, cui familiariſſime adhæſerat, vitam nitide, docte ac eleganter ſcripſiſſe. Hic fuit ille *Swithebertus*, quem *Chriſtianorum* pietas propter *Rheni* fluminis ripam, in loco, qui dicitur *Verda Cæſaris*, non multis paſſuum millibus à *Colonia Agrippina*, magnifice ſepeliendum curavit.

Jam immortalitati *Marcellini*, adjuvante *Acgæo*, utcunque conſuluimus. Sed alii *Angli* inſtant à prædicto *Ecberto* in *Friſiam* miſſi, viri cum literis, tum religione ad miraculum inſignes, quos *Beda* innominatos etiam prætermiſit. Age igitur, ſatisfaciemus & illorum expectationi; nam jure quodam ſuo illuſtrem de ſe fieri mentionem petunt. Juvat itaque duodecim apoſtolorum nomina, quos, ab *Ecberto* olim miſſos, *Friſia* vel hodie in memoria quam fideliſſime retinet. Sic fiet, ut lector per ſe judicet, quos *Beda* ſilentio tranſiverit. Non hic laborabo, cui ex illis primum locum tribuam; quin potius, ut quiſque ad calamum venit, ordinem ſortiatur. *Marcellinus* caſu primus eſt, ſequuntur *Suithebertus*, *Willibrordus*, *Werenfridus*, *Willibaldus*, *Winfridus*, *Hevaldus* niger, *Hevaldus* albus, *Ogerus* filius regis *Deirorum*, *Plechelmus*, *Lebuinus*; duodecimi apoſtoli * nomen in præſentia non occurrit. Ignoſcas, lector, brevitati noſtræ memoriæ; atque ad cumulum adjicias *Ogerum Gruningi* tumulatum fuiſſe, *Hevaldos* autem *Coloniæ*. Hæc ego & *Acgæus*, de quo plura in *Richardo Anglico*, in lucem protulimus.

CAP. CV. *De Eanbaldo.*

EANBALDUS *Eboracum* urbem *Brigantum* olim dominam celebravit, amavit, coluit: inque ea teneros literarum ſtudioſiſſimus exegit annos, patronis uſus candidiſſimis *Ecberto* & *Alberto*, alias *Cœna*, archiepiſcopis; præceptore vero *Albino*, viro ad unguem plane erudito: quorum ſanis conſiliis & inſtitutis eo pervenit tandem, doctrina & pietate ducibus, ut & ipſe infulas metropolis *Eboraci* acciperet. Rem literariam ab *Ecberto* epiſcopo reparatam non modo conſervavit, verum etiam auxit. *Eboracenſes* ejuſmodi ingenuitati ſerio applaudebant. *Albinus* quoque

* *Julius.*

quoque epiſtola quadam gratulatur *Eanbaldo*, non tam fortunæ dignitatem, quam theſauros veterum librorum, ut ex his liquet: "Et præeſſe theſauris ſapientiæ, in quibus me "magiſter meus dilectus *Ecbertus* archiepiſcopus hæredem "reliquit." Hæc *Albinus*. *Eanbaldus* vero moriturus lampadem ſtudiorum ſuorum, igne ſcintillantem conſpicuo, viro ſui nominis egregie docto conſervandam tradidit.

CAP. CVI. *De Felice.*

FELIX, ut ego conjecturam facio, apud *Girvios* gentem *fennicolam* & natus eſt, & aliquandiu in literis educatus, at ætate maturior *Anglos* orientaleis petiit; à quibus tum eruditionis, tum pietatis nomine humaniſſime acceptus eſt. Imperium vero *Oſtroanglorum* eo tempore penes *Ealfwaldum* fuit. Is, percognita hominis prudentia, eum inter familiareis accitum ſibi conſtituit. Divus *Guthelacus* *Penwaldi*, ab Pcle maximo originem ducentis, & *Thettæ* filius, relicto *Rhepanduno* cœnobio in *Terentinis* ripis ſito, *Girviorum* inſulam *Crulandam* vel deſertiſſimam petiit: in qua *Beccelino*, alias *Berthemo*, reguli *Sovaniæ* filio comite individuo uſus, monaſterium inſtituit. Studebat *Felix* tanti viri jam mortui laudes accurata poſteritati conſecrare diligentia. Erat ei cum *Vilfrido* abbate, & *Cyſſa* presbytero conſuetudo, quibus & *Guthelacus* cognitiſſimus. Apud hos autem ſic egit, ut mores hominis, cujus vitam jam ſcribere conſtituerat, ediſceret. Nec mora, operi ſe accinxit, cui & colophonem addidit. Poſtremo libello abſoluto cogitabat, cui potiſſimum ingenii monumentum ſui dedicaret. Cogitanti vero occurrit *Ealfwaldus Girviorum* princeps, quo *Mecænate*, & patrono plane candidiſſimo ſemper uſus fuerat. Monachum fuiſſe *Felicem* arbitror, quos fere ſolos eo tempore in *Britannia* doctos fuiſſe conſtat. Aurea eloquentiæ torrentis vena eo non profluebat ſæculo: attamen inter ſynchronos ſuos ſcriptor & proſa & carmine elegantulus dictus eſt. Hoc illi ad laudis cumulum recte accedit, quod *Girviorum* paludes accurate celebraverit. unde & antiquitas, magnificentia, denique gloria *Crulandiæ*, *Pegelandiæ*, quæ à *Pega Guthelaci* ſorore nomen accepit, *Anguillariæ* inſulæ, ac *Grantæ* fluminis, & Urbis linguarum cognitione florentis, ab interitu conſervatæ ſunt.

CAP.

CAP. CVII. *De Iglaco.*

IGLACUS monachus divinæ ſcripturæ majeſtati merito aſſurgebat, & ſtudium omne ſuum in ea recte collocavit. Hinc ejus fama per monaſteria *Nortabrinorum* celebris admodum; uſque adeo, ut *Sigwinus* abbas fani *Petri* in finibus *Berniciorum* verſus orientem magni eum fecerit, & accerſitum prælectorem monachis *Petrinis* conſtituerit. *Ethelvolphus*, ſcriptor *Factorum memorabilium* fani *Petri*, de *Iglaco* ſic ſcribit:

> Tempore quo lector præclarus gaudia dicti
> Accumulat patris, *Iglacus* nomine dictus:
> De quo jamdudum perſtrinxi pauca relatu
> *Anglorum* de gente pios dum carmine quoſdam
> Concinerem.

Et rurſus in ſomnio ſuo:

> Dic qua parte manet quidam meus ille magiſter
> Iglac.

Et ibidem:

> Sederat in ſcamno doctor, lectorque beatus
> Iglac.

Hæc ego de *Iglaco*, *Ethelwolphi* autoritate fretus, poſteritati non ingratus conſecro.

CAP. CVIII. *De Baldvino.*

BALDVINUS, qui & *Beadwinus*, illuſtris cum famæ, tum eruditionis vir erat; ut ex hiſtoria de *Epiſcopis Orientalium Anglorum*, quæ *Ventæ Icenorum* extat, apparet. at breviora ſunt, quæ perſtringit, quam ut lucem plene adferant. Nos igitur partem obſcuritatis aliquam diſcutere volentes, præſidio *Alberici Veri*, canonici fani *Oſithæ Trenovantino* litore poſiti, utemur. Scripſit ille accurate vitam *Oſithæ* virginis religioſiſſimæ, filiæ *Fredewaldi*, regis orientalium *Anglorum*, & *Vilburgæ* ex *Pendæ* regis *Merciorum* genere: in quo opere hæc de *Bedewino*, quæ alibi nunquam legi, refert: "*Ecca* & *Bedvinus* presbyteri "deſignati

" deſignati ab *Wilburga* regina curæ *Oſithæ* ſuæ filiæ." Et rurſus ibidem: " *Sigherus* rex orientalium *Saxonum* inſti- " tuit *Eccam* & *Bedvinum*, tanquam epiſcopos, aut paro- " chiales presbyteros à Chelmiresforde uſque ad *Chicum*, " & alibi poſtea late per provinciam ſuam." Hactenus *Albericus Verus*.

Hiſtoria *Icenenſis* eccleſiæ, in diviſione epiſcopatus orientalium *Anglorum*, *Baldvinum* epiſcopum *Dunovico* urbi antiquiſſimæ, olimque emporio nobiliſſimo, deſignat; *Eccam* vero *Ulmeto*, pago alioqui ignobili. *Bedæ* teſtimonium de eiſdem tale eſt, quarto cap. quarti libri *Anglicæ Hiſtoriæ*: " *Ecca* & *Badewinus*, *Biſa* mortuo, & parœcia orienta- " lium *Anglorum* in duas partes diviſa, inſtituti à *Theo-* " *doro* epiſcopi."

De *Baldvini* eruditione vel hoc clariſſimum poſteritati argumentum eſſe poterit, quod fidem vacillantem apud catechumenos, paulo ante paganos, eloquentia profluenti, ſcripturæque ſoliditate divinæ corroboraverit.

CAP. CIX. *De Ethelwolpho.*

ETHELWOLPHUS, qui & *Lupus* dictus, monaſticæ ſectæ cultor magnus erat, idemque bonarum ardentiſſimus amator literarum. Fanum *Petri* ad orientale *Berniciorum* litus tum excreverat pietate nobiliſſimi *Eanmundi* ducis, tyrannidem *Oſredi* filii *Ealfridi Nortabrinorum* regis fugientis. quo loco ab *Eanmundo* ſucceſſere præſides *Eorpwinus*, *Aldwinus* ejus frater germanus, *Sigbaldus*, & ejus frater germanus *Sigwinus*: poſtremo vero *Wolffigus*, cui familiariter *Ethelwolphus* puer adhæſit, ſex annis ante acceptam monaſterii gubernationem. Ipſemet fatetur ſe *Eadfridum* poſtea epiſcopum *Lindisfarnenſem* primum habuiſſe præceptorem: poſtea autem audivit & *Iglacum* prælegentem, cujus vitam ſuperius ſcripſimus. Interdum, depoſita divinæ philoſophiæ ſeveritate, ſolitus eſt muſarum fontes petere, & carminibus indulgere. Extat ejus libellus non inelegans ad *Ecgbertum* epiſcopum verſibus heroicis conſcriptus, quo graphice depingit *Eanmundum*, & fanum *Petri* ab eo inſtauratum: cui operi & ſomnium ſuum Scriptor non indoctus affixit.

CAP.

CAP. CX. *De Claudio.*

CLAUDIUS à multis celebratus ſcriptoribus, inter quos prænitet *Lilius Gregorius Gyraldus*, antiquitatis inſtaurator plane eximius; cujus verba ex dialogo quinto de *Poetarum Hiſtoria*, quoniam vehementer *Claudii* (comitis *Flacci Albini*, alias *Alcuini*, ad *Carolum* Magnum in *Galliam* commigrantis) literas famamque promovent, deſumpta hic ſubjiciam: "*Claudius*, cui nomen *Demens*, "(niſi *Clemens* aliquis legendum putet) *Pariſiis* manere "juſſus, ad juvenes bonis artibus inſtituendos: & hic qui- "dem *Claudius Britannus*, & *Alcuini* collega fuit." *Geſnerus* in *Catalogo Scriptorum* affirmat *Claudium* monachum diſcipulum *Bedæ*, poſteaque collegam *Albini* levitæ fuiſſe; quo etiam & loco *Scottum* natione appellat. Quanquam ego interim *Lilii* judicium præfero, & *Britannum Britanniæ* reſtituo. Scripſit autem commentarios in *Matthæum*; quorum exemplar, annis abhinc pæne duodecim, à me in palatinam *Henrici* octavi bibliothecam tranſlatum eſt. Edidit præterea commentarios in *D. Pauli* epiſtolas, qui & nuper, prælo commiſſi, in lucem prodierunt non ſine epiſtola nuncupatoria; quæ & nomen, partimque vitam illius non infeliciter exprimit. *Conradus Geſnerus*, *Tigurinus*, meminit ejus commentariorum in *Pentateuchum* & *Ruth*.

CAP. CXI. *De Suithuno.*

SUITHUNI vitam & facta illuſtria *Vuolſtenus* & *Lamfridus*, monachi *Ventani*, ille carmine heroico, hic ſoluta oratione, ut alios inferioris notæ ſcriptores omittam, quam diligentiſſime ſcripſerunt. Quare ſi ego in præſentia idem præſtare conarer, viderer forſan alicui meridiem velle facula clariorem reddere. Licebit tamen cum bona antiquorum ſcriptorum gratia, eouſque rem attingere, ſed lucide & breviter, quo aditus ad ejus in literis cognitionem, quod unum in præſentia agimus, pateat. Regnante *Ecberto* rege *Viſiſaxonum* invictiſſimo, prodiit in lucem *Suithunus*, *Anglicanæ* aliquando futurus ornamentum magnum eccleſiæ. ætas vero illius ubi matura eſſe cœpit, parentum ſolicita

licita cura congregationi *Ventanæ* eccleſiæ, bonarum artium conſervatrici, traditus eſt. Eluxit ſtatim in adoleſcente alacritas igneſcens illa ingenii ad linguarum cognitionem altis gradibus conſcendentis. Quid multis verbis opus eſt? Eo tandem felix temporis curriculo pervenit, ut inter eruditos eximius & diceretur & crederetur. Illud etiam ab *Ecberto*, rege longe cum experientiſſimo tum prudentiſſimo, abunde comprobatum eſt. Nam ſenioris cum filii hæreditati proſpexiſſet, intenſius diſquirebat, cui filium juniorem *Ethelwolphum* in literis accurate erudiendum committeret. diſquirenti *Suithunus*, celebri fama cognitus, functione vel digniſſimus judicatus eſt. *Gulielmus Meildunenſis*, in *Ecbritho*, hujus facti ſic meminit, de *Suithuno* loquens: "Quocirca eum eatenus excoluit, ut & "multa negotiorum ejus conſilio tranſigeret, & filium *Aldulphum* ejus magiſterio locaret: quo pacto futuræ prælu- "ſit felicitati adoleſcentis fortuna, ut à ſuo ſanctiſſimo pædagogo addiſceret, qualiter non rudis olim ad gubernan- "dam rempublicam procederet."

Puer *Ventam Simenorum* imperio patris deductus ſpecimen conſpicuum de ſe exhibuit, & literas, tanquam ex torrente vivo, ore pleno exhauſit; &, regno patris nec expectato nec optato, mundum contempſit fortiter, & ſe ſubdiaconum æterno Deo conſecravit.

CAP. CXII. *De Ethelwoldo.*

ETHELWOLDUS, qui & *Atulphus* dictus, hic à me piiſſimus diſcipulus à præceptore proximus inter illuſtreis viros, & merito quidem, ponendus eſt. Conceſſerat jam fatis nobiliſſimus *Ecbertus*, relicto tantum unico filio, eoque ſacris initiato. Conſenſus publicus *Ethelwolphum* in regem petiit. *Leo* pontifex *Rom.* factum confirmavit. Sic *Ethelwolphus* ex ſubdiacono rex factus. Paulo poſt *Helmſtenus* epiſcopus *Ventanus* diem obiit. Rex præceptoris memor dignitatem *Suithuno* adjudicavit. O factum bene! *Gulielmus Meildunenſis* ſucceſſui ſic applaudit: "Eſt enim "*Platonis* vetus & laudata ſententia, *tunc fore beatam* "*rempublicam, ſi vel philoſophi regnarent, vel reges philo-* "*ſopharentur.* Veritas dicti prodiit in effectum per iſtum

"*Atulphum*,

" *Atulphum*, cum, patre defuncto, quia alter legitimus hæ-
" res non extaret, ex gradu ſubdiaconi *Wintonienſis* in re-
" gem tranſlatus eſt, concedente *Leone*, illius nominis ter-
" tio, pontif. *Rom.*" Hæc ille. Jam in imperio confirmatus, & liberis auctus, *Ealfridum* quartogenitum, adoleſcentem ad bonas fortunas omnes & literas natum reſtaurandas, *Romam* miſit. quo & ipſe poſtea comite profectus eſt.

CAP. CXIII. *De Neoto.*

NEOTUS *Aldulphi*, alias *Ethelwolphi*, filii *Ecberti* regis *Viſiſaxonum*, ut quidam refert, reguli apud *Cantios* filius erat. quod ego vix dum ſatis inſtructus (nam & ex gente orientalium *Anglorum*, alias ortum eſſe legi) non confirmo. confirmaturus tamen eum ſtudioſiſſimum fuiſſe omnium bonarum artium, & vitam in *Gleſſoburgenſi* cœnobio duxiſſe cœlebem. Scribunt multi fuiſſe illum *Alfrido* magno *Viſiſaxonum* regi ſanguine conjunctum, ac conſuetudine familiarem; & ſolatio præterea gratum utilemque inſperato, cùm *Ethelingiæ Somurotrigum* à *Danis* miſere premeretur: poſtremo incentorem fuiſſe, ut ſcholam *Anglicam Romæ* ab *Ina* rege *Viſiſaxonum* inchoatam, & ab *Offa Merciano* auctam, repararet; eademque pietate ſcholas novas *Iſidis* ad *Vadum* conſtitueret. Illud non eſt omittendum, quod ſeniculus *Coriniam* eremiticæ vitæ propenſo ſtudio petierit. Nomen loco poſtea inditum Neoteſtoke à cultore, ubi & diem vitæ claudens ſupremam ſepulchro conditus eſt, non ſine ſanctitatis opinione. Reliquiæ uſque ad *Eadgari* principis potentiſſimi & fortunatiſſimi tempora ibi conquievere. Tum demum ab *Ethelrico*, viro inter *Venantodunenſes* nobiliſſimo, & *Ethelfleda* ejus uxore, fœmina vix comparabili, ad *Ernulphi* curiam, alias Eineſbury, tranſlatæ ſunt. ſtatimque erecta, in ejus gloriam eccleſia, locus vulgo dici cœpit Sancte Neote: latine fanum *Neoti*. *Dani*, publica *Angliæ* clades, loco poſtea vim intulerunt. Fama equidem prædicat reliquias inde *Crulandiam* traductas, &, pace confirmata, poſtliminii jure ſuo fano redditas. Refecit fanum *Neoti Roſa*, nobiliſſima fœmina circa tempora *Henrici*, ejus appellationis primi, regis *Angliæ*. Vidi ego, excuſſa hujus monaſterii bibliotheca, duos

duos non eleganteis de vita *Neoti* libellos, ſed ſuppreſſo in utroque codice autoris nomine. unus in liturgia ejuſdem templi in uſu erat: alter partim proſa, partim etiam carmine ſcriptus, affectatam neſcio quam eloquentiam potius, quam hiſtoriæ fidem integram exhibuit.

CAP. CXIV. *De Plegmundo.*

PLEGMUNDUS autoritate quadam vel juſtiſſima poſcit, in eruditorum numerum referri. id quod multis ab hinc annis factum diligentia ſcriptorum exquiſitiſſima: inter quos & *Aſſerius Menevenſis* partes egregie præſtitit ſuas; cujus in *Annalibus* hæc adeo verba ſunt: "Deinde & *Plegimundum*, *Mercium* genere, *Dorobernenſis* eccleſiæ archipræſulem, venerabilem ſcilicet virum, ſapientia præditum; *Ethelſtanum* quoque, & *Vuerwolphum*, "ſacerdotes & capellanos, *Mercios* genere, eruditos: quos "quatuor *Ealfridus* rex de *Mercia* ad ſe evocaverat, & "multis honoribus ac poteſtatibus extulit in regno occidentalium *Saxonum*, exceptis his, quæ *Plegimundus* archiepiſcopus, & *Werfridus* in *Mercia* habebant. Quorum "omnium doctrina & ſapientia regis indeſinenter deſiderium creſcebat, & implebatur. nam die noctuque, quandocunque aliquid otii haberet, libros ante ſe recitari imperabat. Non enim unquam ſine aliquo eorum ſe eſſe "patiebatur, quapropter pene omnium librorum notitiam "habebat." Hæc *Aſſerius*. *Gervaſius Durovernenſis*, qui vitas *Cantianorum* archiepiſcorum poſteritati commendavit, ſic de *Plegmundo* ſcribit: "Succeſſit *Plegmundus*, qui in "*Ceſtria* inſula, quæ dicitur ab incolis Plegmundeſham, "per annos multos eremiticam duxerat vitam." Hactenus in gratiam *Plegmundi*, viri longa digniſſimi memoria.

CAP. CXV. *De Alfredo* Magno.

ALFREDUS, qui & *Aluredus* dictus, quatuor filiorum *Ethelwolphi*, potentiſſimi *Viſiſaxonum* regis, natu minimus, tot clara optimæ indolis ſigna in tenera ætate oſtendebat, ut patrem amore ſui totum inflammaverit. quare curatum eſt, ne ejus pueritia ſine literis præteriret.

iret. Sed literæ id temporis in *Anglia*, à *Dacis* piratis undique impetita, rudes & barbaræ erant, itaque regio puero parum ornamento fuerunt: quem tempora etiam ad bella rectius, quam ad muſas provocabant. Jamque ex ephebis exceſſerat, cum *Ethelwolphus* illum, *Romam* uſque miſſum, *Leoni* quarto, pontifici *Rom.* commendavit: à quo ibidem, ut autor eſt *Gul. Meildunenſis*, cap. 9. libri ſecundi de *Regibus Anglorum*, in regem unctus eſt. Non hic *Gulielmi* docti ſcriptoris autoritatem elevabo; dicam tamen libere id quod ſentio, nempe *Alfredum* à *Leone Rom.* nunquam in regem unctum fuiſſe. Qui enim id recte fieri potuit, cum adhuc regnaret pater ejus, & tres fratres ſeniores habuerit; quorum unuſquiſque poſtea *Viſiſaxonibus* præfuit. Vero propius eſt, adoleſcentem vel à *Leone* pontifice *Romæ* baptizatum fuiſſe (nam illis ſæculis majuſculos ſacris fontibus immergebant) atque ita unctum; vel, quod ego magis arbitror, ſancto oleo delibutum: quia fidem, qua infans ſignatus fuerat, grandiuſculus factus confirmavit. Poſtea domum reverſus, tam multa de *Romanæ* urbis magnificentia prædicavit, ut patrem ſuum, *Dacis* jam male multatis, deſiderio videndi *urbem rerum olim dominam* accenderit; tantoque magis, quanto filium præſciebat futurum ſibi totius itineris comitem cum jucundiſſimum, tum fideliſſimum. *Romam* igitur ſecundo una cum patre profectus eſt; qui cum vota perſolviſſet, & munera non contemnenda de more obtuliſſet, ut nihil loquar de ſcholis, quas *Offa*, *Merciorum* rex, in publicam *Anglorum* utilitatem poſuit, & paulò ante conflagraverant, ibidem reparatis, inter redeundum *Carolum Calvum*, *Francorum* regem, inviſebat. *Francus* autem delectatus cum humanitate, tum majeſtate *Ethelwolphi*, *Judithdam* filiam ſuam ei in uxorem dedit. Ille vero, accepta virgine, lætus in *Britanniam* transfretavit, non longo ſupervivens tempore.

Nunc locus poſtulat, ut breviter doceamus, quibus modis *Alfredus* ad imperium *Viſiſaxonum* devenerit. Mortuo *Ethelwolpho*, & *Steningamii* ſepulto, *Ethelbaldus* ejus filius natu maximus ſucceſſit: qui exactis in regno quinque annis non ſine infami conjugio *Judithæ*, novercæ ſuæ, fato functus eſt, & *Shiroburnæ* tumulatus. Deinde *Ethelbertus*, natu proximus, regno potitus eſt: quod cum ſex an-

nis gubernaſſet diem obiit; propterque fratrem *Shiroburnæ* nobili monimento conditus fuit. Tum *Ethelredus*, cum mortui fratris vices per quinque annos reparaſſet, occubuit; ac *Twinoburnæ*, vel, ut latinius loquar, *Interamnii* ſepulchro clauſus eſt. ſic tribus fratribus natu majoribus humanis rebus ademptis, regnum accepit *Alfredus*; ſed *Dacica* violentia mirum in modum diminutum. Quæ calamitas adeo ejus adflixit animum, ut primis regni ſui annis parum felicitatis in regio nomine poſuerit. Nam quamvis multoties, viventibus adhuc fratribus, fortiſſime contra *Dacos* pugnaſſet, nec minorem virtutem imperator factus oſtendiſſet; fortuna tamen, neſcio quo pacto, quotidie fere viſa deterior: uſque adeo, ut neceſſitate coactus ſit recipere ſe in arcem *Ethelingianam*, locum munitiſſimum, ſitam quidem in ipſa *Thoni* fluminis ripa. Unde paucis nobilibus, & milite *Somurotrige* ſtipatus, quantum vires patiebantur, eruptiones in *Dacos* faciebat. Næ ille tunc temporis, licet ſpem vultu ſimularet, ſexcentis intus curis æſtuabat, donec à meliori fortuna evocaretur, ut vel aperto marte cum hoſtibus confligeret. Quod cum feciſſet ſemel atque iterum, tantum *Dacorum* vires infregit, quantum vix ſperare quidem unquam potuiſſet. Nam *Guthormus*, illorum dux, paulo poſt non modo pacis æquas conditiones ultro obtulit; verum etiam, præſente *Alfredo*, Chriſtianam fidem profeſſus, baptizatus eſt. Ab illo autem *Viſiſaxonis* ſpes, & major venit in præcordia virtus, quæ novos prædatores ſubinde in *Britanniam* navigantes aut funditus deleret, aut ab inſigni depopulatione compeſceret. Pace itaque utcunque reſtituta, cœpit apud ſe, ut prudentiſſimum principem decuit, conſilium inire, quibus modis regnum ſuum quam florentiſſimum faceret. A literis igitur, erga quas optime ſemper adfectus erat, auſpicatus eſt. Atqui ad literas illuſtrandas, nulla ratio commodior tum viſa, quam ut locum *Academiæ* deſignaret, ad quam ingenui adoleſcentes hinc inde convolarent. *Iſidis Vadum* itaque, urbem celeberrimam, doctis ſtudiis dedicavit: cujus nos antiquitatem, tanquam in tranſcurſu, paucis attingemus.

Erant olim, florente *Britannici* nominis gloria, ut ex hiſtoria fidei mihi non admodum approbatæ liquet, duæ ſcholæ cum eloquentia, tum eruditione pollentes; quarum utraque

utraque ſita in ipſis ripis *Iſidis*, fluvii famoſiſſimi. Uni nomen fuit patria lingua **Graecelade**, vocabulo à re nato, quod illic viri eximie docti *Græcam* profiterentur linguam: ubi *Sampſonis Eboracenſis*, poſteaque *Menevenſis* epiſcopi, obſcura adhuc per verſiculos memoria. Alteri ex *Latinæ* linguæ præceptoribus **Latinelade** nomen impoſitum. quanquam non deſunt, qui pro **Latinelade**, **Lechelade**, neſcio tamen an vere, ſcribant, adfirmantque medicorum fuiſſe ſcholam. Sed quis nunc autor gymnaſia illa primum inſtituerit, quamvis diligentiſſime quæſiverim, hactenus à nemine diſcere potui. Vix conſtat interim tenui teſtimonio, quo tempore in pretio fuerint. *Joannes* tamen *Roſſus Verovicenſis*, in libello de *Academiis Britannicis*, ſecutus autoritatem *Davidis Tavani*, alias *Landavenſis*, ſcribit *Sampſonem*, qui ab *Aurelio Ambroſio*, *Britannorum* rege inviċtiſſimo, in archiepiſcopum *Eboracenſem* electus fuit, *Græcoladæ* ſtuduiſſe. At poſtea, ut eſt rerum omnium viciſſitudo, utriuſque ſcholæ gloria *Belloſitum*, quod nunc *Oxonium* vocant, tranſlata fuit. de cauſa certe ambigitur. *Joannes* tamen *Roſſus*, curioſus ſubinde antiquitatis inveſtigator, adfirmat *Græcoladenſes*, tædio loci parum commodi adfectos, novas ſedes quæſiviſſe; illectoſque pratorum & amnium amœnitate, quibus *Belloſitum*, tanquam fœcundo varie ludentis naturæ horto, cingebatur, eo commigraviſſe. Sed quæ mea eſt conjectura, adducor ut credam, veteres ſcholas *Iſiacas* à *Saxonibus* late omnia depopulantibus deturpatas fuiſſe; & *Græcoladenſium* reliquias ab illo non modo ad amœniores, verum etiam ad tutiores ſedes, optimo quodam conſilio, confugiſſe. Nolo hic pluribus verbis in confirmanda conjectura invalida laborare; ne videar velle *Roſſi* autoritatem infringere, cum meam non poſſim interim ſatis conſtituere: utpote qui non ſtatim admittam, vel fuiſſe taleis aliquando *Academias*. ſed mos erroribus tam receptis utcunque gerendus. Magis ad rem faciet, ſi indicavero, quis poſtea ſtatus fuerit *Belloſitenſis* academiæ: in qua parte ita obliterata eſt antiquitatis memoria, ut ex autoribus, qui de rebus noſtris ſcripſerunt, nihil fere certi deprehendi poſſit. Ego nihilominus non gravabor ea in medium adferre, quæ ratio admiſſa ſemel dictat. Primum, cum ex autoritate *Davidis Tavenſis* conſtat *Græ-*

coladenſe gymnaſium floruiſſe, regnante *Aurelio Ambroſio*; neceſſe eſt commigrationem factam fuiſſe poſt *Saxonum* in *Britanniam* adventum, qui omnibus modis contendebant indigenas extinguere. Non tamen fortuna illorum crudelitati uſque adeo applauſit, quin, mortuo *Ambroſio* rege, cum ab *Uthero Pendracone*, tum ab *Arturio*, principibus invictiſſimis, ſæpe profligarentur. quemadmodum & poſtea *Conſtantino*, *Aurelio Conano*, *Vortiporio*, ac *Mailgone* regnantibus. Quo tempore ſi literæ à *Græcolada* ad *Belloſitum* commigraverunt, non dubium eſt, illas, non dicam maximo, aliquo tamen in pretio ibidem fuiſſe. At cum, devicto *Ceretico* & ultra *Sabrinam* fugato, victores *Saxones* totam mediterraneam *Britanniam* pro votis occuparent, credibile eſt *Belloſitenſis* academiæ honorem, aut prorſus concidiſſe, aut ita diminutum fuiſſe, ut poſtea indies devergerit ad interitum. Qui enim aliter eſſe potuit, imperantibus *Saxonibus*, hominibus barbaris, bellicoſis, feris, & à fide *Chriſti* alieniſſimis? Hæc ſors eſt rerum humanarum, ut nihil ſtabile, nihil perpetuum ſit. Ubi nunc veteris academiæ *Belloſitenſis* gloria? cum vix nominis umbra tenuis apud paucos admodum antiquarios extet. Qua parte aliquanto fortunatior *Græcolada*, quæ vel hodie, ſi vera referunt, quamvis humilis pagus ſit, antiquo nomine gaudet. Habet tamen *Belloſitum*, licet nomen, quemadmodum multæ aliæ præclariſſimæ urbes, perdiderit, quo fortunas ſuas jactet; quod *Alfridus*, princeps ter maximus, ſopitos literarum cineres novis ignibus in focis ſuis animaverit. Id vero qua factum ab illo ſolertia, nunc reſtat, ut declaremus.

Principio comparavit ædes intra muros ſtudioſorum uſibus maxime neceſſarias. Deinde doctiſſimos viros ex diverſis regni ſui monaſteriis, in quibus ſolis, illa tempeſtate, literæ vitam, quamvis ægram, trahebant, epiſtolis evocavit. nec ſic contentus, in *Galliam* miſit, qui eruditos, vel magno pretio conductos, in *Britanniam* deducerent. Poſtremo ingenuorum adoleſcentum numerum diſquiſivit, ut per omnes bonarum artium gradus pubes conſurgeret, quæ totam aliquando inſulam literis illuſtraret. Id quod ex *Aſſerii Menevenſis* hiſtoria liquet, qui *Alfredi* res geſtas accurate perſcripſit. His fundamentis rite jactis, linguarum & diſciplinarum profeſſores, una cum optimæ ſpei juventute,

in tria pulcherrima collegia diſtribuebat. Unum Grammaticis, alterum Philoſophis, tertium vero Theologis (quod vel adhuc extat, & *Univerſitatis* nomine cenſetur) dedicavit. & ne ſtipendia deeſſent, prædia liberaliter adjecit, quæ annuos fructus referrent. Illud certius, quod *Aſſerius* his verbis, ubi de diſtributione fortunarum *Ealfridi* agit, refert: " Tertiam partem dedit ſcholæ, quam ex multis propriæ " ſuæ gentis nobilibus pueris, & etiam ignobilibus ſtudio- " ſiſſime congregaverat." Hæc ille, cujus & *Marianus Scottus* autoritatem ſecutus (inciderat enim, ut liquido apparet, in librum *Annalium Aſſerii*) eadem confirmat. Secuti ſunt non multo poſt nobiles aliquot nobile regis exemplum, conſecratis in muſarum gratiam ſcholis. Atque hæc quidem origo fuit academiæ ad *Iſidis Vadum* inſtitutæ, quæ modo in tantam excrevit magnitudinem, ut quo te cunque verteris, merito inter primas numerari poſſit: non quod nunc alat ingentem ſcholaſticorum numerum; raro enim hac ætate ultra duo millia, cum tamen tempore *Henrici* tertii regis, quatuor millia, aut eo amplius aluerit, numerat. ſed quod collegia habeat ſtructura, donationibus, bibliothecis, denique eruditione magnificentiora, quam cuiquam extero facile credibile ſit.

Nunc ut de origine *Iſiacenſis* academiæ belle mihi, quantum ad *Alfridum* pertinet, cum *Joanne Roſſo*, ita de tempore vix, convenit: ille etenim reparatæ academiæ annum à *Chriſto* nato DCCCLXXIII. deſignat, qui ſecundus aut tertius fuit imperii *Alfredi*. Ego autem, ſi fas eſſet à *Roſſo* diſſentire, annum DCCCLXXIX. tanquam diem natalem *Iſiacenſi* gymnaſio attribuerem. Quo tempore, fœdere cum *Guthormo Daco* inito, licuit *Alfredo* utcunque reſpirare, atque animum à bellis ad muſas convertere. ſed liberum per me doctis eſto in hac parte judicium. Age ergo quod reliquum eſt, dicemus. *Ealfridus*, inſtituta academia, indies magis, magiſque amore literarum ardebat, eoque *Plegmundum Cantiorum* archiepiſcopum, *Werofridum Vuicciorum* epiſcopum, *Aſſerionem Menevenſem*, *Grimbaldum* monachum *Bertinianum*, cujus benevolentiam in prima ſua verſus *Romam* expeditione perſenſit; *Joannem* monachum ex *Saxonia* tranſmarina oriundum, *Joannem Scottum*, qui *Dionyſii* hierarchiam interpretatus eſt, viros citra quæſtio-

nem doctiſſimos, in pretio & familiaritate habuit: quorum inſtructione mirifice in literis profecit, ſed præcipue *Aſſerii.* Præter hos habuit etiam non paucos domi ſuæ eruditos, inferioris tamen notæ homines, qui multos libros ab antiquis autoribus, ſed maxime theologis, latine ſcriptos, in *Saxonicam* linguam transferrent. Fuitque labor ille *Anglorum* nobilitati tam gratus juxta ac utilis, ut vel hodie hujuſmodi tranſlationes in non paucis bibliothecis extent, venerandam præ ſe ferentes antiquitatem. Quid, quod ipſe, rarum inter principes ſpectaculum, patriam linguam illuſtrare cupiens, ſuo proprio marte librum ſcripſit; quem *Gulielmus Meildunenſis* 14 aut 15 cap. libri ſecundi de *Regibus Anglorum*, *Aſſerii* autoritate fretus, Enchiridion vocat. quo etiam loco ſignificat eum interpretationem *Pſalterii* inchoatum fuiſſe, at morte præventum non abſolviſſe. *Ealredus Rievallenſis* hæc de parabolis *Ealfridi* breviter refert: "Extant parabolæ ejus, plurimum habentes ædifi-"cationis, ſed & venuſtatis, ſed jucunditatis." Edidit etiam lingua *Saxonica* librum de *Legibus*, cujus ego vetuſtiſſimum exemplar vidi aliquot abhinc annis *Medimni*, alias **Chriſtes-chirche Twinhamburne**, quod latine ſonat oppidum inter duo flumina poſitum. ex una etenim parte *Avona*, ex altera *Duro* alluitur. Jam audiviſti, candide lector, quam candido *Ealfridus* erga literas animo fuerit. Nec deſunt, qui prædicent eum *Oroſium*, *Boetium* de *Conſolatione Philoſophiæ*, denique & *Anglicam Hiſtoriam* à *Beda* latine ſcriptam, in linguam tranſtuliſſe *Saxonicam*. Laudavere quidem multi *Ealfridi* incomparabilis erga bonas literas ſtudium, & in primis *Aſſerius*, cujus & veſtigia *Gulielmus* à *Meildulphi-curia* religioſiſſime ſecutus eſt. Ideoque ipſa *Aſſerii* verba ex ejus *Hiſtoria* deſumpta hic ſubſcribam: "Nam die noctuque, quandocunque liceret, ſuos ante ſe "libros recitare juſſit. Non enim unquam ſine aliquo eo-"rum ſe eſſe patiebatur; quapropter pene omnium libro-"rum notitiam habuit." Et rurſus de eodem: "Nam hæc "propria & uſitatiſſima illius conſuetudo, die noctuque in-"ter alia omnia mentis & corporis impedimenta, aut per "ſeipſum libros recitare, aut aliis recitantibus audire." Accedit huc & calculus *Rogeri Hovedeni*: "Hic poetarum "*Saxonicorum* peritiſſimus, in Dei ſervitio vigilantiſſimus,

&

"& in exquirendis judiciis diſertiſſimus." Hactenus *Hovedenus*. *Aſſerius* repetit oratiunculam *Ealfridi*, qua ignorantiam judicum caſtigavit, perſuadens, ut aut ſapientiæ ſtudium amplecterentur, aut magiſtratu defungerentur.

Superest, ut audias quæ nobilium fundamenta operum jecerit. In qua parte nos brevitati ſtudentes, ex multis pauca perſtringemus. Caſtrum, quod in mediis *Somurotrigum* paludibus coactus violentia *Dacica* poſuit, appellavitque **Ethelingete**, id eſt, nobilium inſulam, rebus poſtea, utcunque ſecundis, in monaſterii uſum convertebat. Et quoniam ædes novo inſtituto parum aptæ fuerunt, faciem totius fere ſtructuræ mutavit. Nec longum moratus, viros religioſiſſimos induxit, quibus *Joannem*, genere *Saxonem*, tranſmarinum hominem, cum puræ doctrinæ, tum vitæ, abbatem præfecit. Creditur certe hoc loco *Chriſto* templum conſecraſſe, quod inde oraculo admonitus in *Dacos* non ſine lætiſſima victoria proſiluerit. Aliud etiam cœnobium *Paladori*, alias *Sceafteſburgi*, poſuit virginibus velatis, præſidemque ibidem fecit *Ethelgevam*, filiam ſuam. Tertium opus, quod multo maximum & magnificentiſſimum fuit, *Londini* inchoavit, atque abſolvit; tantum mœniorum reparans, quantum *Daci*, dum urbem obſiderent, violaverant. quo facto modo non immortalitatem ſibi comparavit. Quartum *Ventæ Simenorum* in gratiam *Grimoaldi*, monachi *Bertiniani*, incepit, jactis novæ eccleſiæ fundamentis, & altiſſimis & ampliſſimis juxta veterem, cui & nomen inditum *Novum Monaſterium*. quo imperfecto mortuus eſt opere; at ejus filius *Eadveardus*, bellipotens & *Danorum* domitor, quæ pater feliciter inchoaverat, felicius conſummavit, canonicoſque in eo latifundiis donatos munificentiſſimus inſtituit. Quintum *Romæ*, cui vulgo nomen ſchola *Anglicana*, renovavit, & auxit inceptam, ut quidam volunt, ab *Ina*, famoſiſſimo *Viſiſaxonum* rege. Sunt, qui ſcribant, *Ealfridum* hoc feciſſe conſilio *Neoti*, conſanguinei ſui, viri ſanctiſſimi, locumque D. *Mariæ* conſecraſſe.

Quis jam neget hæc opera undecunque regia fuiſſe, & perenni laude digniſſima? At quota hæc portio ejus laudium, quæ à noſtris paſſim hiſtoriographis celebrantur. inter quos *Henricus Venantodunenſis*, alias *Huntingdunenſis*, non minimus eſt. Quare pretium operæ videtur, ſi ejus carmen

carmen doctum plane & venuſtum apponam, in quo *Alfredum* à fortitudine ita collaudat:

Nobilitas innata tibi probitatis honorem,
Armipotens *Alfride*, dedit, probitaſque laborem:
Perpetuumque labor nomen, cui mixta dolori
Gaudia ſemper erant, ſpes ſemper mixta timori.
Si modo victor eras, ad craſtina bella parabas,
Si modo victus eras, ad craſtina bella parabas.
Cui veſtes ſudore jugi, cui ſica cruore
Tincta jugi, quantus ſit honos, regnare probarunt.
Non fuit immenſi quiſquam per climata mundi
Cui tot in adverſis vel reſpirare liceret;
Nec tamen aut ferro contritus ponere ferrum,
Aut gladio potuit vitæ finire dolores.
Jam poſt exactos vitæ, regnique labores,
Chriſtus ei ſit vera quies, ſceptrumque perenne.

Nunc mihi ad finem properanti unum reſtat, nempe ut ſignificem, quo tempore, relictis ex *Alſwitha* uxore *Eadveardo* & *Ethelwardo* filiis, puellis autem *Ethelfleda*, *Ethelgeva*, & *Etheldreda*, obiit. quod quanquam ex multis abunde liqueat autoribus, illuſtriſſime tamen ex eo libello, qui *Aſſerii* annales in epitomen redegit. Nos igitur, quoniam apud fanum *Neoti* in vetus exemplar nuper incidimus, ipſa tam bonæ fidei autoris verba ſubjiciemus: " Anno D. 900. *Ealfridus*, veridicus vir per omnia, in bello ſtrenuiſſimus, " rex occidentalium *Saxonum* nobiliſſimus, prudens etiam, " religioſus, atque ſapientiſſimus, cum magno ſuorum do-" lore viam univerſitatis adiit ſeptimo cal. novembris, an-" no regni ſui 29 & dimidio, anno vero ætatis ſuæ 51. in-" dictione 3. qui apud *Wintoniam* civitatem regalem de-" center, & regio honore ſepultus eſt. mauſoleumque ejus " conſtat factum de marmore porphyretico pretioſiſſimo." Eſt hoc honorificum juxta ac verum teſtimonium de morte & ſepultura *Alfridi*.

At ne quis ignoret, quo loco *Ventæ* ſepultus fuerit, certum eſt, primo ſepultum fuiſſe in veteri monaſterio *Petro* conſecrato. deinde in novum monaſterium, confecto opere, tranſlatus eſt. tertioque delatus ad *Hidanum* monaſterium in eos uſus erectum in ſuburbio *Ventano*. Quod & factum

eſt

eſt conſilio quodam. nam ante duorum vicinitas monaſteriorum inimicitiæ & turbarum cauſa magna fuit.

CAP. CXVI. *De Eadveardo, Alfredi* Magni filio.

EADVEARDUM *Ealfridi* primogenitum præteriiſſem, niſi me *Gulielmi* à *Meildulphi-curia* imperium alio properantem revocaſſet, qui capitulo decimo quarto libri ſecundi *Hiſtoriæ Regum* eum vel literatiſſimum, *Aſſerii* judicium ſecutus, appellat. Per me alioqui prius intellexeram hunc ex præſcripto patris ſtrenuam dediſſe operam literis, & patris erga ſe diligentiam imitatum fuiſſe: dum ſuum *Ethelſtanum* in *Latina* erudiendum curaret lingua. Scio præterea hiſtoriographos aliquot, inter quos *Radulphus Higedenſis Caſtrenſis*, & *Roſſus Verovicanus*, attribuiſſe huic gloriam *Grantanæ* academiæ violenter à *Danis* concuſſæ, & poſtea reparatæ.

CAP. CXVII. *De Ethelveardo, Alfredi* Magni fil.

ETHELVEARDUS *Ealfredo* patri non in regno, ſed ſtudiorum ardore ſucceſſit, quo equidem calculo apud rerum geſtarum ſcriptores perinde illuſtris eſt ac frater ſuus *Eadveardus*: qui toties *Danos* aperto marte profligavit, & civitates non paucas bellorum fulmine deformatas priſtino nitori magnifice reſtituit. Quare partis noſtræ erit commodum in præſentia explicare, quid *Anglicæ* hiſtoriæ ſcriptores de illo memoriæ tradiderunt. *Gulielmus Meildunenſis* capite, ſi recte memini, 14. ſecundi libri de *Regibus Anglorum*, hominem vel inter eruditiſſimos ponere non dubitavit; cujus autoritatem & alii multi ſecuti, eundem inter literatorum proceres numeraverunt. Unus *Roſſus Verovicenſis*, in libello ſuo de *Academiis Britannicis*, præter cæteros recentiores, mihi plane videtur, cum ejus famæ, tum doctrinæ aſſurgere. Forſitan & hoc lubentius fecit, ut *Iſiacarum* ſcholarum exaugeret nomenque decuſque. ubi *Ethelveardum*, regii generis adoleſcentem, in bonis artibus mirifice profeciſſe quodammodo gloriatur. Illud certe ſatis admirari non poſſum, autorem chronicorum fani *Neoti*, qui *Alfredi* hiſtoriam quam diligentiſſime perſcripſit, nullam *Ethelwardi* mentionem, ne per umbram quidem, feciſſe. Sed næ ego homo ſuavis ſum, qui pro ſcriptoribus

eruditos

eruditos infarciam. Da veniam, quæſo, lector, culpæ, nec certe frequenti nec magnæ. Hoc ego enim ago, ut non modo noſtræ inſulæ ſcriptores, verum etiam eruditos, quorum *Britannia* ingentem numerum tulit, poſteritati commendatiſſimos relinquam. Nec interim incredibile eſt aliquid ab illo, quamvis ad noſtras non pervenerit manus, olim fuiſſe ſcriptum, ut orbi ſtudiorum ſuorum vel clarum ſpecimen oſtenderet. Utcunque ſit, hoc tantum mihi nunc ſupereſt, ut cum *Gulielmo Meildunenſi* manifeſtum faciam, *Ethelwardum* ſeniorem ſepultum fuiſſe quarto ante obitum *Eadveardi* regis anno, una cum patre ſuo, *Ventæ* in novo monaſterio, quod poſtea deſtructum, originem, jubente *Henrico* primo, *Hidenſi* cœnobio dedit.

Meminit *Gulielmus* à *Maildulphi-curia* alterius *Ethelwardi*, filii *Eadveardi* regis, his verbis cap. 17. ſecundi libri *Hiſtor. Regum Angliæ*: "Secundus filius *Eadveardi* fuit "*Ethelweardus* ex *Ealfreda*, filia *Ethelmi* comitis, lite-"ris apprime inſtitutus, multumque *Ealfridum* avum vultu "& moribus præferens; ſed cito poſt genitorem morte ſub-"tractus." *Marianus Scottus* ſcribit hunc diem obiiſſe ſupremam in *Iſidis Vado*, ibidemque ſepultum fuiſſe.

CAP. CXVIII. *De Wirofrido.*

WIROFRIDUS eo tempore bonis artibus operam dedit, quo pars maxima *Britanniæ* à barbariſſimis *Dacis* uſque adeo infeſtabatur, ut Muſis vix ullo licuerit loco tute caput exerere. Quare mihi quidem videtur tanto majoribus præconiis dignior, quanto in rebus adverſis erectior ad virtutem. Sed noſtris non hic eget laudibus, ut qui *Gul. Meildunenſem* ſui nominis præconem plane clariſſimum habeat. Quid ille? Certe hominem cum ab aliis multis, tum præcipue ab inſigni collaudat eruditione, quam honor etiam ſuo tempore ſecutus eſt. Mortuo etenim *Alwino*, *Vuicciorum* epiſcopo, digniſſimus viſus fuerit, qui ſuccederet. Namque ipſa tempora male proſpera, quodammodo poſcebant virum vitæ exemplis famoſum, conſilio prudentem, doctrina inſignem. quæ omnia in *Wirofrido* vel ſumma fuerunt, ut *Aſſerius Menevenſis* in ſuis annalibus refert. Vixerat jam aliquandiu in epiſcopatu, famamque ſuam

ſuam magnis meritis illuſtrem fecerat: cum ecce *Alfredus* rex, literarum amator multo maximus, bene multatis *Danis*, pontificem ad ſe è provincia ſua vocavit: quæ autem cauſa fuerit, ſatis liquet. Optimus princeps academiam paulo ante ad *Iſidis Vadum* inſtituerat, & quod rarius inter reges, decreverat in ſuo palatio alere viros excellentis doctrinæ, qui non modo literas profiterentur, verum etiam interpretationi *Latinorum* autorum ſedulo incumberent. Itaque prima fuit cura, ut doctiſſimos viros ſeligeret, qui rempublicam literarum promoverent. ſed inter alios *Wiccenſis* epiſcopus in aulam vocatus, tanquam anteſignanus, prænituit. Quid ego hic commemorem, quo pacto opinioni, quam de illo princeps conceperat optimam, ſatisfecerit; aut quæ munera ei contulerit; aut quo modo libros à probatiſſimis theologis ſcriptos in linguam *Saxonicam* tranſtulerit. Sit unus è multis in præſentia exemplo, nempe liber dialogorum *Gregorii*, pontificis *Romani*, quem in *Saxonicam* linguam vertebat. Cætera autem, quæ longo vitæ tempore egregie fecit, partim *Dacorum* violentia, partim antiquitas obſcuravit. Denique exactis undecim annis poſt mortem *Alfridi* regis de bonis literis maxime meriti obiit, id eſt, anno à *Chriſto* nato 911.

CAP. CXIX. *De Aſſerio.*

ASSERIUS ex *Cambria* oriundus, monaſticæ vitæ, & eruditis artibus ſtudebat *Meneviæ Demetarum*, quæ antiquitus totius *Cambriæ* metropolis erat ſub *Davide* præſide, à quo hodie locus fanum *Davidis* appellatur. ibique per omneis virtutum gradus tam inſigniter ſub archiepiſcopo, ut ego arbitror, *Aſſerio Meneveuſi*, cui ſanguine conjunctus erat, crevit; ut fama paſſim egregia quæque de illo per totam late *Britanniam* prædicaret. Audiverat hanc famam *Ealfridus* rex, maximus poſt hominum memoriam literarum fautor, virumque tam eximii nominis accerſiri juſſit. Ille vero, audito nuntio, advolavit, &, rege ſalutato, ejus perſenſit cum munificentiam, tum magnificentiam; ac conſultis domi amicis, poſtremo ſe, ſuaque omnia tali ac tanto *Mecænati*, & publico doctarum ſcientiarum uſui commiſit. Rex itaque candorem hominis amplexatus, illum non modo in pretio poſtea habuit, verum etiam familiariſſime uſus eſt:

eſt: ac tria antiqui nominis monaſteria, videlicet, Cungresbyri, Bantwel, & Exanceſtre, ejus curæ & imperio liberalis credidit. Ferreus ille quidem atque adeo vita indignus, qui hanc amicitiam in tam claro heroe undecunque ſanctiſſimam non laudet, non extollat, non ex animo amet. Sed unde, obſecro, profecta eſt? Certe à re nulla alia, quam ab ipſo doctrinæ fonte, qui in principe uberrime ſcaturiebat. Næ ille igitur recte ſapiebat, qui ſcripſit: *felicem rempublicam fore, ubi princeps doctus eſſet, aut doctrinæ ſolide faveret.*

Apparet ex libello de *Vita Grimoaldi*, alias *Grimbaldi*, cujus autor mihi de nomine incognitus, *Aſſerium* ab *Ealfrido*, *Viſiſaxonum* rege, una cum *Joanne*, forſan *Scotto*, conſilio *Ethelredi*, *Cantiorum* archiepiſcopi, ad monaſterium ſani *Bertini* miſſos fuiſſe, ut *Grimoaldum* accerſirent, & in *Angliam* ſecum deducerent. Transfretavit ille, & *Britanniam* inviſit, anno D. 885. *Alſius* circiter hæc tempora epiſcopus *Shiroburnenſis*, vir bonus & ſummo apud *Alfredum* loco habitus, diem obiit. in cujus ſedem ſurrogatus eſt *Aſſerius*, procurante hoc rege, omnium virtutum æquiſſimo ſane æſtimatore. O fortunatum juxta ac cordatum principem, qui potuit & voluit hujuſmodi ſortis hominem evangelico operi præficere! O fortunatiorem pontificem, cui contigit ſub tam pio principe ſancto fungi officio! Quid multis moror? erat elegans epiſcopus, digniſſimus qui elegantem regem patronum haberet. Ecce tibi, lector, pulchrum virtutis certamen. nam quanto magis patronus dignitates & fortunas accumulavit, tanto magis *Aſſerius* laborabat ejus opinioni & expectationi ſatisfacere. Longum hic eſſet ſingula aperire, & nihil in medium adferre abſurdum. Illud certe apponam, quod & *Ealfrido* ſumme placuit, & à noſtro non eſt alienum inſtituto. interpretatus enim eſt librum *Boetii* de *Conſolatione Philoſophiæ*, aut ut verius loquar, lucidis commentariolis illuſtravit: quo opere magnam gratiam meruit à principe ad ſimilia animato. cum non deſint, qui ſcribant *Ealfridum* eundem *Boetii* librum in *Saxonicum* ſermonem poſtea tranſtuliſſe; collegiſſe etiam ſententias aureas quidem illas, ex variis eruditorum operibus, & in parvum volumen collectas, libello *Enchiridion* nomen dediſſe. Hæc ego pauca de *Aſſerione* è craſſiſſimis antiqui-

antiquitatis tenebris in lucem erui, quibus percupio illum, annuente genio, vel immortalem facere.

Neque hoc interim omittendum, quod *Aſſerius* patroni ſui memoriam, famam, gloriam modis omnibus cum longiſſimam tum clariſſimam efficere ſtudens, ejus vitam atque adeo facta illuſtria omnia libro *Annalium* victuro eleganter, pro rei majeſtate, tanquam rarus *Apelles*, depinxerit; ac demum tabulas vel medio foro ſpectandas produxerit; quarum & *Marianus Scottus* venuſtate totus captus, flores ex eiſdem avidus, veluti ſtellulas, quibus ſuam interpolaret hiſtoriam, ſelegit.

CAP. CXX. *De Æthelfleda.*

ÆTHELFLEDA, alias *Elfleda* & *Ethelfrida* dicta, filia incomparabilis *Ealfridi* regis & *Egelſuithæ*, filiæ *Egelredi* comitis, à teneris annis aſſiduam navabat operam literis: id quod ex his *Aſſerii* verbis vel manifeſtiſſimum eſt, ubi de *Ealfridi* filiis & *Ethelfleda* loquitur: "Nec etiam illi ſine liberali diſciplina, inter cætera præ"ſentis vitæ ſtudia, quæ nobilibus conveniunt, otioſe, "& incurioſe permittuntur: nam & Pſalmos & *Saxonicos* "libros & maxime *Saxonica* carmina ſtudioſi didicere, & "frequentiſſime libris utuntur." Hæc *Aſſerius*. Matura annis nupſit *Ethelredo*, comiti *Merciorum*, viro cum doctiſſimo, tum potentiſſimo, ex quo filiolam tantum unam peperit; cujus in excluſione, ita vehementes dolores & tormina ſenſiit, ut ab eo tempore venerem nunquam admitteret. Quantum autem ad magnitudinem animi pertinet, tam incredibilis in ea fuit, ut facilius admirationem, quam fidem mereatur. Nam, regnante *Eadveardo* fratre ſuo, ipſa quoque paſſim numeroſum in caſtris militem habebat: quorum præſidio freta, multoties *Danicas* turmas profligavit; oppida nova condidit, quæ & vallo & foſſa munivit. Urbes & caſtra ab hoſtibus miſere confracta quam celerrime refecit. Chronica fani *Neoti*, *Gulielmus Meildunenſis*, *Hovedenus*, *Marianus*, *Venantodunus*, atque adeo alii quidem multi meis verbis abunde fidem faciunt. Quare alioqui laudatiſſimam omittam, ſi hoc unum prius oſtendero, quod in ejus ſempiternam non modo laudem, ſed & gloriam quoque cecinit arguta *Venantoduni* muſa.

O *Elſleda* potens, O terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri;
Te quoque ſplendidior fecit natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri;
Te mutare decet, ſed ſolum nomina ſexus,
Tu regina potens, rexque trophæa parans.
Jam nec *Cæſarei* tantum meruere triumphi,
Cæſare ſplendidior virgo virago, vale.

Obiit, regnante *Eadveardo* fratre, ſed mortuo marito; cum quo *Claudiæ* in fano *Oſualdo* regi ſacro, monaſterio à ſe poſito, ſepulta eſt. Reliquit regii generis puellam, cujus hæreditatem *Eadveardus* patruus, matris vivæ, quantumvis ſororis, nec divitias nec faſtum, & multo minus potentiam æquo ferens animo, avarus invaſit.

CAP. CXXI. *De* quatuor *Serlonibus.*

SERLONES quatuor à literis commendant *Britannici* ſcriptores; quorum numero qui primus, circiter *Ethelſtani* regis tempora in pretio fuit. Lis huic erat cum monachis avaris, ut ego conjecturam facio, fani Servatoris *Durouerni Cantiorum*; quo nomine inſtigatus ſcripſit libellum in *Sordes Monachorum*, carmine ſibilos affectante: ſed interim tam acri, vehementi, atque adeo aculeato, ut ſtigmata vulnerum majora nulla, vel ſerpentes ipſi, quantumvis ſibilantes, reliquiſſent. Tam enim ingenioſe arguta ſunt, quæ ſcripſit, *Camarinam* improborum movens, ut vel faſtidioſo cuivis, vel nauſeanti aures juxta ac oculos facile excitent. Uſus eſt, ut ipſemet fatetur, patrono & defenſore *Odone*, qui ex epiſcopo *Sunnigenſi* apud *Attrebates* in ripa *Tameſina*, factus eſt *Cantiorum*, mortuo *Wolfhelmo*, archiepiſcopus. Sunt, qui hunc pro *Sunnigenſi Vilugodunenſem*, & *Clarofontanum* epiſcopum appellent. Utcunque ſit, ego libellum *Serlonis* monachomaſtigis reperi *Clarofonti Durotrigum.*

II. Secundus *Serlo* aliquot in locis *Gulielmum Meildunenſem* eximium laudatorem habet, & præcipue lib. 4. de *Regibus Anglorum*. Is genere *Nortomannus* erat, & abba *Gloecaſtrenſis* deſignatus beneficio *Gulielmi* Magni, de quo

&

& hæc *Meildunenſis*: "Quis poſſit præterire *Serlonem*, abbatem *Gloecaſtrenſem*, qui locum illum ex humili & pæne "nullo ad glorioſum provectum extulit."

Godefridus, præſes monachorum, qui *Ventam Simenorum* coluerunt, vir & ipſe literatiſſimus, ut ex eodem *Meildunenſi* liquido apparet, adjunctus eſt *Serloni* hac commendatiſſimus laude: "Nec memoria *Godefridi Wintonienſis* ire debet in "perditum, qui temporibus his literatura & religione inſignis "fuit. Literaturam teſtantur plures libri, plures & *Epiſtolæ* "familiari illo & dulci ſtylo editæ: maximeque *Epigram-* "*mata*, quæ ſatyrico modo abſolvit; præterea *Verſus* de "*Primatum Angliæ* laudibus." Hæc & plura fautor *Meildunenſis*. *Godefridus* amicus *Serloni* incomparabili amico mortuo hoc diſtichon, epitaphii loco, conſecravit:

Eccleſiæ murus cecidit, *Serlone* cadente,
Virtutis gladius, buccina juſtitiæ.

III. Tertius *Serlo* ex decano *Severianæ* eccleſiæ factus eſt abbas *Corinienſis*, aliter *Cirencaſtrenſis*.

IV. *Serlo* denique quartus ex canonico *Eboracenſi* factus monachus *Fontanus*, deinde & *Kirchoſtallenſis*; quo dictante, *Hugo Kirchoſtallenſis* perſcripſit res geſtas *Fontani* monaſterii, ac originem una cum incremento *Bernardinæ* in *Anglia* ſectæ. Hæc cum ſcripſiſſem, incidi in catalogum librorum bibliothecæ *Rameſeganæ*, à quo intellexi *Serlonem* monachum *Duroverni Cantiorum* ſcripſiſſe, niſi titulus fallit, commentar. in *Pentateuchum*, libellum *Differentiarum*, ac alterum de *Proverbiis*.

CAP. CXXII. *De Ethelſtano*.

ETHELSTANI *Anglorum* monarchæ vitam & egregia facta ſcripſere quidem multi; inter quos præcipui ſunt *Florentius Vuiccenſis*, *Gulielmus Meildunenſis*, *Rogerus Hovedenus*, & *Henricus Venantodunenſis*. nemo tamen ex his ita fuſe & eleganter rem tractavit, ac *Gulielmus Meildunenſis*. Illum igitur ſequar, at non hoc nomine, ut quæcunque is de tam invicto principe ediderit, tanquam ab ovo, repetam: ſed in memoriam ut redigam, quod unus ex multis *Ethelſtanum* à literis laudaverit. Poterat

terat certe *Gulielmus* præter alios hiſtoriographos in hac parte judex optimus eſſe; ut qui inter monachos *Meildunenſes* vixerit, quibus ſepulturæ ſuæ curam moriens commendavit; & quibus, ut credibile eſt, librariam ſupellectilem multam reliquerit. At demus hunc regem, *Gulielmum*, quantum ad eruditionem pertineat, nunquam habuiſſe laudatorem. non deſunt tamen juſtæ conjecturæ, quæ facile perſuadeant eum fuiſſe doctarum artium amatorem.

Principio *Alfridum* Magnum avum habuit, tam amantem literarum, quam qui unquam fuit maxime. tum etiam erat ejus avunculus *Ethelwardus*, non infimus *Iſiacarum* ſcholarum cultor; quorum ille forſitan diligentiam ſedulo imitatus eſt. Sed ſint hæ nudæ conjecturæ. quod ſequitur mihi percognitum eſt.

Paucis abhinc annis fui in *Badunenſi* bibliotheca, ubi reperi aliquot non indoctos libros, venerandæ vetuſtatis theſauros, ab ipſo *Ethelſtano*, ut ex inſcriptionibus apparuit, monachis dono datos. ex illis unum, captus cum antiquitate tum majeſtate operis (erat enim de *Synodis Pontificiis*) in palatinam bibliothecam illuſtriſſimi regis *Henrici* octavi tranſtuli, at prius hoc hexaſtico inſcriptum:

Ethelſtanus erat noſtræ pars maxima curæ,
  Cujus nota mihi bibliotheca fuit.
Illo ſublato, ſexcentos amplius annos
  Pulvere delitui ſquallidus atque ſitu:
Donec me pietas Magni revocavit ad auras
  Henrici, digno reſtituitque loco.

Jam utcunque liquet *Ethelſtanum* bonorum librorum fuiſſe amatorem; eundemque, ut ego inde colligo, rem literariam coluiſſe. ſubſerviunt & noſtræ opinioni cujuſdam non ineruditi laudatoris *Ethelſtani* verſiculi:

Extimuit rigidos, ferula crepitante, magiſtros:
Et potans avidis doctrinæ mella medullis
Decurrit teneros, ſed non pueriliter, annos.

At quæ *Gulielmus* adfert longe, inquam, certiora ſunt. ſcribit enim *Ethelſtanum* uſum fuiſſe calamo; atque adeo ſe vidiſſe librum ab eo ſcriptum: quamvis in illo *Latinæ* linguæ puritatem deſideret. Ergone expungerem ex *Eruditorum*

torum albo tanti principis nomen, parva imperfecti ſtyli macula aſperſum? Non certe; cum magnis viris vel tentaviſſe, ut *Latine* ſcriberent, non leve ſit. Mihi equidem mirum videtur, quo pacto aliquid lingua peregrina exarare potuerit; præſertim, cum eſſet tot *Daniçarum* irruptionum procellis impetitus. ſed regem mediocriter doctum his modis illuſtraviſſe nunc ſatis ſit.

CAP. CXXIII. *De Dunſtano.*

DUNSTANI vitam *Osburnus*, *Durovernenſis* monachus, cura non exigua poſteritati, edito libello, commendavit. Sed ejus ita evicit induſtriam omnem *Gulielmus* à *Maildulphi-curia*, duobus de eadem materia libellis in publicum emiſſis, ut longo illius poſt ſe cum induſtriam, tum eloquentiam intervallo reliquerit. Nos igitur, quoniam opus tam præclarum apud pauciſſimos manu ſcriptum extat, carptim, & veluti in tranſcurſu, *Meildunenſem* ſecuti, breviſſime ejus vitam indicabimus.

Dunſtanus, nobilis *Herſtani* & *Chinedrithæ* filius, adoleſcentulus linguarum cognitioni operam dedit ſtrenuam. Maturior vero annis factus, ab *Ælphego Calvo*, poſtea *Simenorum* epiſcopo, ejus conſanguineo, & aliquando monacho *Gleſſoburgenſi*, ſacris *Ventæ Simenorum* initiatus eſt. Deinde *Ethelmum* patruum ſuum, ex epiſcopo *Fontano* archiepiſcopum *Cantiorum* factum, inviſit: cujus opera cognitiſſimus *Ethelſtano* tandem fuit.

Non æque hunc tulit ſucceſſum tantum invidia; &, inſtillato in aures nobilium veneno, effecit ſubito, ut averſo principe exularet aula. Tum ille *Ventam* rurſus ſe contulit; ac, ibi presbyter conſecratus, conſilio *Ealphegi* monaſticam vitam *Gleſſoburgi* profeſſus eſt. At tempus hoc vulnus perſanavit; & ille, ſolida *Eadmundi* beatus gratia, fit abba *Gleſſoburgenſis* cœnobii, quod inſigniter & reparavit, & auxit. Nec longo poſt tempore, mortuo *Ethelgaro*, epiſcopo *Cridiodunenſi*, *Eadredus* rex eum illi honorem obtulit; ſed oblatum modeſte recuſavit, *Alfuoldo* dignitatem adoptans.

Mortuo *Eadredo*, *Eadwinus* rex monachomaſtix ſucceſſit; quo regnante, *Dunſtanus*, malitia *Ealgivæ* pelli-

L cis,

cis, exulabat apud *Earnulphum*, *Flandriæ* comitem. At poſtquam is diem obiiſſet, reverſus eſt; & in ſynodo *Bradefordenſi*, à morte *Cenewaldi*, *Wicciorum* epiſcopi, in antiſtitem electus eſt. Sequentibus quoque annis fit epiſcopus *Londinenſis*; ac *Odone* à terris ad cœlum tranſlato, fit archiepiſcopus, favente *Eadgaro* rege, *Cantiorum*: quo tempore & *Romam* petiit; & feliciter ad ſuos, confecto itinere, reverſus eſt. Omitto dicere de ſingulari gratia, qua illum *Eadgarus*, ſupra quam cuiquam credibile, proſecutus eſt. non tamen temere omiſſurus ea, quæ *Meildunenſis* libro primo de ejus eruditione, ad noſtrum præſens maxime inſtitutum pertinente, candide refert: "Horum ergo diſci-"plinatu (*Hibernos* & *Anglos Gleſſoburgum* frequentantes "intelligit) ſacram ſcripturam medullitus ad extremam ſa-"tietatem exhauſit. Sæcularium literarum quiddam negli-"gendum, nonnihil etiam appetendum putavit. Poetarum "ſiquidem ſcripta duntaxat, quæ fabulas ſtrepunt, & artes, "quæ citra utilitatem animæ armant eloquium, tranſeun-"ter audivit. Arithmeticam porro cum geometria, & aſtro-"nomia ac muſica, quæ appendent, gratanter addidicit, & "diligenter excoluit. & quippe in illis & magna exercitatio "ſcientiæ, & veritatis integra caſtitas, & mirabilium Dei "non vana conſideratio. Harum ſcientiam *Hibernienſes* "pro magno pollicentur; cæterum ad formanda *Latine* "verba, & ad integre loquendum minus idonei. Quapro-"pter cum cæterarum, tum maxime muſices dulcedine "captus, inſtrumenta ejus tum ipſe excercere, tum ab aliis "excerceri dulce habere: ipſe citharam, ſi quando à literis "vacaret, ſumere; ipſe dulci ſtrepitu reſonantia fila qua-"tere." Et libro de ejus *Vita* ſecundo ſic loquitur: "Do-"ctrinam multam, ſicut ante dictum eſt, per Dei gratiam "hauſerat: quia in ejus cum ſtrenuitate ſtudii præcellebat "vivacitas ingenii. Doctrinæ porro res duæ adminicula-"bantur: eloquentia elimata, ſed illaborata; dictorumque "executio prompta & integra.

CAP. CXXIV. *De Ealfrido*, monacho.

EALFRIDUS monachus olim, ut colligo, *Gleſſoburgenſis*, familiariſſimus *Dunſtano*, ejuſdem loci abbati: à quo in gubernatorem *Meildulphi-curiæ* conſecratus

eſt, ut docet *Meildunenſis* libro de ejus *Vita* ſecundo. ubi à literis & religione ſic egregie laudatur: "Tum vero *Dun-* "*ſtanus* ibidem *Ealfridum*, cui multum religionis, pluri- "mum vero literarum ineſſe cognoverat, abbatem conſtituit. "Nec multo poſt in *Cridiodunenſem* epiſcopum, qui nunc "*Exonienſis*, virum ſingularis utrobique induſtriæ, hic in "conſtruendis ædificiis, ibi in refrænandis clericis." Hunc ego eſſe crediderim, de quo *Meildunenſis* ad hunc modum in vita *D. Aldhelmi*, epiſcopi *Clarofontani*, loquitur: "Li- "teris itaque ad plenum inſtructus, *Latinæ* quoque linguæ "non negligebat carmina; adeo ut, teſte libro *Ealfridi*, "de quo ſuperius dixi, nulla unquam ætate par ei quiſ- "quam fuerit, poeſin *Anglice* poſſe facere, cantum com- "ponere, eadem apposite poſſe vel canere, vel dicere. De- "nique commemorat *Ealfridus* carmen triviale, quod ad- "huc vulgo cantitatur, *Aldhelmum* feciſſe." Hactenus *Meildunenſis*. Idem quoque ejuſdem *Ealfridi* in opere de *Pontificibus Anglicis* mentionem facit. Illud interim excutiendum, num idem ſit *Ealfridus*, quem in libro de *Antiquitate Gleſſoburgenſi* abbatem ejuſdem loci facit.

CAP. CXXV. *De Ethelwoldo*, Epiſc. *Wint.*

ETHELWOLDUS, gallinæ filius albæ, à teneris unguiculis ad literarum cognitionem flagranti quodam ſtudio ſe totum convertebat. Cumque maturior jam ætas eum quaſi virum feciſſet, cœpit cogitare de quieto quodam vivendi genere. Monachatus tunc temporis pietas cogitanti perplacuit: unde & *Gleſſoburgum*, antiquiſſimum ſimul & celeberrimum monaſterium, *Dunſtano* ſedulam impenſurus operam, petiit; id quod manifeſte ex his verbis liquet, quæ comparent primo libro *Gul. Meildunenſis*, de *Vita Divi Dunſtani*: "Confluxerunt eruditi, gratia *Dunſtani*, *Gla-* "*ſconiam*." Et paulo inferius hæc quoque refert: "Unum "pro exemplo *Ethelwoldum* advoco, quia de pluribus di- "cere in immenſum eſſet pergere. Is nec iners nec impru- "dens, nec præterea tenuis patrimonii clericus, cum multa "in monaſterio ejus voluntati occurrerent, quæ illum obviis "manibus exciperent, ſolum omnium mortalium *Dunſta-* "*num* ſuæ vitæ conſiliarium elegit, illius commilitium, il-

 "lius

"lius contubernium deſiderans, ei convivere, ei commori "exæſtuans. Venit igitur *Gleſconiam*, & ibi grammaticam "metricamque artem edoctus, poſtremo etiam monachus "factus." Hæc *Meildunenſis*. *Abbandunum*, nobile olim *Ciſſæ Viſiſaxonum* monumentum, *Danorum* violentia concuſſum, *Eadredi* regis pietate multa inſigniter reparatum eſt, deſignato *Ethelwaldo* præſide. Unde, regnante *Eadgaro* philomonacho, rurſum idem novis, ſed ampliſſimis fortunis cœnobium in gratiam *Ethelwoldi* exauctum: quo tempore *Brighthunus*, epiſcopus *Ventæ Simenorum*, relictis terris, cœlum petiit, ſuccedente in eadem dignitate *Ethelwoldo*, ſuo principi commendatiſſimo. Quid tum ille? Monaſteria bellica clade collapſa reſtituere, præſertim apud *Girvios*. Hinc *Petri Burgus*, *Thornega*, *Anguillaria* reparata monaſteria. *Rameſegæ* etiam, exorato *Ailwino*, *Oſtroanglorum* comite nobiliſſ. fundamenta ingentia jacta ſunt. Hinc monaſteria *Ventæ Simenorum* & alibi, ejectis, neſcio quo jure, canonicis, conſtituta ſunt. Poſtremo illud eximiæ plane laudis erat, quod literatos, literatus & ipſe, maximi fecerit. Inter quos & *Alfricus* grammaticus, *Wolſtanus* præcentor, & *Ethelgarus* ex monacho *Abbandunenſi*, *Novi monaſterii*, quod *Ventæ Simenorum* enituit, fundatore *Alfredo* Magno, abbas, clari fuerunt. Ipſe vero in matheſi non leviter eruditus, opus elimatum & rotundum de *Planetis*, *Regionibus*, & *Climatibus Mundi*, tanquam victurum ingenii monumentum, poſteritati reliquit. Multa de hoc antiſtite tum à *Gul. Meildunenſi*, tum à *Richardo Eligenſi* & *Hugone Albo* ſcripta ſunt.

CAP. CXXVI. *De Wolſtano.*

WOLSTANUS, monachus *Ventani* cœnobii apud *Simenos*, diſcipulus atque idem alumnus fuit *Ethelwoldi* epiſcopi; qui, canonicis expulſis, monachos in *Ventanam* eccleſiam induxit. Deum immortalem! quantum ille religionis infucatæ, quantum pietatis, quantum nervoſæ eruditionis ſub tanto hauſit præceptore. Sed noſtrum non eſt in præſentia inſtitutum vel religionis vel pietatis exempla altius repetere; à doctrina noſtra rectius pendet oratio. Dicite igitur, felicis memoriæ muſæ, quibus animum præcipue ſtudiis intenderit. Nam, vobis dictantibus,

mum

ſermo quovis melle dulcior inſtar torrentis defluet. Carmen præter cætera juvenis coluit, cujus illecebris captus, ægre aliquando liberiorem dicendi campum ingrediebatur: tentavit tamen, idque cum felicitate aliqua. At ut maxime aptus erat ad numeros, ita ad illos, tanquam ad delicias ſuas, ſemper recurrebat. Nec defuit vox bene canora, ut neque ſumma canendi peritia; quo utroque nomine collegianis ſuis ter charus erat. unde tandem & præcentor factus, quod genus magiſtratus apud monachos in magno olim pretio.

Porro ſiquis nunc quæret, quid ſcripſerit, huic pro me reſpondebit *Gul. Meildunenſis*, cujus hæc ſunt verba, è 39. c. libri ſecundi de *Regibus Anglorum*: "Hujus (*Ethelwoldum*, epiſcopum *Ventanum*, intelligit) vitam *Wolſtanus* quidam, cantor *Wintonienſis*, diſcipulus ejus ſcilicet & "alumnus, compoſuit ſtylo mediocri. Fecit & aliud opus "de *Tonorum Harmonia*, eruditi *Angli* * judicium, homo "vitæ bonæ & eloquentiæ caſtigatæ." Ego præterea, cum nuper eſſem in *Durotrigum* provincia reperi in *Clarofontana*, alias *Shiroburnenſi*, bibliotheca duos libros de *Tranſlatione & Miraculis* D. *Swithuni*, olim præſulis *Ventanæ* urbis, quos *Ælphego*, ejuſdem civitatis epiſcopo, dedicavit. Utque guſtum carminis lector habeat, quatuor apponam verſus, ex præfatione primi libri deſumptos:

Sit licet ægra mihi ſine dogmatis igne loquela,
Nec valeam tanto ſcribere digna viro:
Hoc tamen exiguum, quod defero, munus amoris
Commendare tibi, magne pater, ſtudui.

Carmen tamen, ut ingenue fatear, ſubinde impar & inæquale; uſque adeo, ut aliquando fere dixeram barbariem ſapiat. Aſſurgit tamen non raro vel ad juſtam eloquentiam, ut in his primi libri verſibus:

Alma fuit vicina dies ſolennis & orbi,
Qua ſacer antiſtes domini *Swithunus* ab iſto
Corpore mortali felici tramite migrans,
Aurea perpetui conſcendit præmia regni.

Quare quod vitii in carmine eſt, adſcribat candidus lector barbaro ſæculo, in quo mirum certe *Wolſtanum* potuiſſe

* Liber impreſſ. legit *indicium*.

 aliquid

aliquid præſtare, quod noſtra hac aurea ætate attentum mereatur lectorem.

CAP. CXXVII. *De Andrea Leucandro.*

ANDREAS *Leucander*, alias Whitemanne, monachus & abba *Rameſeganus* apud *Girvios* tertius. Hic bonis artibus ſtudio quodam incredibili noctes atque dies invigilabat, & operæ pretium ingens inde retulit. Acceſſit præterea & peregrinationis ardens quoddam ſtudium; unde & ſacram *Solymorum* urbem, teſtem miraculorum Servatoris, inviſit, ac domum rediens *Ivonis Perſæ* epiſcopi, cujus reliquias ab *Ailwino*, comite *Oſtroanglorum*, divinitus promiſſas, & poſtea ab *Eadnotho*, primo abbate *Rameſegano*, *Slepæ Girviorum* inventas, vitam elaborata perſcripſit oratione. quem librum poſtea *Gotcelinus Bertinianus* inventum avide legens, excutiens, imbibens, edidit & ipſe aliquanto elegantiorem de eadem materia libellum.

CAP. CXXVIII. *De Unwono.*

UNWONI, hominis non trivialiter eruditi, nomen ſemel tantum, cum *Verolamii* inter libros antiquiſſimos verſarer, ſe mihi obtulit. id autem quo caſu acciderit, quoniam res cognitu non indigna eſt, enarrabo. Agebam dies aliquot apud fanum *Albani*, monaſterium propter muros deſerti *Verolamii* ſitum, ut aliquid antiquitatis *Britannicæ* è theſauris bibliothecæ, quæ ibidem celebris eſt, eruerem. Tulit autem fortuna, ut in *Matthæi Pariſii*, olim ejuſdem cœnobii monachi, hiſtoriam de *Abbatibus Albanenſibus* inciderem: cumque perveniſſem ad vitam *Æadmeri* abbatis, qui multum juxta ac ſtrenue in perſcrutandis neglectæ urbis fundamentis laboraverat, idemque arculam libris *Britannice* ſcriptis refertam invenerat; illuxit mihi præ oculis celebris *Unwoni* memoria. Fuit ille quidem, teſte *Matthæo*, presbyter cum ætate venerandus, tum etiam multarum linguarum cognitione uſque adeo excellens, ut ejus fama longe lateque per *Britanniam* ſpargeretur. Quare ſenem accerſiri juſſit *Æadmerus*, & venientis ad ſe opera in vetuſtis codicibus interpretandis uſus eſt.

Quæſi-

Quæſiverit hic forſitan à me aliquis, quæ fuerit librorum materia? dicam. Unus, qui & præcipuus viſus eſt, utpote auro & minio pictus, ac ſerico veſtitus, D. *Albani Verolamienſis*, *Britanniæ* protomartyris, res geſtas continebat. cæteri *Verolamienſium* placita, antiquos ritus, & ſacrificia diis patriis immolata docebant. Hiſtoriam *Albani Æadmerus*, adjuvante *Unwono*, transferendam in *Latinum* ſermonem curavit. Cætera, pro dolor! fatuus & idem pæne impius abbas, non ſine ingenti antiquarum rerum jactura, *Vulcano* commiſit. Vixit, regnante *Ædgaro*, & *Ethelredo*.

CAP. CXXIX. *De Æthelnoto*, monacho.

ÆTHELNOTUS, monachus ſanctiſſimæ vitæ, ita à juventute literas bonas excoluit, ut illas ſolas pro animi ornamento neceſſarias duceret. quæ hominem adeo non fefellit opinio, ut poſtea cauſa unica illi fuerit ad honoris gradus etiam ſummos: quos quanquam modeſtus conſcendere reniteretur, tamen ita volentem nolentem fortuna ſecuta eſt, ut tandem *Canuto* Magno, *Dacorum* & *Anglorum* regi, familiariſſimum reddiderit. Unde cum circa hæc tempora *Livingus*, *Cantiorum* archiepiſcopus, moreretur, optimus princeps, quam optimum epiſcopum ſubſtituere cupiens, honorem maximum *Æthelnoto* detulit. Præſenſerat enim hominis ingenium ad pietatem; tum præterea ad literas, ut tempora ferebant barbara quidem illa, non vulgareis natum. Epiſcopus autem, novæ dignitatis non immemor, tam bene omnes officii ſui partes præſtitit, ut ne invidia ipſa aliquid in homine deſideraret. Quod cum vidiſſet *Canutus*, illi ſuas cauſas credere, conſilia aperire, denique ſe ſuaque omnia committere; & comitem tandem, tanquam facundum in via vehiculum, ad *Romanam* urbem ſecum deducere. Quid multis moror? tam bene inter illos conveniebat, quam non male convenit viti cum ulmo.

At ſi quis nunc iſta paulo ſubtilius noviſſe cupiat, legat *Gul. Meildunenſis* hiſtoriam de *Regibus Anglorum*. Hoc interim unum non te celabo, lector, quanquam multa de hoc autore legerim, nihil tamen ejus ſcriptorum in tam infinita, & varia librorum multitudine, quos ego vidi, unquam mihi veniſſe ad manus. Nihilominus, quia *Trittemius*, homo

diligentiæ

diligentiæ plane maximæ, nec minoris lectionis, illum ſuo dignatus eſt catalogo, nunquam committam, ut è noſtra excludatur tabula. quin potius, quia leviter & obſcure à *Trittemio*, tanquam de nominis ſola fere umbra cognitus, raris lineis ducitur; à me ſuis coloribus, hoc eſt, purpureis depingatur. Sed nunc quid ſcripſerit, autore *Trittemio*, accipe:

In laudem divæ *Mariæ* Virginis, librum 1.
Epiſtolarum librum unum.

Obiit autem poſtquam ſtrenue per 18. annos archiepiſcopi officio functus fuiſſet, & *Doroverni Cantiorum* ſepultus eſt.

CAP. CXXX. *De Editha*, Regina.

EDITHA, *Godvini Cantiani* comitis filia, liberaliſſime parentum cura educata eſt; & literis, cum interim barbaries totum pæne occuparet orbem, bonis conſecrata. id quod me dubium plane detineret, niſi fidem *Gervaſii Durovernenſis* in hiſtoria autoritas mihi faceret; cujus & hæc verba ſunt: "*Editha*, filia *Godvini*, nupſit "*Eadveardo* regi; quam cum videres, ſi literas omnium artium liberalium, quibus imbuta fuit, ſtuperes; modeſtiam "ſane animi, & ſpeciem deſiderares." Hæc ille ad *Edithæ* immortalitatem.

CAP. CXXXI. *De Hucario.*

HUCARIUS, *Coriniæ* non levis, quantum ad theologiæ cognitionem divinam quidem illam pertinet, fama enituit; & eo potiſſimum tempore, quo bonæ per univerſam fere *Europam* literæ, barbarie undecunque prævalente, tantum non interierant. Ut autem ſtudiorum curſum felicius abſolveret, fanum *Germano* ſacrum apud ſuos petiit. ubi & levita factus, partim concionando, partim etiam ſcribendo, inſignem apud cunctos gratiam prudens ſibi comparavit. Scripſit autem *Homilias* centum & octo: & in hujus libelli prologo ſic ſcribit: "Talis liber à me *Hucaro*, exigui ingenii homunculo, in unum collectus talem "habeat prologum." Et ibidem: "Sed tamen hæc utcunque à me collecta, qui in ultimis *Cornugalliæ* partibus "humilis

" humilis levita habito, cui placuerint, accipiat; & ſi lau-
" dare noluerit, peto ne carpat." Et, ne lector ignarus ſit, præfixit operi paucas conſtitutiones, decerptas quidem ex libro *Conſtitutionum Eccleſiaſticarum Ecberti*, archiepiſcopi *Eboracenſis*, olim præceptoris *Flacci Albini*, viri literarum titulo vel clariſſimi. Pervenerat, quo neſcio caſu, *Hucarii* opus vel *Durovernum* uſque *Cantiorum*: unde à monacho quodam tranſlatum eſt ad *Iſidis Vadum*, & bibliothecæ collegii *Cantiani* commendatum: id quod & aliis exemplaribus cum multis tum antiquis contigit. tota enim hujus bibliothecæ ſupellex à fano Servatoris *Durovernì* tranſlata eſt.

CAP. CXXXII. *De Chenulpho.*

CHENULPHUS, abba *Petroburgenſis*, vir magni olim in literis nominis erat. quanquam non alio is mihi cognitus teſtimonio, quam fide *Hugonis Albi*, qui *Res geſtas Petroburgenſium* egregie perſcripſit. Quare mihi hoc quidem reſtat officium, ne quod ille de tali tantoque viro publicum eſſe voluit, ego mihi ſoli conſervem, poſteritati ingratus. referam igitur ea, quæ *Hugo* ſcripſit: "*Ke-*
"*nulphus* abba, flos literalis diſciplinæ, & torrens eloquen-
" tiæ: tum decus ac norma divinarum rerum ac ſæcularium." Hactenus *Hugo*. In pretio fuit tempore *Eadveardi* Simplicis, regis *Angliæ*.

CAP. CXXXIII. *De Ealfrico.*

EALFRICUS, cum viveret, ſui memoriam aliquo literario monimento quam longiſſimam facere ſtudebat. itaque veterum grammaticorum ſecutus autoritatem, *Grammaticen* & ipſe in gratiam ſtudioſæ pubis *Latinoſaxonicam* ſcripſit; opus, ut tum quidem videbatur, & doctum & utile. Sed quod ſperavit ille apud ſeros nepotes de nominis ſui fama, tantum abeſt, ut hac noſtra ætate ſit conſecutus, ut ejus opuſculum pulvere obſitum in aliquot deliteat bibliothecis. Non auſim aſſerere hunc eſſe *Alfricum*, cujus doctæ *Conciones*, lingua *Saxonica* ſcriptæ, in *Fontana* extant bibliotheca: non magis quam *Alfricum*, fratrem

fratrem uterinum *Leofrici*, alias *Elfrici*, *Cantiorum* archiepiſcopi, abbatem ſani *Albani*, quem conſtat D. *Albani* liturgiam, qua etiam nunc monachi ibidem utuntur, exaraſſe. Tertius hic *Alfricus* vixit temporibus *Ethelredi* & *Eadmundi* Ferrei, regum *Angliæ*.

De ſecundo non aperte pronunciabo. conjectura tamen ducor illum circa eadem tempora floruiſſe. At de primo ſatis liquet; cum ipſemet in prologo *Grammaticæ* ſuæ præfixo teſtetur ſe *Ethelwoldi*, epiſcopi *Ventani*, diſcipulum fuiſſe. Unde facile poſſum adduci, ut credam *Alfricum* monaſticam coluiſſe ſectam in cœnobio *Abbandunenſi*, ac eidem præfuiſſe; cui & *Ethelwolphus* aliquando præfuit. Si vera hæc eſt, ut ego plane eſſe puto, conjectura; ſupereſt, ut lector intelligat hunc fuiſſe *Clarofontanum* epiſcopum, ac deinde primatem *Cantiorum*.

CAP. CXXXIV. *De Fridegodo.*

FRIDEGODUS, monachus ſani Servatoris *Duroverni Cantiorum*, literas bonas, & muſas canoras quidem illas merito multum colebat. Contigit, ut *Danicus Odo*, *Cantiorum* archiepiſcopus, comitem ſe præberet *Eadmundo* ſeniori, *Angl.* regi, in expeditione, quam acerrimam habuit in *Tranſabrinos*, vel, ut cum vulgo loquar, *Transhumbranos*: atque, devicta gente à principe cervicoſa, transferret ſecum à *Ripoduno Durovernum* reliquias *Wilfridi*, epiſcopi olim *Eboracenſis* longe clariſſimi. Cupiebat ille quidem tanti viri ſacroſanctos cineres vel illuſtriſſimos facere, & antiſtitis vitam orbi teſtatiſſimam reddere. Quærenti quis tanti operis laudem ferret, ſuccurrit *Fridegodus*, unus inſtar multorum: ille vero à patrono rogatus ſuo, præſtitit quod potuit, & quod illa etiam ætas impendio laudavit; ac vitam *Wilfridi* carminibus heroicis ſcriptam eidem conſecravit. *Gulielmus* à *Meildulphi-curia*, libro primo de *Epiſcopis Anglicanis*, hujus *Fridegodi* meminit. Scripſere ante *Fridegodi* tempora *Beda Girovicenſis*, *Heddius* cognomento *Stephanus*, *Accæ* epiſcopi *Haguſtaldenſis* familiaris, & *Odo*, *Cantiorum* archiepiſcopus, D. *Wilfridi* vitam. Idem fecit poſtea *Petrus Bleſenſis*, archidiaconus *Badunenſis*, homo *Gallus*; ac opuſculum *Galfrido Plantageniſtæ*, *Ebor.* archiepiſcopo, dedicavit.

CAP.

CAP. CXXXV. *De Ealfweardo.*

EALFWEARDUS, quantum ego judico, plane intercidiſſet prorſus, niſi *Gulielmi Meildunenſis* cura ejus mentionem feciſſet in prologo *Hiſtoriæ Regum*. Quanquam & mentio adeo mihi non applaudit, ut ſplenem potius, quam laudem exprimere videatur. Utcunque ſit, hinc liquet *Ealfweardum* ſtudioſum fuiſſe reconditæ antiquitatis, & tantum in ejus promoviſſe cognitione, ut tandem hiſtoriam de *Rebus Saxonicis* in *Britannia* geſtis ante *Nortomannorum* imperium in lucem emiſerit.

CAP. CXXXVI. *De Brighteferto.*

BRIGHTEFERTUS, monachus *Rameſeganus*, vel, ut quidam volunt, *Thorneganus*, ſecutus religioſe ſuæ ætatis ſtudia, ad matheſin, acerrimorum ingeniorum excitatricem, animum applicavit. in quo eruditionis genere ſic poſtea enituit, ut artem per ſe claram, depictis graphice organis, & additis commentariis tum doctiſſimis tum luciđiſſimis, clariorem redderet. Illuſtravit præterea ſcholiis, non de trivio petitis, *Bedæ Girovicenſis* libellum de *Natura rerum*: in quo, dum tempora ſupputat, facile oſtendit, quantum in expedita numerorum ratione valeret. Multa ibi de *Circulo Paſchali*, de *Abaco*, de *Aſſe* & ejus partibus. Hunc ego aliquando à candido *Talboto*, homine mei loci atque ordinis, librum mutuo accepi; & acceptum, veluti avidus helluo, totum profecto devoravi.

CAP. CXXXVII. *De Joanna Anglica.*

JOANNA *Anglica*, quæ & *Gilberta*, ut ſcribit *Joannes Pinus Toloſanus* in libro de *Claris Mulieribus*, dicta eſt. *Platina* in opere de *Pontificibus Romanis* hanc *Moguncia-cenſem* fuiſſe prædicat. *Jacobus Bergomenſis*, in libro de *Claris Mulieribus*, ex *Anglia* ortam prædicat. *Platina* affirmat *Joannam Athenas*, una cum erudito quodam amatore ſuo, ſtudiorum gratia, petiiſſe. *Jacobus Bergomenſis* pronunciat *Joannam* in *Anglia* & *Romæ* ſtuduiſſe, omiſſa interim

terim *Athenarum* mentione. *Platina* hanc à bonarum artium cognitione eximie collaudat his verbis: "Ibique (*Athenas* intelligit) præceptores bonarum artium audiendo tantum profecit, ut *Romam* veniens, paucos admodum, "etiam in ſacris literis, pares haberet, nedum ſuperiores." Succeſſit, teſte *Martino* hiſtoriographo, *Leoni* quarto. Tandem, à ſervo compreſſa, inter eundum ad *Lateranenſem* eccleſiam, inter coloſſum *Neronis* & fanum *Clementis* peperit, & periit.

CAP. CXXXVIII. *De Oſwoldo.*

OSWOLDUS, monachus *Vigornienſis*, genus non ignobile ab *Oſwoldo*, epiſcopo *Vigornienſi*, duxit. Et quoniam propheta in ſua, ut aiunt, inglorius patria; voluit non inconſulte foris ſtudiorum in bonis artibus inchoatorum circulum abſolvere, & famam non morituram inde ſibi comparare. Monaſteria *Galliæ Belgicæ* celeberrima fauſtiſſimis plane avibus petiit, fanum videlicet *Bertini*, fanum *Vedaſti*, & *Corbeiam*; deinde & fanum *Dionyſii Pariſienſis* ac *Latiniacum*, nobile *Furſæi* nobilioris opus: poſtremo & *Floriacenſe* cœnobium. At interim fanum *Bertini* præter cætera toto excoluit pectore: quo loco non paſſus animum iniquo torpeſcere otio; literis ſtrenuam certe impendebat operam, & eruditiſſimum in illis regionibus quemque arctiſſima ſibi devinxit conſuetudine, devinctumque ſingulari candore quodam felix detinuit.

Conſtantinum, monachum *Floriacenſem*, grammaticum inſignem, præcipuum inter amicos tranſmarinos habuit: uſque adeo, ut amor plane eximius excitaverit *Conſtantinum*, impuleritque tranſmittere epiſtolam non inelegantem, verſibus elegiacis ſcriptam, ad *Oſwoldum*, epiſcopum *Vigornienſem*, hominem mediocriter eruditum, at interim eximie pium, ut vel hinc antiſtes intelligeret, quanti ejus conſanguineum ſodalem individuum faceret. *Oſwoldus* hæc videns, *Conſtantini* ſtrenue diligentiam in literis perſecutus eſt, & librum *Sacrarum Precationum* partim carmine, partim ſoluta oratione contexuit. Extat & ejus de *Componendis Epiſtolis* opuſculum, inſtar epiſtolæ. Tantum memini reperiſſe me duos lucubrationum *Oſwoldi* codices; unum *Gleſſoburgi Somurotrigum*, alterum *Rameſegæ Fennicolarum*.

CAP.

CAP. CXXXIX. *De Lamfrido.*

LAMFRIDUS, monachus veteris cœnobii *Ventæ Simenorum* eruditus, idemque pius fuit. Eruditionis non infima laus eſt, quod à ſuis appelletur *Doctor eximius.* Pietatis autem vel hoc liquidum argumentum eſt, quod, neglectis terrenis, cœleſtia ſit ſecutus. Tempore quo *Lambertus* effloruit, virtus *Suithuni*, epiſcopi *Ventani* mortui, per miracula multa claruit; quæ ne aliquando malignum obſcuraret ſilentium, ſcripſit de eiſdem librum dignum & doctorum & bonorum auribus. Colligo floruiſſe eum extremis temporibus *Saxonum* in *Britannia* regnantium.

CAP. CXL. *De Folchardo.*

FOLCHARDUS, monachus cœnobii ſani *Servatoris*, quod eſt *Doroverni Cantiorum*, ſtudioſiſſime doctas artes coluit. Unde tanto majorem ſibi comparavit gloriam, quanto fuerunt tempora, in quibus floruit, rudiora, & à muſis magis aliena. Incidit enim in eam ætatem, quæ totam late *Angliam Dacicorum* piratarum crebris irruptionibus uſque adeo adflixit, ut aris & focis conſervandis potius, quam literarum incremento ſtuderent. tantum abfuit tamen, ut temporis infelicitati cederet, ut alacrioris animi novo quodam, ſed plane ſpectabili, ardore vel ad ipſa ſcientiarum faſtigia contenderet. Non hæc prompta ad virtutem diligentia patrono caruit: nam *Aldredus*, *Eboracenſium* archiepiſcopus, hominem tam ſingulari amore proſecutus eſt, ut erga illum omnibus candidi *Mecænatis* officiis uſus ſit. *Folchardus* patronum rurſus ita obſervabat, diligebat, ſuſpiciebat, ut diceres vitem in ulmi veniſſe amplexus. Tenebatur autem archiepiſcopus miro deſiderio illuſtrandi nomen & inclyta facta D. *Joannis Beverolacenſis.* quare inter cætera multa, quæ in tanti præſulis gloriam fieri ſedulo quidem curabat, à cliente impetravit, quod alias pro imperio recte exigere potuiſſet; nempe ut liturgia primum in uſus concentorum conſcripta, ac deinde, edito luculento libello de *Vita* D. *Joannis*, virtutes, miracula etiam viri undecunque eximii evolarent publice per ora virorum. Hactenus

tenus de *Folchardo*, qui claruit ſub *Eadovardo* Simplici & *Haraldo*, *Angliæ* regibus.

CAP. CXLI. *De Oſmundo.*

OSMUNDUS, epiſcopus *Severianus*, quamvis *Nortomannus*, locum tamen inter *Anglos* quodammodo ambit. Is *Hermanno Flandro*, ejuſdem urbis primo antiſtiti ſucceſſit, vir præter generis nobilitatem, (erat enim *Gulielmo* Mag. ſanguine conjunctus, dignitate autem comes *Sagienſis*, & poſtea comes *Durotrigum*, ac *Angliæ* cancellarius) & literas, ad maximas res gerendas compoſitus, id quod ex ejus factis liquido apparebit. Namque ut primum pontificiis infulis ornatus fuit, auguſtam baſilicam ab *Hermanno Severiæ* inchoatam ad umbilicum perduxit, extantibus etiam nunc tantæ molis ruinis. Deinde viros, ut illa tulerunt tempora, doctiſſimos liberalitate ſua in collegium canonicorum aſcivit. Utque ipſe, tanquam anteſignanus, cæteris, qui una cum illo militabant, exemplo ad virtutem eſſet, nobilem bibliothecam, comparatis in hoc optimis juxta ac antiquiſſimis illuſtrium autorum monimentis, *Severiæ* poſuit.

Quid ego hic plura de ejus clariſſimis factis & virtutibus longa orationis ſerie adnecterem? Quæ fecit, omnia notiora per ſcriptores ſunt, quam ut noſtro ulla parte calamo indigeant. Quare non fruſtra conabor tantum ſolem exigua & male lucida noſtri ingenii facula accendere, contentus tantum docere quod à *Ranulpho Higedeno Caſtrenſi* didici; nempe *Oſmundum* ſcripſiſſe *Canones*, quos bona pars preſbyterorum *Anglicorum* in liturgiis celebrandis obſervant. tum præterea vitam D. *Aldhelmi*, emiſſo libello, poſteritati dedicaſſe. Floruit, *Gulielmo Nortomanno Anglis* imperante. Primum autem tumulatus fuit *Severiæ*, de cujus antiquitate abunde dicemus in libro de *Civili Hiſtoria*; ibique non inglorius ad multos annos jacuit. Deinde cum *Pons Hornamenſis*, cui nunc *Neoſeveriæ* inditum nomen, ex humili pago in juſtam uſque civitatis magnitudinem adcreviſſet; & nova baſilica, qua vix ulla magnificentior, ibidem poſita à *Richardo Pauperculo* fuiſſet; illuc ex veteri urbe tranſlatus eſt, ac Divorum numero aſcriptus.

CAP. CXLII. *De Gulielmo Chetello.*

GULIELMUS *Chetellus*, forſitan corrupte pro *Aſchetello*, clericus fuit ſani *Joannis*, quod *Fibrolegæ* ſacrum eſt. Hic, locum ſuæ educationis tacito devenerans pectore, multa de rebus in eo geſtis, tum præcipue de miraculis, virtute D. *Joannis* archiepiſcopi *Ebor.* editis animo pervolvebat. exoptans futurum aliquando, ut ſerie memorabilium pulchre inſtructus, vel clariſſimam *Fibrolegæ*, & ejus patroni famam efficeret. Quid multis? tentavit opus plane honeſtum, adjutus tum lectione rerum, tum oculata experientia. Unde & edito tandem egregio plane libro, voto abunde ſatisfecit, exordium ab adventu *Gulielmi Nortomanni* deſumens. Dedicavit autem monumentum hoc ingenii non moriturum *Thomæ*, *Fibrolegana* eccleſiæ præpoſito.

CAP. CXLIII. *De Stephano Hardingo.*

STEPHANUS *Hardingus* primis adoleſcentiæ ſuæ annis monaſticæ vitæ præcepta in *Shiroburnenſi* cœnobio religioſiſſime obſervavit. Eſt autem *Shiroburna*, ne ſis ignarus, candide lector, oppidum *Dorocaſtrenſis* provinciæ, à fluviolo ejuſdem nominis præterlabente ſic dictum: ubi à tempore *Inæ*, regis *Weſtſaxonum*, uſque ad regnum *Gulielmi Nortomanni* ſedes epiſcopalis fuit, *Aldhelmo* tantam inchoante dignitatem, *Hermanno* autem eandem in *Severiam* urbem antiquiſſimam transferente. Fuerunt per aliquot ſæcula *Shiroburnæ* canonici, quos vulgus *Præbendarios* vocat; donec *Wolſſinus* epiſcopus, regnante *Eadgaro*, monachos, monachus & ipſe, extruſis violenter conſilio forſan *Dunſtani* juſtis poſſeſſoribus, induxit. Sed quo me rapuit oratio? Ad *Stephanum* revertor. qui, jactis ſinceræ vitæ fundamentis bene ſolidis, *Scottos* petiit; inter quos aliquandiu verſatus, multam ſibi conciliavit amicitiam. Deinde *Galliam* petiit, tanto diſcendi ardore correptus, ut totus eo conflagrare videretur. Dies igitur noctesque bonis artibus operam dedit; nec ante operæ finem fecit, quam ita profeciſſet, ut in vaſto illo veterum autorum pelago ſine cortice, quemadmodum in proverbio eſt, nataret.

Dum

Dum hæc tamen ageret, quo erat judicio plane acerrimo, videbat deeſſe ſibi quiddam ad ipſum elegantis eruditionis circulum. *Romam* itaque, literarum parentem, profectus eſt: ubi tam diu degebat, quam ſtudiis ſuis utile videbatur. Sed ut magnam ex elegantia *Romana* voluptatem, ita majorem animi offenſam ex corruptiſſimis moribus, qui illic redundabant, cepit. *Roma* ergo relicta, *Burgundiam* venit, ubi in celebri quodam *Benedictinorum* cœnobio annos aliquot vixit, frequenter inculcans cum abbati tum monachis arctioris vitæ præcepta. At cum plane ſentiret, majores ibi eſſe opes, quam ut frugalitatem, quam ille tantopere prædicabat, admitterent; continuo ſelegit ſibi octodecim ſocios, homines ſui ordinis atque loci, & *Ciſtertium* petiit, locum ſilveſtrem, ac à ſtrepitu omni remotum. Ibi, ut hiſtoriæ tradunt, novi monaſterii fundamenta jecit, novoſque ſanctiſſimæ vitæ ritus, edito in hoc libro, qui ad poſteros etiam pervenit, ſtudioſe præſcripſit. atque hæc quidem *Ciſtertienſis* ordinis origo, qui hodie per totam late *Europam* diffunditur. Aſſurge nunc, candide lector, & *Hardingum* mecum celebra. à quo, regnante in *Anglia Gulielmo* Victore, tot illuſtres virtutum ſtatuæ erectæ ſunt.

CAP. CXLIV. *De Osburno.*

OSBURNUS, à *Trittemio Osbertus* dictus, præcentor *Durovernenſis*, & unica ſui temporis phœnix, tota *Europa* à craſſiſſima barbarie occupata, tanquam ſol novus, radios ſui ingenii per libros non morituros toto noſtro orbe ſparſit. Quare nemo mirabitur illa tempeſtate monachos in pretio fuiſſe maximo, cum intelligat hujus fortis homines ex illa ſecta prodiiſſe. Facile, inquam, facile raram hominis virtutem vidit *Lanfrancus Italus*, tum *Gulielmi* Victoris beneficio *Dorovernenſis* archiepiſcopus & *Angliæ* primas; junxitque illum ſibi arcta amicitia; cui adjecit etiam imperium, ſed dulce, ſed utile, ſed honeſtum. exegit enim ab illo, quod alias ſua ſponte feciſſet. id eſt, ne ſtilum terſum, elegantem, floridum otio ſineret rubiginem contrahere. Jamque *Ælphegus* martyr à *Dacis* cruentiſſimis, regnante *Ethelredo*, principe infortunatiſſimo, *Grennovici*, quarto à *Londino* milliario, impie trucidatus cœpit

cœpit ſignis quibuſdam clareſcere, uſque adeo ut Divorum numero adſcriptus ſit. Quæ res ut toto orbi innoteſceret, *Lanfrancus* provinciam *Osberno* deſignavit, ut libro edito tanti martyris vitam, virtutes, miracula mundo & æternitati conſecraret. quod ille tam egregie præſtitit, ut nullum elegantiæ, ſi tempora recte conſideres, omnem autem locum admirationi reliquerit. Vis paucis, candide lector, intelligere qualis, quantuſque fuit? Unius *Gulielmi Meildunenſis* in hac parte teſtimonium multorum inſtar erit. accipe igitur quid libro ſecundo de *Regibus Anglorum* ſcribat: "Plura & non contemnenda de viro (*Dunſtanum Cantiorum* archiepiſcopum intelligit) " volentem dicere re-" vocat *Osbernus Cantuarienſis*, qui ejus vitam *Romana* ele-" gantia compoſuit, nulli noſtro tempore ſtylo ſecundus, " muſica certe omnium ſine controverſia primus." Nullus mihi nunc reſtat amplius dicendi aut laudandi locus, niſi velim, poſt tanti viri ſuffragium, ſolem, ut eſt in proverbio, lucerna accendere. Quare tantum monſtrabo pauca ex multis, quæ conjectura eſt, illum ſcripſiſſe. nam hi libri, quod ſciam, ſoli extant:

De Vita *Dunſtani.*
De Vita *Ælphegi*, proſa & carmine.
De Re Muſica,

cujus & libri *Gulielmus* à *Meildulphi-curia* in quarto libro de *Regibus Anglicis* meminit, quo loco *Goſcelinum Bertinianum* à muſica commendat his verbis: "Muſicæ porro " primam palmam poſt *Osburnum* adeptus."

CAP. CXLV. *De Henrico Belloclerico.*

HENRICUS *Belloclericus*, ſecundo genitus filiorum *Gulielmi* Magni à parto *Angliæ* imperio, ab ipſis teneris annis, eloquentiæ & bonis artibus operam dedit. Quem vero ex tam alacri & expedita in literis diligentia ſit fructum conſecutus, liber, quem ego annis abhinc decem caſu reperi, *Durovernì Cantiorum* in fano *Auguſtino* ſacro, indicabat. erat enim ex publicis regni decretis ab eo elucubratis & editis compoſitus; unde & leges etiamnum *Henricianæ*, nomine ab autore ſumpto, dicuntur. Illud certe non eſt ſilentio tranſeundum, quod *Thomas Rodeburnus* hiſtori-

cus, monachus *Ventæ Simenorum*, *Henrici* his verbis meminerit: "*Henricus* primus, tertio paterni anno regni na-"tus, in liberalibus artibus in univerſitate *Grantabrigienſi* "ſuum primum protrivit tyrocinium."

CAP. CXLVI. *De Ealmero.*

EALMERUS, Prior monaſterii *Chriſticolarum*, quod eſt in *Cantiorum* metropoli, tanta diligentia uſus eſt, in verſandis veterum autorum libris; quantum noſtri temporis monachi, melius paſti quam docti, libenter non impendunt. At non defuit tam ſancto labori ſua meſſis: nam eo proceſſit, ut per literas *Cantianis* monachis tantum non immortalis ſit. Crediderim hunc eſſe *Ædmerum* individuum *Anshelmi* archiepiſcopi comitem; eſt enim facilis à D in L lapſus, niſi me aliud *Ædmeri* doceret de *Anshelmo* hiſtoria. in qua ne per umbram quidem mentionem facit ſe monachis unquam præfuiſſe; ſed potius *Anshelmo* & *Rodolpho* archiepiſcopis in itineribus ſuis *Romam* verſus aſſiduam dediſſe operam. Quare, etſi tempora conveniant, nomen tamen non mutabo; contentus, ut in exemplaribus antiquis inveni, fideliter tradere. Sed nunc ad monimenta, quibus ſe poſteritati commendavit. ſcripſit enim,

Homiliarum librum 1.	Quoniam dies.
De Exercitiis ſpiritualis Vitæ, lib. 5.	Redemptor noſter.
Epiſtolarum librum 1.	

Crediderim carmen elegiacum, cui titulus *Querela Angliæ* de *Morte Anshelmi*, quod ego fini libri *Epiſtolarum Anshelmi* adjunctum reperi, vel ab *Ealmero*, vel ab *Eadmero* fuiſſe ſcriptum. Vixit circa tempora *Gulielmi Rufi* & *Henrici* primi. Diem obiit *Durovernì*, exactis in magiſtratu octodecim annis.

CAP. CXLVII. *De Eadmero.*

EADMERUS monaſticam vitam ab ipſis adoleſcentiæ annis *Doroverni Cantiorum* in cœnobio Servatoris profeſſus, magnum caſtæ religionis & non contemnendæ doctrinæ poſteris exemplum reliquit. Nos igitur, quo clarius virtus hominis eluceat, vitam ejus paucis perſtringemus. Primum orbi innotuit per *Anshelmum*, qui ex abbate *Beccenſi* à

Gulielmo Rufo archiepiſcopus *Cantiorum*, perſuadente *Hugone* comite *Caſtrenſi*, factus eſt. Hic *Cantium* civitatem nobilem veniens, & monachorum cum ingenia, tum virtutes judicio quodam perpendens, ſolum ex tanto numero *Eadmerum* delegit ſibi comitem; futurum putans, ut ſuis rebus & ornamento & uſui eſſet. Quæ opinio adeo pontificem non fefellit, ut *Eadmerus*, orta graviſſima contentione inter patronum ſuum & *Gulielmum Rufum*, ne latum quidem unguem ab illo receſſerit, quantumcunque adverſa fortuna preſſo. Neque hoc officii in *Anglia* tantum erga epiſcopum exhibuit: exulem ſecutus eſt *Romam* uſque ſemel atque iterum. ubi cum correctorem vitæ ſuæ ab *Urbano*, præſule *Romano*, dari ſibi poſtularet, ſtatim provincia *Eadmero* data, quem archiepiſcopus lubenter admiſit, & illum magis magiſque indies colere cœpit, adeo ut fere nihil ſine ejus conſilio faceret. Quid quod nec officia, quæ vivo præſtitit, mortuo patrono ceſſaverunt. mortui enim funus impendio curavit, corpuſque balſamo *Aſſyrio* unxit, ut teſtis eſt *Gulielmus Meildunenſis* in libro de *Pontificibus Anglorum*. Succeſſit *Rodulphus*, *Roſenſis* epiſcopus, olim *Sagienſis* monaſterii abbas, in locum archiepiſcopi. qui poſtea *Romam* petens, *Anshelmi* judicium non male ſecutus, *Eadmerum* comitem aptiſſimum accepit; non modo propter rerum *Romanarum* experientiam, verum etiam linguæ cognitionem.

Jamque poſt aliquantulum temporis domum regreſſus, hiſtoriam ſcripſit rerum, quibus fere interfuit; exordium ſumens ab *Eadgaro* rege, & ita pauciſſimis verbis regum facta perſtringens, pervenit ad tempora *Gulielmi* Magni, quo *Lanfranci*, *Cantiorum* archiepiſcopi, res geſtas attingeret, & rectiſſimus aditus eſſet ad *Anſelmi* egregia facinora declaranda. in quibus exornandis, Deum immortalem! quantum ille olei & operæ impendit, uſque adeo ut ejus laudibus aliquot hiſtoriæ ſuæ libros impleverit. Rurſus his temporum, quibus *Cantii* epiſcopum deſiderabant, calamitates annexuit. nec ſilentio prætermiſit, quibus animis, gaudio, congratulatione *Rodulphum* archiepiſcopum deſignatum plebs & nobilitas acceperit. At nunc inter hæc quiddam mihi in mentem venit, nempe *Trittemium* de *Emondo*, monacho *Cantiano*, *Anshelmi* diſcipulo,

 mentionem

mentionem facere: quem aſſerit de eiſdem rebus, quas *Eadmerus* tractat, ſcripſiſſe. à cujus in hac parte autoritate ego ita multum diſſentio, ut audacter adfirmare auſim, illum in nomine hallucinatum fuiſſe. Quare, relicto *Emondo*, ſive *Edmundo Trittemiano*, lectori ſignificabo *Eadmerum* hiſtoriam ſuam ſex libris conſummaſſe, quos ego in *Hagmonenſi* cœnobio; quod uno aut eo amplius milliario à *Salopia*, nobili emporio, diſtat, inveni. Præterea aliud, quod ſciam, nihil ab eo ſcriptum hactenus aut vidi aut legi. *Joannes* tamen *Severianus*, alias *Saresbirienſis*, in prologo ſuo, quem præfixit vitæ *Anshelmi*, meminit duorum librorum, quos *Eadmerus* de *Vita Anshelmi* ſcripſit. Sed veriſimile eſt, duos illos libros partem eſſe ſex librorum, quorum ſupra mentionem feci. De ejus morte nihil certi habeo, quod referam.

CAP. CXLVIII. *De Roberto Polenio.*

ROBERTUS *Polenius*, vir in omni genere literarum inſtructiſſimus, multis nominibus perpetuam gloriam, tum hoc præcipue meritus eſt, quod depopulatis ab *Haraldo*, primo ejus appellationis *Anglorum* rege, *Iſiacis* ſcholis manum adjecit. Nam ad id temporis jacebant ſemirutæ, & ſine ſcholaſticorum frequentia. Non paſſus eſt hanc ulterius deſævire calamitatem, quin laboranti & extremam ruinam minanti academiæ utrumque humerum ſupponeret. Id fecit partim conſilio, fortuna, induſtria; partim eruditione, qua prænitebat. Quotidie enim in ſcholis publicis, jam utcunque reſtauratis, docebat; nullum non lapidem, ut eſt in proverbio, movens, quo *Britannica* juventus doctis expolita linguis floreret. Dumque hæc ageret, multa dictabat ipſe, plura ſcripſit. His modis ita late hominis undecunque docti fama divulgata eſt, ut pontifex *Romanus*, quo caſu incertum, illum ad ſe vocaverit; vocatumque magnis honoribus ornaverit. inter quos non minimus fuit, quod, pontifice annuente, cancellarius *Romanæ* eccleſiæ deſignatus ſit. Non hic illum nova dignitas ab antiqua ſtudiorum conſuetudine avocavit; nam & *Romæ* multa ſcripſiſſe fertur. Sed, nobis fatis egregia invidentibus, nihil hactenus ejus librorum vidi; utinam poſthac aliquando liceat.

ceat. Hæc ego curſim ex libro *Joannis Rufi Verovicenſis* de *Academiis Britannicis* annotavi. Vixit, regnante *Henrico* primo, *Anglorum* rege.

CAP. CXLIX. *De Florentio Wiccenſi.*

FLORENTIUS, *Wiccenſis* cœnobii monachus, ita à teneris annis educatus fuit, ut ſolas fere literas ingenui ornamentum animi eſſe duxerit. quæ opinio tam altas in ejus pectore radices egit, ut nulla dies, immo ne horula quidem, quantum per alias occupationes ad vitam neceſſarias licuit, præteriret, quin aliquam duceret lineam; quæ poſtea ſuis ornata coloribus, ſplendorem juxta ac artem avidis intuentium oculis oſtenderet. Et quo magis mireris hominis in hac parte induſtriam, rara quadam dexteritate conjunctam, nullis exoticorum pigmentorum uſus eſt lenociniis: tantum contentus in niveis tabellis figuras rerum ad infinitum varias carbone ducere. Hic tu forſan ſubrides, lector, & fidem in dubium vocas meam. at ego ſancte tibi per *Parrhaſium*, atque adeo per ipſum dejero *Apellem*, me ſerio loqui. Habet tamen mea oratio ſuum myſterium: nam pro carbone, arundine atramento illita; pro niveis vero tabulis, chartis uſus eſt. in quibus, præter alia multa, belle noſtræ gentis hiſtoriam depinxit, ac veluti appendicem derelictorum à tempore *Mariani Scotti*, ad ſuos deduxit annos. Emoriar, niſi illa malim, quæ rerum eſt gratia & varietas, oculos & animum ſemel paſcere, quam omnes *Zeuxidis Cupidines* ſexcenties contemplari. Neque hæc ſcribo meo nimium confidens judicio. nam *Gualterus Conventuenſis, Anglus*, in ſuis annalibus, vultus tantum non ſpirantes in *Florentii* tabulis approbat, laudat, extollit. *Ranulphus* etiam *Higedunus Caſtrenſis*, in *Hiſtoria Britannica*, ſymmetriam, quam exactiſſime ſemper obſervavit, lubenter prædicat. Quid quod varios adfectus, quos idem pro re mirifice expreſſit, celebraverit *Joannes Roſſus Verovicenſis* in libro, quem de *Epiſcopis Wiccenſibus* ſcripſit. Præter hæc poſſum & ipſe parergon addere, niſi brevitati ſtuderem. Quare ſufficiat lectori cognoſcere, *Florentium* in pretio fuiſſe, regnante *Henrico* primo; & diem obiiſſe nonis Jul. anno D. 1118.

CAP. CL. *De Joanne Merciano.*

JOANNES *Mercianus*, ſic enim appello quia de *Regibus Merciorum* accuratiſſime ſcripſit, & alio mihi non eſt adhuc nomine cognitus, tantæ vir lectionis fuit, tantæ diligentiæ in eruenda antiquitate; ut ſolus mihi videatur, regulis *Merciorum* (erant enim olim inter *Saxones*, qui *Britanniam* occupabant, plures reguli) quandam immortalitatem aſſeruiſſe. Si roges, unde id ſciam, non gravabor dicere. nuper, cum eſſem *Verovici*, & diverterem ad clivum *Magdalenaïcum*, qui à *Verovico* quingentis aut eo amplius paſſibus diſtans, *Avonæ* fluvii ripis imminet, ut admirator eſſem giganteæ imaginis, quæ ibi victorioſiſſimi *Guidonis* nomine celebratur; reperi inter alios libros hiſtoriam *Joannis Rufi*, ejuſdem loci præſidis, de *Epiſcopis Wicciorum*. in qua *Joannis* librum de *Regibus Merciorum* non modo frequentiuſcule citat, verum etiam ejus verba ſubinde in ſuum transfert librum; maximeque in eo loco, ubi de *Alaunii*, ſive *Alaniæ* civitatis . . . . provinciæ antiquitate ſcribit: quam vulgus nunc Alceter vocat, ex priſtina nobilitate in villam fere ruſticam mutatam. Hæc ego curſim *Rufi* hiſtoriam legens notavi; quæ tamen lectores celare nolui. ut neque hoc celabo; *Joannem* hiſtoriam ſuam de *Merciorum Regulis* cuidam *Euſtachio* dedicaſſe; quem ego interpretor fuiſſe *Stephani*, *Anglorum* tyranni, filium: quanquam non ſum id neſcius, circa illa tempora alium *Euſtachium* fuiſſe in pretio. quare ſint hæc per conjecturam tantum dicta. *

CAP. CLI. *De Osburno Claudiano.*

OSBURNUS, monachus *Claudianus*, ſive *Glouceſtrenſis*, vir præter omnem illius ætatis ſortem in *Latina* lingua elegans juxta ac facundus. In philoſophia etiam magna cum felicitate verſatus; tum præterea tam exactus theologus, ut etiam cum veteribus ipſis (abſit invidia dicto) conferri poſſit. Deum immortalem! quantum ille laudis ſuo peperit cœnobio, dum monachus monachos literis inſtruit, format, adornat. Quantum ille bonarum horarum

rarum in ſcribendis libris bene collocavit! neque interim tamen ſuæ eloquentiæ nervos in canoras nugas & ingenii oſtentationem intendebat. Sacras literas aggreſſus, magno animo maxima quæque præſtitit; illas meditabatur, illas fere ſolas interpretabatur. Quo nunc autem ſpiritu, quo judicio, qua denique fide illud fecerit, doctorum eſto judicium. Illud vero, quod in commentariis ſuis, dialogis plerunque uſus ſit, cum philoſophis & theologis probatiſſimis, cum *Græcis*, tum *Latinis* commune habet. Eſt enim in dialogis neſcio quid latentis gratiæ, quod lectoris animum delectet, rapiat, detineat. *Hamelino*, abbati ſuo, tantæ eruditionis nomine, ter ac quater charus erat. familiaritate uſus eſt *Nicolai*, neſcio an ejuſdem cœnobii monachi; quem in *Prologo Dialogi ſui in Geneſin* hominem ſanæ doctrinæ ac eximiæ ſcientiæ appellat. Multa ſcripſit, quæ aliquot abhinc annis ornamento maximo fuerunt *Claudianæ* bibliothecæ. Sed cum illuſtriſſimus rex noſter *Henricus*, ejus appellationis octavus, palatinam ſuam bibliothecam *Londini* adornaret, libri ab *Osburno* ſcripti à *Claudia* in bibliothecam regis tranſlati ſunt; quos modo nuſquam alibi gentium extare arbitror. nam erant archetypi in nulla nova exemplaria, quantum colligere poſſum, tranſcripti. Sed nunc ad indicem librorum, quos per dialogos ſcripſit:

In Geneſin.
In Exodum.
In Deuteronomium
In Numeros.

Qui ſequuntur continua oratione, non autem per dialogos ſcripti ſunt:

Super librum Judicum, libr. *6.* ad *Gilibertum* epiſcopum *Herefordenſem*.
De Incarnatione Domini.
De Nativitate Domini.
De Paſſione Domini, vel De Sacramentis Paſſionis *Chriſti*.
De Reſurrectione Domini.
Panormia ad *Hamelinum* abbatem,

& hic liber nunc ex tot ſolus in bibliotheca *Claudiana* extat. Vixit regnante *Henrico* primo & *Stephano*.

CAP.

CAP. CLII. *De Gilberto.*

GILBERTUS, *Benedictinæ* ſectæ monachus ac abbas ſani *Petri*, monaſterii olim celeberrimi in occidentali *Londini* ſuburbio, longa pervenit diligentia & lectione veterum ſcriptorum vel ad ſcopum exquiſitæ eruditionis. unde & ejus fama in pretio plane maximo. Studuit in *Gallia*, *Romam*que aliquando petiit. Erat ei cum *Judæo* quodam *Mogunciacenſi* celebri & erudito lis magna de *Lege Divina*: quam & ille poſtea accurate ſcriptam *Anſelmo Italo*, *Cantiorum* archiepiſcopo, per dialogum conſecravit. Sunt qui hunc putant *Gallum* fuiſſe.

CAP. CLIII. *De Stephano.*

STEPHANUS, *Benedictinæ* ſanctionis monachus, omnem ſolicite volvebat lapidem, ut monaſticam vitam, pæne extinctam apud *Tranſabrinos* crudeliſſimis *Danorum* incurſionibus, integre repararet; *Reinfridi* monachi *Eoveſhamenſis*, reparatoris *Girovici* & *Sinus Phari* monaſteriorum, exemplum gnaviter ſecutus. Principio reſuſcitavit monochatum in *Sinu Phari*, ad oſtia *Iſcæ* flu. de quo loco *Beda* frequentem facit mentionem. At non ex voto ſucceſſit hic primus conatus, impedientibus partim piratis, partim etiam repugnante *Percio*, illius loci poſſeſſore. *Leſtinga*, relicto *Pharo*, petita, nota domus olim *Ceddo* epiſcopo, ſimiles priori loco fortunas habuit. Poſtremo *Stephanus* tædio fractus, *Alani*, comitis *Britanniæ* continentis & *Richomontaniæ*, opem petiit. Ille, quæ erat hominis humanitas, munificentia, pietas, *Stephanum* oratorem palatio una cum ſuburbio, quod extra borealem portam *Eboracenſis* urbis habebat, & fano *Olavo* conſecrato, donavit. hinc crevit loci fortuna beneficio *Gulielmi Rufi* regis, atque adeo aliorum nobilium. Hæc *Stephanus* perſentiens, arrepto calamo, monochatus reparati, & collegii *Mariani* extructi juſtam poſteritati perſcripſit rationem; exprimens videlicet eleganti libello, quantæ difficultatis eſſet, religionem intermiſſam, & tantum non emortuam, priſtinæ reſtituere valetudini. Floruit induſtrius *Stephanus* tempore *Gulielmi*

lielmi Magni & *Guliel. Rufi*, regum *Angliæ*. Ejus autem imitatus tum ſtudium tum diligentiam monachus quidam *Marianus*, de nomine mihi incognitus, attexuit hiſtoriæ *Marianæ* incrementa, uſque ad tempora *Eadveardi Vindeleſorani*, regis *Angliæ*. ſed hoc luculento interea commodo; ut hinc etiam memorabilia *Nortabrinæ* gentis facta multa eluceant.

CAP. CLIV. *De Gulielmo Caſtrenſi.*

GULIELMUS, *Caſtrenſis* cœnobii monachus, una cum pietate bonas excoluit literas: quo nomine & *Anſelmo*, abbati *Beccenſi*; deinde &, *Lanfranco* mortuo, *Cantiorum* archiepiſcopo deſignato, amicus innotuit. Amicitiæ vero cauſa hæc. *Hugo Lupus*, comes *Devanus* alias *Caſtrenſis*, conſtituto in urbe *Legionum* monaſterio, mutato virginum choro, D. *Veroburgæ* ſacro, in ſocietatem monachorum opportune accerſivit *Anſelmum*; ut ejus cum conſilio, tum judicio colophonem novo ſuperadderet operi. Ab eo tempore *Anſelmi* nomen in magna plane apud *Caſtrenſes* gloria; inter quos & hic *Gulielmus* non infimum locum obtinuit. utque patrono tam eximio, munere aliquo luculento, animi benevolentiam ſui aperte oſtenderet, archiepiſcopi laudes eleganti carmine complexus eſt. Quod ubi patronus factum eſſe intellexerat, & cenſor candidus perlegerat, laudatum pro dignitate ſcriptorem epiſtola accurate ſcripta donavit: quæ & adhuc comparet libro ejus *Epiſtolarum* ſecundo: quo etiam & libro extat & altera ad monachos *Caſtrenſeis* epiſtola, pietatis & continentiæ exemplum magnum. Et quoniam incidimus in mentionem epiſtolarum *Anſelmi*, lubet hic lectori ſignificare, me inveniſſe in meo exemplari, veteri quidem illo, carmen ultimis adſutum pagellis, elegiacum videlicet, de laudibus *Anſelmi*, non ineruditum, centum & quatuordecim conſtans verſiculis. inter quos & hi duo extant:

Materiæ, fateor, ſum tantæ pondere preſſus;
Nec mea muſa rei ſuſtinet hujus onus.

Sequitur ibidem & epicedion de morte *Anſelmi*: quod & verſiculos ducentos & decem computat. videtur autem ejuſdem

dem autoris eſſe, cujus & encomiaſticon. at an hæc *Gulielmi Caſtrenſis* induſtria ſcripta fuerint, an ab *Eadmero Durovernenſi*, comite notiſſimo *Anſelmi*, & ejus vitæ per hiſtoriam illuſtratore, non temere affirmo.

CAP. CLV. *De Richardo Eboracenſi.*

RICHARDUS *Eboracenſis*, monachus fani *Mariæ*, quod & *Eboraci* ad *Iſurum* flu. magnificentiſſime ſitum erat, vitam plane continentiſſimam adoleſcens duxit, bonis literis & pietati unice ſtudens. unde & abba vicarius ibidem conſtitutus eſt. Maturis poſtea annis pertæſus vitæ, ut ſibi videbatur, non ſatis auſteræ, *Fontes* commigravit, duodeno monachorum choro doctiſſimorum atque optimorum comitatus, ac *Ciſtertienſium* ſectæ ſe addixit, anno à *Chriſto* nato 1132. pr. non. octobr. Hujus tam undecunque illuſtris chori ſic meminit *Hugo Chirchoſtallenſis* in libro de *Origine Fontani Cœnobii*: "Egreſſi una cum "eo *Richardus* ſacriſta, *Ranulphus*, *Thomas*, *Gamellus*, "*Haymo*, *Robertus* de *Suella*, *Galloſridus*, *Gualterius*, "*Gregorius*, *Gervaſius*, *Rodolphus*, *Alexander*." Hæc ille. Quid ego dicam de horum vel eruditione vel pietate? Ut breviter ſuprema attingam, fuere ſuo ſæculo clariſſima mundi lumina.

CAP. CLVI. *De Nicolao*, Monacho.

NICOLAI monachi, in vita *Osburni Claudiani*, paulo ſuperius mentionem feci; referens videlicet, at alieno teſtimonio, qua fama, qua autoritate, quo denique judicio in literis enituerit. At à me illud mihi factum videtur paulo tenuius, quam tanti viri dignitas, ab *Osburno* paucis equidem ſed magnifice laudati, poſceret. Volentem vero me nunc fuſius de tam illuſtri viro loqui materia juſta pæne deſerit; niſi æquus lector huc aliquo ſpectare judicet *Nicolaum*, abbatem fani *Albani*, qui librum non inelegantem de *Conceptione Virginis* ſcripſit, & *Hugoni*, fani *Remigii* abbati, dedicavit. temporis ratio in hac parte conjecturam vehementer auget meam. Quid quod & *Gotcelinus Bertinianus*, hiſtoriographus inprimis notus, in vita *Witheburgæ*, *Nicolai*,

Nicolai, archidiaconi *Lindocollini*, inter eruditos præclari meminit. Nihil tamen hic temere definio.

CAP. CLVII. *De Gualterio Mapæo.*

GUALTERIUS *Mapæus*, archidiaconus *Iſidis Vadi*, à *Gallofrido Monæmuthenſi*, *Henrico Venantodunenſi*, atque adeo aliis hiſtoriarum ſcriptoribus candide celebratus eſt. ſed hoc præcipue facto memorabili, quod veterum indagator ſedulus librorum ex *Armorica Britannicam* hiſtoriam, *Britannice* ſcriptam, ad ſuos *Britannos* reduxerit, ac publicam eſſe voluerit. Diſquirenti autem, cui potiſſimum opus plauſibile, at interim reconditum, interpretandum traderet, *Gallofridus Monæmuthenſis Britanniciſſimus* opportune admodum occurrit. cui & provinciam delegavit. Acceptam vero ille interpretis curam diligentiſſime exegit, & hiſtoriam *Britannicam* latinitate donavit. Irrepſerant fabulæ ac vanitates in hanc hiſtoriam multæ, quas ille interpretatas, non tanquam vera aſſeruit: reliquit potius acri doctorum judicio qualiacunque illa diſcutienda. Sunt, qui putant *Gualterium* ipſum rerum ſuo tempore geſtarum annales concinnaſſe. *Ranulphus Higedenus Caſtrenſis*, ſi recte memini, ſcribit in quodam prologo ſe uſurum *Gualterii Oxonienſis* hiſtorica autoritate. Floruit *Gualterius*, imperante in *Anglia Henrico Beauclerico.*

CAP. CLVIII. *De Osberto Clarano.*

OSBERTUS, *Stochæ Claranæ* alumnus, monachus fani *Petri*, quod *Londini* celeberrimum eſt, virtutem & bonas literas præter cætera quæque merito excoluit. Non defuit inſtituto, tam undecunque honeſto, ſuum præmium. nam eo nomine præſes ſecundarius monachis *Petrinis*, ſuffragio publico, deſignatus eſt. Auxerat in immenſum gloriam fani *Petri Eadveardus* rex, *Ethelredi* filius. primus regum ſui generis ibidem moriens ſepultus eſt. Fuit ille quidem vir magnæ ſimplicitatis, & apud pleroſque ſanctitatis calculo celebris. Noluit *Osbertus* tam clari principis vitam & facta illuſtria poſteritati obſcura eſſe: & opportune, arrepto calamo, vitam tanti herois accurata perſcripſit

ſcripſit diligentia, nec minori elegantia aut fide. Opus vero dedicavit *Alberico*, legato *Innocentii* pont. *Rom.* Scripſit etiam vitam *Ethelberti* martyris. quem librum dedicavit *Giſliberto*, epiſcopo *Henoforthenſi.*

CAP. CLIX. *De Ranulpho.*

RANULPHI monachi obiter memini paulo ſuperius in vita *Richardi Eboracenſis*; ubi de tredecim monachorum commigratione à *Mariano* cœnobio ad *Fontes.* Hic, quoniam fama ſcriptorem fuiſſe confirmat, in medium afferam id quod *Hugo Kirchoſtallenſis* de eo in hiſtoria, quam de *Rebus Fontani cœnobii* concinnavit, prædicat: "*Sigwardus*, epiſcopus *Bergenſis* in *Norvagia*, ad monaſterium *Fontanum* venit, & conventum monachorum cum *Ranulpho* abbate ſecum deferendum magnis precibus impetravit, anno D. 1145. & eundem *Lyſa* novo monaſterio donavit." *Saxo* Grammaticus in *Hiſtoriæ Danicæ* libro 10. hæc recitat: "Nec minus *Norvagia Bernardi* ex *Anglia* profecti ſaluberrima admonitione profecit." Hactenus *Saxo.* Hunc ego *Ranulphum Bernardinum* fuiſſe certe puto.

CAP. CLX. *De Simeone Dunolmenſi.*

SIMEON, præcentor *Dunolmenſis* eccleſiæ, cum primariis ſui ſæculi monachis jure conferendus optimo; intelligens res *Tranſabrinorum* geſtas, tum ſcriptorum negligentia ſocordiaque, prævalentibus tot *Danicis* bellis, tum iniquitate temporis ita obſcuras, & in ſilentio preſſas delitere; ut brevi in oblivionem interitumque, niſi eas diligentis aliqua docti inveſtigatoris cura repararet, colligeret, in ordinem referret, pervenirent. Quare rationem ſolicitus apud ſe inibat, qua malo inſtanti occurreret. Multa tandem cogitanti hoc ſuccurrit in primis & neceſſarium & utile: ut reliquias bibliothecarum, à *Danis* ſpoliatarum, anxie diſquireret. nam monachi *Lindisfarnenſes*, *Coquedani*, *Tinomutenſes*, *Gerovicenſes*, *Veromutenſes*, *Haguſtaldenſes*, *Sinuſpharenſes*, *Vetandunenſes*, *Leſtingani*, *Ripodunenſes*, *Deiroſilvani*, denique *Eboracenſes*, *Danorum* tyrannidem miſeri

miſeri fugientes, aliquam veteris hiſtoriæ ſupellectilem, & cognitionis rerum ſui temporis ſecum detulerant, & indies conſervaverant; quas feliceis aliquando futuras ſperabant. Hæc omnia perquiſivit, invenit, excuſſit curioſa *Simeonis* diligentia; uſque adeo, ut ante ardorem ſtudii nulla ex parte remiſerit, quam hiſtoriam gentis *Nortabrinæ* à tempore *Bedæ Girovicenſis*, ad *Stephani* tyranni regnum accurate perduxiſſet.

Non hic decrevi *Simeonis* encomiaſtes eſſe. ejus immortale opus eſt, atque adeo erit, me reticente. Tantum interim lectorem admonitum volo, fuiſſe quendam *Rogerium Hovedenum*, hominem non indoctum, qui eadem, qua ille, ſerie hiſtoriam deduxit à *Beda* ad *Joannis* regis imperium: quem ob hiſtoriam auctam ut merito probandum putem; ita improbandum, quod picta *Simeonis* prata, nulla ejus nominis mentione prorſus habita, compilaverit.

CAP. CLXI. *De Gallofrido Arturio.*

GALLOFRIDUS *Arturius*, *Monovagæ*, quæ celebris & antiqua urbs eſt *Cambriæ*, poſita quidem inter duos fluvios, *Monam* & *Vagam*, unde & nomen ſumpſit, natus erat. Num tamen ibidem in bonis literis, ad maturam uſque ætatem, informatus fuerit, certo adfirmare non poſſum: ut neque utrum monachus fuit. quanquam utrumque aliquam veri ſpeciem præ ſe fert. Nam *Monæ Benedictinorum* cœnobium nuper erat; ſed cujus antiquitatis mihi incertum. & illis temporibus ſoli fere monachi, cum alibi, tum præcipue in noſtra *Britannia*, docti erant. Cauſa autem hæc fuit. nondum *Iſidis Vadum*, non *Granta*, florentes nunc academiæ, alte capita extulerant. emerſerant tamen; ſed ita, ut *Danica* barbarie, vi, furore aliquoties deprimerentur. Quare quæ celebria erant monaſteria, erant etiam & gymnaſia, perinde atque olim ante diminutum *Saxonum* imperium. monachique non ventrem lautis epulis, ſed animum pulcherrimis ſtudiis perpaſcebant. Quid multis in confirmanda conjectura moror? Illud liquido conſtat, *Gallofridum*, quantum tempora patiebantur, nec carmine, nec ſoluta oratione indoctum fuiſſe. id quod ne ipſi quidem *Itali*, qui, tum non uſque adeo pure & exacte *Latini*, vivebant, mihi

mihi pernegarent. quanquam non hæc res mihi curæ eſt, ut autorem ab eloquentia laudem. Aliud eſt longe nobilius, illuſtrius, magnificentius, quod me ſedulo hortatur monetque, immo jubet potius cogitque, ut illum, idque accurata oratione, extollam. Solus etenim eſt, qui diligentia ſua, nunquam ſatis laudata, bonam partem *Britannicæ* antiquitatis ab interitu plane vindicavit. rumpantur ut ilia *Codris*, aliter & ſcribentibus & ſentientibus.

Non tamen ſum uſque adeo malus rerum æſtimator, ut putem *Gallofridum* tanta & tam integra fide in ſcribenda hiſtoria fuiſſe, ut nunquam à vero latum culmum erraverit. cum manifeſte liqueat incerta pro certis, vana pro veris ab illo eſſe aliquoties ſcripta. Et quis, obſecro te candide lector, inter hiſtoricos in eodem luto non hæſit? *Gallofridus* tamen in primis veniam meretur, qui ingenue fatetur, ſe tantum interpretis uſum fuiſſe officio; id eſt hiſtoriam *Britannicam*, *Britannice* ſcriptam, *Latinitate* donaviſſe.*

Summopere delectabatur lectione antiquarum rerum, maximeque *Britannicarum*. Delectabatur etiam doctorum conſuetudine: unde intervenit illi familiaritas cum *Gualtero*, archidiacono *Iſiacorum*, homine ejuſdem prorſus inſtituti & animi. nam tam diligenter vetereis bibliothecas inviſebat, avidus quam qui maxime eruendi docta veterum autorum in lucem monimenta. Quod cum aliquandiu ſtrenue feciſſet, & caſu inter *Armoricanos* diverſaretur, incidit in hiſtoriam *Britanniæ*, *Britannice* ſcriptam. Tum vero, tanquam ingentem nactus theſaurum, impendio gaudebat; pauloque poſt in *Angliam* transfretans, librum *Gallofrido*, viro citra controverſiam in *Britannica* lingua exercitatiſſimo, transferendum tradidit. Atque hic fuit *Gualterus*, ne quis ignoret, qui de rebus noſtris proprio marte privatam à *Britannica*, ut autor eſt *Ranulphus Caſtrenſis*, *Hiſtoriam* ſcripſit.

Gallofridus vero, antiquo exemplari ſupra quam cuiquam credibile eſt delectatus, hiſtoriam *Britannicam Latinitate* donavit, inque octo libros diviſit. quos *Roberto*, duci *Claudiano*, poſtea dedicavit. Tranſtulit etiam in *La-*

* Hic loci in MS. ſequitur longa, & bene erudita, diſceptatio adverſus *Polydorum Virgilium* (quem *Codrum* appellat) de *Arturo* rege; ſed, propria auctoris manu, ideo ὀβελῷ confoſſa, quod ſingularem ea de re tractatum perſcripſerat.

tinam

tinam linguam *Prophetias Merlini Ambroſii*; quas, addita præfatione, *Alexandro*, epiſcopo *Lindenſi*, commendavit. quanquam in multis exemplaribus libellus ille hiſtoriæ *Britannicæ*, à *Gallofrido* tranſlatæ, tanquam quartus inſeritur: quo modo ſi ſumas, *Britannica* hiſtoria novem libros continet. Præterea *Vitam Merlini Caledonii*, ad *Robertum* epiſcopum, non contemnendo edidit carmine; quod ego nuper avide legebam, cum eſſem *Gleſſoburgi Somurotrigum*. Pollicebatur etiam, 2. c. octavi libri *Hiſtoriæ Britannicæ*, tranſlaturum ſe, ex lingua *Britannica* in *Latinam*, librum de *Exilio Eccleſiaſticorum virorum Britanniæ*. quod num fecerit, nondum ſatis cognitum habeo. Aliud tamen, idque memoria non indignum, cognitum habeo ex *Annalibus Joannis*, abbatis *Burgenſis*; nempe *Gallofridum* deſignatum fuiſſe epiſcopum *Elvienſem*, anno D. 1150. Eſt enim *Elvium* ſedes epiſcopalis, in citeriori parte *Cambriæ*, ab *Elvio* fluvio præterlabente ſic dictum; *Britanniceque* vocatur *Llan-Elwi*, id eſt locus vel eccleſia ſuper *Elvium* fluvium poſita. ſed recentiores nomen loco indidere fanum *Aſaphi*. Sed jam finis eſto noſtræ de *Gallofrido* orationis; qui in pretio fuit, regnante in *Anglia Henrico* primo.

CAP. CLXII. *De Caradoco Lancarovanenſi.*

CARADOCUS *Lancarovanenſis Gallofridi Monovagani* ſynchronius fuit; vir, ut ex ultimo capitulo hiſtoriæ *Britannicæ* apparet, totus conſecratus ad res geſtas recentium regulorum *Britanniæ* illuſtrandas. Recentiores enim regulos appello, qui poſt mortem *Cadovalladri*, deflorеſcente juſta *Britannici* nominis gloria, *Cambriam* & *Coriniam*, montanas regiones, tanquam loca munita, & *Saxonibus* male pervia, poſſidebant, donec ſuperveniret *Gulielmus Nortomannus*, à cujus imperii tempore ſecundo decreverunt. Fuit hic dicendi campus plane latiſſimus, & qui non modo *Caradocianæ*, ſed etiam *Cæſarianæ* aut *Livianæ* eloquentiæ par eſſet. Quid tamen in tam fœcunda materia præſtiterit, nihil certi, quod referam, habeo; quia nihil ab illo, quod ſciam, ſcriptum vidi. Certiſſimum interim eſt hiſtoriam recentiorum principum, qui reliquiis *Britannorum* præfuerunt, paſſim adhuc volare, ſed *Britannice*

nice ſcriptam, inter manus *Cambrorum*. Non auſim tamen adfirmare *Caradocum* hujus hiſtoriæ autorem fuiſſe, cum mihi non conſtat, utrum *Britannice* an *Latine* ſcripſerit. Ut demus autem *Britannice* ſcripſiſſe, non ſtatim ſequitur, *Caradocum* autorem operis fuiſſe, niſi antiqui codices, inſcripto nomine, fidem faciant. nam & alios multos de rebus *Cambricis Britannice* ſcripſiſſe non dubium eſt. Et ut ego id quod ſentio ingenue loquar, crediderim *Caradocum Latina*, non *Cambrica* lingua in ſcribenda hiſtoria uſum fuiſſe. Quomodocunque ſit, dabo operam, ut, ſi uſpiam extet, in lucem prodeat. Sic etenim futurum eſt, ut multa de rebus *Britannicis* ſcitu certe digniſſima, tanquam poſtliminio ad ſuam famam & gloriam redeant.

CAP. CLXIII. *De Guimundo.*

GUIMUNDUS, ex ſacellano *Henrici Belloclerici*, regis *Angliæ*, factus *Auguſtinianæ* ſectæ canonicus, gloriam cum à literis, tum maxime à religione ſibi ingentem plane comparavit; & comparatam placida quadam morum candidorum dexteritate mirifice auxit. Frigebat id temporis fanum apud *Iſidis Vadum*, D. *Frediſwidæ* ſacrum, neſcio qua incolarum negligentia. Senſerat hanc cladem *Rogerius*, *Severianus* epiſcopus, cujus tunc, ut ego colligo, ditionis locus ille fuit; ac maturo conſilio uſus, collegio miſere laboranti remedium, idque præſentiſſimum, pius contulit: de quo & *Gulielmus* à *Meildulphi-curia*, libro de *Pontificibus Anglicis* quarto hæc ſcribit: “ Noſtro tempore “ paucis ibidem clericis, qui pro libito viverent, reſiduis; “ datus ille locus à *Rogerio*, *Saresbirienſi* epiſcopo, *Gui-* “ *mundo*, excellentis literaturæ, & non aſpernandæ religio- “ nis canonico. qui non inoperoſe commiſſo inſudans mu- “ neri, multos ibi canonicos regulariter victuros Deo ex- “ hibuit.” Hæc ille. *Thomas Rodeburnus*, *Ventanus*, haud diſſimilia refert, & facto annum D. 1111. attribuit. At chronica fani *Frediſwidæ* pronunciant *Henricum* primum, regem *Angliæ*, hoc munus *Guidoni* contuliſſe. A quo tempore uſque ad potentiam *Thomæ Volveſegi*, *Gippovicani*, viri apud *Henricum* octavum in gratia flagrantiſſima, canonicos *Auguſtinianos* aluit.

Ille

Ille memor ſtudiorum, quæ juvenis *Iſidis* ad *Vadum* excoluit, opus ibidem novum incepit; quale quidem, quantum ad ſtudiorum ſedem pertinet, priores noſtri, mea ſententia, videre nulli: ſed neque poſteriores videbunt. Tanta erat loci cum moles, tum ſplendor; ut nihil interim de donatione latifundiorum loquar. Tam lætis principiis finis adfuit triſtiſſimus. nam cum annus unus aut alter, egregie rebus omnibus comparatis, ſupremis partibus deeſſet operis: continuo talis orta eſt calamitas, quæ autorem tantarum rerum ſolita omnino excuſſit principis gratia: unde & una collegii inſtituti fortuna ampliſſima, quaſi tota, concidit. At longe piiſſimus princeps *Henricus* octavus, tam auguſti miſertus loci, decano & præbendariis numero 12. in collegio ſui nominis ibidem conſtituto, inchoati operis ſeptum, adjectis fortunis non contemnendis, dono dedit: in quarum parte & ego illius bona gratia hæreo.

CAP. CLXIV. *De Gilberto Sempringamo.*

GILBERTUS *Sempringamus*, ex *Lindenſi* provincia oriundus, *Jocelini* filius atque hæres, fuit corpore non admodum ſpecioſo, ſed mente ad omnes virtutes plane compoſita; id quod ex ejus facile apparebit vita, quam nos hic paucis ſubjiciemus. Primis igitur adoleſcentiæ annis *Galliam* ſtudendi gratia petiit, ut quod corpori defuit, ad formam animi accederet. eratque labor ille ſuo autori felix ac fauſtus: nam ſingulari quadam diligentia, tanquam duce multo certiſſima, uſus, eo tandem pervenit, quo maxime voluit; nempe ad eruditionem, non pictam, non floridam, non oſtentatricem quidem illam; ſed gravem, ſolidam, modeſtam. Talis utique belle conveniebat viro, cui nihil prius unquam, aut antiquius fuit, quam puram vitam purioribus moribus informare. Ita demum, comparatis literis, non inglorius *Lindeſiam* ſuam reverſus eſt: ubi poſtea tot clara vitæ undecunque ſanctæ exempla populo exhibuit, ut, confluentibus ad illum cum mulieribus tum viris ſelectiſſimis, cœnobia brevi aliquot, præſcriptis novis ſed caſtiſſimis vivendi ſanctionibus, erexerit: quorum illud celeberrimum, atque adeo primum erat, quod in pago *Sempringamenſi*, ſolo natali, conſtruxit. Atque hæc quidem ab illo acta,

N regnante

regnante *Stephano* tyranno. Poſtea vero *Galliam* repetiit, & decreta, quæ ſuis ſectatoribus præſcripſit, *Eugenio* tertio, pontifici *Romano*, examinanda obtulit. *Romanus* autem, collaudato hominis tam ſancto inſtituto, novæ ſectæ autoritatem addidit: denique confecto pro animi ſententia negotio, lætiſſimus domum rediit, vixitque, ut ego legi, centum aut eo amplius annos; quo tempore tredecim nobilium cœnobiorum fundamenta jecit. Nuper etiam, ne hoc ignores, lector, incidi in librum *Epiſtolarum* ab illo majori cura, quam eloquentia ſcriptum; quem ipſe unum ex multis, quos ſcripſiſſe fertur, vidi. Hactenus de *Gilberto*, à quo nomen & originem ſumpſere *Gilbertini*. Obiit nonis febr. anno D. 1189. ſepultuſque eſt *Sempringamii*, & ab *Innocentio* tertio in Divorum numerum relatus.

CAP. CLXV. *De Richardo Anglico.*

RICHARDUM *Anglicum*, alias *Sacriſtam*, at *Latinius* à functione *Æditiuum*, virum fuiſſe adprime doctum, ex *Auguſtino Acgæo Phriſone* medico, præter communem ſortem erudito, didici. Itaque rem dignam memoria fecero, ſi quæ mihi privatim narravit, literatis omnibus ſignificavero. Accipe igitur quæ ille mihi tradidit: "Locus "eſt in *Phriſia* non procul ab urbe *Gruningenſi*, quod voca-"tur fanum *Bernardi* in Aduerth, id eſt, terra *Adonis*, quæ "per alluvionem accrevit, quam *Phriſones* patria lingua Wert "appellant: ubi nunc *Ciſtercienſium* monachorum cœno-"bium reliquiis D. *Richardi*, cujus de *Harmonia* liber egre-"gius extat, famoſiſſimum." Hæc meus *Acgæus* pæne ad verbum. At quo tempore floruerit *Richardus*, aut cujus ſectæ monachorum fuerit, ille ne verbum quidem unum. Mihi vero contigit, cum paucis abhinc annis illuſtriſſimus *Henricus* octavus, rex *Angliæ*, *Eboracum*, urbem olim *Brigantum* dominam, viſeret; ut diverterem *Ripodunum*, urbem etiam *Brigantum*, quondam fama nobilem, & caſu reperirem *Hugonis*, monachi *Kirchoſtallenſis*, librum de *Origine & Rebus præclare geſtis Fontani monaſterii celeberrimi*, unde hæc, quæ ſequuntur, de *Richardo* didici: "Erat tunc temporis in mo-"naſterio *Clarevallenſi* præcentor quidam, *Richardus Faſtol-"phus* nomine, abbas quondam *Vallis Claræ*, natione *An-"glus*,

"*glus*, & in civitate *Eboraco* ortus, vir vitæ probatæ, & "religionis conſummatæ, familiaris admodum pro vitæ me- "rito ſancto patri *Bernardo*, & *Henrico Murdachio*, ab- "bati *Fontano* ac poſtea archiepiſcopo *Ebor.* à quibus fa- "ctus eſt *Fontanus* abbas à primo proximus." Hæc ille.

CAP. CLXVI. *De Gulielmo à Maildulphi-curia.*

GULIELMUS à *Maildulphi-curia*, alias Maildul-phesbyri, monachus proſa & carmine eruditus erat: cujus libros quoties in manus ſumo (ſumo autem cum frequentiſſime, tum lubentiſſime) toties vel admirari cogor hominis diligentiam, felicitatem, judicium. Diligentiam, quod paſſim oſtendat ſe ingentem bonorum autorum numerum legiſſe: felicitatem, quod illorum elegantiam & nervos æmulus ipſe in ſuis elucubrationibus belle exprimat: judicium denique, quod multa ab aliis temere ſcripta ad incudem revocet, revocataque luci & veritati reſtituat. Certe operæ pretium erit, ejus ſtudiorum rationem & vitæ inſtituta pernoſcere. Audi ergo quid dicat in prologo ſecundi libri de *Regibus Anglorum*: "Diu eſt, quod & parentum cura & "meapte diligentia libris inſuevi. hæc me voluptas jam inde "à pueritia cepit: hæc illecebra mecum parilibus adolevit "annis. Et ita à patre inſtitutus eram, ut ſi ad diverſa in- "clinarem ſtudia, eſſet animæ diſpendium, & famæ peri- "culum. Quocirca memor ſententiæ, cupias quodcunque "neceſſe eſt, extorſi juventuti meæ ut libenter vellem, quod "non velle honeſte non poſſem. Et multis quidem literis "impendi operam; ſed aliis aliam. Logicam enim, quæ "eloquium armat, ſolo libavi auditu. Phyſicam, quæ me- "detur valetudini corporis, aliquanto preſſius concepi. Jam "vero Ethicæ partes medullitus rimatus illius majeſtati aſ- "ſurgo, quod per ſe ſtudentibus pateat, & animos ad bene "vivendum componat. Hiſtoriam præcipue, quæ jucunda "quadam geſtorum notitia mores condiens ad bona ſe- "quenda, vel mala cavenda legentes exemplis irritat. Ita- "que cum domeſticis ſumptibus nonnullos exterarum gen- "tium hiſtoricos conflaſſem, familiari otio quærere per- "rexi, ſiquid de noſtra gente memorabile poſteris poſſet re- "periri. Hoc eſt, quod ab antiquo ſcriptis non contentus,

“ ipſe quoque ſcriptitare incepi. non ut ſcientiam meam, “ quæ pæne nulla eſt, proponerem; ſed ut res abſconditas, “ quæ in ſtrue veritatis latebant, convellerem in lucem.” Hactenus ille.

Nunc autem locus eſt, ut indicemus, quibus honoribus inter literas enituerit. *Bibliothecarius* dictus fuit, ut ex veterum librorum titulis didicimus. neſcio tamen an à libris ſcribendis, an quod *Meildunenſis* bibliothecæ præfectus fuerit. Quanquam hoc poſtremum veriſimilius. Fuit etiam *Meildunenſis* eccleſiæ præcentor, quod genus honoris olim apud monachos in levi pretio non fuit. Denique cum potuiſſet eſſe abbas *Meildunenſis* (ut in *Prologo Itinerarii* ſui ſcribit) maluit, qua erat modeſtia, & animo gloriæ contemptore, *Joanni* cedere. Reſtat hoc unum, ut titulos librorum, quos ſcripſit, indicemus.

De ſerie Evangeliſtarum nullo non genere carminis lib. 15.
Vita S. *Patritii*, libri duo.
Vita S. *Benigni*.
Vita *Indracti*, *Hiberniæ* reguli.
Vita S. *Dunſtani*.
De Antiquitate *Gleſſoburgenſis* monaſterii.
Vita S. *Aldelmi*: opus elegans & rotundum.
Itinerarium.
Commentarii in Threnos *Hieremiæ*, libri 4.
De Regibus *Anglorum* ad *Robertum*, comitem *Claudianum*, filium nothum *Henrici* primi, libri 5.
Novellæ Hiſtoriæ, id eſt, *Henricianæ*, libri 3.
De Geſtis Pontificum *Anglorum*, libri 4.
De Miraculis *Mariæ* Virginis, libri 4. Multi miracula.
Epitome Hiſtoriæ *Haimonis Floriacenſis* monachi, à *Juſtiniano* ad *Carolum* Magnum.

Ipſe hæc ſcribit libro de *Pontificibus* ſecundo: “ Et indi- “ genarum ſanctorum miraculis manus occupatas habeo.” Claruit, regnantibus *Henrico* primo, *Gulielmi* Magni filio, *Stephano* tyranno, & *Henrico*, *Matildis* Auguſtæ filio. Obiit vero *Meilduni*, ubi & ſepultus fuit. Sed cum ego nuper *Meilduni* eſſem, & locum ejus ſepulturæ quærerem, tam obſcurus ſuis monachis fuit, ut unus aut alter tantum nomen in memoria retinuerit.

CAP.

Cap. CLXVII. *De Henrico Venantodunenſi.*

HENRICUS *Venantodunenſis*, alias *Huntingdunenſis*, archidiaconus, *Nicolai*, ut ipſe fatetur, filius, ſoluta oratione & carmine impendio exercitatus, tantum in literis profecit, quantum illa ſane admirabantur ſæcula. Juvenis libentiſſime carmina ſcripſit, ad quæ pangenda natus fuit: ita tamen ut notam & maculam ſui temporis ſubinde prodat. Ingenium plane illi acutiſſimum, neque felix inventio defuit, uſque adeo, ut non raro ad juſtam gratiam & majeſtatem adſurgeret. Inter cætera, quæ multa certe carmine egregie ſcripſit, illud epigramma, quod de laudibus *Ælfledæ*, *Alfredi* Magni *Anglorum* regis filiæ, compoſuit, ſumme mihi placet. Ipſe vero octavo *Hiſtoriæ* ſuæ libro, in fine epiſtolæ, quam ad *Gualterum*, abbatem, ut ego colligo, *Rameſeganum*, amicum familiariſſimum, de contemptu mundi ſcripſit, aperte declarat his verſibus, quas juvenis res carmine tractaverit:

> *Henricus* tibi ſerta gerens, epigrammata primum,
> Prælia mox *Veneris*, gramina deinde tuli.

In epigrammatis & luſibus amatoriis aliquid memoria dignum præſtitit. At non perinde ſe artificem probavit, ſecutus neſcio quem recentiorem *Macrum* in libro ſuo de *Herbis*: cui ſubjecit & alios duos libellos, unum de *Aromatibus*, alterum de *Gemmis*, in neutro aſſecutus gratiam, quam ego optarem; illis tamen forſan temporibus, tanquam doctos & utileis, multorum manibus aſſidue verſatos. Inter hæc prima ſtudiorum tempora uſus eſt *Alduino* & *Reginaldo*, abbatibus *Rameſegani* cœnobii, fautoribus & patronis candidiſſimis. At inter alios in primis uſus eſt familiaritate *Albini Andegavenſis*, canonici *Lindocollinæ* eccleſiæ; quem &, libro octavo *Hiſtoriæ*, præceptorem honorifice appellat.

Porro jam gravior & maturior orbi factus inivit ſingularem gratiam, nomine bonarum literarum, apud *Alexandrum*, epiſcopum *Lindocollinenſem*: à quo libenter crediderim *Henricum* archidiaconum *Venantodunenſem* factum. Hoc ſatis conſtat, quod *Alexander Romam* proficiſcens, hunc

facundum comitem, pro vehiculo in via, elegerit. Denique totum ſe contulit, cum jam eſſet pleniſſimus experientiæ, judicii, conſilii, ad hiſtoriam ſcribendam: in quo negotio ſui ſæculi ſcriptoribus adeo non ceſſit, ut multis ſuperior fuerit. &, quod pæne præterieram, acceſſit ad hæc, ut aliquod nomen decuſque etiam inter theologos geſſerit. Sequitur index librorum, qui ab illo ſcripti adhuc extant.

Epigrammatôn libri octo.
De Amore libri octo.
De Herbis
De Aromatibus } libri octo.
De Gemmis

quibus & adjunxit compendiolum de *Ponderibus* & *Menſuris*.

Hic viſum eſt apponere carmina aliquot, quia terſiſſima ſunt, quæ *Henricus* in ſua invocatione libello de *Herbis* præfixit:

Vatum magne parens, herbarum *Phœbe* repertor,
Voſque, quibus reſonant *Tempe* jocoſa, deæ,
Si mihi ſerta prius hedera florente paraſtis,
Ecce meos flores, ſerta parate, fero.

Hiſtoriam rerum *Anglicarum* decem libris non infeliciter complexus eſt; quorum octavus de *Contemptu Mundi*, nonus de *Miraculis Sanctorum Anglorum* inſcribitur. Scripſit & juſtum volumen de *Lege Domini* ad monachos *Petroburgenſis* cœnobii. Vixit, *Stephano* tyranno, & *Henrico* ſecundo *Anglis* imperantibus.

CAP. CLXVIII. *De Gervaſio Parchenſi.*

GERVASIUS, monachus fani *Mariæ*, quod *Eboraci Brigantum* celeberrimum nuper eluxit, non infimus, ex duodenis illis unus erat, qui arctioris vitæ ſtudio *Fontes*, locum ad *Schellam* fluviolum, petierunt, ac *Ciſtertienſium* religioni ſe totos conſecraverunt. Quales autem quantique fuerint, tum præterea qua eruditione inſigniti, malo ſtudioſus lector à *Truſtino Eboracenſi*, & *Hugone Kirchoſtallenſi*, rerum *Fontanarum* ſcriptoribus, & luculentis, quam à me ediſcat. Illud interim commode ſignificabo, hunc tandem *Parchenſis* cœnobii ab *Alexandro*, ſi recte memini,

memini, epiſcopo *Lindiſino* conſtructi, & propter *Ludam* oppidum ſiti, primum abbatem deſignatum fuiſſe: ac poſtea *Ealredo*, abbati *Rievallenſi*, familiarem fuiſſe; uſque adeo, ut ei munus injunxerit edendi librum, cui titulus *Speculum Charitatis*. Extat *Gervaſii* prologus elegans, libro præfixus eleganti. alia ſcripſiſſe fertur: ſed quæ ego hactenus non vidi.

CAP. CLXIX. *De Ealredo Rievallenſi.*

EALREDUS, monachus & abbas *Rhevesbienſis* monaſterii in provincia *Lindiorum*, educatus fuit, neſcio certe quo caſu, in *Scotia* una cum *Henrico, Davidis Scottorum* principis filio, uſque ad ipſos adoleſcentiæ annos: quo tempore ad ſuos in *Angliam* reverſus, divertebat ad *Rhevesbienſes*, monachos *Ciſtertienſis* ordinis. ubi cœleſtis vitæ ardore totus inflammatus, novæ religionis jugo ſponte collum ſubdebat; in qua talis tantuſque evaſit, ut brevi ſocios ejuſdem profeſſionis omnes omnibus vitæ ornamentis ſuperaret. Acceſſit ad hæc literarum cognitio, quam una cum *Henrico, Davidis Scotti* filio, imbiberat. Quæ res tanto illi poſtea ad omne genus doctrinæ incitamento fuit, ut nullum ſcientiæ genus intactum relinqueret.

Jamque abbas ſolo virtutis nomine factus, tanquam clariſſimum ſuæ religionis ſidus inter minora lumina, emicuit, monachos exemplo docens, literis purioribus informans: quo factum eſt, ut regni nobilibus, non minus quam ſuis, charus eſſet, & abbas ſecundus *Rievallenſis* deſignaretur. Atque ne ſuos tandem abſens desereret, egregia apud illos eruditionis monimenta reliquit; in quibus ſcribendis præcipue uſus eſt opera *Gualteri Danielis* diaconi, ejuſdem collegii monachi, de quo mox plura dicemus; interim connumeraturi libros, quos ſcripſit:

Homiliarum juſtum volumen ad *Gilbertum*, epiſcopum *Londinenſem*.	Petis à me.
De Spirituali amicitia.	Cum adhuc puer eſſem.
De Speculo Charitatis.	Vere ſanctorum.
Epiſtolarum liber 1.	In quieto litore.
De Miraculis *Haguſtaldenſis* Eccl.	Præſentis diei.
Vita S. *Niniani* Epiſcopi.	Multis virorum.

Vita

Vita S. *Edwardi* Confeſſ. lib. 2. Multis veterum ſtudio &c.
De Amicitia libri 3. Ecce ego & tu.
Dial. inter hominem & rationem. Quare triſtis es.
De Inſtitutione Incluſarum ad ſororem ſuam.
De Vita *Davidis*, *Scottorum* regis, libri duo, ad *Henricum* ſecundum, regem *Angliæ*;

quorum poſterior perſtringit vitas *Anglicorum* regum ab *Edelwulpho*, *Alfredi* Magni patre, uſque ad *Henricum* ſecundum, filium *Matildis* Auguſtæ.

De Virtute *Gualteri Eſpec*, *Scottos* profligantis; alias, de Standardico bello.
De Lectione Evangelica ad *Ivonem*.
De duodecimo Anno ætatis *Chriſti*,

quem libellum ab amico quodam rogatus ſcripſit.

Super *Lucam* etiam,

ſi vera ſunt, quæ *Trittemius* refert.

De Oneribus *Iſaac*. Audiens te, pater beatiſſime.
De Natura Animæ lib. 2.

Fuit in maximo pretio, regnantibus *Stephano* & *Henrico* ſecundo regibus. claruitque poſt obitum miraculis, & in Sanctorum catalogum relatus. Sepulchrum ejus vidi in eccleſia *Rhievallenſis* cœnobii, auro & argento exornatum. Cum hæc ſcripſiſſem, incidit mihi ſuſpicio, & quidem vehemens, *Ealredum* in *Scotia* fuiſſe natum, ac deinde in *Angliam* perveniſſe. at interim nihil temere adfirmo, veritate nondum excuſſa.

CAP. CLXX. *De Gualtero Daniele.*

GUALTERUS *Daniel*, diaconus *Ealredi* abbatis *Rievallenſis*, monachus fuit tam celebris vitæ & eruditionis; ut optimum præceptorem optimus diſcipulus non modo æquaverit, verum etiam aliquot nominibus vicerit. Pulcherrimum hoc mehercule vincendi genus eſt, cum de virtute contenditur. In hoc certamine *Ealredi* in literis virtutem uſque adeo multa, ſed ſancta, invidia proſecutus eſt, ut ſubinde eaſdem res ad calamum revocaret, de quibus ante præceptor nec infeliciter ſcripſiſſet. Quantus autem nunc fuerit in philoſophia & theologia, quantaque cura, ut illa ferebant ſæcula, ſtylum aſſidue expoliverit, ipſa

ipſa per ſe res multo manifeſtius clariuſque indicat, quam ut noſtræ orationis autoramento egeat ullo. Quare ad librorum nomina, qui hodie in bibliotheca *Rievallenſi* extant me, vertam: operæ pretium facturus, ſi is palam in lucem prodeat, qui tot annis apud paucos, eoſque obſcuros monachos, delituit.

Centum Sententiæ.	
Centum Homiliæ.	Adventus Domini.
Epiſtolæ, juſtum volumen.	Mandaſti mihi.
De Virginitate *Mariæ*.	Crebris me *Gualterum* &c.
Expoſitio ſuper, *Miſſus eſt Angelus Gabriel*.	
De honeſta Virginis formula.	In primis hujus.
De Onere Jumentorum auſtri libri duo.	Animadvertens.
De vera Amicitia libri quinque.	Quaſi in bivio.
De Conceptione beatæ *Mariæ*, contra *Nicolaum* monachum, libri duo.	Contra *Nicolai*.

CAP. CLXXI. *De Athelardo Badunenſi.*

ATHELARDUS, monachus *Badunenſis* cœnobii, naturalium rerum myſteria, & cauſas omneis diligentia tam undecunque exquiſita perſcrutatus eſt, ut cum aliquibus veteris ſæculi philoſophis non indigne conferri poſſit. Hinc petiit *Galliam*, eo tempore bonarum artium cognitione illuſtrem admodum, linguaſque politioreis illas nepote quodam ſuo comitatus edidicit. In ſtudiis vero ſuis *Ariſtotelis*, ter maximi philoſophi, veſtigia religioſiſſime ſecutus eſt. Sed non ſatis eſſe ſibi ad honeſtæ famæ immortalitatem ducebat, ſi quæ multo cum labore didicerat, in ſuo tantum recondita ſervaret pectore Quare ſacroſanctæ poſteritatis memoriæ luculentum de *Naturis Rerum*, alias naturalium quæſtionum librum, opus dignum philoſopho, dedicavit. Vidi etiam opus, cui titulus *Erith Elcharetmi*, ex *Arabico* in *Latinum* ab eo tranſlatum: & *Euclidis* geometriam ex eodem fonte in *Latium* derivatam. denique & libellum de *Aſtrolabio*, argutum, numeroſum, rotundum. Scripſit etiam problemata, quorum ego exemplar annis abhinc aliquot *Londini* in bibliotheca *Dominicanorum* vidi: ſed jam furto ſublatum eſt. Male ſit polypo, quiſquis is fuit: nam ejus injuria

juria

juria non modo *Athelardum* nobis ademit, verum etiam *Alveredum Anglum*. Scripſerat is libellum de *Motu Cordis*, ac etiam commentarios in opus *Ariſtotelis* de *Vegetabilibus*. Diſtractus fuit eodem tempore *Aldruidus*, qui ſcripſit de *Quintis Eſſentiis*, una cum libro *Alexandri Aphrodiſei* de *Tempore*, & opuſculo *Roberti Capitonis*, epiſcopi *Lindocollini*, de *Cometis*. Erant hi quinque optimæ notæ autores ſub unis & eiſdem conjuncti aſſeribus, ideoque rapinæ magis expoſiti. Vixit *Athelardus*, ut ex codice *Badunico* didici, tempore *Henrici* primi; id quod apparet in præfatione libri *Naturalium Quæſtionum*.

CAP. CLXXII. *De Roberto Scrba.*

ROBERTUS, cognomento *Scriba*, canonicus, quartus prior monaſterii *Brillendunenſis*, quod eſt in ora maritima *Eboracenſis* provinciæ, opus memorabile *Gualterii Gandavenſis*, viri *Nortomannicæ* nobilitatis, ita juventutem ſuam ſacrarum literarum lectione exercuit, ut univerſum fere orbem *Latinorum* theologorum viderit, evolverit, intellexerit. unde factum eſt, ut & ipſe, qua erat doctrina & judicio plane ſingulari, inciperet ſcribere, & nomen ſuum per libros immortaleis poſteritati commendare. In quo negotio ſedulæ apis induſtriam non infeliciter æmulatus eſt. utpote & hinc & inde ex vernantiſſimis probatiſſimorum autorum pratis ſelectiſſimos flores delibans, quo ſuorum librorum alveos, exquiſita cura concinnatos, adornaret, æthereoque melle paginarum favos ſtiparet. Non tamen ita antiquorum amœniſſimos defloravit hortos, quin & ipſe multa de fertili ſui pectoris ſolo enata adderet. O ſanctum ſæculum! O ſanctiores monachos! qui ita bona tempora in melioribus ſtudiis collocaverunt, ut, victuris librorum monimentis, etiam nunc ſtudioſos illiciant, rapiant, ſimul & detineant. Hujus generis monachus fuit hic *Robertus*, qui, niſi fallor, à ſcribendis libris *Scribæ* nomen ſortitus eſt. Sed jam ad librorum elenchum, quos ego præſens præſenteis, in bibliotheca *Brillendunenſi*, vidi, atque adeo contrectavi; &, quantum per tantillum temporis licuit, curioſe evolvi.

Commen-

Commentarii in Geneſin.
In Exodum.
In Leviticum.
In Numeros.
In Deuteronomium.
In duodecim Prophetas.
Super Pſalterium.
Super *Matthæum*.
Super *Joannem*.
Super Epiſtolas *Pauli*.
Super Apocalypſim.
Dialogus.
De Corpore & Sanguine Domini.
De Eccleſia Catholica.

Floruit imperante *Henrico* ſecundo, *Anglorum* rege, ſepultuſque eſt in clauſtro monaſterii ſui, ante fores capituli, cum hac inſcriptione:

Robertus, cognomento Scriba,
quartus Prior.

CAP. CLXXIII. *De Gulielmo Parvo.*

GULIELMUS *Parvus*, *Brillendunenſis*, canonicus *Novoburgenſis* monaſterii, propter ſilvam Cuculinam ſiti, fuit. Humanioribus juxta ac divinis ſtudiis tantopere adhærebat, ut nullam fere horam recte collocatam putaret, niſi in doctorum librorum lectione. hanc ſanctam hominis aviditatem ego non poſſum non vehementer approbare; cum quod otium nimium, religionis peſtem plane maximam, excutiat; tum præcipue quod virtutis quoſdam igniculos in animo excitet. Senſerat *Robertus*, abba *Bellolandienſis* cœnobii vicini, honeſtum & liberale *Gulielmi* ingenium; cupienſque literarum nomine cum illo amicitiam inire, multis modis hominem ſibi devinxit, & tandem familiariſſime uſus eſt.

Vides jam, lector optime, quo in pretio olim apud monachos doctrina fuerit. nunc vero ô luxuriem! ô ſacram deſidiam! quam nullo pæne in honore ſit, vides. Sed hic ab inſtituto non erit alienum meo breviter narrare, quo pacto humanitati *Roberti* abbatis reſponderit. illi, quod unum præſtare potuit, ſuas dedicare non indoctas lucubrationes;

tiones; ex quibus extant *Commentarii* in *Cantica Canticorum*, opus intra unius anni ſpatium ad umbelicum deductum. Porro ſenior factus, hiſtorias, quas juvenis mirum in modum coluit, avidiſſime repetiit. utque fructum etiam in hac parte aliquem produceret, ſcripſit & ipſe de *Anglis Hiſtoriam*; quam nuper in *Fontana*, alias *Wellenſi*, bibliotheca reperi. In cujus prologo vir alioqui ſatis ſani judicii *Gallofridum Arturium*, *Monumetenſem*, tam petulanter laceſſit, tam invidis morſibus lacerat, ut conductum ad id facile putes. cujus judicium ſecutus *Polydorus*, & ſæpe & libenter *Gallofridum* vellicat, alieni operis interpretem. Quare mihi uterque ad partes merito vocandus, niſi eſſent ex æquo penitioris antiquitatis *Britanniæ* ignari. Qualiſqualis fuit *Gallofridus*, ego certo ſcio *Polydorum* coactum, niſi prius habuiſſet tacere, *Gallofridum* ſexcentis in locis ſequi. Sed iſta miſſa facio; contentus indicare *Gulielmum* fuiſſe celebrem circa tempora [*Ricardi Leonini.*]

CAP. CLXXIV. *De Laurentio Dunolmenſi.*

LAURENTIUS, *Dunolmenſis* cœnobii præcentor, circa tempora *Henrici* primi, deinde & præſes, magnum ſui ſæculi, ſive religionem, ſive quis eruditionem ſpectet, decus fuit: eluxitque honos ille uſque adeo felix ei, ut longe majorem pepererit. Nam abbas poſtea *Viſimonaſterienſis* deſignatus eſt à rege *Henrico*, amoto *Gervaſio*, fratris regis *Stephani* filio; qui res loci illius juveniliter profuderat. De religione hominis, monachi *Cuthebertini*, *Albanenſes*, & *Petrini*, adhuc præclare loquuntur. De literis autem ego ipſe teſtis non omnino malus eſſe poſſum, utpote qui viderim omnia fere ejus monimenta, quibus ſe poſteritati commendavit. Carmen juvenis, aulæ cultor maximus, mirum in modum coluit; non raro editis in hoc genere orationis, ut periculum ſui ingenii faceret, libellis. Succeſſit mediocriter hic labor, meliuſque ſucceſſiſſet, ſi perpetuo materiam numeris aptam delegiſſet; & rebus aulicis, ut ipſe refert, minus ſerviiſſet. Nec metas hic ſtudiorum poſuit. nam magno rhetoricam aggreſſus animo, majori orationes ſcripſit; & cauſas amicorum, exercendi ſtyli gratia, acerrime tutatus eſt. Non poſſum equidem hoc non laudare,

fuiſſe

fuiſſe homines taleis in illa barbara ætate, qui tam alacri impetu ad ſtudia progrederentur. Fuit tamen orator vehementior, quam facundior; quanquam multis in locis non facundia nec lucido rerum ordine deſtitutus. Poſtremo ad ſacras literas, tanquam colophonem ſtudiis additurus, ſe totum convertit, in quibus non leviter profecit.

Hactenus de ejus laude; nunc ad indicem librorum, qui ab illo ſcripti apud *Cuthbertinos* extant:

*Hiponoſticon libri 9. carmine elegiaco ad *Gervaſium*, } Principium rerum.

cujus ſupra, ut arbitror, mentio.

Conſolatio de Morte *Pagani*, Sæpe & ſupra modum.

amici & conſultoris incomparabilis, à quo & edoctum fuiſſe credo *Laurentium*, proſa & carmine. Hic vero libellus ***Hiponoſtico* præponitur.

Exempla ad *Hathewiſam*, inſtar libelli. Tria ſunt præcipue.
De conſcribendis Epiſtolis.
Orationes Pro *Laurentio*, i. e. ſeipſo.
Pro Naufragis.
Pro Juvenibus in vinculis.
In *Malgerium*.
Pro *Milone* amatore.

Obiit *Viſimonaſterii*, ubi & ſepultus eſt in clauſtro, ut liquet ex marmore inſculpto.

CAP. CLXXV. *De Joanne Eboracenſi.*

JOANNES, *Eboracenſis* theſaurarius, primis ſtudiorum fundamentis non infeliciter jactis, ad altiora anhelabat. Hinc nova animum illius ſubibat cura videndi *Italiam*, olim rerum dominam, & omnis eruditionis poſt *Græciam* altricem. quo cum perveniſſet, ita ſtrenue partes ſuas egit, ut brevi nomen aliquod, decuſque inter eruditos ſibi compararet: at cum jam maturior ætas ſuperveniret, eo excellentiæ devenit, ut vel princeps literatorum haberetur. Neque tamen ſatis putabat ipſa nuda ſcientiarum cognitione præſtare, quinetiam eloquentiam, hoc eſt linguarum peritiam adjiceret. in qua tantum profecit, quantum illis temporibus facilius erat ſperare, quam conſequi. Sim vanus, niſi *Joannes Severianus*, *Anglus*, cui quam familiariſſimus

* *Hypognoſticon* & *Hypognoſtico*.

erat,

erat, hæc eadem de illo ſcribat octavo capite ſeptimi libri *Polycraticôn*: " Vir ſingularis eloquii, & qui omnibus, quos " viderim, trium linguarum gratia præſtat. Is quidem eſt " *Joannes* theſaurarius *Eboraci*" Hæc ille poſteritati in gratiam amici ſcripta reliquit. Porro tanta virtus nec patronis, ut nec præmiis, caruit. *Romæ* enim, ubi diu & ſplendide vixit, multis nobilibus charus, tum præterea *Nicolao Haſtifrago*, *Anglo*, qui poſtea pontifex *Romanus* factus, *Adrianus* quartus dictus eſt, tam familiaris & notus, ut nihil ſupra. Poſtremo factus eſt à . . . pontifice *Romano*, ſed annuente *Henrico* ſecundo rege, epiſcopus *Pictavenſis in Gallia*, ut apparet in annalibus *Radulphi* de *Diceto*; qui olim fuit decanus eccleſiæ *Paulinæ*, *Londini Trenovantum*. Sed vide quid tempus edax rerum, & invidioſa vetuſtas faciant. nam nihil à tanto viro, quod ſciam, ſcriptum extat: & nihil ipſum ſcripſiſſe adfirmare non res levis, ſed ſtulti judicii eſſet. quam ego nunc vellem omnes *Pictavenſium* bibliothecarum forulos excutere, ut aliquid ſaltem à tam docto viro ſcriptum in lucem eruerem. Interea ego illi immortalitatem, quantum per me ſtabit, afferam. vixit non ſine celebri fama, regnante *Henrico* ſecundo, *Anglorum* rege.

Hæc cum ſcripſiſſem, incidi in librum, cui titulus hujuſmodi præfixus eſt: *Aurea Joannis Eboracenſis Hiſtoria*. Nec tamen temere diffinio hunc eſſe *Joannem*, cujus vitam præpoſui. In eo opere multa quidem & præclara de *Gulielmo* Magno, rege *Anglorum*: Scalæ chronica attribuunt *Auream Hiſtoriam* cuidam, ſuppreſſo nomine, * *Tillemuthenſis* eccleſiæ vicario. Hæc ad coronidem.

CAP. CLXXVI. *De Joanne Severiano.*

JOANNES *Severianus*, alias *Saresbirienſis*, natus in provincia *Severiæ*, quæ nunc *Wilugia* vocatur, unus ex primis fuit, qui noſtræ *Britanniæ*, poſt *Theodori*, *Cantiorum* archiepiſcopi, & *Adriani*, abbatis, felicia tempora, *Græcam* & *Latinam* linguam cum ſua puritate & dignitate reſtituit. Videor enim mihi videre in hoc homine, præter raram quandam facundiam, omnis ſcientiæ orbem. nam & dialecticus acutiſſimus, vehemenſque rhetor eſt. ac quoties res poſtulat, in omni ſcientiarum genere, quæ libera-

* *Tinemuthenſis*.

lem

lem virum decent, vel ad miraculum excellens. Taceo quod poeſim ita aſſecutus ſit, ut ejus carminibus nihil facilius, nihil venuſtius, nihil elegantius. torrens certe in hac parte eſt, & lectorem impetu quodam profluentis eloquentiæ rapit, victorque, quo lubet, defert. Nunc quantus & quam gravis philoſophus fuerit, doctiſſimorum eſto judicium. Denique quam purus theologus fuerit, id eſt, proxime accedens ad orthodoxos patres, vetereis quidem illos, malo ex ipſius fontibus, quam ex noſtris lacunis hauriatis. Næ ille ſatis videbat pontificum avaritiam, faſtum (nolo aliquid gravius dicere) & totam denique noſtri ſæculi tragœdiam. Vixit longiuſcule, & ſtuduit in *Italia*, omnium bonarum literarum facile poſt *Græciam* parente.

Scriptor quidam vitæ *Thomæ Becketi* refert, & alium fuiſſe *Joannem Severianum*, virum eruditum; at neſcio an ejus fratrem, de quo modo ſcribimus. De hoc vero altero liquet exulem fuiſſe à familiaritate, quam cum *Becketo* inierat. *Petrus Bleſenſis* ad *Joannem Severianum*, epiſcopum *Carnotenſem*, ſcribens, in *Epiſtolis*, *Roberti Severiani*, archidiaconi, nepotis *Joannis*, meminit. Extat libellus *Morſi Ravennatenſis* de *Interpretatione Græc. dict.* ad *Joannem Severianum.*

Romæ notus fuit *Eugenio*, pontifici *Romano*; & *Adriano* quarto, *Anglo*, ejus ſucceſſori chariſſimus. Ubi etiam inter familiares habuit *Joannem*, *Eboracenſem* theſaurarium, trium linguarum peritiſſimum. Familiariſſimum porro *Thomæ Becketo*, *Cantiorum* archiepiſcopo, fuiſſe vel ex hoc ſatis liquet, quod tragœdiæ interfuerit, cum *Thomas Duroverni* in ſua eccleſia à percuſſoribus opprimeretur; in quo tumultu, cum videret *Edwardum Grimferum*, alias *Grimæum*, archiepiſcopi cruciferum, altero brachio graviter vulneratum, tacitus, ſed mœrens, cruentæ turbæ continuo ſe ſubduxit. Poſtea tamen ſplendidi nominis honore functus eſt. nam quo tempore *Thomas* gladiis ſuccubuit, *Joannes* homo erat majoris ingenii & eruditionis, quam fortunæ; tandem tamen juſtum ſuæ virtutis præmium, ſacras *Carnotenſis* eccleſiæ infulas optimus paſtor accepit favore, gratia, beneficio *Henrici* ſecundi, regis *Angliæ*. Denique ex multis libris, quos ille plane eloquentiſſimos ſcripſit, hi pauci adhuc ſuperſunt:

Poly-

Polycraticon lib. 8.

cujus & *Geſnerus* in catalogo ſcriptorum meminit.

Mythologicon lib. 4.
Vita *Anſelmi.*
Vita *Thomæ Becketi*, *Cantiorum* Archiepiſcopi.
Pœnitentiale.
Epiſtolarum liber.
Eutheticon ad *Thomam Becketum*, *Angliæ* Cancellarium.
Speculum Stultitiæ ad *Nigellum*, carmine.
Speculum Rationis.

Scripſit etiam librum de *Tyrannis*, & malo illorum exitu, ut apparet ex vigeſimo capite octavi libri *Polycraticôn.*

De Statu *Romanæ* curiæ.

Floruit ſub *Henrico* ſecundo, & apud *Carnutes* ſepultus eſt, parta per libros immortalitate.

CAP. CLXXVII. *De Gulielmo Stephanide*

GULIELMUS *Stephanides*, *Londini* natus, originem à *Nortomannica* deduxit nobilitate: & teneros in ſcholis, bonorum autorum lectioni ſolide addictus, annos feliciter exegit. Nec tantum contentus intra patriæ ſepta ſe continere, ad *Gallos* evolavit, nidum non incommodum; reportans tandem ad ſuos theſauros, & quidem magnos, prudentiæ cum humanæ tum divinæ. Hinc factum, ut innotuerit eruditionis nomine *Thomæ Becketo*, archiepiſcopo *Cantiorum*, cui tandem & familiariſſimus. Interfecto *Thoma*, non expectato militum nobilium impetu, voluit eleganti aliquo patronum bene de ſe meritum monumento illuſtrare. Scripſit igitur accurata oratione ejus *Vitam*; & opus abſolutum eruditis publicum fecit. at interim hac luculenta acceſſione, ut, quoniam patronus, *Londinenſis* civis, ipſe quoque *Londinenſis* cliens, urbem natalem, *Britannorum* dominam, graphice ſuis coloribus depictam, veluti ornamentum undecunque ſplendidum, illuſtre, conſpicuum, fronti operis ſuperadderet.

Sic natale ſolum tacita dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Crediderim

Crediderim hunc eſſe *Stephanum Cantuarienſem*, de quo *Ranulphus Higedenus*, qui *Polychronicon* ſcripſit; hæc aut ſimilia 25. cap. ſeptimi libri refert: " Cujus mores & actus (*Henricum* ſecundum, *Anglorum* regem, ſignificat) " *Ste-* " *phanus Cantuarienſis* luculenter deſcripſit. ac ne præ- " ſens hiſtoria careat inſignibus tanti ducis, libellum *Stephani* " ſtatui deflorare." Hæc *Higedenus*. Quod autem *Cantuarienſem* vocet, cum interim conſtet *Londinenſem* fuiſſe, hinc certe factum crediderim, quod *Cantiorum* & urbem & epiſcopum celebraverit. Monachum vero *Cantuarienſem* fuiſſe eum pronuncio, veteris codicis inſcriptione commode admonitus, qui & talis: " *Gulielmus Cantuarienſis* mo- " nachus."

Fuerunt, præter *Stephanidem*, & alii duo, *Londinenſis* urbis alumni, viri in literis præſtantiſſimi, familiares quoque *Becketo*: quorum unus *Henricus*, alter *Philippus Calna* dicebatur.

CAP. CLXXVIII. *De Senato Vigornienſi.*

SENATUS, præſes monachorum *Bravonii*, principis *Wicciorum* urbis, cœnobium ſuum, alioqui clarum, bonarum artium cognitione clarius reddidit. ita enim comparatum eſt, ut præceptor eruditus diſcipulos ut plurimum ſui ſimileis reddat. Hac factum ratione plane optima, ut ſocietas *Wicciorum*, non numerus ad fruges conſumendas, verum ad politioreis literas promovendas, natus videretur. *Rogerus*, ejuſdem urbis epiſcopus, hoc calculo *Senatum* chariſſimum habuit, tum præterea familiaritate ſibi conjunctiſſimum. Extat liber epiſtolarum *Senati* ad *Rogerum* epiſcopum. Scripſit etiam *Pallii Pontificii* [*Rationem.*] Denique *Vitam Oſuualdi* & *Wolfſtani*, epiſcoporum *Bravonienſium*, victuris commendavit chartis. In pretio autem fuit tempore *Henrici Plantageniſtæ*, regis *Angliæ*, *Matildis* imperatricis filii.

CAP. CLXXIX. *De Henrico Plantageniſta.*

HENRICUS *Plantageniſta*, *Galfredi Andegavenſis* & *Matildis* imperatricis filius, ſi non inter *Scriptores*, at interim inter eruditos recte collocandus. neque

enim me decet cognitam tanti principis eruditionem ſilentii craſſo obducere velo. At ne ego ejus majeſtati & gloriæ, potius quam rei veritati indulgere alicui videar, *Silveſtri Giraldi* de eo eulogium in medium adducam. ſic ego officium non temere neglexiſſe meum videbor; & autor fidei pretium feret. Quin ipſe loquatur: "Citra animi turbatio-" nes & iracundiæ motus princeps eloquentiſſimus, &c, quod "his temporibus conſpicuum eſt, in literis eruditus." Hæc ille in libro de *Inſtitutione Principis*. *Petrus* quoque *Bleſenſis*, in libro *Epiſtolarum* ſuarum, *Henricum* hunc à literis candide collaudat. cujus & verba, ut in ejus comparent *Epiſtola* ad *Gualterium*, archiepiſcopum *Panormitanum*, in qua rogatus vultumque coloremque, atque adeo omnem corporis habitudinem, una cum moribus, graphice depinxit, ſubjiciam; hac lege, ut ea tantum, quæ literas ſpectent, attingam: "Quoties enim poteſt à curis & ſol-" licitudinibus reſpirare, ſecreta ſe occupat lectione; aut "in cuneo clericorum nodum aliquem quæſtionis laborat "evolvere. Nam cum rex veſter literas bene noverit, rex "noſter longe literatior eſt. ego enim in literali ſcientia fa-" cultates utriuſque cognovi. Scitis quia Dominus *Siciliæ* "per annum diſcipulus meus fuit; &, qui à vobis verſificato-" riæ artis atque literatoriæ primitias habuerat, per indu-" ſtriam, & ſolicitudinem meam beneficium ſcientiæ ple-" nioris obtinuit. Quam cito autem egreſſus ſum regnum, "ipſe, libris abjectis, ad otium ſe obtulit Palatinum: ve-" runtamen apud D. regem *Angliæ* quotidiana ejus ſchola "eſt, literatorum converſatio jugis, & diſcuſſio quæſtio-" num." Hactenus *Bleſenſis*, & magnifice.

CAP. CLXXX. *De Odonibus.*

ODONES multos in *Britannia* noſtra floruiſſe, omneſque viros claræ eruditionis fuiſſe, ex antiquorum autorum lectione probe didici. ego tamen, ne magnum ſcriptorum numerum adfectare videar, ex multis paucos, & præcipue *Odonem Cantianum*, pro meo inſtituto, ab injuria oblivionis vindicabo. Is etenim monachus fuit metropolitanæ *Cantiorum* eccleſiæ, ubi tam diu virtuti, & doctis artibus ſtudebat, ut ſocios ſui collegii omneis facile ſuperave-

rit:

rit: quo ſolo nomine non modo apud convictores ſuos, verum etiam apud palatinos *Thomæ Becketi*, *Cantianæ* diœceſis archiepiſcopi, familiares magnam ſibi gratiam conciliavit. At inter cæteros *Joannem Severianum*, virum terſe, nitide, & eleganter eruditum, fautorem & collaudatorem ſummum meruit habere. Ideoque non alienum erit vel in præſentia adferre longe honeſtiſſima teſtimonia, quibus ab illo, ſed conjuncto ſemper *Britone*, muſarum & carminis amatore maximo, celebratur. illud certe ex prologo primi libri *Polycraticon* in primis ſe mihi offert:

Si ſapis, *Odoni* ſtudeas donare ſalutem,
Accipiatque *Brito*, te veniente, crucem.

Et rurſus in *Euthetico* ſuo:

Odo libris totus incumbit, ſed tamen illis,
Qui *Chriſtum* redolent, gratia major ineſt.
Hic gravis *Eumolpis*, *Encolpius* hunc, & *Adonis*
Cum *Gittone* cavent, & *Venus* ipſa timet.
Cauta manus *Britonis*, *Odonis* & aurea lingua,
Dum *Chriſtum* loquitur; plenus uterque fide.
Hi tibi ſint comites, illis tua cuncta revela,
Nam *Brito* quod ludis, quod ſapis *Odo* probat.

Et quoniam in *Britonis* mentionem incidimus, lubet *Severiani* verſus, quos de eo in *Euthetico*, librum ſuum alloquens, privatim ſcripſit, producere:

Invenies lætum *Britonem*, ſi caſeus adſit,
Plus tamen interdum gaudet adeſſe libris:
Nam quantum patitur *Britonis* natura, vel ordo,
Indulget libris, carminibuſque vacat.
Diſpenſanda domus illi commiſſa reſurgit,
Atque mali ſpecies, hoc veniente, fugit.
Non amat hunc *Balathus*, non *Danus*, *Pamphilus* odit,
Cui nihil eſt gravius, quam reſidere domi.

Sint hæc ſatis de *Britone*. ad *Odonem* igitur recurro; qui, procurantibus ſuis amicis, à *Thoma Becketo*, archiepiſcopo, præſes cœnobio S. Servatoris deſignatus eſt. In qua celebri functione tantum abeſt ut permanſerit, ut multo magnificentiorem acceperit: ex Priori etenim, mutato loco, *Bellici*

 monaſte-

monaſterii abbas factus eſt. Eſt *Bellum* autem *Sudoſaxoniæ* cœnobium, eo loco ſitum, quo *Gulielmus Nortomannus Haraldum*, *Anglorum* regem, vicit, dejecit, interfecit. Sed quo autore abbatis nomen decuſque nactus eſt, non magis pronuntiare poſſum, quam an ſuperſtite, an interfecto *Thoma* archiepiſcopo, à *Cantiis* ad *Sudoſaxones* tranſlatus ſit. Hoc plane conſtat, quod in utraque provincia honorifice ſe geſſerit: ac etiam quod ſacræ ſcripturæ cognitioni ſummam impenderit operam. Sim vaniſſimus, niſi *Stocholegus*, epiſcopus *Londinenſis*, theologorum, ſi ita dicere licet, theologiſſimus, nuper excutiens omneis bibliothecæ *Coggeſalenſis* cœnobii forulos, ita laudaverit *Odonis* in *Pentateuchum* commentarios, ut illos cum veterum theologorum monumentis fere pares fecerit.

Quanquam nec in illis ſolis ejus emicuit doctrina. Pſalterium *Davidis* lucide interpretatus eſt, & conciones ſuper *Evangelia Dominicalia* & *Epiſtolas Pauli*, erudito auditore dignas, ſcripſit. Adde huc libellum, quem de *Inventione Reliquiarum D. Milburgæ* edidit. apparet ex indice bibliothecæ fani Servatoris *Duroverni Cant.* *Odonem* ſcripſiſſe *Expoſitiones in vetus Teſtamentum*, & ſigillatim in *Libros Regum*: ac librum de *Moribus Eccleſiaſticis.* tres inſuper libros de *Vitiis* & *Virtutibus Animæ*, egregios ſane compoſuit, & eoſdem cuidam epiſcopo, cujus nomen ipſe, data opera, ſupprimit, cautus dedicavit. Crediderim opus *Thomæ Becketo*, *Cantiorum* archiepiſcopo, fuiſſe conſecratum. vidi etiam *Epiſtolas* ab eo non infeliciter ſcriptas.

Præter hæc credibile eſt multa illum docte, apte & luculenter concinnaſſe, quæ nunc vel prorſus interciderunt, vel inter pulverem delitent & tineas. Denique orationis ſeries hic poſtulat, ut ſignificem ejus obitus diem. ſed multo præſtat tacere, quam temere quidquam de re incognita loqui. Sepulcrum tamen illius, cum nuper *Belli* eſſem, curioſiſſimis oculis contemplatus ſum. opus enim elegans eſt è *Lydio* factum marmore, vulgo etiam (ſi vera referunt monachi) olim ſacroſanctum. nam *Odonem* ætas illa inter Sanctos retulit. Inter hæc unum reſtat, quod lectorem minime celabo. nempe *Odonem* patria lingua Wode dictum fuiſſe, quod vocabulum *Latinis* ſilva eſt. dempto igitur *V* duplici, & mutato epſilo finali litera in omicron, pro Wode *Odo* vocatus eſt. Jam

Jam inſtat *Odo*, qui, regnante in *Anglia Eadgaro*, archiepiſcopi apud *Cantios* honore fungebatur, locumque inter *Scriptores* noſtros ambit, quod D. *Wilfridi Ebor.* vitam perſcripſerit: at quoniam è *Dania* originem duxit, ſatis ſit illum leviter attigiſſe. Ecce alius ſe ingerit *Odo*, abbas *Muremundenſis*, cujus liber de **Analecticis ternarii* in *Corinienſi*, alias *Cirenceſtrenſi*, bibliotheca comparet. Hunc pone ſequitur *Odo Shirodunenſis*, multarum concionum non infelix ſcriptor, comitemque ſecum ducit *Gulielmum Odonem*, *Dominicanum* egregie ſuo ſæculo literatum, de quo nos alio loco fuſius dicemus. Extat & cujuſdam *Odonis* dialogus de *Religione Chriſtiana* & *Judaica*, *Leone* & *Odone* interlocutoribus. titulus indicat hunc fuiſſe epiſcopum. *Rameſegani* etiam *Odonis* de *Pœnitudine* libellum evolvebant.

CAP. CLXXXI. *De Gervaſio Tillebirio.*

GERVASIUS *Tillebirius*, quantum ego colligere poſſum, *Anglus* erat, nomenque à *Tillæcuria*, oppidulo *Oſtroſaxonum* in ipſo litore æſtuarii *Tameſini* ſito, accepit. Hiſtoriarum cognitioni invigilabat: unde tandem, quæ recte didicerat, homo candidus, edito libello, conſecravit maxime *Othoni* quarto, imperatori, domino ſuo incomparabili. qua autem apud eum autoritate & gratia fuerit, hinc apparet, quod *Arelatenſis* ditionis *Mareſcallus* deſignatus ſit. Cauſam vero tranſmigrationis *Gervaſii* à *Britannia* in *Germaniam* hanc equidem fuiſſe crediderim: *Otho* maternum genus à nobili heroina *Anglica* deduxit. hinc forſitan juſtam ſerviendi nactus occaſionem peregre profectus eſt. Liber editus de *Antiquitate Lugdunenſium* præclaram plane facit de *Tilberio* mentionem.

CAP. CLXXXII. *De Gulielmo Gillingamio.*

GULIELMUS *Gillingamius*, monachus fani Servatoris *Duroverni Cantiorum*, ita erga ſuæ ſectæ ſymmyſtas adfectus eſt, ut tot, quot in ea *Scriptores* aliquando floruerunt, in numerum colligeret, & ſacroſanctæ poſteritatis memoriæ luculente commendaret. Placuit monachis

* *Analyticis.*

Durovernenſibus Gulielmi inſignis diligentia; qui & opus ab eo ſcriptum in tabulis rurſus pinxerunt, ac columnæ, qua chorus eccleſiæ boream ſpectat, adfixerunt. Qua ratione ſpectatorum in baſilica obambulantium cum oculos, tum aures literarium paſcebat monumentum.

CAP. CLXXXIII. *De Aluredo Anglico.*

ALUREDUS *Anglicus* ſuo ſæculo inter literatorum proceres locum tenuit honorificum: quem & utriuſque linguæ cognitio, & philoſophiæ ſtudium quoddam ardentiſſimum eo evexerant. *Rogerus Bacon* hunc inter linguarum politarum interpretes his verbis in libro de *Utilitate Linguarum* numerat: "Alii vero, qui infinita in *Latinum* converterunt, ut *Gerardus Cremonenſis*, *Michael* "*Scottus*, *Aluredus Anglicus*, *Hermannus Alemannus.*" Hæc ille. Scripſit libellum de *Motu Cordis*, quem vidi aliquando *Londini* in bibliotheca *Dominicanorum*, & *Grantæ Girviorum* in bibliotheca *Petrina*. Erat & *Duroverni* in bibliotheca ſani Servatoris *Aluredi* libellus de *Educatione Accipitrum*. præterea *Ariſtotelis Vegetabilia* doctis illuſtravit commentariis. Colligo hunc non multis admodum annis *Baconem* præceſſiſſe.

CAP. CLXXXIV. *De Roberto Salopiano.*

ROBERTUS *Salopianus* eadem opera & religionem & literas excoluit, quæ poſtea ei vel ornamento eximio fuerunt. Nam cum *Salopiani* jam præſes deſignaretur monaſterii, à *Gomericis* comitibus inſtituti, & *Guenvreæ*, alias *Wenfridæ* exuvias, è *Cambria* tranſlatas, penes ſe retineret: decrevit ingenii periculum clarum aliquod publice exhibere. Unde, conſultis *Roſſis* & *Rutbenis* gentibus *Cambriæ* limitaneis, elegantulum de *Vita Guenvreæ* librum, dedicatum *Guarino*, monachorum *Vigornienſis* eccleſiæ primo, publicum fecit. Hinc multa de *Trefonte*, villa virginis natalitia, deque virgine ipſa, & ejus origine, de *Caradoco*, impuro amatore: de *Bennone* & ejus monaſterio: denique de *Guitheriaco*, una cum *Alerio* inſtitutore referuntur.

Cap. CLXXXV. *De Roberto Folioto.*

Robertus *Foliotus*, vir imprimis memorabilis, de bonis olim optime eſt meritus artibus; quibus non ſolum in *Britannia*, verum etiam & in *Gallia* jugem exhibuit operam. Deinde *Melundinenſis*, à loco ejus ſtudiorum, ut credibile, in *Gallia*, dictus eſt. Crediderim *Robertum* ſanguine conjunctum *Gilberto Folioto*, qui ex abbate *Claudiano* factus eſt *Maiſevetum* epiſcopus; cujus & aliquando *Commentarios* & lucidos in *Cantica* vidi. conſtat contractam eſſe amicitiam in *Gallia* inter eum & *Thomam Becketum*, quem aliquandiu diſcipulum habuit, poſtea & patronum, cui inſerviebat. Inter hæc fit archidiaconus *Iſiacenſis*: deinde &, procurante *Becketo*, *Cant.* archiepiſcopo, fit epiſcopus *Henoforthenſis*, ac tandem *Londinenſis*. Extat ejus opus de *Sacramentis veteris Teſtamenti*, plane undecunque luculentiſſimum, quod ego quoque vidi Curiæ *Sudovolcarum* in diviti bibliotheca fani *Eadmundi*.

Cap. CLXXXVI. *De Gulielmo Rameſegano.*

Gulielmus *Rameſeganus*, dictus à *Rameſega* oppido, ejus natali loco, monachiſmum vero ſecutus, contulit ſe *Crulandiam*, cœnobium D. *Guthelaci* monumento celeberrimum. ubi, qua erat ingenii promptitudine, alacritate, felicitate, talem ſe in eloquentiæ ſtudio præſtitit, qualem illa ætas coluit, & poſteritas, ex elimatis libris judicio facto, admirata eſt. Exercuit autem calamos, non modo ſoluta uſus oratione, verum etiam carmine, ad quod ipſum vel natura aptiſſimum fecerat; uſque adeo, ut ſi in ſæculum paulo felicius incidiſſet, in verſibus pangendis omne tuliſſet ſane punctum. Mortem *Valdephi*, nobiliſſimi comitis *Nortabrinorum*, *Avonenſium* mediterraneorum, & *Venantodunenſium*, cruentam lugubri libello, qui & genus & vitam ejus perdocet, partim ſoluta, partim conſtricta oratione deflevit. Vitam præterea D. *Guthelaci*, patroni ſui, heroico grandiloquus concinuit carmine; quod opus *Henrico Longocampo*, *Gulielmi Longocampi* epiſcopi *Anguillariani* fratri, & abbati *Crulandenſi*, dedicavit. Scripſit

ſit etiam vitam *Eadmundi*, *Oſtroanglorum* regis, verſibus heroicis: ac eiſdem numeris, *Birini Romani*, epiſcopi *Hydropolitani*, alias *Durocaſtrenſis*, vitam meditatus eſt, ac meditatam perſonuit, conſecrato libro *Petro*, *Ventæ Simenorum* epiſcopo. *Gulielmus Gillingamus*, *Durovernenſis* monachus, præclare meminit hujus *Gulielmi*, quem & *Rameſienſem* vocat, in libro de *Viris Benedictinæ ſectæ illuſtribus*. Extat in bibliotheca *Paulina Londini* opus cujuſdam *Gulielmi* de *Vita* & *Moribus Philoſophorum* ad *Guthelacum*; ſed an is ſit *Rameſeganus*, neſcio.

CAP. CLXXXVII. *De Gervaſio Ciceſtrenſi.*

GERVASIUS ab urbe, *Caircei Britannice* dicta, *Saxonice* autem Ciſſanceſter, in qua natus fuit, nomen *Ciceſtrenſis* accepit. Hic, flagrantiſſimo eloquentiæ & doctæ cognitionis ardore correptus, ſcholas ejus ſæculi celebratiſſimas excoluit, & maxime *Lutetiam Pariſiorum*. Fuit apud *Becketum*, *Cantii* archiepiſcopum, in pretio, nomine bonarum literarum, plane maximo; atque ejus frequentiuſcule adhærebat lateri. Sublato domino & patrono, multa expedito uſus calamo chartis tum eleganter, tum ingenioſe commendavit. Cum autem annis abhinc decem theſauros bibliothecarum provinciæ *Claudianæ* curioſe excuterem, caſu felici incidi in *Commentarios* hujus *Gervaſii* in *Malachiam*; opus terſum, luculentum, eruditum, ubi illuſtria multa de ordine ſacerdotali. reperi & ibidem librum ejus *Homiliarum*. Vidi & alibi, ſi recte memini, *Commentarios* ejuſdem in Pſalmos *Davidis* prophetæ.

Ad quas autem conſcenderit fortunas, non hercule pronunciare poſſum. Colligo tamen eum in *Ciceſtrenſi* baſilica dignitate fuiſſe inſignitum aliqua. Illud manifeſte conſtat *Matthæum*, *Ciceſtrenſis* eccleſiæ decanum, virum à literis commendatiſſimum, & *Jordanum Molæburnum*, ejuſdem eccleſiæ archileviram apprime eruditum, clientes fuiſſe, una cum *Gervaſio*, *Thomæ Becketi*, nobilis patroni; de quibus monachus ille *Eoveſhamenſis*, qui vitam *Thomæ* ſcripſit, honorificam facit mentionem. Ut pertinacia *Thomas* ſua nimia cecidit, majeſtatem principis minuens; ita ſtat ſtabitque perpetuum hoc uno nunquam ſatis laudatus calculo,

quod

quod talem eruditorum ſibi non parvo tempore numerum retinuerit, qualem ab eo tempore epiſcoporum *Britannicorum* nullus ſibi comparavit: ſed neque futurorum quiſquam, quantum ego exiſtimare poſſum, comparabit.

CAP. CLXXXVIII. *De Mauritio.*

MAURITIUS, *Morganiæ Cambricæ* alumnus, non levem ſibi ex eruditis artibus exiſtimationem peperit. erat autem *Clementis, Nidenſis* cœnobii abbatis, viri non illiterati, frater. Non hoc plane ſine magna ratione à *Silveſtro Giraldo Meneveuſi* factum, ut hunc in libro de *Inſtitutione Principis* vel literatiſſimum appellet. quare & ego illius judicio ſubſcribo.

CAP. CLXXXIX. *De Benedicto Petroburgenſi.*

BENEDICTUS ex Priore *Durovernenſi Petroburgenſis* abba factus anno D. 1177. vir in literis feliciter verſatus, famæ pretium excellentis inter eruditos commeruit. Fuit ei, ut ego conjecturam facio, magna cum *Thoma Becketo* familiaritas. Hinc accidit, ut, occiſo archiepiſcopo, ſe ad calamum converteret, ac illius *Vitam* in libello eleganti depingeret.

CAP. CXC. *De Hereberto Boſſanhamenſi.*

HEREBERTUS *Boſſanhamenſis* à loco natali dictus. eſt autem maritima villa apud *Sudoſaxones*, **Boſſanham** patrio nomine, quod & inditum à *Boſſa*, prædicatore & *Sudoſaxonum* apoſtolo, qui ibi cœnobiolum erexerat. Studuit autem ſtrenuiſſime non domi modo, ſed & foris quoque. nempe in *Gallia*, tunc temporis bonas mirifice artes excolente, & non ſine laude quidem multa promovente. Tandem fama alumno adblandiens ſuo tam nitide, tam climate, tam exquiſite erudito, ejus inſtillavit laudes *Thomæ Becketi* in auriculam, qui tum archigrammatei apud *Henricum* ſecundum, regem *Angliæ*, functione inſignis erat. Ille vero, audita viri illuſtris laude, accitum numero ſuorum adſcripſit; & quia celeritate ingenii ac judicio

dicio valebat ſolido, eum ab epiſtolis ſibi conſtituit, & familiariſſime uſus eſt. Adhæſit ejus lateri comes individuus, & lachrymantibus occiſi domini funus aſpexit oculis adoptans illi defuiſſe pertinaciam. Extincto patrono, mœrens & inglorius, arrepto ejus *Vitam* perſcripſit calamo, qui liber vel adhuc extat. *Petrus Longatoſta*, canonicus *Auguſtinianus* in cœnobio *Brillendunenſi*, hunc tranſtulit in *Gallicos* rhythmos libellum. Collegit præterea *Herebertus Epiſtolas* à ſe ſcriptas, & in juſtum redegit volumen. Frequens apud ſcriptores ejus ætatis de *Hereberti* eruditione mentio.

Erat & alter *Herebertus*, ſed ætate prior, vir magni nominis, nec minoris doctrinæ, de quo *Radulphus Dicetenſis*, decanus fani *Pauli Londini*, hæc ſcribit: " *Herebertus* natus inter mediterraneos *Saxones*, tranſiens in *Siciliam*, aſſenſu regis *Gulielmi* creatus eſt in *Calabria* **Conſenſanus* epiſcopus, qui poſtea terræ motu abſorptus eſt.

CAP. CXCI. *De Alano Theocicuriano.*

ALANUS, abba *Theoci-curiæ*, monaſterii ad confluentiam *Avonæ* & *Sabrinæ* fluminum ſiti, ſuo ſæculo in magno quidem fuit exiſtimatione, cum fortunæ tum literarum nomine. Erat illi quædam cum *Thoma Becketo Cantiano* familiaritas; quo tempore Æredituus erat fani Servatoris *Duroverni Cantiorum*. Extat adhuc libellus non inelegans, quem *Alanus* de rebus geſtis à *Becketo* in *Clarodudunenſi* concilio, ac poſtea perſcripſit; multa à *Joanne Severiano*, in hac parte, prætermiſſa ſubſtituens.

CAP. CXCII. *Edmundo Grimæo.*

EADMUNDUS *Grimæus*, vir in literis optimis non infeliciter verſatus, individuus *Thomæ Becketi Cantiani* [comes,] atque idem crucifer, erat. in cæde patroni vulnus & ipſe brachio accepit. Deinde quieti ſtudens, *Vitam Thomæ Becketi Cantiani* ſcripſit, ac edidit; quem & ego aliquando librum vidi, & legi apud *Sulmonem*, virum antiquitatis cognitionem edoctum.

* *Conſentinus.*

CAP.

CAP. CXCIII. *De Adamo Eoveſhamenſi.*

ADAMUS, abbas *Eoveſhamenſis* cœnobii, quod eſt in provincia *Wiccenſi*, ſuper ripam *Avonæ* fluvii limpidiſſimi, ea in literis diligentia uſus eſt, ut dediſſe honorem monaſterio, potius quam accepiſſe videatur. Amo mehercule, atque equidem ſemper amavi, amaturus etiam dum vixero, præſides monachorum doctiores quam pinguiores. Talis hic fuit, quo calculo in albo noſtræ tabulæ ponendus. Quanquam indolet tam pauca mihi eſſe de hoc homine cognita. nam aliud habeo nihil dicere, quam quod inviſentibus nobis bibliothecæ *Eoveſhamenſis* theſauros, hi libri ab *Adamo* ſcripti inter alios comparuerunt.

Exhortatio ad ſacras Virgines *Godeſtovenſis* cœnobii.	Sanctiſſimis ac dilectis.
De Miraculo Euchariſtiæ ad *Rainaldum*.	Diu jam ſatiſque.
Epiſtolæ ejuſdem.	

CAP. CXCIV. *De Rogero Crulandenſi.*

ROGERUS, *Crulandenſis* monachus, ac poſtea præſes *Friſcodunenſis* cœnobioli, in æſtuario *Lindiſino* ſiti, ab eximia doctrinæ cognitione famam ſibi clariſſimam peperit. Utque erat erga viventem *Becketum Cantianum* illum ardenti adfectus amore; ita & mortuum, ſuperſtitione auctus, uſque adeo magni fecit, ut accurata diligentia de ejus *Vita* librum in ſex diviſum partes & ſcriberet, & publicum fecerct, dedicato opuſculo *Henrico*, abbati *Crulandenſi*. Inceptum vero illud ultimo anno imperii *Richardi Leonini*, regis *Angliæ*; auctum etiam decimo quarto anno regni *Joannis* regis, & editum.

CAP. CXCV. *De Nicolao Haſtifrago.*

NICOLAUS *Haſtifragus*, alias Brekſpere, cujuſdam *Roberti* de *Camera* filius, ut teſtatur *Matthæus Pariſienſis* in hiſtoria ſua de *Abbatibus Albanenſis Cœnobii*, natus fuit *Langolegæ*, villulæ aliquot paſſuum millibus à *Verolamio* diſparatæ; qui cum pubertatis annos attigiſſet, *Richardo*,

Richardo, *Albanenſi* abbati, ſe obtulit, monaſticam animo vitam profeſſus. Sed abbas, homo rigidus & ſeverus, cauſatus neſcio quid imperitiæ, adoleſcentem quodammodo repulit. Ex hac ille repulſa novos animos recepit, *Lutetiam*que *Pariſiorum* ſtudendi cauſa petiit. Ubi literatus evadens, iterum ad religionem monaſticam animum adjecit, tandemque *Auguſtinianæ* profeſſionis canonicus in cœnobio *Rufiano* non procul à *Valentia*, *Galliæ* urbe, factus eſt. Interea *Nicolai* pater, ſpreta militia, quam juvenis ſequebatur, in cœnobio S. *Albani* (quod *Verolamii* ruinis adjacet, ex quibus tota, quanta eſt, monaſterii ſtructura & moles conſtat, ut in libro *Civilis Hiſtoriæ* ſive *Antiquitatis Britannicæ*, ſubtilius oſtendemus) cucullo accepto, in *Benedicti* inſtituta juravit. *Nicolaus* vero inter *Rufianos* ita ſe geſſit, ut per omnes honoris gradus paulatim ſurgens, tandem abbas electus ſit. Poſtea *Romam* petens, *Albanus* epiſcopus ab *Eugenio*, pontifice *Romano*, factus eſt, & mox ab eodem Cardinalis. Erant id temporis *Norvegenſes* infideles. quare cum propter eruditionem non vulgarem, tum propter puræ vitæ ſanctitatem, *Nicolaus* apoſtolus ad illos per *Eugenium* miſſus eſt: quos tandem, ſic volente Deo Opt. Max. ad fidem convertit.

Inter hæc *Eugenius* fato conceſſit, & *Anaſtaſius* quartus uno tantum anno pontificatum *Romanum* tenuit. cui ſucceſſit noſter *Nicolaus*, poſtea *Adrianus* quartus dictus; primus *Anglorum*, qui ad tantæ dignitatis faſtigium conſcendit. Quid autem in pontificatu memoria dignum geſſerit, *Platina* abunde declarat. Non tamen hoc declaravit, ut monaſterium S. *Rufi* reperaverit, aut potius novum fecerit: ut *Robertum*, patrem ſuum dudum *Albanienſem* monachum, honeſtiori ſepulchro donaverit; & abbatem ejuſdem monaſterii *Angliæ* protoabbatem fecerit. Denique quantum ad libros, quos ille doctiſſimus multos ſcripſit, ſuperſunt tenues reliquiæ, nempe *Homiliæ* aliquot, & *Epiſtolæ*. Amicos ex *Anglis* *Joannem Severianum*, & *Joannem*, *Eboracenſis* eccleſiæ theſaurarium, viros undecunque literatiſſimos coluit. Pontificatum *Romanum* gubernavit, *Henrico* ſecundo *Anglos* regente. obiit in *Italia* *Arignani*. ſepultus autem *Romæ* in baſilica *Petrina*.

CAP.

Cap. CXCVI. *De Silveſtro Giraldo, Cambrenſi.*

Silvester *Giraldus*, *Cambrenſis*, ex nobiliſſima familia ortus, in provincia *Penbrochiana* natus fuit, non procul à *Tinbio*, celeberrimo jam mercatorum emporio; qui eo felicitatis, neſcio tamen ſub quibus præceptoribus, in omni fere literarum genere tandem evaſit, ut cum ipſis doctorum virorum principibus, quæ illa erant tempora, merito conferri poſſet. Nec deerat in tanta & tam varia rerum cognitione torrens dicendi copia; ſed ſibi aliquando inæqualis, quod vitium non hominis, ſed potius ætatis erat. Quis enim illo ſæculo talem facile ſperare potuiſſet facundiam, qualem cito nactus eſt *Giraldus*? Hac jam bonarum literarum gloria celebris factus, cœpit in aliquo eſſe [pretio] vel apud ipſum *Henricum* regem ejuſque filios; uſque adeo, ut, cum rex *Joannem* filium ſuum in *Hiberniam* mitteret, *Giraldus* dignus eſt viſus, qui ei à ſecretis eſſet. in quo munere obeundo tam egregie ſe geſſit, ut *Joanni* merito gratiſſimus eſſet. Sed nec hoc tacendum, omnem fere antiquitatem *Hiberniæ* in obſcuro eſſe & altiſſima oblivione, niſi ille in tempore manum calamo adhibuiſſet. Domum tandem regreſſus maximo cum ornamento, tum uſui fuit *Balduino*, archiepiſcopo *Cantiorum*, qui edicto *Henrici* ſecundi, *Anglorum* regis, milites cruciferos ad bellum in *Saracenos* ſuſcipiendum animavit. Nec erat interim hominis tam clara virtus ſine fortuna comite, maximeque in ſua *Cambria*; quæ res ut illi magnam gloriam peperit, ita nec minimam voluptatem. Sunt enim, qui putent *Giraldum* archidiaconum *Tavenſem* fuiſſe. Hoc liquido conſtat *Brachaniæ* illum, & *Meneviæ* fuiſſe archidiaconum, tandemque à canonicis ejus eccleſiæ rite in epiſcopum *Menevenſem* electum: cujus poſtea rei gratia *Romam* petiit, ubi, competitore quodam ſtrenue per pecuniam agente (ſunt enim omnia venalia *Romæ*) cauſa & dignitate cecidit.

Sed nunc ad libros ab illo ſcriptos; quorum catalogum ipſe diligentiſſime ſcripſit. ejus itaque verba hic apponam: " Occurrit hic igitur in primis tempore tenerior *Chronographia* noſtra & mundi *Coſmographia*, annis adoleſcentiæ " verſibus hexametris pentametriſque compoſita, plus philo-" ſophicum

"ſophicum quam theologicum nonnullis in locis dogma ſe-
"cuta. Item *Topographia Hibernica*, liber ſcilicet de ſitu
"terræ illius, & mirabilibus ejuſdem multis exaratus, *Oxoniæ*
"per tres dies continuos publice recitatus. Item liber de
"*Expugnatione Hiberniæ*, & hac ultima inſulæ illius per
"*Anglos* ſubactione. Inſuper de *Legendis Sanctorum*: Vi-
"ta ſcilicet S. *Davidis*, *Menevenſis* archiepiſcopi: Vita
"S. *Caradoci*, nobilis loci ejuſdem confeſſoris: Vita S. *Ethel-*
"*berti*, martyris egregii *Herefordenſis*: Vita S. *Remigii*,
"*Lincolnienſis* epiſcopi primi: Vita S. *Hugonis*, quinti poſt
"*Remigium* loci ejuſdem antiſtitis. Liber de *Promotioni-*
"*bus* & *Perſecutionibus Gaufredi*, *Eboracenſis* archiepi-
"ſcopi. ***Symbolum Electorum*** ad varia complenda diver-
"ſorum deſideria. Liber *Invectionum*, *Romæ* in *Giraldum*
"acriter inchoatus, & ibidem ipſo, Papa monente, in ple-
"no conſiſtorio ad injurias reſpondente, & objecta crimina
"non incompetenter evacuante, pariter & refundente, nec
"non & utilia poſtmodum quædam adjiciente, comſumma-
"tus. ***Speculum duorum Commonitorium*** & ***Conſolatorium***,
"& quod ſola peperit indignatio, cum *Epiſtolis* paucis ad
"injurias illatas reſpondentibus & remordentibus, quaſi que-
"rulum carmen emiſſum. De cleri circa ſacramenta majora
"magiſque neceſſaria inſtructione, cui *Gemma eccleſiaſtica*
"titulus nomen dedit. *Itinerarium Giraldi*, & laborioſa
"*Balduini*, *Cantuar.* archiepiſcopi, *Legatio*, devotaque
"per *Walliam* in crucis obſequium *Prædicatio*. ***Cambriæ***
"*Topographia*, & tam terræ, quam morum gentis illius bre-
"vis & compendioſa deſcriptio; cujus in fine ſatis ſuccin-
"ctus & dilucidus librorum noſtrorum catalogus eſt apposi-
"tus. Porro circiter id ipſum temporis, quo *Cambriæ* deſcri-
"ptionem ſtylo perſtrinximus, *Mappam* ejuſdem expreſſam,
"quatenus & natale ſolum non tantum literis, ſed etiam
"protractionibus quibuſdam, & quaſi picturis variis, non
"incompetentibus aut indecentibus noſtra foret ad un-
"guem opera declaratum, brevi in loculo, arctoque fo-
"lio loca quam plurima complectentes, eademque tum di-
"lucide ſatis, & diſtincte diſponentes non abſque ſtudioſo
"labore propalavimus. Liber de *Fidei Fructu Fideique*
"*Defectu*, labor ſcilicet diligenti lectori non inutilis. Li-
"ber de *Principis Inſtructione*, labor quoque ſua laude
"non

"non indignus. Liber de *Geſtis Giraldi laborioſis Mene-*
"*venſis* eccleſiæ, de cujus dignitate multa complectitur,
"quanquam ad præterita minime medelam, magnam ta-
"men ad futura cautelam præſtans." Meminit præterea in topographia *Hibernica* libelli *Floſculorum Philoſophicorum*, quem carmine ſcripſit. Promiſit etiam ibidem totius *Britanniæ* topographiam, quam ego præ aliis libris omnibus, quos edidit, ſi modo edidit, ſemper videre optavi, atque etiam jam opto. Vixit ultra ſeptuageſimum annum: ſepultus in *Meneven ſi* eccleſia, quæ vulgo vocatur fanum S. *Davidis*.

CAP. CXCVII. *De Thoma Balduino.*

THOMAS *Balduinus Iſcæ Domnoniorum* tenui loco natus, *Fordani* cœnobii monachus, vir elimatæ facundiæ & ſolidæ eruditionis; tum præterea tam exactus philoſophus, ut ad omne diſciplinæ genus aptiſſimus videretur. habet enim in ſe philoſophia neſcio quid latentis energiæ, quod hominum mentes judicio quodam informet, inſtruat, illuſtret. Itaque hac pulcherrime ornatus, recta ſe ad theologiam contulit. in qua tantus tandem evaſit, ut ſui ſæculi apud *Anglos* miraculum plane & eſſet, & haberetur. Hinc factum, ut ejus nominis gloria ad regis *Henrici* ſecundi aures perveniret; apud quem tantam idque brevi inibat gratiam, ut optaret præſentem aliquam conditionem, qua ſui animi candorem erga illum oſtenderet. Cum ecce nuntius venit, referens *Rogerium, Claudiani* comitis filium, *Wicciorum*que epiſcopum, fato conceſſiſſe. Hic illuſtriſſimus princeps anſam nactus, qua *Balduino* gratificaretur, illum deſignavit epiſcopum. Poſthæc crevit cum munere inſignis *Henrici* erga novum epiſcopum amor. Contigitque poſt aliquot annos, ut *Richardus* Magnus, archiepiſcopus *Cantiorum*, fato fungeretur. Enituit hic quoque principis in *Balduinum* favor: nam, annuente rege, à monachis fani Servatoris *Duroverni* in archiepiſcopum electus eſt, & ab epiſcopis, qui *Cantiano* à ſuffragiis ſunt, conſecratus.

Jamque rex memor voti, quod fecerat, inſtigante *Romano* Pont. de bello *Saracenis* inferendo, jubet archiepiſcopum ſacris concionibus nobilitatem & plebem ad tam pium opus ſoli-

ſolicitare, & audientes ejus dicta cruce ſignare. Lubens negotium ſibi impoſitum archiepiſcopus ſuſcepit, & multis peragratis provinciis,tandem *Cambriam* pervenit; cujus celebria omnia loca adibat, inviſebat, curioſe perluſtrabat. De quo itinere multa notatu plane digniſſima *Giraldus Cambrenſis*, archidiaconus *Brachaniæ* & *Meneviæ*, ſcripſit, qui in eodem itinere *Balduino* tanquam anteſignanus & comes fuit.

Quod ſi forte quem juvat plura de *Balduini* forma, habitu, vel moribus cognoſcere, legat *Giraldi* prologum in itinerarium *Cambriæ*; in quo tam belle, tam argute, tam eleganter illum depinxit, ut ne *Apelles* aut *Parrhaſius* potuiſſet quidem melius. Nec defuit & alter ei encomiaſtes, videlicet *Joſephus*, poetarum ſui ſæculi facile princeps: cujus in *Daretem Phrygium* paraphraſis, & *Antiocheis*, opera ad miraculum elimata, & *Balduino* conſecrata, magnifice de ejus laudibus pronunciant. Atque hic *Joſephus* eſt, qui, *Cornelii Nepotis Romani* titulo, prodigioſe corruptus, nuper in *Germania* prodiit. Accedit & tertius, *Petrus Bleſenſis*, cujus extat ad *Balduinum* epiſtola una, alteraque de ejus morte ad *Canon. Belloviderenſes* conſolatoria. Sed ad rem propius redeamus. Finierat archiepiſcopus munus ſibi injunctum, & plurimus miles, cruce ſignatus, in armis ſtabat. At erat *Henrici* jam tarda ætas, quam paulo poſt & mors ſecuta eſt. Succeſſit in regno *Richardus*, cui igneſcens juvenili in corpore virtus, nihil aliud ſonabat, quam *Virgilianum* illud, *Bella, horrida bella.* Suſcepta igitur expeditione belli *Hieroſolymitani*, archiepiſcopus una cum rege *Maſſiliam* devehitur: deinde, cum magna claſſe præcedens, expectatiſſimus *Tyrum*, civitatem nobiliſſimam ac antiquiſſimam, venit.

Nunc locus eſt, ut, omiſſis armis, literas repetamus, ſimul & oſtendam, quibus libris mundo innotuerit; de multis igitur hi, quorum tituli ſequuntur, extant:

Super libros Regum.
De Sectis Hæreticorum. Myſterium fidei.
De orthodoxis fidei Dogmatibus. Doctrina ſanct. Conciliorum.
De Commendatione fidei.
De Sacramento altaris.
Epiſtolæ.
De Annunciatione Angeli ad *Mariam*.
Libellus *Jordano* dedicatus.

Illud

Illud interim aculeos habet, quod *Urbanus*, pontifex *Romanus*, male adfectus, qua certe cauſa neſcio, erga hunc, literas ita inſcriptas ad eum miſerit: "*Balduino*, monacho "ferventi, epiſcopo tepido, archiepiſcopo remiſſo." *Italo* hæc verba aceto perfuſa. Præfuit *Cantianæ* eccleſiæ annis quinque, menſibus undecim, & quinque diebus. Obiit autem *Tyri*, ubi & ſepultus eſt, relinquens *Ricardo* magnum ſui deſiderium.

CAP. CXCVIII. *De Barptolemæo Iſcano.*

BARPTOLEMÆUS, *Iſcanus* epiſcopus, in philoſophia non mediocriter, in theologia vero ad unguem doctus, *Balduino*, abbate *Fordenſi*, familiariſſime uſus eſt; propter raram, quam in eo videbat prænitere eruditionem, ſuavitate quadam morum conjunctam. Tantumque abfuit, ut locorum intervallo tam ſanctæ amicitiæ aliquid decederet, ut alter alterum, editis libris, immortalitati conſecraverit. *Balduinus* enim, nondum epiſcopus factus, dedicavit *Barptolemæo* epiſcopo opus ſuum plane divinum de *Sacramento Altaris*. Rurſus *Barptolemæus Dialogum* ſuum contra *Judæos*, acuminis & nervorum pleniſſimum, *Balduino*, jam *Wicciorum* epiſcopo, dedicavit. O pulcherrimum certamen! O amicitiam terque quater ſacram! Quis nunc tandem nollet ab iſto enſe mori? Sed quæ noſtra interim eſt infelicitas, ut quanto quiſque in literis excellentior eſt, eo fere pauciora ſcribat; aut, ſi quæ ſcribat, tempus & negligentia noſtris oculis ea prorſus ſubtrahunt. Hæc enim ſunt, quæ extant, quod ego ſciam, ab hoc tanto viro ſcripta, præter *Dialogum*, de quo modo mentionem feci: videlicet libellus de *Prædeſtinatione* & *Libero Arbitrio*; ac opuſculum, ſi recte memini, de *Pœnitentia*. Elucet de ejus ſanctitate non levis mentio apud ..... in libro de *Vitis Sanctorum Anglorum*. Mira ſunt, quæ de hoc referuntur epiſcopo. Scribunt fide digni, orante eo de more pro mortuis, *requieſcant in pace*, repetitum inter ſepulchra, *Amen, Amen.*

CAP. CXCIX. *De Clemente Lanhondenenſi.*

CLEMENS, Canonicus ſectæ *Auguſtinianæ* .... Prior *Lanhondeni Claudiani*, (ſic enim appello, quia *Claudiæ* urbi adjacet; & aliud in *Brechania*, nobili *Cambriæ* provincia, ejuſdem nominis monaſterium fuit, atque adeo nuper licet puſillum erat, à quo & hoc cœnobium originem ſumpſit) tam claram per ſtudia pulcherrima famam undique conſecutus eſt, ut id temporis tantum non literatorum princeps diceretur. At quamvis ille tum magnum quiddam in ſcientiis, quas publicæ ſcholæ celebrant, præſtare potuit; tamen ſi in noſtrum hoc ſæculum, quo ille erat ingenio, incidiſſet, multis inquam multis paraſangis clarior fuiſſet. ſibi certe, qualiſcunque erat illa ætas, & ſtudiis ſuis nunquam defuit. Quoque alacriori animo eſſet cum ad legendum tum ad ſcribendum, ubi ſatietas cœpit, locum commutabat, *Lanhondenam Brechanianum* petens, quod illi erat, ut eſt locus ab omni ſtrepitu remotiſſimus, portus quietis. Hunc nactus, libenter calamum in manus ſumpſit, id chartis committens, quod mox in publicam utilitatem depromeret. De hoc autem *Clementis* ſeceſſu mentionem facit *Giraldus*, *Brechaniæ* olim archidiaconus, in *Cambriæ Itinerario*; ubi præclare de ejus eruditione ſentit. Ratio porro ſtudiorum, quam ſequebatur, hæc fuit. Omnem operam, quamvis ille in humanioribus literis juvenis pedem bene promoviſſet, vir factus in legendis theologis, ut religioſum decuit, collocavit. unde & ipſe tandem theologus inſignis hos ſui ingenii fœtus nobis reliquit:

Concordiam Evangeliſtarum. Quæris qua fretus autoritate.
Commentarios in quatuor Evangelia.
De Alis Cherubin.

Lubet ad coronidem addere, quæ refert *Osbertus Claranus* in libello de *Tranſlatione Reliquiarum Divæ Eadburgæ*: "Venerabilis Prior *Lanhondenenſis*, *Clemens* nomine & opere, vir ſingularis religionis, & elimatæ ſcientiæ, præclarus ſuo illuxit tempore inter illuſtreis viros *Angliæ*.

Prænituit, *Henrico* ſecundo *Anglis* imperante. Periit, ut ſcribit *Giraldus Cambrenſis* in *Itinerario* ſuo, ſubita percuſſus paralyſi; & ſepultus *Lanhondeni Claudiani*.

* CAP.

CAP. CC. *De Joanne Cornubienſi.*

JOANNES *Cornubienſis* claræ famæ theologus fuit; ſed à noſtris ſcriptoribus, neſcio qua incuria, adeo non celebratus, ut raro ejus nominis meminerint. meum igitur erit officium ingrati ſilentii tenebras utcunque diſcutere. Prima pars ejus laudium fuit *Romæ* ſtuduiſſe, & alibi in *Italia*; magnamque merito gratiam apud *Alexandrum* tertium eruditionis titulo inveniſſe. Extat ejus liber de *Homine Adſumpto*, ſive de *Incarnatione Chriſti*, huic *Alexandro* pontifici *Romano* dedicatus: ſcripſit etiam de *Virtute Crucis in Sacramento altaris.* Eulogium ab eo ſcriptum cauſa inimicitiæ magna fuit inter eum & *Petrum Longobardum*, theologum inſignem; cujus & adhuc penes me extat *Apologia*, quæ *Eulogio Coriniani* accurate, ſevere, & acriter reſpondet; & veluti cum hoſte de triumpho ambitioſe miles veteranus contendit. Et quoniam in *Cornubienſium* mentionem incidimus, lubet oſtendere *Michaelem* quendam *Cornubienſem* ſcripſiſſe aculeatum carmen contra *Henricum Abrincatenſem*, quod in *Severiana* extat bibliotheca.

CAP. CCI. *De Richardo Canonico.*

RICHARDUS, Canonicus *Auguſtinianæ* ſectæ in monaſterio, quod *Londini* Trinitati ſacrum erat, florebat; literarum, ut multi erant id temporis monachi, amator maximus, & qui bona tempora melioribus ſtudiis impendebat, nullum non movens lapidem, quo tandem, ſi id fieri quidem poſſet, circulum abſolveret. quod quanquam votis omnibus minime adſecutus eſt, (pauci enim hunc ſcopum pertingunt) tamen ſua laude minime fraudandus eſt; nam in magnis rebus vel voluiſſe ſatis. Illud auſim affirmare, talem ab illo acceptam materiam, quæ facundiſſimum rhetorem, & poetæ quantumvis divini muſas omnes pulchre exerceret. Scripſit enim *Itinerarium* proſa & carmine, in quo *Ricardi* primi, *Anglorum* regis, expeditionem in *Sultanum Babyloniæ* regem, & perfidos *Saracenos* depingit, & quaſi præ oculis ponit. Carmen tantum, ut ingenue fatear, legi, quod mihi omnino non diſplicuit. Num plura

ſcripſerit, mihi non conſtat. Hoc ſatis conſtat, illum in pretio fuiſſe, regnante *Ricardo* rege; cujus inclyta facta ſi quis perſcribere vellet pro dignitate, totas *Athenas* exhauriret.

Hic finem cogitabam, ſed me quidam *Gulielmus* de *Canno*, gente *Anglus*, alio feſtinantem detinet. Is carmine heroico idem cum *Richardo* argumentum non infeliciter, ut illa ferebat ætas, pertractavit; opuſque jam abſolutum *Huberto*, *Cantiorum* archiepiſcopo, & *Stephano Turnamo*, capitaneo rerum bellicarum expertiſſimo, dedicavit. Breviter hæc quidem de *Gulielmo* poeta, at loco, niſi admodum fallor, peropportuno.

CAP. CCII. *De Nigello Cantuarienſi.*

NIGELLUS monachus, *Cantuarienſis* eccleſiæ præcentor, vir, multæ lectionis nec minoris judicii, in re theologica eo tandem proceſſit, ut non modo ſuo monachorum collegio ornamento & utilitati eſſet; verum etiam toti *Britannico* orbi. Præſertim cum præter literas, quas plane non vulgareis habebat, tanta eſſet vitæ puritate, honeſtate, ſanctitate, ut non veritus ſit ſcribere de *Abuſu Rerum Eccleſiaſticarum*, vel ad ipſum *Gulielmum Longocampanum*, *Elyenſium* epiſcopum, hominem omnium, quos ſol tunc videbat, invidioſiſſimum. Nam dum inviċtiſſimus rex *Ricardus* in bello contra *Saracenos*, tanquam novus *Hector*, fulminaret; hic *Gulielmus*, principis in *Anglia* cancellarius, ac idem vicarius, tanta, ut ſuæ ſatisfaceret pompæ ac gloriæ, tyrannide uſus, ut nobilibus, viris eccleſiaſticis, & plebi intolerabilis eſſet. Peſſimum hoc poſt natos homines exemplum, ut Cardinalis, qui animæ ſolam curam gereret, negligentia *Ricardi*, vices regis in medio rerum ſtrepitu oſtentaret.

Sed hæc extra lineam præſentis negotii. rectius libros à *Nigello* ſcriptos nunc recenſebo:

Diſtinctiones ſuper novum & vetus Teſtamentum.	Quatuor ſunt regulæ.
De Abuſu rerum Eccleſiaſticarum.	Sincere & ſine ſimulatione.
Excerptiones ex *Guarnerio Gregoriano* ſuper moralia *Job*.	Sublimitas.

Claruit ſub *Henrico* ſecundo rege, & *Ricardo* ejus filio.

CAP. CCIII. *De Rogero Hovedeno.*

ROGERUS *Hovedenus*, quantum colligere poſſum, mediis ſtudiorum ſuorum annis, legibus *Cæſarianis* operam dedit, à quibus recta ſe contulit ad *Pontificias*. Hoc quibus conjecturis aſſequar, quia brevitati ſtudeo, in præſentia dicere omitto; non tamen omiſſurus quod *Gualterus Conventuenſis*, homo *Anglus*, in ſuis *Annalibus* ſcribit: nempe *Hovedenum* inter domeſticos *Henrici* ſecundi, *Anglorum* regis, fuiſſe. à quo miſſus *Nordovicum*, civitatem primam *Nordovolgiæ* in ipſis *Garieni* fluminis, à *Ptolemæo* celebrati, ripis ſitam, in mandatis habuiſſe, ut cœnobium ejuſdem civitatis, *Chriſti* nomine celeberrimum, quod tunc, abbate mortuo, rectore vacabat, viſeret; rationeſque acceptæ, & impenſæ pecuniæ à monachis exigeret; deinde novi abbatis electionem confirmaret: quod ab illo ſedulo factum eſt, non tantum in *Nordovicenſi* monaſterio, verum etiam in multis aliis, quæ tunc abbates deſiderabant. Unde aucta illi apud principem exiſtimatio, auctæ etiam & opes. at, mortuo *Henrico*, omne ſtudium ſuum ad *Hiſtoriam* ſcribendam contulit; in quo negotio ſi diligentiam, ſi antiquitatis cognitionem, ſi ſanctam fidem ſpectes, non modo quotquot ſæculis rudibus quidem illis præceſſerunt ſcriptores, verum etiam ſeipſum ſuperavit. Quod ſi adjunxiſſet fidei, quæ prima pars hiſtoriæ eſt, pluſculum elegantiæ *Romanæ*, facile palmarium obtinuiſſet.

Non hic præter rem fecero, ſi lectori ſignificem *Rogerum Annales* ſuos ibi inchoaſſe, ubi *Beda* finem *Hiſtoriæ* impoſuit; quos etiam deduxit uſque ad tertium annum imperii *Joannis*, *Anglorum* regis. Porro, quod res *Tranſabrinas* tam accurate ſcribat per totam hiſtoriam, probabilis conjectura eſt, in illis partibus natum fuiſſe. Eſt & oppidum *Hovedenum* nomine in provincia *Eboracenſi*, quod *Duno* fluvio alluitur, unde forſan & originem familia *Hovedenorum* ſumpſit. Quid quod de monachis *Cuthbertinis*, qui *Dunolmum* incolunt, plurimum meritus eſt. nam illorum antiquitates omnes, libertates, & privilegia in hiſtoria ſua æternitati conſecravit. Denique an aliquid librorum præter *Annales* ediderit, non poſſum adfirmare. Nuper,

cum eſſem *Eboraci*, in bibliotheca *Petrina* reperi neſcio quid nugarum titulo *Hovedeni*; quem ego puto fuiſſe *Joannem Hovedenum*, cujus rhythmicum carmen, titulo *Philomela*, extat. Claruit ſub *Henrico* ſecundo, obiit regnante *Joanne*.

CAP. CCIV. *De Colmanno Sapiente.*

COLMANNUS, cognomento *Sapiens*, vir ſuo ſæculo alicujus nominis, pauciſſimis tamen noſtræ ætatis ne de nomine quidem cognitus; tantum abeſt, ut aliquid ejus librorum publicis terantur manibus. Ego tamen, cum aliquando, & animi & lectionis gratia, diverterem in bibliothecam *Paulinam*, reperi *Angliæ* deſcriptionem ab hoc *Colmanno* fidelius, quam elegantius ſcriptam. Scripſerat enim patria lingua, *Saxonica* quidem illa, qua id temporis *Angli* utebantur; unde facile eſt videre, quantum lingua noſtri temporis ab illa degeneraverit: uſque adeo, ut mihi cum difficultate quadam legenti negotium fecerit. ſed num plura ſcripſerit, certe adfirmare non audeo. *Joannes* tamen *Hardingus*, qui *Angliæ* hiſtoriam lingua vernacula, tempore *Henrici* quinti, regis poſt hominum memoriam inviĉtiſſimi, ſcripſit, ſæpiuſcule facit mentionem de *Chronicis Colmanni*, & de ejus *Catalogo.* Hinc non omnino vana conjectura eſt, alia edidiſſe præter *Angliæ Deſcriptionem.* Floruit autem tempore *Joannis* regis.

CAP. CCV. *De Rogero Fordano.*

ROGERUS, *Bernardinæ* ſectæ profeſſor, *Fordano* in monaſterio propter *Axi* fluminis ripas tum doctis artibus, tum pietati, inſolito quodam animi ardore, noctes atque dies invigilavit. deinde & in tranſmarinis partibus, ut ego colligo, apud *Belgas*, quo tempore & fama ingens de *Elizabetha*, virgine *Sconaugiani* monaſterii, per orbem evolavit. Hinc factum, ut *Rogerus* revelationes virginis, à ſancto acceptas Spiritu, collectas in volumen, beneficio *Gulielmi Savignenſis*, redigeret, ac *Baldevino*, tunc abbati *Fordano*, dedicaret; & *Encomium* deiparæ *Mariæ*, verſibus canoris ſcriptum, tanquam parergon operi adjiceret, quod & ante, per *Sigmundum* monachum, ad *Baldevinum* miſerat.

CAP.

CAP. CCVI. *De Joanne Fordenſi.*

JOANNES, abbas *Fordenſis* cœnobii in provincia *Domnoniorum*, ſuo ſæculo theologus inſignis habitus. is etenim cupiens *Balduini*, optimi *Cantiorum* archiepiſcopi, veſtigiis inhærere, qui non adeo multis ante annis in eodem cœnobio famoſæ religionis & eruditionis monachus fuerat; ita ſanctæ inſtituta vitæ coluit, ut uno meritorum nomine omnium ſuorum calculis pater & abba deſignatus ſit. In qua cura tam ſtrenuum ſe geſſit, ut omnes numeros puræ vitæ & literaturæ adimpleverit. Literaturam abunde teſtantur libri multi ab eo ſumma certe diligentia ſcripti, quorum jam non pauci ſuorum negligentia deſiderantur. Aliquot extant, nempe

Homiliæ centum & viginti.
Expoſitio ſuper *Hieremiam.*
De Contemptu Mundi.
Super Cantica Canticorum.

Scripſit præterea *Vitam Walfrici Conodunenſis* presbyteri continentiſſimæ vitæ; quod opus *Barptolemæo Iſcano*, alias *Exonienſi*, epiſcopo dedicavit. Vixit regnante *Joanne* rege, cui fertur ab auriculari confeſſione fuiſſe. Sepultus vero ſine magna pompa in ſuo cœnobio; quod nunc ſumptibus plane non credendis abbas magnificentiſſime reſtaurat.

CAP. CCVII. *De Gualtero* de *Vinoſalvo.*

GUALTERUS de *Vinoſalvo*, *Anglicus*, vir, quantum illa permittebant tempora, ſplendidæ, comptæ, floridæ eloquentiæ, omnes nervos ingenii ſui, quo præditus erat plane acerrimo, in ſolam fere rem literariam intendebat. Itaque non contentus ſcholas tantum patrias frequentare, *Gallicas* quoque celebravit, &, niſi male colligo, *Italicas* etiam. nam conſtat illum *Innocentio* tertio, pontifici *Romano*, notum fuiſſe. Atque adeo hinc eſt, quod conjecturam facio, hominem aliquando in *Italia* fuiſſe, & *Romæ* vixiſſe; ubi forſitan *Innocentium* candidum habere meruit patronum. utcunque ſit, non admodum laboro. Illud longe certiſſimum eſt, quod *Innocentio* li-

brum,

brum, quem proſa & carmine hexametro de *Arte dicendi*, ut illa judicavit ætas, doctum, ornatum, venuſtum ſcripſit, dedicaverit. Quo munere cum domi, tum foris gloriam ſui nominis reddidit illuſtriorem, &, quod multo maximum, immortalitatem quodammodo ſibi comparavit: non illam, quam pyramides, quam columnæ, quam arcus triumphales, quam ſtatuæ, quam tabulæ marmoreæ, quam denique numiſmata pollicentur; ſed longe aliam, utpote quæ cariem nec ſentiat, nec timeat.

Sed ſit meum leve in hac parte eulogium. non itidem leve erit *Joannis Frumentarii* teſtimonium, qui in libro ſuo, cui titulus eſt *Granarium*, honorificam de *Gualtero* mentionem facit. Extat ejus ad imperatorem *Romanum* breve carmen, quo ſupplex eum hortatur ut *Richardum Leoninum*, *Anglorum* regem, interceptum reſtitueret. Incidi aliquando in libellum non inelegantem de *Rebus Ethicis*, qui bonos informaret mores. Extrema ejus pagella ſic inſcripta fuit: *Galfridus Vineſave.* Stylus plane *Vinoſalvum* ſapiebat. claruit ſub *Richardo* & *Joanne*, regibus.

CAP. CCVIII. *De Adamo Berchingenſi.*

ADAMUS *Berchingenſis*, inter *Clarofontanos* monachus, famam ab eruditione, quam mirifice excoluit, non tenuem comparavit. unde & enata ei cura ſcribendi aliquid, quod doctæ poſteritatis aures illiceret, mulceret, detineret. Scripſit igitur *Commentarios* in quatuor *Evangelia*, opus, ut illa judicavit ætas, non indoctum; quod & *Joanni*, canonico *Severiano*, dedicavit. Edidit etiam libellum de *Natura Divina* & *Humana*, ac alterum de *Serie ſex Ætatum*, carmine rhythmico.

CAP. CCIX. *De Thoraldo Rievallenſi.*

THORALDUS, monachus *Rievallenſis*, vir eliminatæ eruditionis, eo pervenit excellentiæ, ut ſociorum facile primus haberetur. nec minor de illo apud vicinos opinio. *Mauritius*, monachus non indoctus, à *Rievalli* ad gubernationem cœnobii *Fontani* vocatus eſt, quam ille non infeliciter obibat provinciam. at tandem, ſtudio

quietis

quietis provocatus, accerſitum ad ſe *Thoraldum*, abbatem *Fontibus* præfecit. Facti meminit *Hugo Chircoſtallenſis* his verbis: "Hic curam reſignavit *Thoraldo*, homini in ſcri-"pturis ſacris non mediocriter edocto, & in liberalibus ar-"tibus adprime erudito."

CAP. CCX. *De Rogero Henofortenſi.*

ROGERUS *Henofortenſis*, alias *Herefordenſis*, philoſophus idemque mathematicus excellentis notæ fuit. Cum ante paucos annos bibliothecam *Claranam* avidis colluſtrarem oculis, hujus nomen libello inſcriptum commode ſe mihi obtulit. erat *Theorica Planetarum*; cujus generis & alter ibidem libellus, autorem ex titulo *Robertum Capitonem, Lindocollinum*, agnoſcens, comparuit. Legi alias libellum *Rogeri* hac inſcriptione inſignem: *Introductorium in Artem judiciariam aſtrorum*. Scripſit etiam *Herefordiæ* anno D. 1170. *Collectaneum annorum omnium planetarum*. Erat & quidam *Joannes Herefordenſis, Franciſcanus*, cujus *Lexicon*, titulo *Tabulæ originalium*, extat.

CAP. CCXI. *De Galfrido Burgodunenſi.*

GALFRIDUS, *Burgodunenſis* abba monaſterii ad *Terenti* ripam, mirifice contendebat ſuam ſpartam modis magnificam omnibus facere. Sed animum huc præcipue intenderat, ut *Modvennæ Hibernicæ*, fœminæ incomparabilis, olim etiam *Andreſegæ* inſulæ in alveo *Terenti* fluminis incolæ, vitam & facta memorabilia poſteris commendaret. Excuſſa itaque antiquitate penitiori illa *Rhepodunenſis, Andreſegani, Fiburgenſis, Tricbengamenſis*, & *Caſtrenſis* monaſterii, quod voluit maxime, effecit. Ceciderant loca illa celeberrima *Sovaniæ*, præter *Caſtrum*, quod *Devaniæ* eſt, quo tempore *Danica* tempeſtas *Merciorum* miſere premebat reges. Nec *Andreſegæ* revixit gloria priſtina, donec æterni pietas *Vuolfrici Spotti* manum novo & monaſterii & oppidi *Burgodunenſis* operi commode admoviſſet. Deus hoc voluit ipſe. nam & fundamenta feliciter ab *Vuolfrico* jacta ſupereſſe permiſſa ſunt; reliquis hinc inde funditus noſtro tempore concidentibus. Hanc inſignem

ſignem ob pietatem debet quidem nunc plurimum *Burgodunum*: debent etiam, atque adeo perpetuum debebunt *Terenticolæ Henrico* octavo, regum facile primo.

CAP. CCXII. *De Richardo Plutone.*

RICHARDUS *Pluto*, *Durovernenſis*, ut ego conjecturam facio, monachus, famæ incrementum magnum, doctrinæ adminiculo ſolidæ, ſibi comparavit: utque illud immortale aliquando, luculento aliquo ingenii monumento, faceret, apud ſe decreverat. Studuerat philoſophiæ tum naturali, tum ethicæ; & in ea longe ſupra ſortem communem profecerat. Collectis igitur quæſtionibus, quas accurate tractaret, librum elimatum carmine compoſuit, cui titulus, *Unde malum*; quem & ego *Veroduni*, *Bernardinorum* cœnobio, inter cæteros antiquæ notæ codices reperi. Index bibliothecæ fani Servatoris *Durovernі Cantiorum* ampliora hac refert ſerie: *Richardus Pluto* ſcripſit libellum, cui titulus, *Unde malum*. Item

De Gradibus Virtutum.
De Virginitate.
De Bono Mortis.
De Loco & Temp[ore.]

CAP. CCXIII. *De Roberto Canuto.*

ROBERTUS *Canutus Crecoladæ Iſiacæ* natus fuit. maturioribus vero educatus annis in *Iſidis Vado*, ſtrenue literis incumbebat, nec ſine fructu, literati titulos omneis ibidem merito oblatos adeptus eſt. Canonicis, qui eo tempore fanum D. *Fredisſuvidæ* celebrabant, ſe totum addixit. qua parte apud ſuos tantum promeruit ſolidæ gratiæ, ut præſes univerſo choro ſupremus deſignatus ſit. Tum ille, quo erat adfectu erga bonas artes, quotidie elaborabat famam, alioqui claram ſatis, monumentis literariis clariorem reddere. Et quoniam naturalium rerum cognitioni perſpicuæ operam impenſe magnam adhibuiſſet, uſus cura non ſpernenda, *Plinii* philoſophi flores ſelegit, ſelectos in orbem coronarium eleganter diſpoſuit, ac tandem perfectum opus eruditis videndum commiſit. ſed neque minori opera tractavit

vit theologica. Extat illius liber de *Connubio Jacob*, opus elaboratum diligentia, cura, denique ſtudio multo; ac dedicatum cuidam *Laurentio* monacho. Vidi etiam librum *Roberti* abbatis de *Benedictionibus Jacob* & *Moſis*, ad *Gutlandum* monachum; qui an idem ſit cum *Canuto* nondum percognitum habeo. Scripſit præterea libros quatuor, quibus titulus *Speculum fidei*; & *Homilias* numero quadraginta, quas & *Reginaldo Greſebiano* canonico dedicavit. Colligo vixiſſe illum temporibus regum *Richardi* & *Joannis*.

CAP. CCXIV. *De Simone Fraxinio.*

SIMON *Fraxinius*, quem ego Aſche patria dictum fuiſſe lingua arbitror, *Henoforthi Maiſevetum* inter canonicos ſedis pontificiæ non infimum tenuit locum. doctrinæ beneficio coaluerat à teneris annis gratiſſima illi conſuetudo cum *Silveſtro Giraldo*, magno literarum cultore. Hinc factum, ut frequenter inter ſe literas miſſitarent; quarum ego paucas, verſibus hexametris ſcriptas, olim adſutas poſtremis pagellis, alioqui vacuis, libri *Silveſtri Giraldi*, *Menevenſis*, cui titulus, *Speculum Eccleſiaſticum*.

CAP. CCXV. *De Mauritio Fordano.*

MAURITIUS, *Bernardinæ* imitator ſectæ, qua *Forda* propter *Axi* ripas apud *Somurotriges* monaſterium floruit, literas excoluit: utque ſeriis jucunda ſubinde miſceret, ſtudium ad muſas contulit. qua parte & libellum carmine ſcripſit de *Schemate Pontificali*, quem & *Reginaldo*, *Badunenſi* epiſcopo, dedicavit.

CAP. CCXVI. *De Gervaſio Durovernenſi.*

GERVASIUS, *Durovernenſis* monachus, fanum *Servatoris* eruditione inſignis multa illuſtravit. Studuit, ſupra quam cuiquam credibile, antiquarum rerum cognitioni. quo nomine ingentem hiſtoriographorum numerum collegit; præcipue vero eorum, qui res *Britannicas* & *Saxonicas* accurate tractabant. Unde & ipſe tandem, in arenam deſcendens, periculum ingenii fecit, edito volumine

plane

plane egregio. in quo tum *Britannorum* ab origine hiſtoriam, tum *Saxonum* & *Nortomannorum* fortia facta uſque ad imperium *Joannis*, regis *Angliæ*, deduxit diligentia quadam inexhauſta. Deinde, induſtria non minori, *Vitas Archiepiſcoporum Cantiorum* perſcripſit. Præterea ad cumulum addidit librum de *Regiunculis Britanniæ primæ*, deque *Sedibus Pontificiis* in ea conſtitutis; ac denique de *Monaſteriis* in eadem à Nobilitate conſtructis. Hactenus de *Gervaſiani* ingenii fœtura.

CAP. CCXVII. *De Joſepho Iſcano.*

JOSEPHUS, omnium poetarum ſui temporis, abſit invidia dicto, facile primus, tantæ eloquentiæ, majeſtatis, eruditionis homo fuit, ut nunquam ſatis admirari poſſum, unde illi in tam barbara & rudi ætate facundia accreverit uſque adeo omnibus numeris terſa, elegans, rotunda. quæ tamen virtus his noſtris diebus tam nihil ad immortalitatem profuit, ut pauciſſimis ne de nomine quidem cognitus ſit; tantum abeſt, ut doctorum manibus aſſidue teratur. Quare putabam meæ partis eſſe tam ſplendidum *Britanniæ* ſidus ab obſcuritate aſſerere. itaque accipe quid de autore cognitum habeam. Non adeo multis abhinc annis, cum eſſem *Iſidis* in *Vado*, & caſu diverterem in bibliothecam *Magdaleniacam*, reperi libellum carmine ſcriptum, ſed imperfectum, & tantum non obliteratum, cum hoc titulo, *Dares Phrygius* de *Bello Trojano.* Carmen utcunque pro tempore devorabam, non neſcius *Daretem Græce*, ſoluta tamen oratione, de *Rebus Trojanis* ſcripſiſſe.

Poſt biennium, cum ſtuderem *Lutetiæ Pariſiorum*, & bibliothecam *Victorianam* inviſerem, idem qui prius libellus, ſed mancus etiam, mihi ſeſe obtulit. Paulo poſt, cum *Richardus Hirtius*, juvenis cum eloquentiſſimus tum literatiſſimus, me duce & autore, *Sylvium*, nobilem *Pariſiorum* grammaticum, inviſeret, ut daret ſalutem acciperetque, offendi tertio eundem libellum, at anonymum, & ſub fine mutilum. Hic ego, quæ mea erat cum homine conſuetudo, mutuo libellum petii, & ille dedit. Inde domum divertens, & ſolicite autoris nomen, adhibito amico, quærens, tandem ubi ad hoc hemiſtichium perventum eſt: *Quos*

ſuperos

ſuperos in vota vocem: quidam diligens lector in margine, minutiſſimis literis, aſcripſerat: *Supple, ego Joſephus.* Atque hæc hactenus de nomine cognita.

Nuper vero, cum omnes bibliothecas maxime celebres totius *Angliæ*, dato eruditiſſimi regis *Henrici* octavi *Mecænatis* mei diplomate, adirem, reperi inter medias *Girviorum* paludes *Joſephum* in *Thornegana* bibliotheca integrum. Tum cœpi diligenter legere, &, quoniam perplacuit carmen, cum judicio relegere. Unde didici *Thomam Balduinum*, *Cantiorum* archiepiſcopum, fuiſſe patronum *Joſepho*; cui dedicavit carmen ſuum de *Bello Trojano*, quod tranſtulit παραφραστικῶς ex *Darete Phrygio*, ut ex his verſibus, quos operi præpoſuit, liquet:

Quin te *Cecropii* mentita licentia pagi,
Et lædant figmenta, pater, quo præſule floret
Cantia, & in priſcas reſpirat libera leges.
In numerum jam creſcit honos, te tertia poſcit
Infula; jam meminit *Vigornia*, *Cantia* diſcit,
Romanus meditatur apex, & naufraga *Petri*
Ductorem in mediis expectat cymba procellis.

Et rurſus ibidem:

——— Tuque oro tuo da maxime vati
Ire iter inceptum, *Trojam*que aperire jacentem.

At hic avidus forſan lector à me requiret, quia opus rarum eſt, ut primorum aliquot verſuum vel guſtum ſaltem habeat. Ego, qui nulli ſtudioſo operam meam recte negare poſſum, in hac parte non ceſſator ero:

Luſerat omnificæ quondam ſolertia curæ
Ignotas molita vias, aurique cupido
Audendi tranſgreſſa modum trans æquora miſit,
Qui raperent thalamos, ſpoliarent templa metallo.

Habes leve ſpecimen, humaniſſime lector, longi, nec minus præclari operis.

At *Joſephus* non hunc ſolum laborem deſtinavit, aut potius dedicavit, *Balduino*; majora aggreſſus *Bellum Antiochenum* conſecraviſſet eidem patrono, niſi optimus archiepiſcopus

piſcopus *Tyri* obiiſſet. id quod ſatis apparet ex his carminibus, quæ primo libro *Belli Trojani* præfixit:

Te ſacræ aſſument acies, divinaque bella
Tunc dignum majore tuba, tunc pectore toto
Nitar, & immenſum mecum ſpargere per orbem.

Et rurſus in fine quinti libri de *Bello Trojano*:

———— Altera ſacræ
Tendo fila lyræ; plectro majore canenda,
Antiochi me bella vocant: nunc dicere votum eſt
Chriſticolas acies, & noſtræ ſigna *Sibyllæ*.
Quæ virtus, quæ dona crucis; nec fundit anhela
Hos mihi *Cyrrha* pedes, animi fidentis hiatum
Celſior è cœlo venit impleturus *Apollo*.
Tu quoque, magne pater, noſtri fiducia cœpti
Altera, & in pelago pandens mihi vela ſecundo,
Hoc tibi ludit opus: ſuccedit ſerior ætas,
Seria ſuccedunt aures meritura pudicas;
Si tuus in noſtros candor conſenſerit auſus,
Non metuam culicis ſtimulos, fucique ſuſurrum.

Neque hic tamen ceſſavit; quin, mortuo patrono, quod ſemel inchoaverat, abſolveret. Erat enim latiſſimus per ſe dicendi campus, & res digna, in quam omnes eloquentiæ nervos intenderet. Dabat etiam animos ſcribendi hinc odium in *Saracenos*, & *Sultanum Babylonium*: hinc amor patrius erga *Ricardum*, *Anglorum* regem; qui in illo bello tot clariſſimas victorias ipſe clarior peperit, quot vix *Cæſar* unquam tam brevi conſecutus eſt. Hoc ego tam undecunque luculentum *Joſephi* opus diligentiſſime multis in locis quæſivi, nec inveni. Tantum fragmentum magni operis nuper mihi ad manus venit, cum excuterem pulverem & blattas *Abbandunenſis* bibliothecæ; ſed ex quo licuit cætera ejuſdem carminis, tanquam leonem ex unguibus, æſtimare. De *Bello Antiocheno* amplius nihil novi, niſi quod ex eo eluceat *Joſephum* fuiſſe natum *Iſcæ Domnoniorum*; quam urbem tam exquiſite, tam dextere, tam denique magnifice vel ad æthera tollit, ut facile credas muſas ipſas, cum profluenti *Helicone* toto, vati ea concinenti præſentiſſimas adfuiſſe.

Illud

Illud tamen lectorem admonitum volo; nempe libros de *Bello Trojano* poſt mortem *Balduini* ad incudem revocatos: id quod ex multis locis, & hoc præcipue apparet, quod in his poſtremis quarti libri carminibus *Henricum* tertium, qui ſecundus *Anglorum* rex fuit à *Ricardo*, ſub quo mortuus eſt *Balduinus*, cum *Hectore* confert:

Tantus in *Hectoreas* audax decreverat iras
Tertius *Henricus* noſter, quo rege *Britannus*
Major, quo duce *Normannus*, quo *Francus* alumno
Riſit, & in bellis gens Martia nacta priorem
Non illi invidit *Bellonam*, ut *Pallada* nobis.

Sed nunc apponendus librorum numerus. Scripſit de *Bello Trojano* libros quinque. Librorum de *Bello Antiocheno* numerus, quia tantum fragmenta vidi, mihi ignotus. Plura etiam præter hæc ſcripſiſſe eum dubium non eſt, quæ fortaſſe temporis injuria omnino extinxit. Utinam extarent, quæ juvenis præluſerit: videlicet *Epigrammata*, & nugæ amatoriæ, ut & in hac quoque parte autoris non modo elegantiam, verum etiam ingenii felicis acumen approbaremus. Vixit, ut conjectura eſt, ad juſtam uſque ſenectutem, regnantibus in *Britannia Henrico* ſecundo, *Ricardo*, *Joanne*, *Henrico* tertio.

Hæc cum ſcripſiſſem, prodiit *Joſephi* opus interpretis de *Bello Trojano*, typis excuſum *Germanicis*; ſed tam corrupte, ut ſi pater ipſe in prolem redivivus oculos converteret tam informem, cognoſceret plane nunquam. Utque fucus edito præfigeretur libro, *Cornelii Nepotis*, *Romani*, nomine inſcriptus eſt.

CAP. CCXVIII. *De Alexandro Nechamo.*

ALEXANDER *Nechamus* inter ſuæ ætatis ſcriptores locum poſcit plane honorificum, quem & per me modo accipiet. quanquam, quæ ejus fuit in nullo non eruditionis genere peritia, magnæ eloquentiæ laudatorem jure quodam optimo videtur expectare. Quid ergo faciam? An torrentis facundiæ juſtis deſtitutus ornamentis tacebo? Præſtabo certe quod potero; nec unquam committam, quicquid alii ingrati fecerint, ut tam clari hominis gloria ſilentio

tio obſcuretur. Nolo te igitur neſcire, lector, *Alexandrum Verolamii Catyeuchlanorum*, vel, ut nunc loquuntur, *Albani* natum fuiſſe. Nam in titulis veterum exemplariorum *Alexander* de *Sancto Albano* frequentiuſcule appellatur. *Petrus Bleſenſis*, archidiaconus *Badunenſis*, ſic inſcripſit literas: *Dilecto Magiſtro, ſocio & amico, Alexandro de Sancto Albano.*

Nunc ut ejus natalis locus mihi eſt percognitus, ita & ejuſdem à pueritia inſtitutio mihi non ignota; quando ipſe in libro de *Laude Sapientiæ divinæ* ſuam vitam fuſius, tanquam tenui penicillo in levi tabula, depingit his verſibus:

Quod ſi forte fores claudat [tibi] *Claudia*, clauſtrum
  Martyris *Albani* ſit tibi tuta quies.
Hic locus ætatis noſtræ primordia novit,
  Annos felices, lætitiæque dies.
Hic locus ingenuis pueriles imbuit annos
  Artibus, & noſtræ laudis origo fuit.
Hic locus inſigneis, magnoſque creavit alumnos,
  Felix eximio martyre, gente, ſitu.
Militat hic *Chriſto*, noctuque dieque labori
  Indulgens ſancto, relligioſa cohors.
Hæc te ſuſcipiet placido gratoque favore,
  Optabit tutor quilibet eſſe tuus.
Hic locus hoſpitibus ſeſe debere fatetur;
  Quos admittit honor, janitor iſte loci.
Hortarer te *Parriſios*parteſque remotas
  Viſere, ſed terret me maris unda tumens.
Vix aliquis locus eſt dicta mihi notior urbe,
  Qua modici pontis parva columna fui.
Hic artes didici docuique fideliter; inde
  Acceſſit ſtudio lectio ſacra meo.
Audivi Canones, *Hipocratem* cum *Galieno*,
  Jus civile mihi diſplicuiſſe neges.
Si ſuſpecta tibi loca ſunt ſolennia, noſtræ
  Intra ſepta domus tutior eſſe potes.
Urbs vires experta tuas, *Gurmunde*, per annos
  Septem, ni fallor, vix tibi deeſſe volet.
Non moriar totus, dum tu ſervaris in eſſe,
  Cum ſis ingenii gloria magna mei.

Eſt

Eſt etenim in confeſſo *Nechamum*, accreſcente matura ætate, ſectæ canonicorum *Auguſtinianorum* ſe addixiſſe; ea tamen lege atque omine, ut ſanctius viveret, & quietius ſtuderet. quorum utrumque ex voto aſſecutus eſt; uſque adeo, ut ingentem canonicorum nomini gloriam, literis autem priſtinum decus pepererit. Veriſſima loquor. nam pro religione tam integre obſervata viſus eſt, & merito quidem, omnium digniſſimus, qui gubernationem *Corinienſis*, alias *Cirenceſtrenſis*, cœnobii acciperet, anno à *Chriſto*, ut ego didici, 1215.

Porro quod literis ſuum decus aſſeruerit, abunde teſtantur ejus libri magno labore, at majore fructu in lucem editi. Quis crederet tantum reconditæ eruditionis, illo præſertim ſæculo, penes unum fuiſſe? Ego vero, ne fucum lectori faciam, ingenue fateor me ejus opera aliquando incredibili cum admiratione legiſſe; non quod noſtri felicitatem temporis æquarent, ſed quod ſuæ ætatis pleroſque omnes diligentia, acumine, eloquentia etiam præceſſerit. Uſus eſt autem *Aſiatico* quodam dicendi genere; nempe copioſo, luculento, & florido. Nec unius tantum ſcientiæ cognitioni ſtrenuam navavit operam, per omnes doctas artes evagatus eſt. Atque his quidem modis in clarum oratorem, in philoſophum, in theologum tandem evaſit. Quid quod & poeſim ſumme dilexerit. Certe, cum in multis libris, tum præcipue in opere de *Laude Sapientiæ*, in quo ſeipſum plane vicit, & in libello de *Officio Monachorum*, qui tamen ab aliquibus *Anſelmo*, ſed falſo, adſcribitur, ſe facilem juxta ac dulcem poetam oſtendit. Nihil ibi impolitum, nihil inconcinnum, nihil denique invenuſtum: ut nihil interim dicam de materia ex ipſo virtutis fonte limpidiſſimo ubertim ſcaturiente.

Sed quid ego in unius libelli laude demoror? Effundam ſimul omnia ejus operum nomina. edidit enim

Commentarios In Eccleſiaſten.
In Cantica Cantic. Humilitas vera.
In Pſalmos *Davidis*. De Horto paradiſi.
In Symbolum *Athanaſii*.
In *Martianum Capellam*.

Scripſit præterea
Correctiones Bibliæ.
Mythologiam.
Quæſtiones.

Q Prometicum,

Prometicum, carmine proſa intermiſta.	Sponte ſua genius.
Exorciſmum, ſive Baptiſterium.	Huic operi talis præponitur titulus.
Vocabularium Biblicum.	Poſthæc de ſingulis libris bibl.
Conciones.	
Speculum Speculationum libr. 4.	Paradiſum voluptatis ſubdiv.
Concordantias.	
De Laude D. Virginis.	
De Converſione D. *Magdalenæ*.	
De Laude Sapientiæ Divinæ, carmine elegiaco,	Gloria majeſtas.

ad *Gurmundum*, *Claudiani* cœnobii abbatem, ac candidum ſuum patronum.

De Rebus creatis in ſpecie.	
De Naturis rerum; opus varium & elegans.	Forma decens.
De Utenſilibus.	Cum rerum notitiam.
De Vita monaſtica, carmine elegiaco.	Quid deceat monachum.
Iſogogicum,	

quo opere de grammatica agitur.

Habes, ſtudioſe lector, nomenclaturas operum *Nechami*, quæ hoc noſtro tempore in bibliothecis *Britannicis* extant, nunc reliqua, quæ mihi de illo ſunt cognita, perſequar. *Annales Corinienſis* cœnobii tribus ſeriatim annis, nec ulterius, ejus mentionem faciunt. unde ego conjectura ducor *Alexandrum* tertio ſuæ præfecturæ anno (nam alia inſignitum fuiſſe dignitate hactenus non legi) mortem obiiſſe. Quod autem ſequitur à multis audivi, &, ſi recte memini, in libro *Joannis Roſſi*, *Verovicenſis*, de *Epiſcopis Vitarum*, ſive *Wicciorum*, legi: nempe illum ſepultum eſſe in ipſo clauſtro cœnobii, quod *Vigorniæ*, ut nunc loquuntur, celeberrimum eſt. cujus & hoc epitaphium:

Eclipſin patitur ſapientia, ſol ſepelitur,
Qui dum vivebat, ſtudii genus omne vigebat.
Solvitur in cineres *Neccham*, cui ſi foret hæres
In terris unus, minus eſſet flebile funus.

Dixerit hic aliquis, quid fuit in cauſa, quo minus *Corinnii* inter canonicos ſepeliretur. Huic ego reſpondebo,

magnam ei fuiſſe cum quodam epiſcopo *Vigornienſi* familiaritatem; cui comes facundus erat, cum *Italiam* & *Romam*, principem rerum urbem, inviſeret. At mihi non liquet num *Italiam*, ante acceptam monaſterii gubernationem, an poſtea, petierit. Nihilominus mihi quidem mea conjectura quodammodo perſuadet, ut credam *Alexandrum*, nondum abbatem, comitem *Vigornienſis* antiſtitis in *Italia* fuiſſe, nec tum primum illam vidiſſe regionem; ſed & alias ſæpe *Galliam* ſimul & *Italiam*, ſtudendi gratia, celebraviſſe. Atque hinc etiam tam illuſtrem ſibi è bonis literis famam comparaſſe. adde huc, quod amicitiam, quæ illi cum *Vigornienſi* accreverat, ita ſtabilis poſtea ſemper permanſerit, ut ſola dirimeretur morte; tum, ut veriſimile eſt, ingruente, cum ille ſe ad epiſcopum de more contuliſſet.

Hæc ego de ejus ſepultura prolixius forſitan, quam neceſſe fuit. ideoque finem dicendi facerem, niſi me *Alexander*, *Eſſebienſis* monaſterii Prior, interpellaret. Non hic audeo quidquam in re obſcura pronunciare. Fieri tamen potuit, ut *Nechamus* ex Priore *Eſſebienſi* abbas *Corinienſis* factus ſit. & carmen de *Faſtis*, quod *Eſſebienſi* adſcribitur, ſtylum *Nechami* quodammodo refert. Per me tamen ſuo quiſque gaudeat judicio. Ego hoc ſolum ago, ne *Alexandri Eſſebienſis* fama ſilentio prematur. Quare ejus carminis guſtum cultoribus muſarum in præſentia exhibebo. Sic ille de *D. Andrea* cecinit:

> Quem primum proprio cœli rex ore vocavit,
> *Andreas* aderit primus in ore meo.

Sic etiam de *Epiphania*:

> Una dies tribus eſt præclarus inclyta geſtis,
> Inque tribus triplicem continet illa typum.
> *Chriſtum*, feſta, fidem decorabant amne *Joannes*;
> Et vino *Chriſtus*, muneribuſque Magi.

Et rurſus de *Annunciatione* D. Virginis:

> Angelicis verbis dum credit fœmina, Verbi
> Fit mater, Verbum, quod Deus eſt, fit homo.

Ibidem de *Philippo*:

A *Scythica* pellit tenebras regione *Philippus*,
Et radiis fidei barbara regna nitent.

De *Edmundo* quoque Martyre hos verſus ſcripſit:

Hoſtis eum tandem vinclis & verbere torquet,
Imber telorum tertia pœna fuit.
Ille polo mentem, gentili colla mucroni
Tradit, & efficitur victima ſacra Deo.

En, quem ſum pollicitus, guſtum *Alexandrini* carminis exhibui. Tu nunc mecum, candide lector, & *Corinienſi* & *Eſſebienſi* ex æquo applaude, ac vale.

CAP. CCXIX. *De Sampſone Durovernenſi.*

SAMPSON, monachus *Durovernenſis*, quo loco fanum Servatori ſacrum eſt, aſſidua divinæ ſcripturæ imprimis animum paſcebat lectione. Senſerat ex eo fructum quidem magnum labore; quo ne ſolus perfrueretur, late felicia ſparſit ſemina, frequenti ad populum concione habita. Extant quoque ejus in *Claudiana* bibliotheca *Homiliæ*, opus elegans, eruditum, pium; ſed *Latine* ſcriptum.

CAP. CCXX. *De Daniele Morilego.*

DANIEL, *Morilegus* à villa natali dictus, *Iſiacas* juvenis ſcholas ſtudioſiſſime excoluit. maturior annis factus, *Lutetiam Pariſiorum* inviſit. Poſtremo mathematicæ artis cupiditate inſolita tactus, animum ad *Arabes* ea ætate imprimis eruditos adjecit; quorum & diſciplina tunc late in *Hiſpania*, qua ſtat *Toletum* civitas ampliſſima, floruit. Profectus igitur *Toletum*, *Arabum* ſcrinia excuſſit; & quod quærebat maxime, tandem invenit. Hinc enata repetendi patriam cura, cui dum ſubſervit, inter redeundum fit obviam *Joanni Oxonienſi*, epiſcopo *Nordovicano*, à quo liberaliſſime acceptus eſt; ſtudebat enim & ipſe rei mathematicæ. Unde, nacta temporis opportunitate, duos libellos, unum de inferiori, alterum de ſuperiori parte mundi, edidit, ac *Joanni Nordovicano* conſecravit.

CAP.

Cap. CCXXI. *Richardo Anguillariano.*

RICHARDUS, *Anguillarianus* monachus, in ipſis *Girviorum* paludibus, qua inſula, ab anguillis nomen deſumens, molli conſurgit clivo, ſacroſanctæ cognitionis ſtudio ſe totum contulit: hac tamen lege plane æquiſſima, ut ſuccíſivis libere horis hiſtoriarum ſcriptoribus invigilaret; unde & utrinque tandem, veluti ex agris ſolicite cultis, læta excrevit ſeges, quam nec ſibi avarus uni conſervavit. *Anguillarianæ* res geſtas inſulæ deſcribere magno ſtudio aggreſſus, majori conſummavit. Hinc prima inſtitutio eccleſiæ, cui nomen à loco *Cratilli* vallis, per *Auguſtinum*, *Anglorum* apoſtolum, poſitæ *Ethelberti* Magni conſilio, cognita eſt. Hinc etiam liquet *Etheldredam* reginam, filiam *Annæ* orientalium *Anglorum* [regis,] monaſterii fundamenta ibidem, tanquam in ditione paterna, jeciſſe. utque hæc poſtea violentia *Angeri* & *Ubbonis* miſere concuſſa fuerint; ac poſtremo beneficio *Ethelwolphi*, epiſcopi *Simenorum*, reſtituta, & inſigniter aucta fuerint. ſic ille antiquitatem ſui collegii,alioqui perituram, optimo ſane conſilio, integram conſervavit; ac tandem in lucem emiſit. Ab ejus obitu opus à quodam incerti nominis monacho, ſed ejuſdem loci incola, inſigni acceſſione exauctum eſt.

Cap. CCXXII. *De Hugone Kircoſtallenſi.*

HUGO, *Kircoſtallenſis* monachus, *Bernardinæ* ſectæ adoleſcens ſocium ſe adjunxit; imperiumque *Rodolphi Hagethi*, olim equitis ſtrenuiſſimi, poſtea abbatis vigilantiſſimi, primum *Kircoſtallenſis*, deinde & *Fontani* monaſterii agnovit. Is, quia intellexerat fuiſſe incrementa magna & illuſtria hominum ſuæ religionis, nec minora baſilicarum ſumptibus infinitis quotidie excreſcentium, honeſto quodam animi ſtudio, alacritate atque adeo impetu ardebat *Res geſtas* in *Anglia* à *Bernardinis* victuris commendare chartis, id quod & *Thurſtinus*, archiepiſcopus *Eboracenſis*, antea, ſed ſuccincto libello de *Origine Fontani Monaſterii*, præſtiterat. Atque, ut illud apte, ſignificanter, accurate præſtaret, rationem diſquirebat expeditam. Quærenti, *Fontes*,

Q 3 eximii

eximii nominis monaſterium, à quo, velut ab equo *Trojano*, alia plurima prodiere, materiam præſentem, eamque cum amplam, tum plane claram exhibuere.

Lætus hoc omine, *Serlonem* in conſilium ſuſcipiendum putavit. Ille, olim canonicus *Eboracenſis* eccleſiæ, pertæſus ſtrepitum, faſtum & pompam rerum humanarum, relictis fortunis & quidem ſplendidis, *Fontes*, hauſurus dulciores ſanctæ vitæ aquas, alacriter petiit. *Serlo*, qui tum ex monacho *Fontanenſi Kirchoſtallenſis* factus eſt, agens annum vitæ pæne centeſimum, videns quo tenderet *Hugo*, collaudatum egregie in ſingulis inſtruxit. Dictabat *Serlo*; dictata excepit ille, ac exceptas in ſuas lucide diſtribuebat partes. Sic hiſtoria rerum à *Bernardinis* in *Anglia* geſtarum in volumen accrevit, circa primos *Henrici* tertii regis annos. Dedicavit opus *Joanni*, *Fontano* abbati.

CAP. CCXXIII. *De Radulpho Eleemoſynario.*

RADULPHUS *Eleemoſynarius*, *Viſimonaſterienſis* cœnobii alumnus, *Benedictinas* ſanctiones religioſiſſime coluit; idemque bonas literas tanto animi ſtudio proſecutus eſt, ut majori nemo homo facile potuerit. Præcipuas tamen ſtudiorum partes, ut pium monachum decuit, theologiæ conſecravit. In qua tantum promovebat, quantum hæc noſtra felicia tempora collaudarent. Conciones igitur de rebus ſacris frequentes cum privatim in ſuo collegio, tum etiam publice in noſtra urbe habuit; quibus ita auditorum ſuorum animos contemplatione rerum cœleſtium inflammavit, ut ſordes rerum humanarum facile contempſerint.

Viderat hanc honeſtiſſimam in formandis bonis moribus ſedulitatem *Laurentius* abba, genere *Nortomannus*, vir quidem, ut ex ejus libris apparet, bene doctus; & *Radulphum*, præ cæteris ſuis monachis omnibus, arcta quadam familiaritate ſibi conjunxit. Deinde etiam, ne artes ſine honore eſſent, præfecit illum cœnobiolo ſuæ ditionis, ut liberrime, tanquam in alto, ſed ſancto otio, ſtuderet, ſimul & ſcriberet.

Eſt locus non longe ab *Henolega*, foro celebri in ipſa *Tameſina* ripa poſito, diſſitus, quem *Hurſtelegam* vocant; ubi

ubi etiam nuper monachi *Chriſto* Opt. Max. ſerviebant. Fuit hic non paucos per annos; &, motore *Laurentio* abbate, conciones, quas olim pro populo graviſſimas habuerat, cœpit non ſine ſumma induſtria in unum volumen cogere. eratque mox novum opus dedicaturus ſuo abbati, niſi mors talem ſibi patronum, nondum abſoluto libro, abſtuliſſet. Poſtea tamen quod *Laurentio* deſtinaverat, *Gualterio* abbati, ejus ſucceſſori, dedicavit. Scripſit præterea *Homilias*, opus luculentum, in quibus ſacræ ſcripturæ locos non obſcure interpretatur. Legi & hunc fuiſſe tandem abbatem *Viſimonaſterienſem*.

Sed jam mihi rogandus eſt lector, ut patientem præbeat aurem, dum ego aliquid, conjectura tantum uſus, de *Radulphi* cognomine leviter attingam. Annis abhinc duobus fui in bibliotheca *Nordovicenſi*, bonis refertiſſima libris, inter quos erant *Homiliæ* titulo *Radulphi Actonis*; quas puto, quanquam exemplaria nondum contulerim, eaſdem eſſe cum *Homiliis* hujus, de quo nunc ſcribimus, monachi. Hæc mea eſt conjectura de cognomine *Radulphi*.

CAP. CCXXIV. *De Stephano Longoduno.*

STEPHANUS *Longodunus*, ad literas natus & compoſitus, ardenti quodam ſtudio, quo totus in libris flagrabat, raptus *Lutetiam*, urbem *Pariſiorum* nobiliſſimam, fauſtis avibus petiit; ubi illis temporibus, quemadmodum & nunc, celeberrimum fuit eruditorum virorum gymnaſium. Hic ita omnes diligentiſſimi hominis partes adimplevit, ut inter præcipuos dialecticos, philoſophos, theologos præcipuus haberetur. Jamque comparata fama maxima, & laurea theologici nominis, tum præterea fortuna ſplendida, (erat enim canonicus *Marianæ* eccleſiæ, quæ in urbe *Pariſiorum* præcipua eſt) cogitaverat reliquos vitæ annos ibidem tranſigere: cum ecce, à . . . . . pontifice *Romam* accitus, tantum non coactus eſt *Pariſios* relinquere. Ad urbem autem veniens, inſigni & liberalitate & humanitate acceptus eſt; deinde, rogante pontifice, inter *Palatinos* Palatinus & ipſe profitebatur, idque publice, theologiam. Dumque hæc fierent, & *Stephanus* in magna apud *Romanum* gratia eſſet, ... *Cantiorum* archiepiſcopus obiit, & monachi *Cantuarienſes*

tuarienſes de more novum paſtorem eligebant; quem ut pontifex *Romanus* approbaret, ſtatim nuncii *Romam* miſſi ſunt. Quo cum veniſſent, cauſam aperuerunt. tunc pontifex ad ſolitas artes recurrens, cauſabatur neſcio quid. tandemque res eo deducta eſt, ut in locum electi à monachis archiepiſcopi *Stephanum* ſubſtitueret. Satis enim ſatis ſciebat illum in *Anglia* magno uſui ſibi futurum; utpote hominem à ſeipſo, non ab *Anglo*, honoribus auctum. Deſtinati poſt hæc nuncii ſunt, qui in *Britanniam* advolarent, peterentque à *Joanne*, ut id ratum faceret, quod *Romanus* decreverat. Ille autem, ut erat animo excelſo & plane invicto, tantam injuriam non ferens, *Stephanum* regno ſuo ſtatim interdixit. Pontifex *Romanus* ſemel atque iterum ad regem reſcripſit; quem cum prorſus implacabilem vidiſſet, autoritate uſus, audacter, neſcio an prudenter, *Stephanum* in *Cantiorum* archiepiſcopum conſecravit. Quid multis moror? Princeps, quieti ſtudens, poſt longas *Romani* preces, *Stephanum* admiſit in *Angliam* venientem. nec multo poſt, indicto per pontificem *Romanum* generali concilio, repetiit *Italiam* archiepiſcopus.

Interea *Joannes* rex ex dyſenteria mortuus eſt *Nevarci*, quod poſitum caſtellum eſt ſuper ripam *Terenti* fluminis. *Stephanus* autem, finito concilio, poſt tres annos domum rediens, *Henrico* tertio gratus eſſe modis omnibus ſtuduit: quo etiam annuente, annuente & *Romano* pontifice, *Thomas Becketus*, *Cantuar.* archiepiſcopus, à *Stephano* tranſlatus, & in Divorum album relatus. in qua pompa non tantum veteres ſuæ eccleſiæ theſauros exhauſit, verum etiam ingens pondus æris alieni conflavit, non ſine detrimento ſucceſſorum ſuorum plane maximo. Præſtiterat reliquiſſe cineres ſepulchro veteri. Qualiſcunque vivus erat, mortuus certe talia nec ambiebat, ſed neque ſentiebat.

Vix celebritatem tranſlationis finierat, cum tertio *Romam*, jubente illuſtriſſimo *Henrico*, iter adornaret. quo tempore ab *Honorio* pontifice ſumma cum humanitate tractatus, & Cardinalitia dignitate donatus fuit. Poſtremo, perfecto negotio, quod à principe in mandatis habuit, reverſus in *Angliam*, concilium *Oxonii* celebravit; in quo oblatus illi fuit quidam *Pſeudochriſtus*, ſtigmata vulnerum in corpore ſuo oſtentans. nec defuit *Maria* ejuſdem farinæ.

Fratrem

Fratrem habuit non omnino illiteratum, hominem ambitioſum. is enim inſtructus animum ad archiepiſcopatum *Eboracenſem* adjecit; quem & accepiſſet, niſi principis judicium prævidiſſet, non eſſe publicæ utilitatis, ut univerſa eccleſiæ *Anglicanæ* juriſdictio duobus germanis fratribus, *Romani* epiſcopi fautoribus, cederet.

Sed nunc à dignitate ad literas; quas ita exercuit, ut omnes fere libros non ſolum veteris, verum etiam novi inſtrumenti commentariis illuſtraverit. Quare operæ pretium erit recenſere titulos librorum, quos ſcripſit, & etiam nuper extabant in bibliotheca *Stratofordenſi*, propter *Lugiæ* flu. ripas.

Super XII. Prophetas.
In Pentateuchum.
In Eccleſiaſtem, & Eccleſiaſticum.
In libros Regum, & Paralipomena.
In *Tobiam* & *Judith*.
In libros *Maccabæorum*.
In Cantica & Parabolas *Solomonis*.
De Pœnitentia ſub perſona *Magdelenæ*.

Scripſit præterea *Hexameron* carmine heroico, quem librum, à *Duroverno* ad *Iſidis Vadum* tranſlatum, in collegio *Cantiano* aliquando inveni. Extat & libellus *Quæſtionum* titulo ab eo editus; & alter de *Benedictionibus* datis in monte *Ebal* & *Maledictionibus*.

CAP. CCXXV. *De Petro Canonico.*

PETRUS à fano Servatoris, quod juxta portam veterem *Londini* nuper enituit, canonicus fuit. At quo loco prima ſacrorum rudimenta ſtudiorum imbiberit incertus ſum. Conjectura interim noſtra eum tum *Iſiacorum*, tum *Pariſiorum* ſcholas, more doctis tunc *Anglis* conſuetiſſimo, celebraſſe. Hoc conſtat fuiſſe illum theologum omnibus numeris eruditiſſimum. Id quod facile deprehendere licet ex ejus de *Meſſiæ Adventu*, id eſt, *Jeſu Chriſti* contra *Judæos*, ſive de *Reparatione lapſi*, opere undecunque magnifico; quod per dialogos concinnatum, interlocutoribus *Petro* & *Simone*, dedicavit *Simoni Longoduno Cantiorum* *archiepiſcopo. Nec minus liquet ex volumine, cui titulus

* *Archidiacono.*

titulus inſcribitur *Pantheologus*, monumento videlicet æterno, *Godefrido Lucio*, *Simenorum* epiſcopo, dedicato; quod tanquam ſacræ *Lexicon* ſcripturæ poſteris exhibuit.

CAP. CCXXVI. *De Gulielmo Lanhondenenſi.*

GULIELMUS, Præſes *Lanhondenenſis* cœnobii, vir facundus, idemque doctus, mirifice inardebat cupiditate quadam collaudandi *Robertum Betunenſem*, quondam præſidem *Lanhondeni* monaſterii, in montibus *Brecaniæ* Cathedralibus *Hugonis Lucii* opera inſtituti; poſteaque in *Claudiæ* nobiliſſimæ civitatis ſuburbium, à *Roberto*, favente *Milone* comite, tranſlati. Quare aggreſſus ejus *Vitam* deſcribere, luculento ſatisfecit cupiditati libello; quem & *Reginaldo*, gubernatori *Ventolacenſis* monaſterii, dedicavit. Sic *Robertus*, qui à *Lanhondeno* ad epiſcopatum *Henoforthenſem* tranſlatus eſt, poſteritati commendatiſſimus factus eſt.

CAP. CCXXVII. *De Gualtero Conventuenſi.*

GUALTERUS *Conventuenſis*, alias *Conventrenſis*, homo jam gravis annis & multa rerum experientia, cupiens ſui nominis famam, aliquo inſigni monimento, non modo illuſtrem, verum etiam longiſſimam facere, animum ad ſcribendum appulit. In quo negotio talem ſibi deſumpſit materiam, qualem ſciebat cum ſibi, tum populo gratam, jucundam, utilem futuram. Hiſtoriam igitur aggreſſus eſt magno animo, quam etiam inchoatam ab origine *Britannorum* ad ſua tempora majoribus animis deduxit. Secutus eſt autem hos præcipue autores *Anglos*, *Galfredum Arturium Monenſem*, *Hovedunum*, & *Henricum Venantoduuenſem*; ita tamen, ut multa addiderit, non ſine fide, quæ nuſquam apud illos leguntur. Unum certe defuit homini, alioqui claro: nam quanquam fide & lucido ordine nuſquam, facundia tamen ſæpiuſcule deſtitutus erat. quod non autoris, ſed ætatis potius vitium fuit. Vixit, regnantibus *Joanne* & *Henrico* tertio.

CAP.

CAP. CCXXVIII. *De Caducano Bannochorenſi.*

CADUCANUS, *Bannochorenſis* epiſcopus, rerum peritiſſimus theologicarum, relicta ſacrarum infularum dignitate, ſocium *Bernardinis*, *Durenſe* monaſterium incolentibus, ſe præbuit. Rarum hoc equidem exemplum, ut quis opimas fortunas macra commutet tenuitate. At quæ hominis erat pietas, cœleſtia terrenis merito prætulit. Sed neque ſtudiorum ejus interea elanguit ſucceſſus. edidit enim *Homiliarum* volumen, opus eruditum; ac præterea librum, cui titulus *Speculum Chriſtianorum*. Obiit anno D. 1225.

CAP. CCXXIX. *De Richardo Regioſilvano.*

RICHARDUS *Regioſilvanus*, *Saxonice* Cuningeſthorp, relicta patria, facundam celebravit *Galliam*, totus operi intentus literario. Quo tempore *Agnellus Piſanus*, novus *Franciſcanæ* cultor religionis, in *Galliam* venit. hujus delectatus ille conſuetudine, ſocium ſe *Franciſcanis* jam ſeniculus presbyter adjunxit; & *Ciſalpinis* evangelicam primus ſui ordinis paupertatem prædicavit. Acceſſere ibidem ad numerum *Richardus Devonienſis* & *Gulielmus Eſchebius*. Hi quatuor bonis in *Britanniam* avibus anno D. 1224. pervenerunt, & ſedem primam *Londini* in *Frumentario* monte ſibi poſuerunt; ut *Thomas*, *Franciſcanæ* ſcriptor *Hiſtoriæ*, enarrat. Conjuncti eis poſtea *Hugo Baldochus* & *Philippus* concionatores. *Eſchebius* vero *Iſidis Vadum* petiit una cum *Agnello*, qui & ſcholam ibidem ſuis jam numero auctis poſuit.

CAP. CCXXX. *De Joanne Ægidio.*

JOANNES *Ægidius*, cupidiſſimus excolendi mentem bonis ſtudiis, relicta *Anglia*, *Lutetiam Pariſiorum* recta ſe contulit. ubi poſt juſtas vigilias & ſudores, tantum abfuit, ut vel oleum vel laborem perdiderit, ut in re literaria principem locum obtinuerit. Hoc quo facilius jam pio lectori innoteſcat, rationem ejus ſtudiorum, ex hiſtoria *Nicolai Tripodis Angli*, alias *Triveti*, deſumptum, in medium adferre

adferre non recuſabo. Dialecticam & philoſophiam principio aggreſſus, quadam rara ingenii dexteritate clarus in utraque evaſit. Hinc illi ad medicinam gradus, in qua etiam uſque adeo promovit, ut artem publice in ſcholis *Pariſiorum* profeſſus ſit. & apud plebem, non ſine quæſtu plane maximo exercuerit. Tum vero de loco mutando cogitans, *Peſſulanum* montem non inglorius petiit; ubi, fama & fortunis per medicinæ profeſſionem non mediocriter auctis, cœpit de novo medendi genere ſecum altius rationes inire, quod animo, quantumvis languenti & morbido, præſentiſſime mederetur. Illuc igitur, unde abiit, rediit, nempe *Lutetiam*, & ſe totum theologiæ dedicavit, quam etiam & ante, ſed ſummis labiis, guſtaverat, Et hic labor quoque pulcherrime proceſſit.

Jam *Dominicanorum* ſecta, jactis novæ religionis fundamentis, mirum in modum creſcere cœpit, & maximo in honore haberi. huic, relictis fortunis omnibus, ſe dedicavit, non ſine publico ejus ſectæ uſu. Nam in *Ægidii* gratiam permiſſum eſt, ut *Dominicani* etiam intra ſui cœnobii ſepta duas ſcholas *Lutetiæ*, vel ut alias legi, in *Iſidis Vado* haberent; in quibus & ipſe cum alias artes, tum præcipue theologiam profitebatur. Quid multis moror? cum lector avidus forſan expectet, ut libros ab illo editos indicem: quorum ego, quæ mea eſt in hac parte infelicitas, nihil prorſus vidi. Fertur tamen ſcripſiſſe

De Re Medica.
De Prognoſticis.
Homilias.
Morales Theologiæ Interpretationes.

Vidi aliquando in *Iſidis Vado* cujuſdam *Ægidii*

De Productione Rerum.
De Cognitione Angelorum,
Et de Menſura Angelorum.
De Eſſe & Eſſentia.
De Formatione Corporis humani.
De Laude Sapientiæ divinæ.
De Prædeſtinatione & Præſcientia Dei.
De Paradiſo & Inferno.
De Reſurrectione Mortuorum.
De Materia Cœli.

libellos non ineruditos; at an *Ægidium* hunc noſtrum parentem

parentem habuerant, non temere pronuncio. Vixit regnante *Henrico* tertio, *Anglorum* rege.

CAP. CCXXXI. *De Alexandro Aleſio.*

ALEXANDER *Aleſius*, juvenis ſummæ ſpei, relicta *Britannia*, *Lutetiam*, nobiliſſimam *Gallorum* civitatem, petiit, ſtudendi gratia; non ignarus locum, paulo à patria remotiorem, ſibi & honori & uſui futurum. Id quod adeo ejus opinionem non feſellit, ut omnino veram probaverit. Nam honor ei magis magiſque indies per totam adcrevit academiam. Argumenta hujus quanquam plura non deſunt; unum tamen juvat, quia illuſtrius eſt, in medium adferre. *Euſtathius* enim, nobili genere natus & purpureo galero inſignis, *Alexandro* hunc honorem detulit, ut eum ſibi in præceptorem admitteret. Quanto vero nunc uſui fuerit, res ipſa ita abunde ſe declarat, ut probatione non egeat. Nam quis uſus literarum major vel optari quidem poteſt, quam, ut in eruditum evadas, &, publicæ ſerviens utilitati, alios erudias. Quorum illud noſter *Alexander* magno proventu accepit, hoc majori dedit. Fuit enim illo ſæculo, ſiquis alius, clarus philoſophus, juxta ac theologus, quanquam facundia, quid enim manifeſta negem, tantis nominibus impari: & docebat tam magno cum fructu, ut à ſuis auditoribus, quos multos habuit, & inter cæteros, ut *Trittemius* refert, *Joannem Dunſcottum* famoſiſſimum, & *Bonaventuram*, teſte *Hertmanno Schedelio*, tantum non pro numine haberetur.

Sed ille qua erat modeſtia, inanes gloriæ fumos contempſit, & *Franciſcanorum* collegio, poſthabitis fortunis omnibus, ſe inſeruit: non ut ceſſator, quales hodie omnes plerique omnes fratres, eſſet; verum ut in ſanctis ſtudiis, depoſita ambitionis & pecuniæ gravi ſarcina, ſtrenuius elaboraret. Sim vaniſſimus, niſi libri ab illo poſtea ſcripti hæc eadem teſtentur, maximeque volumen, quod *Innocentio* quarto, pontifici *Romano*, cui notus ac perinde charus erat, dedicavit. Hactenus de ejus vita, nunc, quos libros ſcripſit, accipe

Quæſtiones de Anima.
Commentarios in *Job.* Dicitur in Pſalmo.

In *Eſaiam*.
In *Hieremiam*.
In *Ezechielem*.
In quatuor Evangelia.
Summam Theologiæ lib. 4. Quoniam ſicut dicit *Boetius*.
Declarationem regulæ *Minorum*. Reverendo in *Chriſto* patri.
Super Sententias.

Vidi præterea librum ab eo ſcriptum, cui titulus *Mariale*. *Geſnerus* in catalogo ſcriptorum meminit *Diſſertationis* de *Concordia divini Juris* & *humani*. Claruit ſub *Henrico* tertio. Diem obiit *Lutetiæ Pariſiorum*, ubi & ſepultus eſt inter *Franciſcanos*, ut ex inſculpta effigie apparet, quam ejus memoriæ dedicaverunt.

CAP. CCXXXII. *De Michaele Scotto.*

MICHAEL, proprio nomine *Scottus* dictus non à regione natali. nam à fide dignis didici eum in *Dunolmenſi* ditione genitum & ortum fuiſſe, & prima in literis incrementa *Dunolmi* imbibiſſe. Maturior annis *Iſidis Vadum* & *Lutetiam* de more petiit. Philoſophiæ & mathematicis artibus diligentiſſimam exhibuit operam. Conſcendit etiam tandem per gradus vel ad ipſa theologiæ faſtigia; &, quia magiæ naturalis penitiores receſſus inveſtigavit, necromanticus à vulgo creditus. Comparata autem doctarum linguarum cognitione, interpretationi ſe conſecravit, qua parte & bonas artes juvabat, *Rogerio Bacone* non malo teſte in libro de *Linguarum Utilitate*. *Geſnerus Michaelis* meminit, cujus & opus [de *Phyſiognomia* notat.]

CAP. CCXXXIII. *De Petro Henhamo.*

PETRUS *Henhamus*, monachus, ut conjecturam facio, *Vallidenenſis*, omnis antiquitatis, & maxime *Anglicæ*, ſtudioſus, autores, qui de noſtris rebus ante ſua ſcripſerunt tempora, diligentiſſime evolvebat. unde non mediocrem voluptatem, aut utilitatem cepit. Quæ enim voluptas ingenioſo major ulla eſſe poteſt, quam ut animum, ad ſcientiam natum, cognitione rerum ad miraculum variarum informet, oblectet, adjuvet. Rurſus, quæ major utilitas,

quam